

Regeringens proposition

1982/83: 50

om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m.:

beslutad den 4 november 1982.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder och de ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas bakgrunden till den svenska devalveringen och den ekonomiska-politiska strategin för de närmaste åren. Vidare redovisas åtgärder som vidtas för att säkerställa devalveringens önskade effekter.

På skatteområdet föreslås vissa lättnader av inkomstskatten i form av att skattesatserna i vissa inkomstintervall sänks något, samt att en särskild skattereduktion på grundval av erlagd medlemsavgift till fackförening införs. Vidare föreslås vissa skattesärpningar i kapitalbeskattningen.

Aktiebolag och ekonomiska föreningar föreslås bli skyldiga att betala in viss del av sin vinst till konto i riksbanken. Som ett led i investeringsstimulanserna föreslås även en förlängning av investeringsavdragen för vissa byggnadsarbeten och inventarie- och maskininvesteringar.

För att förbättra kapacitetsutnyttjandet och för att minska arbetslösheten föreslås ett omfattande investeringsprogram. Dessutom föreslås omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Rainer, Boström, Bodström, B. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg

Föredragande: statsministern Palme och statsråden Boström, Feldt, Hjelm-Wallén, Leijon, Gustafsson, Peterson, Dahl

Proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m.

Statsministern anför:

1 Omläggning av den ekonomiska politiken

Den nya regeringen övertar regeringsmakten i ett för landet utomordentligt allvarligt läge. Den svenska ekonomin har försvagats under flera år, och under 1982 förstärks nedgången.

Den internationella ekonomin kännetecknas av en allt djupare ekonomisk kris. Den tar sig uttryck i stagnerande produktion och en arbetslöshet som alltmer närmar sig 1930-talets nivåer. Investeringarna, som skulle behöva öka kraftigt för att lösa de strukturella problemen, minskar i stället och förebådar därmed fortsatt låg tillväxt och stigande arbetslöshet.

En av de viktigaste orsakerna till krisen är att de tongivande länderna sedan flera år bedriver en hård åtstramningspolitik. Den har endast långsamt förmått dämpa inflationen, medan effekterna på tillväxt och sysselsättning varit förödande.

Trots dessa resultat av den förda politiken finns det i vår omvärld i dag inga tecken på att den skulle genomgå någon mer påtaglig omprövning. Visserligen har räntenivån sänkts, men den reala räntan är fortfarande hög. Det förefaller därför sannolikt att den ekonomiska politiken i vårt land måste utformas med utgångspunkt från att den internationella handelns tillväxt de närmaste åren blir låg, arbetslösheten utomlands stigande, konkurrensen hård och ränteläget högt.

En viktig uppgift för svenskt vidkommande blir i detta sammanhang att i de internationella ekonomiska samarbetsorganen och andra fora verka för en samordnad omläggning av den ekonomiska politiken i tillväxtbefrämjande riktning.

Läget i den svenska ekonomin kännetecknas av grundläggande strukturella obalanser.

Vårt varu- och tjänsteutbyte med omvärlden visar fortsatt oacceptabelt höga underskott. Underskottet i statens budget fortsätter även i år att öka från en mycket hög nivå.

Industriysselsättningen har sedan mitten av 1970-talet minskat med ca 160 000 personer. Investeringsvolymen inom industrin är den lägsta på ett par decennier. Industriproduktionen har utvecklats svagare än i något annat jämförbart land. Den industriella nedgången innebär att själva den bas på vilken vårt välstånd byggs upp urholkas, samtidigt som vår kapacitet att återbetala de stora utlandslån Sverige iklätt sig minskar.

Sysselsättningen har under det senaste året försämrats i snabb takt. Arbetslösheten har stigit till nya rekordnivåer och antalet lediga platser sjunker. Likväl har vi ännu inte sett de fulla effekterna av de senaste årens åtstramnings- och nedskärningspolitik. Vi kommer under betydande tid framöver att ha kvardröjande effekter på arbetsmarknaden av den hittills förda politiken.

En fortsättning av denna politik skulle medföra en fortsatt mycket snabb ökning av arbetslösheten och försvagning av den svenska industrin. För att motverka denna skulle myndigheterna tvingas till massiva stödåtgärder för att hålla industrin vid liv. Sverige skulle i ökande grad få förlita sig på ett med statssubventioner vidmakthållet näringsliv. Sverige som industrination skulle hotas i grunden och den ökande utländska skuldsättningen skulle urholka vårt nationella oberoende på ett mycket allvarligt sätt.

Den svaga ekonomiska utvecklingen i vårt land har sedan en längre tid medfört att vår valuta varit svag och valutautflödet omfattande. Fortsatt stora bytesbalansunderskott i kombination med den kraftlösa ekonomiska politiken ledde tidigare denna höst till ett så försvagat förtroende för den svenska kronan att en spekulation mot den inleddes. Denna utveckling hade under alla förhållanden framtvingat en nedskrivning av kronan inom den närmaste framtiden.

En snabb och radikal omläggning av den ekonomiska politiken är mot denna bakgrund oundviklig för att hejda den svenska ekonomins väg utför och vända utvecklingen i rätt riktning. Det krävs omedelbara och kraftfulla åtgärder i syfte att öka produktionen och trygga den fulla sysselsättningen.

Den ekonomiska politiken bör inriktas på följande mål:

- att mobilisera hela nationen och alla våra resurser i kampen mot arbetslösheten. Av särskild vikt är att begränsa den höga ungdomsarbetslösheten.

- att skapa balans i vår ekonomi och minska behovet av att låna i utlandet. Ett centralt led i detta arbete är att stärka och utveckla den industriella basen för vår ekonomi.
- att låta de bördor som blir nödvändiga för att trygga sysselsättningen och vårt ekonomiska oberoende få bäras av alla grupper i samhället och fördelas efter bärkraft.
- att bekämpa inflationen; de övriga målen för den ekonomiska politiken kan på sikt inte uppnås om vi inte kan hejda pris- och kostnadsökningarna.

Det första ledet i denna politik har varit nedskrivningen av den svenska kronans värde med 16%. Denna åtgärd syftar till att återställa förtroendet för kronan samt till att förbättra näringslivets konkurrenskraft både på de internationella marknaderna och på hemmamarknaden.

Regeringen bör nu lägga fram förslag om ytterligare åtgärder i en sammanhållen ekonomisk-politisk plan för att vända den ekonomiska utvecklingen i vårt land.

Devalveringen är nödvändig för att förbättra industrins konkurrensförmåga och därmed öka produktion och sysselsättning inom industrin. Övergångsvis leder devalveringen till en viss sänkning av den privata levnadsstandarden. Det är en nödvändig uppoffring för att reparera den svenska ekonomin efter utvecklingen under de senaste åren.

Om de positiva effekterna av devalveringen skall bli bestående krävs att medborgarna accepterar denna sänkning av realinkomsterna. Ingen grupp får försöka kompensera sig på andras bekostnad för den prisstegring som devalveringen övergångsvis innebär. Om detta villkor inte uppfylls leder det till en bestående hög inflation, förbättringen av konkurrenskraften omintetgjörs, de ekonomiska obalanserna förvärras och, som ett ofrånkomligt resultat, arbetslösheten stiger och välfärden framöver pressas ner ännu mer.

Alla grupper måste således solidariskt ge sitt bidrag för att stärka den svenska ekonomin. Förutsättningen för att få en sådan bred uppslutning kring politiken är dock att bördorna fördelas efter bärkraft.

Ett viktigt led i strävandena att nå en rättvis fördelning är att slå vakt om den sociala trygghet som byggts upp under decennier, men som på senare år börjat raseras. Regeringen bör därför i en särskild proposition lägga förslag om att återställa värdesäkringen av pensionerna, att upphäva beslutet att införa flera karensdagar och lägre kompensationsnivå i sjukpenningförsäkringen, att undanröja försämringen av arbetslöshetsförsäkringen samt att upphäva beslutet om försämringen av statsbidragen till den kommunala barnomsorgen. Särskilda åtgärder bör vidtas för att skydda barnfamiljerna mot de kostnadsökningar som finansieringen av dessa förslag medför.

Förslag bör också läggas fram som säkerställer att de välbeställda medborgarna får bidra efter bärkraft. Detta bör ske genom en skärpning av

förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattningen, genom att subventioneringen av aktieägandet begränsas och genom höjd skatt på vissa umbärliga varor.

Skattereformen, med dess inriktning på att sänka marginalskatterna och begränsa värdet av underskottsavdragen, medför att det blir mer lönsamt att arbeta och spara och mindre lönsamt att sätta sig i skuld och tillgoda-göra sig skatteavdrag. Skattereformen ligger fast men bör kompletteras med åtgärder som, med beaktande av den ökning av prisstegringarna som devalveringen medför, skapar förutsättningar för en lugn avtalsrörelse.

Kampen mot skatteflykt och ekonomisk brottslighet bör intensifieras. Ingen skall kunna få dra sig undan sina medborgerliga skyldigheter.

Ett resultat av devalveringen är att vinsterna i den utlandskonkurren-
dande delen av näringslivet kommer att stiga. En sådan vinstutveckling ställer bestämda krav på företagen och på den ekonomiska politiken.

Vinstökningen kan inte tillåtas ge upphov till en onormalt hög löneglidning, som allvarligt skulle försvåra en återhållsam lönepolitik. Vidare måste – så långt möjligt – garantier skapas för att vinsterna används till produktiva investeringar. Vinstuppgången bör inte få medföra en ytterligare koncentration av makt och förmögenheter i näringslivet. Därför bör regeringen föreslå ett system för vinstdelning, som motverkar dessa oönskade effekter av vinstökningen.

Åtgärder som verkar i den riktning jag nu angivit är också viktiga inslag i kampen mot inflationen.

En central del i arbetet med att få ned prisstegringarna utgörs av en stram budgetpolitik. Det måste ske genom stor återhållsamhet med statens utgifter men också genom olika typer av inkomstförstärkningar.

Den viktigaste förutsättningen för att långsiktigt kunna förbättra statsfinanserna är emellertid att den ekonomiska tillväxten förbättras. För att detta skall bli möjligt måste våra resurser utnyttjas så effektivt som möjligt.

Detta inkluderar åtgärder för att bättre utnyttja Sveriges egna råvaror men också för att i ökad utsträckning använda inhemska insatsvaror.

Ett ytterligare inslag i ansträngningarna att nå ett bättre kapacitetsutnyttjande och påskynda den industriella expansionen är det breda investeringsprogram som nu bör inledas. Detta bör inriktas på områdena transporter, byggande och energi. Åtgärderna för att stimulera ökade bostadsinvesteringar bör finansieras genom att en hyreshusavgift införs.

Genom de olika åtgärder som nu vidtas läggs grunden för en långsiktig utveckling mot ökad produktion och ökad sysselsättning. Åtgärderna kan dock inte ge omedelbara resultat.

På kort sikt finns ingen annan väg att hejda den ökande arbetslösheten än med omfattande arbetsmarknadspolitiska insatser. Regeringen har redan fattat beslut av denna innebörd som nu bör följas upp genom förslag till riksdagen. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bör ges en sådan inriktning att de stöder strävandena att stärka den svenska ekonomins struktur och gynnsamt bidrar till snabb industriell tillväxt.

I vårt land inleds nu en politik för arbete och rättvis fördelning. Det är en politik som kräver uppoffringar av medborgarna. Detta kan inte undvikas, eftersom våra ekonomiska problem är så omfattande. Regeringen hyser heller inga tvivel om att det svenska folket är berett till uppoffringar, förutsatt att de ger resultat och att de fördelas rättvist.

Chefen för ekonomi- och budgetdepartementen, statsrådet Feldt anför:

2 Den svenska ekonomins utveckling 1976–1982

2.1 Den internationella bakgrunden

Den internationella utvecklingen har under andra hälften av 1970-talet och i ännu högre grad under början av 1980-talet kännetecknats av stagnerande tillväxt, ökande arbetslöshet och fortsatt hög inflationstakt.

Produktionen i OECD-området minskade 1975 för första gången sedan andra världskriget. Därefter följde en återhämtning med en årlig tillväxttakt på ungefär 4% fram till 1979. Detta var emellertid inte tillräckligt för att reducera arbetslösheten i OECD-området. Efter att ha stigit från drygt 3% i början av 1970-talet till drygt 5% i mitten av 1970-talet låg den kvar på den nivån under resten av decenniet.

1980 och 1981 var tillväxten ännu svagare och i år beräknas produktionen i OECD-området på nytt minska. Perioden 1980–1982 utgör därmed efterkrigstidens längsta och djupaste recession. Detta har bland många experter skapat tvivelsamhet om huruvida det över huvud taget kommer någon konjunkturuppgång den närmaste tiden och om hur stark den i så fall blir.

Arbetslösheten har stigit kraftigt och blir för västvärlden som helhet i år ca 8% av arbetskraften, vilket motsvarar drygt 30 miljoner personer. I flera länder uppgår den nu till 10% eller därutöver. Även i Sverige ökar nu den öppna arbetslösheten snabbt.

Även handeln i västvärlden har utvecklats betydligt långsammare under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet än tidigare. OECD:s totala export ökade 1981 med bara 2,5% och beräknas i år stå helt still. Den totala världshandeln har utvecklats ännu sämre med fallande volymer för råvaror och olja.

Trots denna svaga reala utveckling av produktion och handel har inflationen legat på en i förhållande till tidigare perioder hög nivå. I samband med den första oljekrisen 1973–1974 steg inflationstakten till över 13%. Den kraftiga konjunkturedgången 1975 och det låga kapacitetsutnyttjandet åren därefter förde inte ned konsumentprisernas ökningstakt till den

tidigare nivå. Inflationen var under flera år efter 1975 8 à 9% per år att jämföra med ca 5% per år i början av 1970-talet.

I samband med den andra oljekrisen 1979–1980 steg inflationen ånyo till ca 13%. Därefter har den dämpats något och beräknas i år bli 8 à 9%.

Trots att kapacitetsutnyttjandet är betydligt lägre efter den andra oljekrisen än efter den första och trots att arbetsmarknadsläget är avsevärt sämre har således inflationstakten inte kunnat nedbringas till en lägre nivå än efter den första oljekrisen.

Den internationella bilden är således utomordentligt dystert. Det förefaller inte vara möjligt att basera den ekonomiska politiken på förhoppningen att den internationella konjunkturen inom den närmaste framtiden skulle kunna vända uppåt och ge draghjälp för den svenska ekonomin på samma kraftfulla sätt den gjort flera gånger tidigare under efterkrigstiden. Det normala konjunkturmönstret synes ha brutits och ersatts av en mycket långsammare tillväxt, där osäkerheten om framtiden är stor och investeringsverksamheten därmed låg.

Detta skapar svåra problem för den så starkt exportberoende svenska ekonomin. Under en period med stillastående eller endast långsamt växande internationella marknader måste nu den svenska konkurrensutsatta sektorn börja öka sin andel av världshandeln, om underskottet i våra utrikes affärer skall kunna minskas och utlandsupplåningen begränsas.

Uppgiften försvåras till yttermera visso av det faktum att många av våra viktigaste konkurrentländer bedriver en hård åtstramningspolitik i syfte att driva ned prisstegringstakten. Så har t. ex. inflationen i Förbundsrepubliken Tyskland under de senare åren legat på 5 à 6% per år med små variationer däromkring. Med hänsyn till den stora betydelse de tyska företagen har som konkurrenter till svenska exportföretag har detta naturligtvis inneburit problem för den svenska exporten.

2.2 Den svenska utvecklingen

Produktion och sysselsättning

Den svenska ekonomin har under senare hälften av 1970-talet och början av 1980-talet utvecklats klart ogynnsamt. Produktionen har vuxit långsammare än tidigare i alla sektorer. Särskilt svag har, som framgår av tabell 1, utvecklingen varit i industrin där produktionen 1982 beräknas vara 8% lägre än toppåret 1974. Detta innebär att industriproduktionen nu är tillbaka på 1972 års nivå och att vår industriella produktion således har stått stilla under ett helt decennium.

Tabell 1 Produktion
Årlig procentuell volymförändring

	1970–1974	1974–1982
Industri	3,6	-1,1
Övrig varuproduktion	1,4	0,7
Privata tjänster	3,5	1,7
Offentliga tjänster	3,6	3,2
Totalt	3,2	1,1

Källa: Statistiska centralbyrån och ekonomidepartementet.

När det gäller sysselsättningen har en betydande omfördelning mot tjänstesektorn ägt rum mellan 1976 och 1982. Industrissysselsättningen har, som framgår av tabell 2, minskat med 130 000 personer räknat på årsgenomsnitt, medan sysselsättningen i den offentliga sektorn har ökat med över 250 000 personer. Den kommunala sektorn svarar för nästan hela denna ökning.

Tabell 2 Sysselsättning
Tusental personer

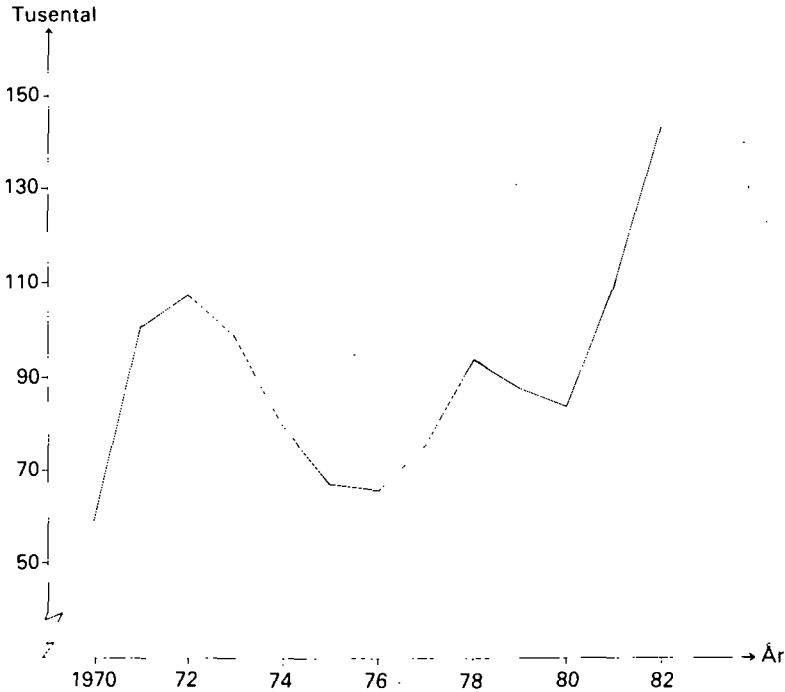
	1976	1982	Förändring
Industri	1 046	916	-130
Övrig varuproduktion	599	551	- 48
Privata tjänster	1 376	1 414	38
Offentlig sektor	1 048	1 302	254
Summa	4 069	4 183	114

Källa: Statistiska centralbyrån och ekonomidepartementet.

Under hela 1970-talet ökade den totala sysselsättningen varje år. I genomsnitt var ökningen 35 000 personer per år. De två senaste åren har emellertid den totala sysselsättningen minskat. 1981 var minskningen liten, bara 6 000 personer. 1982 beräknas sysselsättningen emellertid minska med ca 20 000 personer.

Arbetslösheten har under det senaste decenniet legat på en betydligt lägre nivå i Sverige än i de flesta andra industriländer. Delvis är det en följd av den mycket ambitiösa arbetsmarknadspolitik, som utvecklades under 1960-talet och början av 1970-talet. Under de senaste två åren har emellertid arbetslösheten ökat kraftigt, vilket framgår av diagram 1.

Diagram 1 Antalet arbetslösa 1970–1982

Källa: Statistiska centralbyrån och ekonomidepartementet.

Den förda ekonomiska politiken

Perioden 1976–1982 har som helhet inneburit en i stort sett oförändrad privat konsumtion och import, en ökad export, en kraftigt ökad offentlig konsumtion och fallande investeringar, se tabell 3. Samtidigt har förhållandet mellan exportpriser och importpriser varit så ogynnsamt att exporttillväxten ej varit tillräcklig för att upprätthålla balans i våra utrikes affärer.

Tabell 3 Försörjningsbalans

Årlig procentuell volymförändring

	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Privat konsumtion	-1,0	-0,8	2,7	0,3	-0,6	-0,5
Offentlig konsumtion	3,1	2,8	4,8	2,4	2,1	1,2
Bruttoinvestering	-2,6	-8,0	5,1	3,4	-4,6	-3,5
Lagerförändring ¹	-0,6	-2,0	-0,1	1,3	-0,5	-0,1
Export	2,2	8,2	7,2	-1,6	1,5	3,4
Import	-3,0	-5,2	12,7	1,1	-4,2	1,2
Bruttonationalprodukt	-2,0	1,3	4,3	1,9	0,7	0,1

¹ Procent av föregående års bruttonationalprodukt.

Källa: Statistiska centralbyrån och ekonomidepartementet.

Perioden kan emellertid indelas i olika faser. 1977 och 1978 dämpades den privata konsumtionen bl. a. genom devalveringarna 1976–1977 och genom att mervärdesskatten höjdes. Genom att priserna på svenska exportvaror som en följd av devalveringen kunde sänkas i förhållande till de utländska konkurrenterna och genom att världshandeln växte, blev det möjligt att öka exporten 1978 och 1979.

Valåret 1979 fick dock den ekonomiska politiken en överdrivet expansiv inriktning. Den totala efterfrågan i ekonomin ökade med nära 6%. Detta bidrog till att bytesbalansen från 1978 till 1980 försämrades med närmare 20 miljarder kr., se tabell 4. Även inflationstakten ökade till närmare 14% 1980. Det senare var en följd bl. a. av stigande oljepriser men också av att mervärdesskatten och en rad andra indirekta skatter höjdes hösten 1980 för att motverka de negativa effekterna på bytesbalansen av den kraftiga konsumtionsstimulans som skett föregående år.

Tabell 4 Bytesbalans och inflation

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Bytesbalans, miljarder kr.	-7.1	-9.5	0.0	-9.9	-18.5	-14.6	-21.6
Konsumentprisindex procentuell ökning från föregående år	10.3	11.4	10.0	7.2	13.7	12.1	8.5

Källa: Statistiska centralbyrån och ekonomidepartementet.

1981 och 1982 kännetecknas ånyo av en åtstramning av den privata konsumtionen. I kombination med en svag världsmarknad, svag konkurrenskraft och en därmed följande dålig exportutveckling har det lett till en fallande bruttonationalprodukt båda åren. Bytesbalansen har fortsatt att visa stora underskott, trots att devalveringen hösten 1981 torde ha medfört en viss ökning av exporten. Inflationstakten har dämpats under 1982.

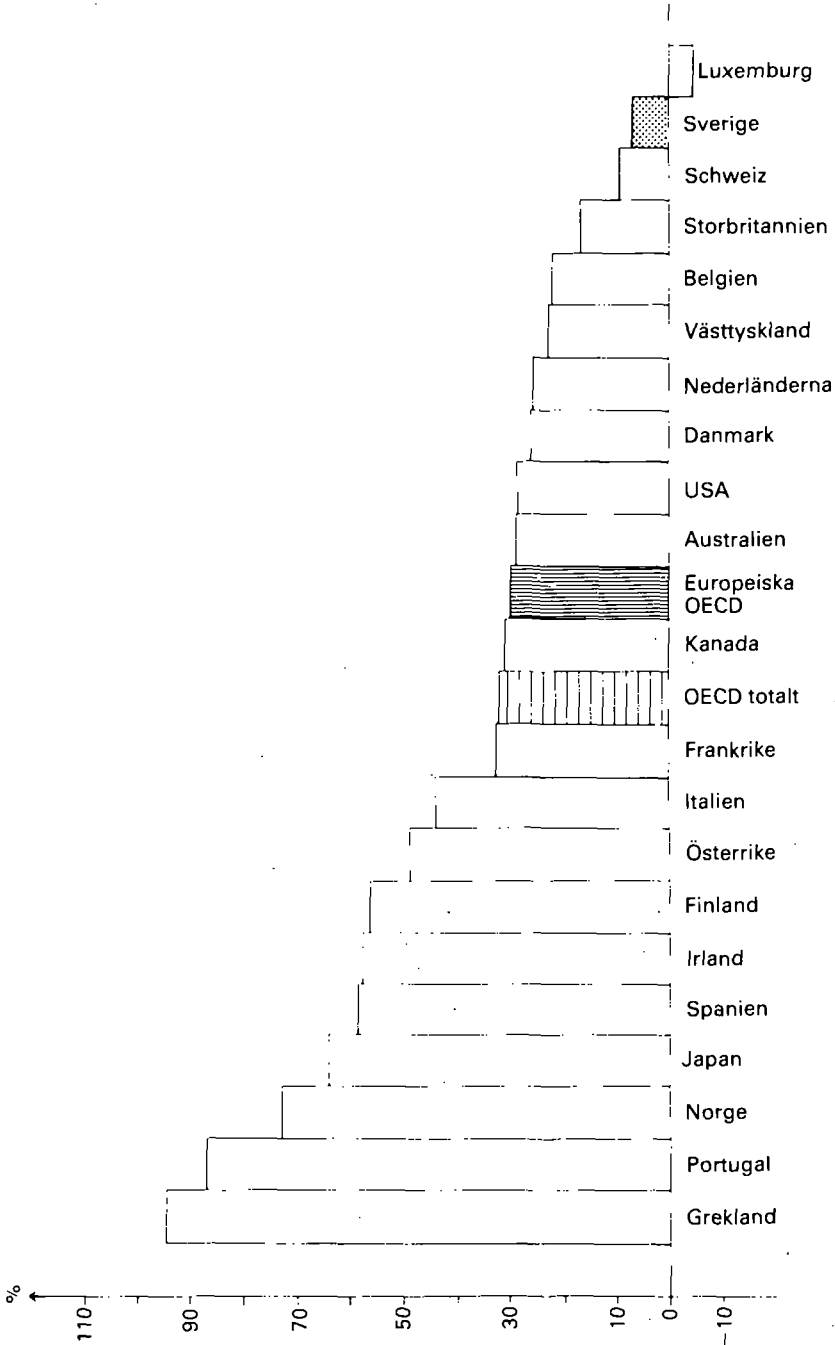
Industrin

Industriproduktionen har, som framgår av diagram 2, utvecklats betydligt sämre i Sverige än i andra industriländer. Även jämfört med de nordiska grannländerna har Sveriges industri utvecklats svagt.

Den ofördelaktiga utvecklingen i den svenska industrin avspeglas i att den har tappat marknadsandelar både på export- och hemmamarknaderna. Av diagram 3 framgår att industrin sedan början av 1970-talet har förlorat 25% av utlandsmarknaden.

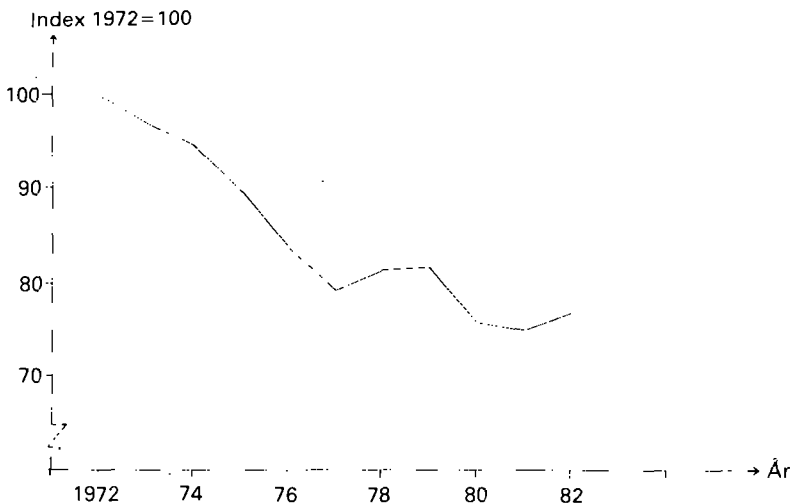
Olika faktorer har bidragit till denna utveckling. Den svenska exporten är kraftigt inriktad mot investeringsvaror och investeringarna har till följd av det låga kapacitetsutnyttjandet och den svaga tillväxten minskat på våra huvudmarknader. Sveriges industri är också mycket energiintensiv och har därför drabbats hårt av energiprishöjningarna. Relativprisökningen på

Diagram 2 Industriproduktionens tillväxt 1970–1982 (första kvartalet). Procent

Källa: OECD.

Diagram 3 Marknadsandel för svensk export av bearbetade varor 1972–1982

Källa: OECD och konjunkturinstitutet.

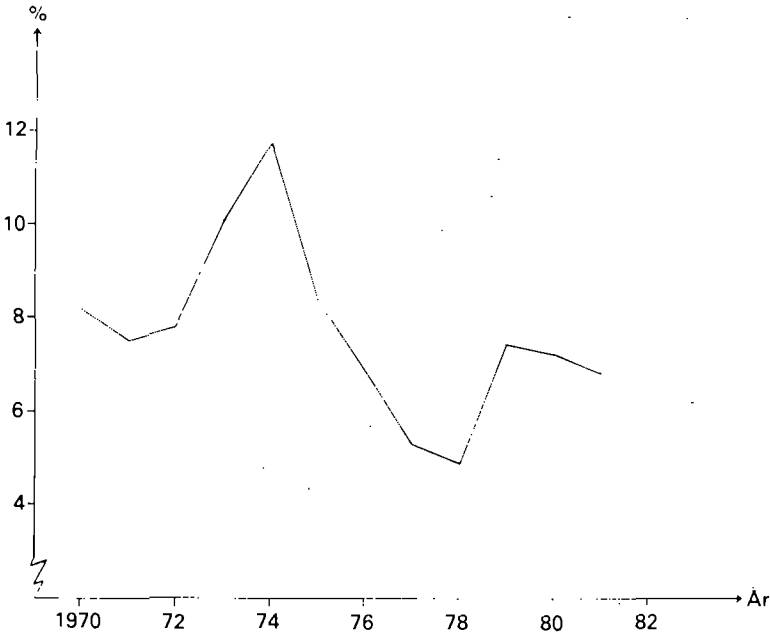
svensk export 1974–1975 medförde förluster av marknadsandelar som sedan har varit svåra att återta. De kraftiga lönekostnadsökningarna 1975 och 1976 i kombination med den långvariga lågkonjunkturen pressade lönsamheten i industrin mycket hårt. Till detta kommer strukturproblem i vissa branscher samt en passiv skogspolitik som medfört brist på råvara till skogsindustrin och därmed lett till onödig import. osv.

Inom industrin har vissa branscher drabbats hårdare än andra. Tidigare var det främst TEKO-industrin som hade problem. Från mitten av 1970-talet har ytterligare problembanscher tillkommit: varven, järn- och stålindustrin och delar av skogsindustrin. Däremot har delar av verkstadsindustrin och av den kemiska industrin klarat sig bättre.

Bruttomarginalerna i industrin har under perioden 1976–1981 legat på en lägre nivå än i början av 1970-talet, se diagram 4. Denna försämring i industriföretagens situation har också återspeglats i kraftigt ökade statsutgifter för industripolitiska åtgärder. Särskilt stora belopp har utbetalats till varvsindustrin.

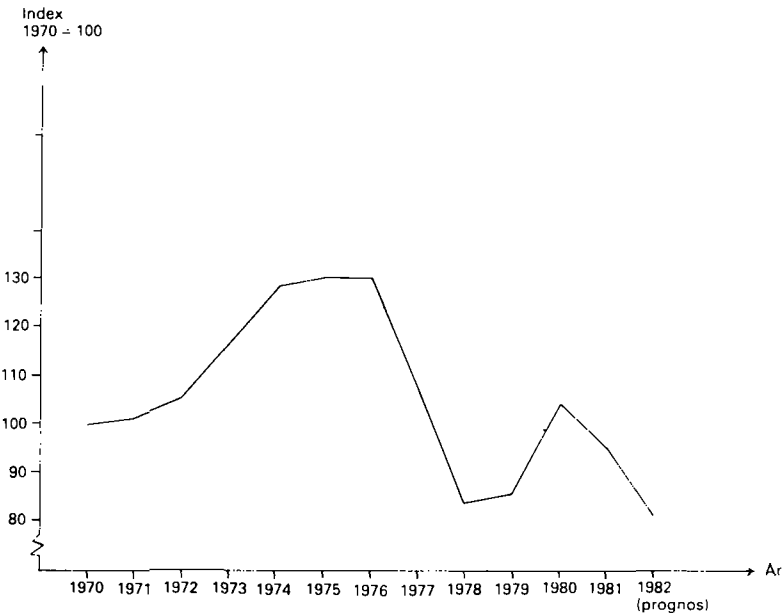
Den försämrade avkastningen på industriell verksamhet har tillsammans med det låga kapacitetsutnyttjandet också medfört att industriinvesteringarna har minskat drastiskt. Till detta har naturligtvis också bidragit att avkastningen i finansiell verksamhet, fastighetsförvaltning m. m. har förbättrats. Investeringsvolymen i industrin har, som framgår av diagram 5, minskat med 38 % mellan 1976 och 1982. En sådan minskning av industrins utbyggnadstakt innebär naturligtvis betydande risker för framtiden: den hotar industrins styrka och konkurrenskraft, och blir därmed även ett hot mot sysselsättningen.

Diagram 4 Bruttomarginaler för tillverkningsindustrin (SNI 3) 1970–1981

Källa: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Diagram 5 Investeringsvolymen i industrin 1970–1982

Källa: Statistiska centralbyrån och ekonomidepartementet.

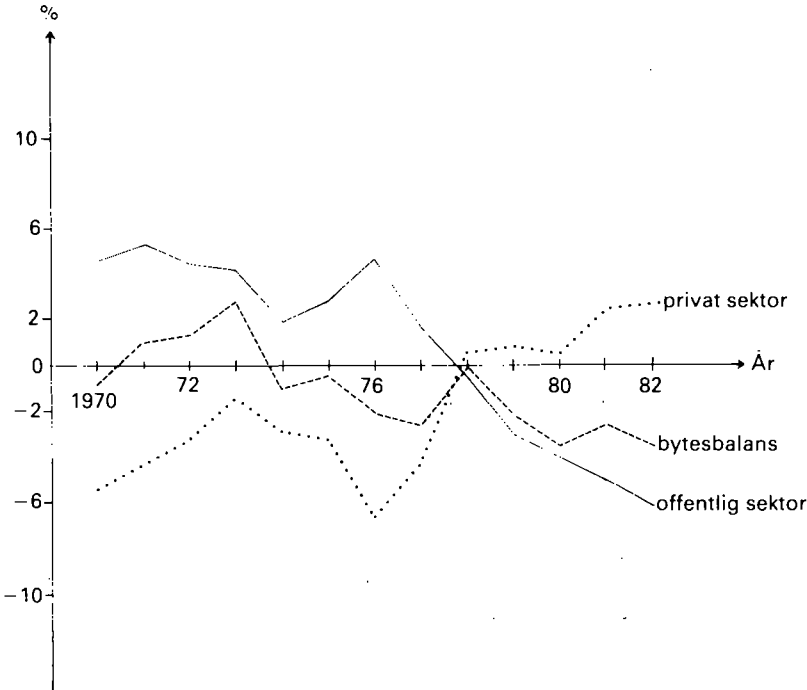
Sparandet

Den svenska ekonomin uppvisar en allvarlig sparandebrist. Under perioden 1976–1982 har bytesbalansen uppvisat underskott på mellan 2 och 4% av BNP varje år utom 1978. Därigenom har vi dragit på oss stora och växande utlandsskulder och räntebetalningarna till utlandet har blivit en allt större börda. Den svenska nettoställningen gentemot omvärlden har således försämrats med närmare 90 miljarder kr. från 1976 till 1981.

För ekonomin som helhet har sparkvoten, dvs. sparandets andel av BNP, fallit från 23,9% under åren 1970–1974 till 16,2% 1981. Minskningen uppgår därmed till en tredjedel. Nettosparkvoten, dvs. sparandet minus avskrivningar, har fallit ännu mer; från ca 15% i början av 1970-talet till ca 5% idag. Dessa siffror avspeglar såväl minskningen av investeringarna som försämringen av bytesbalansen.

Statens budgetunderskott har ökat från knappt 4 miljarder kr. för budgetåret 1975/76 till 68 miljarder kr. budgetåret 1981/82, och i den reviderade finansplanen från våren 1982 förutspåddes underskottet för budgetåret 1982/83 stiga till 76 miljarder kr. Det är denna försämring av de statliga finanserna som återspeglas i det minskade finansiella sparandet i den offentliga sektorn i diagram 6. De senaste åren har också inneburit en kraftig omfördelning av sparandet från den offentliga till den privata sek-

Diagram 6 Finansiellt sparande som andel av BNP 1970–1982

Källa: Statistiska centralbyrån och ekonomidepartementet.

tern. Den privata sektorns finansiella sparande har nämligen ökat i nästan samma utsträckning som den offentliga sektorns finansiella sparande har minskat.

Bakom denna ökning av det privata finansiella sparandet ligger flera faktorer. Dels har sparandet i försäkringsformer som finansieras med avtalsreglerade arbetsgivaravgifter ökat. Dels har vinsterna gått upp i banker, försäkringsbolag och andra finansiella företag. Men detta ökade privata sparande har ej lett till att de privata investeringarna stigit; tvärtom har dessa fallit. Något förenklat kan man se de senaste årens utveckling så att den privata sektorns investeringar i byggnader och maskiner för produktiv verksamhet har ersatts av inköp av statsobligationer för vilka staten direkt eller indirekt har kunnat finansiera privat och offentlig konsumtion.

2.3 Den negativa utvecklingen måste brytas!

Sammanfattningsvis kan konstateras att den svenska ekonomins utveckling under den senare hälften av 1970-talet inneburit att vi avlägsnat oss alltmer från de viktigaste ekonomisk-politiska målen: En balanserad tillväxt av våra samlade resurser, full sysselsättning, låg inflation, balans i utrikesbetalningarna, samt en jämn fördelning av levnadsstandarden.

Vår industriella bas, vars utveckling är avgörande såväl för vårt materiella välstånd som för våra möjligheter att klara den fulla sysselsättningen, har blivit allt mindre. Samtidigt har kraven på densamma, i form av behovet av exportintäkter för att betala för importen, vuxit i och med att bytesbalansunderskotten ökat. Detta har medfört att vår utlandsskuld ökat snabbt, samtidigt som våra möjligheter att betala räntor och amorteringar på denna skuld blir allt mindre.

Ekonomins produktiva sparande och industrins investeringar har fallit drastiskt. Det betyder att vi avsätter en allt mindre del av våra samlade resurser till att bygga för morgondagen. Statsfinanserna har urholkats och därmed har avkastningen på finansiella placeringar stigit i förhållande till avkastningen på industriinvesteringar.

Denna utveckling är uppenbart ohållbar och måste brytas. Ju förr detta sker, desto mindre blir de omställningskostnader i form av minskade realinkomster som måste följa av en sådan kursomläggning. En fortsatt utveckling i den riktning som gällt under de senaste åren skulle allvarligt undergräva välstånd och sysselsättning.

3 De ekonomisk-politiska alternativen

3.1 Uppgiften

Den nödvändiga kursomläggningen måste ta sikte på att värna sysselsättningen på såväl kort som lång sikt genom att öka produktionen och inves-

teringarna, i synnerhet inom den konkurrensutsatta sektorn, och nedbringa underskottet mot utlandet, dvs. öka det produktiva sparandets andel av våra inkomster.

Såväl när det gäller att höja sysselsättningen som att stimulera investeringarna är industriproduktionens utveckling helt avgörande. Om industriproduktionen ökar blir det möjligt dels att stoppa den snabba utslagningen av arbetskraft från industrin, dels att bygga ut såväl den privata som den offentliga tjänsteproduktionen och därmed öka sysselsättningen även i dessa sektorer.

För investeringarnas del visar all erfarenhet att företagens benägenhet att investera i helt avgörande grad bestäms av efterfrågans och kapacitetsutnyttjandets utveckling. Som tidigare angivits är dock efterfrågan på de internationella marknaderna svag, och kapacitetsutnyttjandet lågt. Någon avgörande draghjälp från den internationella konjunkturen kan inte förväntas.

Mot denna bakgrund måste det omedelbara målet för den ekonomiska politiken vara att så kraftigt förstärka den svenska konkurrenskraften att vi på egen hand förmår hejda den industriella nedgången, öka produktionen och stärka den konkurrensutsatta delen av det svenska näringslivet.

Den eftersträlvade ökningen av produktion och sysselsättning kan i princip ske efter tre vägar – genom expansion av inhemsk efterfrågan, genom en gradvis kostnadsanpassning samt slutligen genom en snabb konkurrenskraftsförstärkning.

Det finns anledning att jämföra dessa alternativ.

3.2 Expansion av inhemsk efterfrågan

Ett tänkbart sätt att öka produktionen vore att lägga om finanspolitiken i kraftigt expansiv riktning för att öka den inhemska efterfrågan, och då framför allt av dennas dominerande komponent, dvs. den inhemska konsumtionen.

En sådan politik skulle ha varit möjlig om den svenska ekonomin i utgångsläget varit i jämvikt och den svaga internationella efterfrågeutvecklingen bedömts som kortvarig. Som tidigare nämnts är den svenska ekonomin emellertid i fundamental obalans och den internationella ekonomin synes vara inne i en långvarig stagnationsperiod.

En expansionspolitik byggd enbart eller främst på inhemsk efterfrågan skulle i detta läge fördjupa obalanserna i ekonomin i flera avseenden. Budgetunderskottet skulle växa kraftigt med en ytterligare likvidisering av ekonomin som följd. Den åtföljande högre inflationen skulle försämra vår konkurrenskraft, vilket skulle leda till lägre industriproduktion. Detta, och de högre räntenivåer som skulle bli nödvändiga för att placera de ökande budgetunderskotten, skulle motverka den önskade återhämtningen av investeringarna.

Den försämrade konkurrenskraften skulle leda till att bytesbalansunderskottet och utlandsskulden ökade ytterligare. Den eventuella förstärkning av sysselsättningsläget som politiken i en inledningsfas skulle möjliggöra, skulle snart förbytas i en av bytesbalansskäl påtvingad hård åstramning. Arbetslösheten skulle därför långsiktigt stiga, och detta särskilt för de svaga grupper — inte minst ungdomar och kvinnor — som redan nu har svårt att hålla ställningarna på arbetsmarknaden.

Sverige är en liten, av omvärlden starkt beroende, öppen ekonomi. Alla erfarenheter av 1970-talets stabiliseringspolitik visar att Sverige kan hålla en högre nivå på efterfrågan än omvärlden endast om den svenska konkurrenskraften är tillräckligt stark. Under den s. k. överbrygningspolitiken i mitten av 1970-talet blev kombinationen av hög inhemsk efterfrågan och i förhållande till omvärlden stigande kostnader orsak till att vår bytesbalans försvagades allvarligt. Denna politik bedrevs under jämviktsriksdagens besvärliga parlamentariska läge och i förhoppningen om en internationell konjunkturuppgång, som vi skulle kunna haka på. De dåvarande borgerliga oppositionspartierna riktade kritik mot regeringens politik för att vara alltför stram. Nu i efterhand kan vi konstatera, att den snarare blev alltför expansiv.

Med dagens mycket större obalans i våra utrikes affärer och den starkt försvagade industrisektorn kan vi inte föra en politik av det slaget. Som det socialdemokratiska krisprogrammet "Framtid för Sverige" anger måste planen för den ekonomiska återhämtningen ges en annan inriktning än påspädning av den inhemska konsumtionen: "Den ökade efterfrågan måste till större delen komma ur två källor: Dels från utlandet och genom att vår egen efterfrågan vrids över från import mot svenska produkter, dels genom investeringar, som stärker produktionsförmåga och konkurrenskraft".

Den stimulans till den inhemska efterfrågan som kan komma i fråga är därmed främst sådana investeringsstöd och investeringsutgifter som bidrar till att ersätta import med inhemsk produktion (såsom energiinvesteringar, vilka ersätter importerad olja med inhemsk energi) och som genom utbyggnad av infrastruktur (anläggningar, vägar, broar, m. m.) underlättar industrins expansion. I övrigt måste den ökade efterfrågan komma från omvärlden eller genom att inhemsk produktion konkurrerar ut import på hemmamarknaden.

En politik, som tar sikte på att stärka näringslivets konkurrenskraft i syfte att öka nettoefterfrågan från utlandet, kan emellertid genomföras på två olika sätt: Genom en gradvis nedpressning av inhemsk köpkraft i syfte att successivt förstärka konkurrenskraften, eller genom att inledningsvis åstadkomma en så stor konkurrenskraftsförbättring att grunden läggs för en snar uppgång av produktion och sysselsättning.

3.3 Den ensidiga åtstramningspolitiken

Den politik som fördes av de föregående regeringarna sades syfta till jämvikt i bytesbalansen genom en successiv, gradvis förstärkning av konkurrenskraften. Dess tyngdpunkt lades emellertid på en åtstramning av den inhemska efterfrågan.

Genom denna åtstramning skulle den inhemska inflationen pressas ned. Den försvagning av arbetsmarknaden som blev en följd härav skulle dämpa löneutvecklingen och därigenom kostnadsutvecklingen och inflationstakten. Gradvis skulle den svenska konkurrenskraften stärkas och därmed industriproduktion och investeringar stimuleras.

Denna politik misslyckades emellertid i en rad hänseenden. Till följd av den otillräckliga konkurrenskraften kompenserades inte nedpressningen av den inhemska efterfrågan av höjd efterfrågan från utlandet. Resultatet blev att kapacitetsutnyttjandet i ekonomin sänktes med åtföljande lägre produktivitet, högre kostnader per producerad enhet och därmed en sämre utveckling av konkurrenskraften än beräknat. Den vikande efterfrågan bidrog också till att dämpa företagens investeringbenägenhet. Investeringsvolymer, som redan förut var klart otillräckliga, minskade därför ytterligare. Med sjunkande industriproduktion och investeringsnivå motverkades även den strukturomvandling av den svenska industrin som åtstramningspolitiken sades syfta till.

På sysselsättningens område blev följderna av den under de två senaste åren förda politiken fullt kännbara i år. I takt med att den offentliga sektorns efterfrågan på arbetskraft bromsades upp och industrisysselsättningen minskade, ökade antalet arbetslösa. När så även ambitionsnivån för arbetsmarknadspolitik sänktes, blev följden en snabbt stigande öppen arbetslöshet.

Sammanfattningsvis ledde den förda åtstramningspolitiken till ett betydande underutnyttjande av arbetskraften och av vår industriella kapacitet. Den nedgång i det produktiva sparandet – investeringarnas och utrikesnettots andel av nationalinkomsten – som åtföljde denna politik bidrog, som tidigare framhållits, till att ytterligare fördjupa obalanserna i ekonomin.

Denna ensidiga åtstramningspolitik medför mycket stora välfärdsförluster i form av ökad arbetslöshet, utslagning av industrikapacitet och successivt sjunkande levnadsstandard. Den har också oacceptabla fördelningspolitiska konsekvenser. Det är dessutom mycket tveksamt om den – trots dessa höga kostnader – över huvud taget skulle kunna leda till återställd balans i den svenska ekonomin. Detta alternativ för den ekonomiska politiken ter sig därför inte heller acceptabelt.

3.4 Det produktionsexpansiva alternativet

Omfattningen av obalanserna i den svenska ekonomin och kraften i den långsiktigt nedåtgående trenden för produktion, sysselsättning och investeringar var hösten 1982 sådana att det framstod som nödvändigt att vända utvecklingen.

Inte minst gällde det att återupprätta förtroendet för den svenska kronan, vilken – till följd av den ogynnsamma industriella utvecklingen – sedan flera år varit mycket svag. Den nedskrivning av kronan, som den förra regeringen vidtog hösten 1981, var ej tillräcklig för att återställa förtroendet för kronan. Valutautflödet har under de 12 senaste månaderna, med några få undantag, legat på ungefär två miljarder kronor i månaden.

Kravet på ett omedelbart trendbrott förstärktes av den massiva spekulation mot kronans värde, som under sensommaren och början av hösten visade den negativa syn på den ekonomiska utvecklingen i Sverige som var förhärskande på de internationella marknaderna. Bara under den första veckan i oktober uppgick valutautflödet till över 2,5 miljarder kr. Om den nytillträdande regeringen hade försökt stoppa den spekulativa attacken mot kronan med hjälp av räntehöjningar och skärpt åtstramning hade följden blivit en dramatisk utslagning av industrikapacitet och en än kraftigare ökning av arbetslösheten.

Det enda sättet att snabbt bryta den industriella nedgången och skapa förutsättningar för att inom överskådlig tid vända den i en nödvändig expansion var därför att devalvera. För att en devalvering skulle bli trovärdig och en gång för alla göra slut på de senaste årens återkommande valutakriser måste den ges en sådan storlek att den kan bidra till att lösa de långsiktiga konkurrens- och strukturproblemen, som orsakat både underskott och valutakriser. Efter konsultationer med berörda parter, bl. a. övriga nordiska länder, skrevs således kronans värde ned med 16% den 8 oktober.

Den ökning av konkurrenskraften som devalveringen medför, gör att det under kommande år blir möjligt att få till stånd ett avgörande brott med de nedåtgående trenderna för produktion, sysselsättning och investeringar. Härigenom blir det möjligt att genomföra den strategi som förespråkades i krisprogrammet "Framtid för Sverige". Även vid den ytterligt svaga tillväxt av världshandeln som kan befaras kan den totala efterfrågan som riktas mot svensk produktion öka. Efter någon tid bör det bli möjligt att hejda sysselsättningsnedgången inom industrin. Genom att öka industriproduktionen skapas resurser för att stärka sysselsättningen inom den privata och offentliga tjänstesektorn samt för att värna de viktiga sociala transfereringssystemen. Den konkurrensutsatta sektorn förstärks och därmed skapas förutsättningar för en återhämtning av investeringarna och en strukturuomvandling av näringslivet i riktning mot långsiktigt lönsamma verksamheter. Det omfattande industristödet till förlustföretagen kan börja

avvecklas. Möjligheter öppnas att väsentligt minska bytesbalansunderskottet och därmed utlandsskulden.

Ett viktigt led i strävandena att göra industrin mer konkurrenskraftig är att bereda den tillgång till en större hemmamarknad. Sverige bör mer aktivt än hittills verka för att de nordiska ländernas industri stärks genom att få utvecklas med hela Norden som hemmamarknad. Detta är av särskild vikt för de små och medelstora företagen. På grund av den ekonomiska stagnationen har Sverige erbjudit en allt sämre avsättningsmarknad för de nordiska ländernas export, vilket försämrat förutsättningarna för det ekonomiska samarbetet i Norden. Det är från detta perspektiv av särskild betydelse att Sverige återvinner sin ekonomiska styrka. Endast härigenom kan Sverige göra en fullgod insats i det nordiska ekonomiska samarbetet. Det är av stor vikt att påskynda de ansträngningar som görs inom Nordiska Ministerrådet för att vidareutveckla den nordiska hemmamarknaden.

Den kraftfulla omläggning som devalveringen medfört är emellertid förknippad med vissa risker. Det är viktigt att identifiera dem, så att de också blir möjliga att undvika.

Den vanligaste orsaken till att devalveringar misslyckas är att de inte åtföljs av en ekonomisk politik i övrigt som förmår befästa den uppnådda förstärkningen av konkurrenskraften, dvs. att den inte är en del av ett helhetsprogram. Den devalvering som nu genomförts är emellertid endast första fasen i en övergripande krisplan, och den åtföljs av en rad kompletterande åtgärder, vilka tillsammans i en andra fas skall säkerställa att devalveringen ger de önskade effekterna.

4 Den ekonomisk-politiska strategin för de närmaste åren

4.1 Huvudlinjerna i den ekonomiska politiken

Genom devalveringen har goda möjligheter skapats att samtidigt öka tillväxten och minska obalanserna i den svenska ekonomin. Om dessa möjligheter skall kunna utnyttjas är det av avgörande betydelse att devalveringen följs upp genom en konsekvent ekonomisk politik som främjar tillväxten i den konkurrensutsatta sektorn genom att tillse att förbättringen av konkurrenskraften blir bestående.

Huvudlinjerna i en sådan politik måste vara:

- att samla hela nationen och effektivt utnyttja våra resurser i kampen för den fulla sysselsättningen,
- att bekämpa inflationen och återställa jämvikten i bytesbalansen,
- att låta de nödvändiga bördorna bäras av alla grupper i samhället efter deras bärkraft.

4.2 Bestående konkurrenskraftsförbättring

En grundläggande förutsättning för att devalveringen skall bli lyckosam och ge långsiktigt positiva effekter på den svenska ekonomin är att förbättringen av företagens konkurrenskraft blir bestående och inte snabbt äts upp av en våg av pris- och kostnadsökningar. Det är också nödvändigt att företagen utnyttjar konkurrenskraftsförbättringen till att sänka sina priser i förhållande till världsmarknadspriserna eller på annat sätt förstärka sin marknadsposition. Därigenom kan de öka sin export och återta en del av de marknadsandelar som förlorats under senare år, vilket omgående verkar stimulerande på produktion och tillväxt i den konkurrensutsatta sektorn. I takt med att kapacitetsutnyttjande och vinster stiger skapas så småningom också förutsättningar för en investeringsuppgång i näringslivet.

Möjligheterna att snabbt få igång en positiv utveckling enligt dessa linjer ökar om företagen redan från början anser sig ha skäl att räkna med att konkurrenskraftsförbättringen blir bestående. Deras benägenhet att utnyttja den förstärkta konkurrenskraften och bygga ut produktionskapaciteten bör då vara väsentligt större än om det finns risk för att förbättringen av konkurrensläget endast blir temporär.

Men för att konkurrenskraftsförbättringen skall bli bestående måste människorna i vårt land acceptera den engångssänkning av levnadsstandarden som följer av devalveringen. Det krävs att ingen grupp försöker kompensera sig på andras bekostnad för den inflationseffekt som devalveringen övergångsvis innebär. Om detta villkor inte skulle uppfyllas, ointetgörs den förbättrade konkurrenskraften, de ekonomiska obalanserna skulle förvärras, och det ofrånkomliga resultatet blir en stegring av arbetslösheten.

4.3 En rättvis fördelningspolitik

Det är således av avgörande betydelse att alla grupper solidariskt ger sitt bidrag för att stärka den svenska ekonomin. Det svåra ekonomiska läget kräver uppoffringar av människorna i vårt land. I det läget skärps kraven på fördelningspolitiken. Människorna är, av förståeliga skäl, endast villiga till sådana uppoffringar, om de upplever att bördorna fördelas efter bärkraft och att politiken värnar de svaga och utsatta i samhället.

Likaså är det viktigt att uppoffringarna upplevs som meningsfulla; att människorna märker att de följs av åtgärder som syftar till att ge de önskade resultaten. Därför är en krispolitik baserad på kraven om en rättvis fördelning den enda möjliga. Därför ställer regeringen också fördelningspolitiken i centrum för krisplanens genomförande.

Det viktigaste inslaget i fördelningspolitiken är kampen för den fulla sysselsättningen. Regeringen har redan avsatt betydande resurser i kam-

pen mot arbetslösheten och alla dess förödande fördelningspolitiska orättvisor. Detta arbete kommer att fortsätta. Framför allt eftersträvar regeringen att häva den höga arbetslösheten bland ungdomen.

Den utveckling som under de föregående regeringarna hotat att medföra ökande klyftor i det svenska samhället måste brytas. Regeringen kommer att infria de fyra vallöften, som syftar till att värna det sociala trygghets-system som byggts upp under arbetarrörelsens ledning: Värdesäkring av pensionerna kommer att återställas; beslutet om införande av karensdagar och försämrade ersättningsnivå inom sjukförsäkringen rivs upp; försämringen av dagersättningen inom arbetslöshetsförsäkringen samt försämringen av statsbidragen till barnomsorgen kommer att upphävas. I enlighet med utfästelserna i det socialdemokratiska krisprogrammet kommer vidare den fortsatta utbyggnaden av den offentliga servicen att prioritera barnomsorgen och äldreården.

Speciellt vinnlägger sig regeringen i detta sammanhang om att stödja barnfamiljerna. Omfattande insatser kommer att sättas in för att skydda dem: Barnbidragen höjs, särskilt för flerbarnsfamiljerna; de förlängda barnbidragen för grundskolestuderande över 16 år höjs; studiebidragen till gymnasie studerande höjs; och livsmedelssubventionerna höjs. Dessutom har beslut redan tagits om höjning av bostadsbidragen, vilket också främst gynnar barnfamiljerna.

Men fördelningspolitiken innefattar inte bara åtgärder för att mildra krispolitikens bördor för de mest utsatta grupperna. Regeringen avser också att säkerställa att de välbärgade medborgarna verkligen ställer upp efter bärkraft. Skatten på förmögenheter, arv och gåvor kommer att skärpas. Vissa skattelättnader som beviljats aktieägarna kommer att avskaffas. Höjd skatt kommer att tas ut på en del umbärliga varor. Samtidigt medför reformen av inkomstskatten att det blir mer lönsamt att arbeta och spara men mindre lönsamt att konsumera på kredit och att missbruka avdrags-möjligheterna.

Dessutom kommer regeringen att intensifiera kampen mot skatteflykt och ekonomisk brottslighet. Ingen skall få kunna dra sig undan sina medborgerliga skyldigheter.

Vinsternas utveckling och användning spelar en central roll i fördelningspolitiken. Ett både ofrånkomligt och önskvärt resultat av devalveringen är att vinsterna i den utlandskonkurrerande delen av näringslivet kommer att stiga – i vissa företag och branscher till påtagligt höga nivåer. En sådan vinstutveckling ställer bestämda krav både på företagen och på den ekonomiska politiken.

För det första kan vinstökningen inte tillåtas ge upphov till en onormalt hög löneglidning, som allvarligt skulle försvåra en återhållsam lönepolitik. För det andra måste – så långt det är möjligt – garantier skapas för att vinsterna används till produktiva investeringar. För det tredje måste strävan vara att förhindra att vinstuppgången leder till en ytterligare koncen-

tration av förmögenheter och makt i näringslivet. De åtgärder i fråga om företagens vinster som föreslås resp. aviseras i denna proposition har utformats för att uppnå dessa tre syften.

4.4 Låg inflation

Genom en aktiv och medveten fördelningspolitik skapas således förutsättningar för att medborgarna solidariskt skall bära de uppoftningar som är nödvändiga för att ta vårt land ur krisen. Men en bestående konkurrenskraftsförbättring ställer inte bara krav på en anpassning av reallönerna. I ett längre perspektiv måste inflationen begränsas till högst den nivå som råder i våra viktigaste konkurrentländer. Dessutom måste ekonomins produktionsförmåga stärkas genom att landets resurser i form av arbetskraft och kapital utnyttjas på ett effektivt sätt.

Devalveringen av den svenska kronan medför via stigande importpriser en oundviklig engångshöjning av den allmänna prisnivån i landet. Sedan denna effekt slagit igenom måste inflationen pressas ned till en låg nivå. Låg inflation skapar gynnsamma villkor för ekonomisk tillväxt samtidigt som en rättvis fördelning av inkomster och förmögenheter underlättas. En målmedveten inflationsbekämpning är också en förutsättning för att varaktigt kunna nedbringa dagens rekordhög räntenivåer.

En återhållsam lönerörelse utgör en viktig grundsten i kampen mot inflationen. Om man skall kunna undvika att hamna i en mycket svårhanterlig pris- och lönespiral som på sikt hotar växelkursen, får inga grupper försöka kompensera sig för den standardsänkning som devalveringen på kort sikt medför. Den kommande avtalsrörelsen är härvid utomordentligt betydelsefull. Det är av avgörande vikt att den resulterar i en uppgörelse som befäster den förstärkning av konkurrenskraften som devalveringen gjort möjlig. Regeringen föreslår nu en rad åtgärder i syfte att skapa förbättringar för en sådan uppgörelse, bl. a. när det gäller fördelningspolitiken och vinsternas användning. Av stor betydelse är även att pensionärernas riksorganisation förklarat att pensionärerna är beredda att bära sin del av de uppoftningar, som blir nödvändiga för att främja sysselsättning och industriell tillväxt. Löntagarorganisationerna har också deklarerat att de är införstådda med att det ekonomiska läget inte ger utrymme för höga nominella lönepåslag.

I ett mer långsiktigt perspektiv har den marginalsattesänkning som beslutats för även 1983–1985 skapat förbättrade förutsättningar för låga nominella löneökningar. Specifika krav ställs också på utformningen av den ekonomiska politiken under kommande år. En alltför hög inhemsk efterfrågan skulle riskera att medföra ökade svårigheter att hålla kostnadsidan i schack, vilket i sin tur skulle leda till att konkurrenskraften försvagades och att devalveringens positiva effekter urholkades. En expansion i den konkurrensutsatta sektorn måste därför kombineras med en återhållsam inhemsk konsumtionsutveckling.

Det på sikt största hotet mot en låg inflationstakt utgörs av den likvidisering av kreditmarknaden som de senaste årens stora och ständigt ökande budgetunderskott medför. Bringas inte budgetunderskotten under kontroll äventyras den industriella återhämtning som är nödvändig för att rekonstruera den svenska ekonomin. Därmed skulle själva kärnan i den nu inledda krispolitiken hotas. Finanspolitiken måste långsiktigt inriktas på att förbättra statens finanser. Det måste ske genom stor återhållsamhet med statens utgifter men också genom inkomstförstärkningar vad gäller såväl skatter som avgifter.

Väsentliga delar av de statliga utgifterna är en nödvändig grundsten för att uppnå grundläggande sociala och mänskliga behov. I det utomordentligt kärva budgetläge som nu avtecknar sig måste emellertid alla utgifter nogta prövas. Även ytterst angelägna utgifter kan behöva ses över i syfte att pröva om de uppsatta målen på ifrågavarande område uppnås på ett statsfinansiellt acceptabelt sätt. Utgifter som framstår som mer umbärliga måste genom ett intensifierat omprövnings- och omprioriteringsarbete bringas ned. Av största vikt är att finna åtgärder som syftar till att mildra inslaget av automatik i budgeten.

Under de närmaste åren är utrymmet för nya åtaganden starkt begränsat och bör i första hand utnyttjas för att stödja verkligt utsatta grupper. Utrymme härför inom den statliga budgeten måste skapas genom omprioriteringar. Detta skärper kraven på en aktiv och fördelningspolitiskt väl avvägd budgetpolitik.

Den nyligen genomförda nedskrivningen av den svenska kronan medför att företagets internationella konkurrenskraft kraftigt förbättras. Såsom anges i regeringsförklaringen måste denna nedskrivning följas av en neddragning av vissa former av subventioner till näringslivet, vilka under de borgerliga regeringarna allvarligt försvagat statsbudgeten.

Mot denna bakgrund och med beaktande av de kraftigt ökade kostnaderna för subventionerade exportkrediter inom det s.k. SEK-systemet kommer inom regeringskansliet att göras en översyn i avsikt att reducera statens kostnader för SEK-systemet. Detta innebär att subventionsgraden i systemet bör sänkas. Ett led i översynen bör vidare vara att pröva möjligheterna till ökad samordning mellan de beslut om exportkreditgarantier som fattas av Exportkreditnämnden och de subventionerade exportkrediter som beslutas av SEK. Sverige bör också aktivt medverka i de internationella överläggningar som pågår om minskning av subventions-elementet i exportkrediter. I översynen bör också övervägas möjligheterna att finna andra former för finansieringen av SEK-systemet, vid sidan av statsbudgeten. Det finns anledning att återkomma till detta ärende senare, i samband med förslag till riksdagen innevarande riksmöte.

Vi kommer ändå att under överskådlig framtid dras med betydande underskott i statsbudgeten. Politiken måste därför i ett kortare perspektiv inriktas på att finna vägar att i ökad utsträckning finansiera underskottet på

ett sätt som inte driver upp inflationen. Det innebär att statens upplåning hos allmänheten måste intensifieras och upplåningen i banksystemet begränsas. På det sättet undviks en inflationsskapande påspädning av likviditeten i ekonomin. Bl. a. i syfte att minska likviditeten i ekonomin kommer vidare reglerna för inbetalning av skatter och avgifter att ses över. Därigenom kommer också statens finanser att förstärkas.

Det är angeläget att undvika omotiverade prishöjningar i samband med devalveringen. Sådana kan lätt få självförstärkande spridningseffekter. Därför har ett allmänt prisstopp införts. För importerade varor får dock priset höjas i den utsträckning som motiveras av den ändrade växelkursen, vilket underlättar den eftersträlvade relativprisförändringen mellan svenska och importerade varor. Strävan är att prisstoppet skall vara i kraft under en relativt kort tidsperiod.

4.5 Ett effektivt resursutnyttjande

Skattereformen är av stor betydelse då det gäller att säkerställa att landets resurser utnyttjas så effektivt som möjligt. Genom att marginalskattesatserna sänks inte minst för de breda löntagargrupperna uppmuntras ökade arbetsinsatser och ökat sparande. Omflyttningar till nya arbetsuppgifter görs mer lönsamt och stimulerar därmed till effektivare arbetsinsatser. Samtidigt beskärs – såväl genom marginalskattesänkningen som genom begränsningen av underskottsavdragens värde – avkastningen på skatteplanering och avdrag. Detta är ett led i regeringens allmänna strävan att föra över resurser från improduktiv till produktiv verksamhet.

För att mobilisera landets resurser kommer regeringen vidare att vidta kraftfulla åtgärder för att öka vår produktion inom energi- och skogssektorerna. Så snart som möjligt kommer särskilda åtgärder att vidtas i syfte att trygga skogsindustrins råvarubehov och avhjälpa den virkesbrist, som under några av de senare åren varit ett hinder för fullt resursutnyttjande inom skogssektorn och som förorsakat onödigt virkesimport. Omfattande insatser kommer att göras för att i ökad utsträckning ta till vara våra inhemska energiresurser och därmed minska behovet av dyrbar importerad olja. Inledningsvis ges därvid ökat stöd framför allt till distribution av fjärrvärme samt till anläggningar för torveldning.

Satsningarna på energiområdet ingår i ett mer omfattande investeringsprogram, som regeringen avser att genomföra för att påskynda den industriella expansionen. Det hör i detta sammanhang understrykas, att de offentliga investeringarna samt myndigheternas stöd till det privata näringslivets investeringar kommer att kanaliseras till sådana verksamheter som bedöms ha goda förutsättningar för långsiktig lönsamhet. Devalveringen har skapat förutsättningar för att näringslivet på egna ben skall kunna ta sig ur de rådande svårigheterna; regeringen kommer därför att till det yttersta försöka undvika en situation där Sverige skulle bli beroende av ett med statssubventioner vidmakthållet näringsliv.

Investeringsprogrammet och investeringsstödet kommer följaktligen att inriktas å ena sidan på sådan industriell verksamhet som har förutsättningar att klara sig igenom hård konkurrens, å andra sidan på sådana investeringar i infrastruktur som sänker kostnaderna och stärker konkurrenskraften för industrin som helhet. Som exempel på det sistnämnda kan anföras upprustning av vägnätet, av järnvägarna, luftfarten samt av post- och telekommunikationsväsendet.

Investeringsprogrammet omfattar även insatser för att stärka forskning och utbildning, vilket är av långsiktig betydelse för förnyelsen av svenskt näringsliv.

För att våra produktiva resurser skall kunna mobiliseras fullt ut krävs också att arbetskraftens potential tas tillvara och att arbetsmarknaden fungerar effektivt. Skattereformens positiva effekter har redan berörts. Det är vidare viktigt att förebygga sådana flaskhalsproblem som bristen på yrkesarbetare orsakat inom industrin. Regeringen understödjer därför det initiativ som tagits av AMS och verkstadsindustrins parter till en särskild satsning på bristyrkesutbildning inom verkstadsindustrin. För detta ges AMS ökade resurser.

4.6 Stabiliseringspolitiska överväganden

Den ekonomiska politiken kan inte bara utformas med hänsyn till de långsiktiga målen utan måste också avvägas med hänsyn till konjunkturläget. Vid en snabb och kraftig internationell konjunkturuppgång kan obalanserna i den svenska ekonomin avhjälpas relativt snabbt. En exportledd produktionstillväxt kan då kombineras med en stram inhemsk efterfrågepolitik utan att negativa sysselsättningseffekter behöver uppkomma.

Det är emellertid, som tidigare nämnts, troligt att det internationella konjunkturuppsvinget dröjer och att det dessutom blir relativt svagt. Den inhemska efterfrågan kan då inte stramas åt lika hårt, utan politiken måste avvägas med hänsyn till de krav som de stabiliseringspolitiska målen och framför allt då målet om full sysselsättning ställer.

På grund av de stora obalanserna i den svenska ekonomin är det emellertid inte möjligt att, vid en internationell konjunkturedgång, parera de negativa effekterna på sysselsättningen genom att i stabiliseringspolitiskt syfte öka den offentliga konsumtionen. Detta skulle riskera att förvärra strukturproblemen i den svenska ekonomin. Det begränsade utrymme som nu finns för ökad offentlig expansion bör huvudsakligen användas till investeringar som främjar tillväxten, bl. a. genom att stödja den konkurrensutsatta sektorns expansion. Detta synsätt har varit vägledande vid utarbetandet av det investeringsprogram som ingår i krisplanen.

Sysselsättningen måste i övrigt värnas genom en aktiv arbetsmarknadspolitik. Behoven är här stora efter det senaste årets kraftiga försvagning av arbetsmarknaden och inför den fortsatta försvagning som kan förutses i

vinter. AMS kommer att tilldelas resurser i erforderlig omfattning för att de arbetsmarknadspolitiska medlen skall kunna sättas in med full styrka. Sysselsättningen i beredskapsarbeten kommer att öka kraftigt, och omfattande insatser för att speciellt bekämpa ungdomsarbetslösheten kommer att sättas in. Riktade åtgärder för att lindra de exceptionella sysselsättningsproblemen i Norrbotten skall också vidtas.

5 De ekonomisk-politiska åtgärderna

Regeringens ekonomiska politik utgör en strategi för ökad tillväxt, höjd sysselsättning och rättvis fördelning. Det första steget i denna strategi togs genom devalveringen den 8 oktober, vilken avsåg att stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft och lägga grunden för en sanering av vårt lands ekonomi. Devalveringen skall under den kommande mandatperioden följas upp genom en fast och konsekvent ekonomisk politik i syfte att säkerställa att konkurrenskraftsförbättringen blir bestående.

Men samtidigt är det akuta sysselsättningsläget utomordentligt allvarligt. När den nya regeringen tillträdde i september gick 176 000 människor utan arbete. Det är en ökning med över 50% på ett år och den högsta månadssiffra som noterats på mer än 25 år. Vi vet dessutom av erfarenhet att arbetslösheten normalt stiger under vintern.

Omedelbara och omfattande insatser krävs därför för att förhindra en dramatisk försämring av sysselsättningsläget under det kommande halvåret.

Regeringen har således tagit ställning för ett omfattande program med det dubbla syftet att lindra de akuta svårigheterna under den kommande perioden och samtidigt understödja och komplettera den långsiktiga ekonomisk-politiska strategin. I detta program ingår en massiv arbetsmarknadspolitisk insats innefattande nya anslag för arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbeten och riktade ungdomsinsatser. Vidare läggs ett omfattande investeringsprogram fast.

Syftet med detta investeringsprogram är fyrfaldigt. För det första skall det bidra till att importen av energi begränsas: för det andra skall det understödja industrins kommande expansion, genom att bygga ut och modernisera samhällets infrastruktur: för det tredje skall investeringsprogrammet hejda den fortgående utslagningen av vissa för näringslivets fortbestånd viktiga branscher, framför allt byggnadsindustrin: och för det fjärde, slutligen, skall det bidra till att klara de akuta sysselsättningsproblemen under vintern 1983/84, återigen främst på byggnadsområdet.

Dessa insatser är ej ämnade att vara permanenta. De skall efterhand avlösas av den efterfrågan som den förbättrade konkurrenskraften, genom ökad export och återvunna marknadsandelar på hemmamarknaden, kommer att ge. Under en övergångsperiod kommer de emellertid att vara av synnerlig vikt.

I regeringens ekonomiskt-politiska åtgärdsprogram ingår också en rad förändringar på skatternas område. Dessa har dels till syfte att stimulera till ökade investeringar, dels är de ägnade att fördela krispolitikens bördor så rättvist som möjligt. Av särskild betydelse är i detta sammanhang det system för vinstdelning, som regeringen avser att införa för aktiebolagen under nästkommande år.

Slutligen kommer regeringen också att infria de fyra vallöften om tryggheten av vissa sociala välfärdsreformer, som det socialdemokratiska partiet utfärdade i valrörelsen.

5.1 Arbetsmarknadspolitik

Regeringen har i slutet av oktober i år presenterat ett arbetsmarknadspolitiskt åtgärdsprogram för att begränsa arbetslösheten under hösten och vintern. Förslag om dessa åtgärder redovisas senare denna dag i detalj av chefen för arbetsmarknadsdepartementet.

Tyngdpunkten i detta åtgärdsprogram ligger på sysselsättningsskapande åtgärder till ett belopp om 1950 milj. kr., varav 1650 milj. kr. avser beredskapsarbeten. Härigenom kan antalet dagsverken ökas från den tidigare planeringsnivån för budgetåret 1982/83 om 6,3 milj. till 9,6 milj. dagsverken. Med utnyttjande av finansfullmakten (prop. 1981/82: 150, FiU 1981/82: 40, rskr 1981/82: 393) har regeringen genom beslut den 21 oktober 1982 beslutat tidigarelägga statliga investeringsprojekt för 1017 milj. kr. i syfte att undvika en fortsatt försämring på byggarbetsmarknaden. Inom ramen för de sysselsättningsskapande åtgärderna disponerar AMS sedan tidigare 60 milj. kr. för rådrumsbeställningar till industrin. Denna ram höjs med 300 milj. kr. för statliga industribeställningar.

Inom arbetsmarknadsutbildningen har regeringen redan fattat beslut om att höja bidragen till utbildning när det finns påtaglig risk för permittering eller uppsägning av arbetstagare från 20 kr./tim till 35 kr./tim. Höjningen begränsas till utbildning inom tillverkningsindustrin. Kostnaderna för denna höjning inkl. en förväntad volymökning beräknas till 170 milj. kr. Samtidigt har regeringen föreskrivit att AMS för budgetåret 1982/83 får planera arbetsmarknadsutbildning på en nivå motsvarande 125 000 deltagare, att jämföra med den tidigare planeringsnivån 110 000 deltagare. 30 milj. kr. satsas därutöver på bristyrkesutbildning i syfte att förebygga sådana flaskhalsproblem som kan orsakas av brist på yrkesarbetare i en konjunkturuppgång. Satsningen gäller fortbildning av anställda inom verkstadsindustrin till kvalificerat yrkesarbete.

Ramen för bidrag till ungdomsplatser, som tidigare uppgick till 60 milj. kr., har likaså genom utnyttjande av finansfullmakten, genom regeringens beslut den 21 oktober 1982, höjts med 90 milj. kr.

Mot bakgrund av det särskilt ansträngda sysselsättningsläget i Norrbottnen har en betydande del – drygt 183 milj. kr. – av de tidigarelagda statliga

investeringarna avdelats för byggnads- och anläggningsarbeten i detta län.

Kostnaden för de nu anmälda resp. föreslagna åtgärderna på arbetsmarknadspolitikens område uppgår till sammanlagt ca 3,7 miljarder kr.

5.2 Investeringsprogrammet

De investeringsinsatser som föreslås riktas främst mot energi-, kommunikations- och byggsektorerna.

Kommunikationsdepartementet bör få anslag om totalt 1 000 milj. kr. för att under innevarande och nästa budgetår genomföra ett antal viktiga investeringsprojekt. Flera områden berörs. Då det gäller förbättring av vägnätet planeras en utbyggnad av bl. a. Värmdövägen, av E 4, E 6 och riksväg 51. Speciella åtgärder mot eftersatt vägunderhåll kommer att vidtas för att öka trafiksäkerheten och minska trafikstörningar.

Statens Järnvägar bör få ökade anslag till fler lok och vagnar, samt för en utbyggnad av delar av spårnätet. Luftfarten byggs ut genom att Arlanda kompletteras med nya anläggningar och genom att dess banor förbättras. Postverkét och televerket får särskilda anslag för nya investeringar, i det sistnämnda fallet i syfte att tidigarelägga digitaliseringen av telenätet. Åtgärder för att främja investeringar och utvecklingsarbete i kollektivtrafiken kommer också att vidtas.

Utbildningsdepartementet bör få anslag om 170 milj. kr. för att under innevarande och nästa budgetår bygga om och till forsknings-, undervisnings- och bibliotekslokaler. Därigenom stöds såväl forskning och utbildning som byggsektorn.

Byggnadsverksamheten stimuleras även genom att bl. a. ett system med hyresrabatter bör införas för nybyggnation, varigenom efterfrågan och produktion av hyreslägenheter understöds. Dessutom bör totalt 600 milj. kr. satsas på energibesparande åtgärder, främst avseende isolering och fjärrvärme, för bostadshus.

På energisidan bör under innevarande och nästa budgetår genomföras ett investeringsprogram omfattande totalt 1,2 miljarder kr., varav mer än hälften bör avse stöd till tillverkning och upphandling av energiutrustning, såsom värmepumpar och koleldade förbränningsanläggningar. För att möjliggöra en minskning av oljeimporten bör ökat stöd också ges till fjärrvärmemedistribution samt till torveldningsanläggningar.

För att vi bättre skall kunna utnyttja Sveriges egna råvaruresurser bör totalt 300 milj. kr. anslås till ett investerings- och utvecklingsprogram för gruv- och mineralindustrin, och då i ett första skede ett program för utökad prospektering. Merparten av prospekteringen kommer att ske i Norrbotten. Syftet är att öka livslängden hos befintliga gruvor och mineralföretag och att lägga grunden för nya för att därigenom åstadkomma en långsiktigt lönsam breddning av industrin.

5.3 Skattepolitiken

De åtgärder på skattepolitikens område som nu bör genomföras berör företagsbeskattningen, kapitalbeskattningen, inkomstskatten, mervärdeskatten samt införande av vissa nya punktskatter.

Ett centralt mål för regeringens ekonomiska politik är, som tidigare framhållits, att stimulera till en ökning av investeringarna, i synnerhet inom industrin. Det viktigaste medlet härför är att genom generell ekonomisk politik åstadkomma en tillräcklig efterfrågan, så att kapacitetsutnyttjandet höjs och initierar en investeringsuppgång. I väntan på en dylik självbärande uppgång bör emellertid också de skattepolitiska medlen utnyttjas för att stimulera investeringsverksamheten. Följande åtgärder aktualiseras i detta syfte:

- obligatorisk avsättning till investeringsfond. Aktiebolag och ekonomiska föreningar bör åläggas att betala in 20% av sina vinster för 1983 till räntelösa investeringskonton hos riksbanken. Inbetalningen skall vara avdragsgill under förutsättning att företagen sätter av motsvarande belopp till en särskild investeringsfond
- investeringsavdraget för byggnadsarbeten förlängas med ett år t. o. m. den 31 mars 1984
- investeringsavdraget vid redovisningen av mervärdeskatten förlängas med ett år till utgången av år 1983
- det nuvarande frisläppet av de allmänna investeringsfonderna förlängas ett år
- frisläppet av de allmänna investeringsreserverna förlängas med ett år

Ett annat centralt mål för den ekonomiska politiken är att fördela de uppoffringar som krävs för att rekonstruera landets ekonomi på ett rättvist sätt, så att krispolitiken får den nödvändiga förankringen. Löntagarna får vidkännas betydande reallönesänkningar. För att även andra grupper skall bära bördorna bör följande fördelningspolitiskt motiverade åtgärder på skatteområdet tas upp:

- förmögenhetsskatten höjas med 0,5 procentenheter i alla förmögenhetsskikt
- arvs- och gåvoskatten höjas
- skattereduktionen vid utdelning på svenska börspapper (f. n. max 2 250 kr. för ogift och 4 500 kr. för makar gemensamt) slopas
- skattereduktionen vid det s. k. skattesparandet sänkas från 20 till 10% för banksparandet och från 30 till 20% för aktiefondsparandet.

Den *statliga inkomstskatten* har genom riksdagens beslut med brett parlamentariskt stöd reformerats i syfte att över en treårsperiod sänka marginalskattesatsen i vanliga inkomstlägen till 50%, samtidigt som värdet av underskottsavdragen skulle reduceras till högst 50%. Sedan riksdagen fattade sitt beslut har den svenska kronan devalverats med 16%, vilket påverkar såväl inflationstakt som inkomstutveckling 1983 på ett sådant sätt

att anledning föreligger att justera reformen för 1983. Följande förändringar bör föreslås:

- I inkomstskiktet mellan 8 och 12 basenheter (58 400–87 600 kr. i 1983 års penningvärde) bör skatten sänkas med ytterligare 1 procentenhet. Den maximala skattelättnaden blir därmed 292 kr.
- För att skapa skattemässig jämställdhet mellan arbetsgivarnas och löntagarnas kostnader för resp. facklig organisationsverksamhet bör en skattereduktion för fackföreningsavgifter med 40% av erlagd avgift införas. Högsta underlaget för reduktionen bör vara 1 200 kr.
- För att motverka den potentiella inkomst- och förmögenhetsökning hos privata hyresvärdar som de reducerade räntesubventionerna i det allmännyttiga bostadsbeståndet kan ge upphov till, bör en hyreshusavgift införas. Avgiften bör vara 1% av taxeringsvärdet för år 1983, 1,5% för år 1984 och därefter 2,0%.
- En särskild skatt på 600 kr. bör införas på videobandspelare.
- För att samhället skall få del av de betydande vinster som uppkommer vid elproduktion i vattenkraftstationer när priset på andra energikällor stiger bör en skatt på vattenkraftsbaserad elproduktion på 2 öre per kWh införas. Den bör reduceras med 1 öre per kWh för kraftverksbyggnad från tiden 1973–1977 och utgå helt för senare kraftverk.
- Regeringen kommer vidare – till följd av den förstärkning av vissa industriföretags konkurrenskraft som devalveringen av den svenska kronan innebär – överväga en minskning av den nedsättning av allmän energiskatt som vissa industriföretag nu medges.

5.4 Vinstavsättning och vinstdelning

Ökad sysselsättning och samhällsekonomisk balans förutsätter en höjd lönsamhet inom den konkurrensutsatta delen av näringslivet. Stora vinster skapar emellertid fördelningspolitiska problem. Det framstår som utmanande om vinsterna skall tillfalla företagens ägare medan befolkningen i övrigt ej får kompensera sig för devalveringens effekter. Det är därför nödvändigt att se till att en viss del av företagens vinster förs över från ägarna till andra grupper i samhället. Samtidigt bör företagen stimuleras att utnyttja sina ökade vinster för produktiva investeringar i stället för placeringar av huvudsakligen finansiell natur.

I detta syfte föreslår jag, som redan omtalats, dels förlängningar av investeringsavdrag och frisläpp av investeringsfonder, dels att aktiebolag och ekonomiska föreningar skall betala in 20% av sin vinst under nästa år till räntelösa konton hos riksbanken. Avsättningen till fonden blir avdragsgill om motsvarande belopp avsätts till en särskild investeringsfond. Denna får tas i anspråk bl. a. för investeringar i byggnader, markanläggningar och inventarier samt kostnader för forskning och utveckling. Samråd bör därvid ske med de lokala fackliga organisationerna.

Det främsta syftet med den föreslagna särskilda investeringsfonden är att stimulera företagens investeringar under åren 1984 och 1985. Endast genom att investera kan företagen under denna period få ut de till riksbanken inbetalade medlen. Den obligatoriska inbetalningsskyldigheten löser dock – även om den får en dämpande inverkan på företagens utdelningar – endast i mindre utsträckning önskemålet om en rimlig fördelning av de ökade vinsterna. Jag avser därför att senare under innevarande riksmöte återkomma med förslag om ett system för vinstdelning. Det kan dock vara lämpligt att redan nu ange huvuddragen i detta system.

När det gäller företagens vinster under 1983 talar starka praktiska skäl för att vinstdelningen i en eller annan form anknytes till företagens utdelning. Den konstruktion som övervägs är att påföra företagen en avgift motsvarande 20% av beslutad utdelning för verksamhetsåret 1983. Avgiften bör tillföras Allmänna pensionsfonden och användas för bl. a. aktieförvärv.

Det nu skisserade systemet bör begränsas till utdelningar från aktiebolag (inkl. banker och kreditaktiebolag). Andra företagsformer, t. ex. ekonomiska föreningar och handelsbolag, bör alltså hållas utanför. Detta innebär att endast en mycket liten del av de icke börsnoterade aktiebolagen kommer att bli skyldiga att betala utdelningsavgifter. Grundprincipen bör vidare vara att utdelning som i realiteten hänförs till en och samma vinst inte träffas av avgift mer än en gång. Utdelning som lämnas av ett dotterbolag till sitt moderbolag och därefter slussas vidare till de slutliga ägarna bör således avgiftsbeläggas endast en gång. Vidare är det viktigt att avgiften konstrueras så att nyemissioner ej försvåras.

Enligt min mening bör en på detta sätt konstruerad koppling till utdelningen ses som ett provisorium för år 1983. För tiden därefter kan det vara motiverat att välja en bas med bredare underlag och mindre inläsningseffekter än aktiebolagens utdelning. Valet av vinstdelningssystem hänger också samman med företagsbeskattningens allmänna utformning. Det finns anledning att återkomma till dessa frågor när jag lägger fram mitt konkreta förslag rörande 1983 års vinster.

5.5 De fyra vallöftena

Socialdemokraterna lovade i valrörelsen att i fyra fall återställa tidigare gällande regler på det socialpolitiska området, regler som genom beslut av den tidigare riksdagsmajoriteten urholkats. Det rörde sig däremot inte om några nya reformer. I och med att full finansiering anvisades för återställandet av de tidigare gällande reglerna, främst genom en höjning av mervärdesskatten och den s. k. arbetsmarknadsavgiften, skulle dessa åtgärder uteslutande medföra fördelningsspolitiska effekter, dvs. en omfördelning av de disponibla inkomsterna till förmån för vissa utsatta grupper. Löftena avsåg

- att den fulla värdesäkringen i pensionssystemet skulle återställas. Detta bör nu ske genom att basbeloppet i pensionssystemet fr. o. m. den 1 januari 1983 anpassas till förändringar i konsumentprisindex i stället för som nu basbeloppsindex. Samtidigt bör pensionärerna erhålla en viss förskottsuppräknings som engångskompensation för att uppräknings av basbeloppet fortsättningsvis görs årsvis i efterskott i stället för, som tidigare, var gång konsumentprisindex steg med 3%
- att de av vårriksdagen beslutade karensdagarna och försämrade ersättningsförmånerna inom sjukpenningförsäkringen skulle avskaffas
- att det reala värdet av arbetslöshetsförsäkringen skulle höjas. Detta bör genomföras genom att den högsta dagpenningklassen höjs till 280 kr., grundbidraget och det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) höjs till 100 kr., och genom att statsbidraget till arbetslöshetskassorna åter höjs till den ursprungliga nivån 90% av kassornas kostnader
- att systemet för statsbidrag till kommunernas barnomsorg återförs till tidigare gällande regler.

Cheferna för social-, utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen kommer senare denna dag att ta upp frågan om dessa vallöften.

För att täcka de ökade kostnader som följer av dessa förslag bör mervärdeskatten höjas från 17,7 till 19,0% den 1 januari 1983. Vidare bör den s. k. arbetsmarknadsavgiften höjas med 0,5 procentenheter.

Då denna höjning av mervärdeskatten leder till påfrestningar för de mest utsatta grupperna, i synnerhet barnfamiljerna, bör samtidigt det allmänna barnbidraget höjas med 300 kr. per år, flerbarnstillägget höjas till 1 650 kr. per år för trebarnsfamiljer och till 3 300 kr. per år för fjärde och varje därpå följande barn. Det förlängda barnbidraget och studiebidraget bör samtidigt höjas till att omfatta även barn mellan 16 och 18 år som uppbär studiebidrag eller förlängt barnbidrag. Höjningarna bör ske per den 1 januari 1983.

Höjningen av mervärdeskatten leder till att livsmedelspriserna höjs utöver de snabba prisökningar som registrerats under senare tid. För att motverka de negativa effekterna härav på de minst bemedlade gruppernas reala disponibla inkomster föreslås en höjning av livsmedelssubventionerna, så att effekterna av mervärdeskattehöjningen på subventionerade baslivsmedel neutraliseras.

5.6 De statsfinansiella effekterna

De olika åtgärder som föreslås i denna proposition samt i propositionen om upphävandet av beslutet om karensdagar m. m. har avsevärda effekter på statsbudgetens utfall. Till dessa kommer även effekter på grund av devalveringen samt nya utgifter till följd av redan inträffade förluster i den statliga företagssektorn. Sammantaget innebär alla dessa omständigheter att budgetsaldot under innevarande budgetår kommer att försämrats.

I den reviderade nationalbudgeten angavs det statliga budgetunderskottet för budgetåret 1982/83 till 75.8 miljarder kr.

Av den preliminära avstämning av statsbudgeten som nu har ägt rum framgår att utgifterna är upptagna med ett för lågt belopp. Framförallt har behovet av medel till följd av redan inträffade förluster och behov av kapitaltillskott i den statliga företagssektorn kraftigt underskattats. Vidare bygger de beräknade utgifterna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder på en i förhållande till den faktiska utvecklingen alltför optimistisk bedömning av sysselsättningsutvecklingen. Tillsammans med erforderliga tekniska omräkningar torde dessa omständigheter leda till ökade utgifter på i storleksordningen 10 miljarder kr.

Jag övergår nu till att kortfattat redovisa effekterna av de förslag som läggs fram i denna proposition och i propositionen om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.

I denna proposition framläggs sålunda ett omfattande *investeringsprogram*. Programmets totala kostnad uppgår till 3 miljarder kr. I vilken takt dessa medel betalas ut beror bl. a. på när de åsyftade investeringarna påbörjas och hur snabbt de genomförs.

De *arbetsmarknadspolitiska åtgärder* som jag tidigare redovisat kommer att leda till ökade utgifter på ca 3.7 miljarder kr. I detta belopp ingår även beslut som redan tagits av regeringen. I denna proposition begärs ökade anslag om ca 2.4 miljarder kr.

För att bl. a. hålla uppe bostadsbyggandet kommer att föreslås vissa *hustadspolitiska åtgärder*. Åtgärderna avser bl. a. hyresrabatter och hyresförlustgarantier samt ökade insatser för att spara energi. De ökade insatserna inom hustadspolitikens område finansieras med den föreslagna hyreshusavgiften.

Som jag tidigare redovisat föreslås ett flertal *skattepolitiska åtgärder*. Den sänkta statsskatten och skattereduktionen för erlagd fackföreningsavgift minskar statsinkomsterna med ca 2 miljarder kr. för helår. De förlängda investeringsavdragen torde medföra 1 miljard kr. lägre statsinkomster. Den höjda produktionsavgiften vid elproduktion ökar inkomsterna med ca 1.2 miljarder kr. Samtidigt reduceras dock dessa avgifter med tidigare nämnda nedsättningar, varför den totala ökningen som helårseffekt kan uppskattas till ca 1.1 miljarder kr. Andra skatteförändringar leder till ökade skatteinkomster om sammanlagt ca 1.1 miljarder kr. Den skärpta förmögenhetsskatten och höjningen av arvs- och gåvoskatten leder till ökade statsinkomster på ca 0.3 miljarder kr. De förändringar som föreslås avseende skattereduktion på svenska börspapper och skattereduktionen vid det s. k. skattesparandet innebär ökade inkomster på ca 0.6 miljarder kr. Vidare kommer vissa nya punktskatter att införas eller redan befintliga avgifter att höjas, vilket innebär att inkomsterna ökar med ca 0.2 miljarder kr. Härutöver kommer effekterna av den föreslagna obligatoriska avsättningen till investeringsfond, en åtgärd som i tiden förskjuter skatteinkomsterna från juridiska personer.

Den sammanlagda kostnadsökningen till följd av förslagen att infria de fyra vallöftena samt ökningen av livsmedelssubventionerna – som jag inom kort kommer att beröra – uppgår till närmare 7.4 miljarder kr. För att täcka dessa ökade kostnader kommer förslag att läggas om en höjning av mervärdeskatten från 17.7% till 19% av beskattningsvärdet och en höjning av den s. k. arbetsmarknadsavgiften med 0,5 procentenheter. De ökade inkomsterna från mervärdeskatt och arbetsmarknadsavgift uppgår sammanlagt till ca 6 miljarder kr. Härtill kommer ökade skatteinkomster på ca 1,1 miljarder kr. p. g. a. uppräknigen av pensioner, sjukersättning och ersättning vid arbetslöshet. Sammantaget innebär detta att av de ökade utgifterna om 7.4 miljarder kr. är 7,1 miljarder kr. finansierade.

Då höjningen av mervärdeskatten leder till påfrestningar på en av de mest utsatta grupperna, nämligen barnfamiljerna, kommer samtidigt, som redovisats tidigare, en höjning av barnbidrag och studiebidrag att föreslås. Helårskostnaderna för dessa åtgärder uppgår till ca 800 milj. kr. Höjningen av livsmedelssubventionerna medför en kostnad på budgetens utgiftssida som kan beräknas till 230 milj. kr.

Sammantaget leder de åtgärder jag presenterat till bestående förändringar av inkomster och utgifter. Andra åtgärder, främst de arbetsmarknadspolitiska insatserna och investeringsprogrammet, är av engångskaraktär. Förslagen leder dock på sikt till en bättre ekonomisk utveckling och en därmed sammanhängande budgetförstärkning. På kort sikt däremot medför främst engångsinsatserna för att förbättra arbetsmarknadsläget och för att öka investeringarna ett ökat budgetunderskott. De arbetsmarknadspolitiska insatserna faller i allt väsentligt på innevarande budgetår, medan merparten av utgifterna i investeringsprogrammet uppstår nästkommande och senare budgetår.

För innevarande budgetår medför detta att det statliga budgetsaldot kommer att försämrats. Jag bedömer att underskottet i statsbudgeten innevarande budgetår kommer att uppgå till ca 90 miljarder kr. mot i statsbudgeten redovisade 75,8 miljarder kr. Jag vill emellertid samtidigt understryka att huvuddelen av ökningen, såsom här redovisats, beror på effekter av den tidigare regeringens politik, framför allt då industripolitiken, samt på de på kort sikt automatiskt budgetförsvagande effekterna av devalveringen. Denna skapar dock förutsättningar för att vi i ett längre perspektiv skall kunna höja produktionen och därmed även öka inkomsterna och statsintäkterna. Vidare vill jag poängtera, att de kostnadsökningar som uppstår genom åtgärder som föreslås i propositionen om upphävandet av beslutet om karensdagar m. m. nästan fullständigt finansieras av intäktsökningar. De ofinansierade utgiftsökningar som tillkommit genom den nya regeringens åtgärder är således nästan uteslutande förknippade med de omfattande arbetsmarknads- och investeringsåtgärder: dvs. med åtgärder som syftar till att öka industriproduktionen och inkomsterna och till att bekämpa arbetslösheten. Härigenom skiljer sig den nya regeringens budgetpolitik

på ett avgörande sätt från den budgetpolitik som bedrivits under de senaste sex åren.

Beräkningar av statsbudgetens inkomster, utgifter och saldo för budgetåret 1983/84 kommer på sedvanligt sätt att presenteras i budgetpropositionen i januari, då riksrevisionsverkets inkomstberäkning föreligger och regeringens arbete med budgeten för budgetåret 1983/84 har avslutats. Med det mycket stora budgetunderskott som byggts upp under senare år blir det, som angavs i regeringsförklaringen, i budgetarbetet nödvändigt att genomföra en mycket hård utgiftsprövning. Ökade statliga insatser, bl. a. för att främja sysselsättningen och öka investeringarna gör det än mer nödvändigt att bedriva ett utomordentligt stramt budgetarbete.

6 Utsikterna för 1983

6.1 Den internationella utvecklingen

Den internationella ekonomin har sedan 1980 präglats av efterkrigstidens längsta lågkonjunktur och tillväxten torde även nästa år bli mycket låg. Den ekonomiska politiken i de dominerande länderna är fortsatt starkt restriktiv, trots att inflationen bromsas in och arbetslösheten blir allt högre.

I de europeiska ekonomierna tyder konjunkturutsikterna på en fortsatt stagnation. En betydande nedgång har noterats i industriproduktionen och handelsvolymerna. Konjunkturen i Förenta staterna har blivit avsevärt sämre än vad som allmänt väntades och den av administrationen förutsedda starka uppgången under loppet av detta år har uteblivit. Även i Japan har tillväxten under detta år dämpats, även om den fortfarande är högre än i andra viktiga länder. Samtidigt har osäkerheten på världens kreditmarknader ökat kraftigt under det gångna året, vilket ytterligare försvårat en internationell återhämtning.

De senaste årens stagnation i världsekonomin kan inte ses som enbart en vanlig kortsiktig konjunkturedgång. Vi står uppenbarligen inför en strukturell nedgång, dvs. en nedgång av den underliggande, långsiktiga tillväxttrenden. En central faktor bakom detta torde vara det faktum att inflationsbekämpningen under 1970-talet kommit att få högsta prioritet i de stora västländernas ekonomiska politik. Detta har inneburit en allt hårdare åtstramningspolitik. Så länge inflationen inte bemästrats finns inte anledning anta att världsekonomin kan återgå till en stabil tillväxtbana. Även om konjunkturen återhämtas något under nästa år, blir tillväxten med all sannolikhet låg under de närmaste åren.

Till de mera kortsiktiga faktorer som bidragit till att förlänga lågkonjunkturen under innevarande år märks:

- effekterna av det långvarigt höga ränteläget.

- att skattesänkningarna i Förenta staterna inte lett till den expansion av den privata konsumtionen som man väntade sig.
- u-ländernas minskade inkomster till följd av nedgången i råvarupri-
serna.
- den svaga efterfrågan på olja, som har resulterat i att OPEC-länderna
som grupp i år visar underskott i bytesbalansen och därför minskar sin
efterfrågan.
- att dollarkursen har fortsatt att stiga, vilket förhindrat de europeiska
länderna att sänka räntorna. För de europeiska ekonomierna har dol-
larns uppgång haft en efterfrågedämpande effekt av samma storleksord-
ning som den andra oljeprishöjningen.

Ett sannolikt förlopp är att aktiviteten ökar något i Förenta staterna och Japan i början av nästa år till följd av en uppgång i den privata konsumtionen och en positiv lagerefterfrågan. Mot mitten av 1983 kan även de europeiska länderna ha kommit att dra fördel av denna uppgång samt av eventuella ytterligare räntesänkningar. Men mot bakgrund av det generellt låga kapacitetsutnyttjandet och den låga lönsamhetsnivån hos företagen, torde en investeringssuppgång ligga långt fram i tiden.

Den stagnerande produktionen och den ökande arbetslösheten – den senare uppskattas i i-länderna till 33 miljoner – bidrar till att ytterligare bromsa inflationstakten. I de större industriländerna beräknas den sjunka från i genomsnitt ca 7,5 % 1982 till ca 6,5 % 1983. Därvid antas oljepriset bli oförändrat under 1983.

Industriländerna som grupp väntas få ett underskott på ca 30 miljarder dollar i bytesbalansen. Bakom denna förbättring döljer sig å ena sidan betydande överskott i Förbundsrepubliken Tyskland och i synnerhet Japan, å andra sidan fortsatt mycket stora underskott i de mindre OECD-länderna.

Den låga tillväxten i industriländerna; u-ländernas och öststaternas strävan att nedbringa sina bytesbalansunderskott och en ökad svårighet för finansiellt utsatta länder att erhålla krediter på de internationella kapitalmarknaderna pekar mot en mycket låg ökning av världshandeln 1983. se tabell 5.

Tabell 5 Prognoser för den internationella ekonomin (OECD)
Procentuell volymförändring

	1982	1983
BNP – OECD totalt	– 1/4	1
Världshandel	0	1 1/2
Världshandelspriser i nationell valuta, bearbetade varor	8 1/2	5 1/2
Konsumentpriser	7,5	6 1/2
Arbetslöshet, procent	8,6	9,3
Arbetslöshet, milj. personer	32,2	33,3

Källa: OECD och ekonomidepartementet.

6.2 Den svenska ekonomin

Utvecklingen under 1982

Den ekonomiska utvecklingen blev betydligt svagare än väntat under 1982. Som konjunkturinstitutets höstrapport visar blir det ingen tillväxt alls i den svenska ekonomin i år mot en förväntad ökning på 1.4% enligt den reviderade finansplanen i april. Till en del förklaras detta av den svagare internationella konjunkturen som beräknas sänka exporttillväxten från 5 1/2 till 3 1/2%. Förväntningarna om en fortsatt svag efterfrågetillväxt och de höga räntorna har gjort företagen mycket försiktiga med att producera på lager. Lagerinvesteringarna blir därför betydligt lägre än vad som förväntades i våras. Trots den svagare inhemska efterfrågan tycks konkurrenskraften ha försvagats, så att importen ökar lika mycket som prognoserna i april angav. Detta gör att BNP praktiskt taget inte ökar alls i år med åtföljande försämring av sysselsättningsläget.

Devalveringen

Den följande redovisningen av utsikterna för den svenska ekonomin och effekterna av den ekonomiska politiken baserar sig i viktiga avseenden på konjunkturinstitutets höstrapport. Hänsyn har dock här tagits till de åtgärder som föreslagits eller senare kommer att föreslås och som konjunkturinstitutet ej kunnat beakta. Vidare antas den internationella konjunkturutvecklingen och därmed marknadstillväxten för svenska exportvaror bli svagare än vad institutet räknat med.

Devalveringen ger möjlighet till en successiv expansion inom näringslivet. Men de svaga internationella konjunkturutsikterna sätter gränser för expansionen under 1983. Först under 1984–1985 kan de fulla effekterna avläsas. Det är också först efter 1983 som en investeringsuppgång kan påräknas. För att underlätta denna process sätts infrastrukturella investeringsprojekt igång under nästa år.

Arbetskraftskostnaden per producerad enhet stiger enligt de antaganden ekonomidepartementet gjort med ca 3% nästa år. Läggas därtill att devalveringen driver upp företagets importkostnader och att vinsterna stiger kan exportpriserna antas öka med ca 10–11%. Eftersom de internationella priserna omräknade i svenska kronor stiger med 17–18% innebär det att exportföretagens relativpriser sjunker med ca 6%. Det är en något mindre relativprissänkning än konjunkturinstitutet antagit. I kombination med den antagna lägre världshandelstillväxten ger relativprissänkningen en exportvolymökning för bearbetade industrivaror på ca 7% mot 8% enligt konjunkturinstitutets prognos.

För hela exporten, inkl. råvaror, stiger volymen med ca 6%. Detta är en god tillväxt i en svag världskonjunktur. Ändå växer inte exportintäkterna särskilt snabbt på kort sikt.

Konjunkturinstitutet räknar med att en relativprissänkning ger effekt på

de löpande exportintäkterna över en treårsperiod. Volymeffekten av devalveringen skulle då öka exportintäkterna totalt på dessa tre år med 10–15 miljarder kr. Devalveringen medför att den nuvarande minskningen av industriproduktionen förbyts i en uppgång. För nästa år beräknas ökningen bli ca 4%.

Det innebär en kraftig omsvängning av produktionen i riktning mot export och ersättning för import. Exporten ökar dubbelt så snabbt som den produktion som är avsedd för inhemsk användning.

Den omsvängning i resursanvändningen som devalveringen leder till kan också åskådliggöras med de förändringar i efterfrågans sammansättning som direkt följer av devalveringen. Exporten beräknas 1983 bli 4 miljarder kr. större än den annars skulle blivit, och importen ca 3,5 miljarder kr. mindre. Detta beror både på konkurrensförbättringen och på att den privata konsumtionen minskar med drygt 5 miljarder kr. till följd av devalveringen. Å andra sidan stiger investeringarna med knappt 500 milj. kr. (exkl. investeringsprogrammets effekter).

Devalveringen beräknas totalt höja produktionen 1983 med närmare 3 miljarder kr. räknat i 1982 års prisnivå. Det motsvarar ungefär 0,5% av totalproduktionen (BNP) och en sysselsättningseffekt på 15 000–20 000 personer.

Löner, priser och privat konsumtion

Löntagarna ges viss kompensation för de av devalveringarna föranledda prisstegringarna under 1982 enligt vad som överenskommits i 1982 års avtal. Denna kompensation kan beräknas uppgå till knappt 1%, vilket kan jämföras med en beräknad total devalveringseffekt på priserna med omkring 4,5%. De löneökningar som faller ut 1983 som följd av 1982 års avtal i kombination med en viss löneglidning medför att 5–6% är in-tecknade redan innan lönerörelsen startar.

Som framgått i det tidigare har skattereformen justerats så att inkomstskatten sänks med 2 miljarder kr. Denna skattesänkning avser i första hand låg- och medelinkomsttagare. Härigenom skapas förutsättningar för att genomföra det första steget i skattereformen med ett lågt nominellt avtal, samtidigt som en rimlig fördelningsprofil för reallönernas utveckling uppnås.

De kalkyler som presenteras i det följande utgår från den nu kända lönekostnadsökningen för 1983, dvs. 7–8%. En högre ökningstakt för lönekostnaderna medför en ytterligare höjning av inflationen och ett större underskott i bytesbalansen.

Eftersom lönekostnadsökningarna hos viktiga konkurrenter, såsom inom den tyska industrin, blir lägre än här angivna 7–8%, skulle vårt relativa kostnadsläge ha försämrats utan devalveringen. Denna har den dubbla effekten att sänka vårt kostnadsläge räknat i jämförbar valuta och att stimulera industriproduktionen, så att produktiviteten kan öka och kostnadsökningen per timme blir lägre.

Devalveringen skulle höja importpriserna med 19% vid ett fullständigt genomslag. Det är emellertid mot bakgrund av tidigare erfarenheter rimligt att räkna med att importörerna håller tillbaka prisökningarna för att försvara sina andelar av den svenska marknaden. För de bearbetade industrivarorna som utgör huvuddelen av importen antar därför konjunkturinstitutet att importprisökningen bara slår igenom till 75%, varav 40 procentenheter antas falla på 1982. Däremot slår importpriserna igenom snabbare och mera fullständigt för råvaror, inte minst olja. På oljan slår prishöjningarna igenom direkt. Totalt för ett helt år beräknas vår oljenota försämrans med 6 miljarder kr. För 1982 försämrans handelsbalanssaldot av denna anledning med 1,5 miljarder kr. netto.

Mervärdeskattehöjningen drar upp den inhemska prisnivån något. Höjningen innebär en prisstegring med 1,6% på mervärdeskattebelagda varor. Eftersom dessa utgör ca 60% av konsumtionen påverkas den totala konsumentprisnivån med 1%. Denna ökning faller i sin helhet på 1983.

Den sammantagna priseffekten av dessa åtgärder skulle därför bli en höjning av inflationstakten med drygt 5,5%. Härav faller 4,5 procentenheter på 1983. Totala prisstegringen 1983 väntas bli 10–11%.

Den köpkraftsindragande effekten dämpas dock av de åtgärder som vidtas för att stödja särskilt utsatta grupper.

Särskilt viktiga är höjningen av barnbidragen, uppräkningsen av pensionerna och arbetslöshetsersättningen samt justeringar av de direkta skatterna.

En sänkning av reallönerna är oundviklig och nödvändig. För hela löntagarkollektivet blir minskningen efter skatt och prishöjningar en minskning av reallönen med ca 5% nästa år. Härav svarar devalveringen för ca 3%. Under 1981 och 1982 föll reallönen med totalt ca 8%.

Politiken har anpassats så att den skall ge en rimlig avvägning mellan en från sysselsättningsynpunkt nödvändig efterfrågeutveckling och ett från bytesbalanssynpunkt motiverat krav på återhållsamhet på konsumtionssidan. Sänkningen av de totala realinkomsterna motverkas därför i viss mån genom de tidigare nämnda åtgärderna. Vid avvägningen har förutsatts att hushållen kommer att sänka konsumtionen i mindre grad än vad realinkomsterna minskar. Därigenom faller sparandets andel av inkomsterna, dvs. sparkvoten sjunker.

Det finns å andra sidan också skäl för att sparkvoten i stället borde stiga. Erfarenheten visar att i en situation där inflation och arbetslöshet stiger tenderar hushållen att öka sparkvoten. Härtill skall läggas att marginalskattereformen med avdragsbegränsningen också stimulerar sparandet. Det argument som här, liksom i konjunkturinstitutets beräkningar, är avgörande för att anta att sparkvoten sänks, är att hushållen efter minskningen av konsumtionen 1981 och 1982 har svårt att ytterligare anpassa konsumtionen nedåt i samma takt som realinkomsterna faller. Därför utgår beräkningarna från att den privata konsumtionen bara faller med 2% nästa år, medan realinkomsterna väntas minska med ca 2 1/2%.

Offentlig konsumtion

Den offentliga konsumtionstillväxten begränsas, som framgår av tabell 6, till någon procent både i år och nästa år. Både statens och kommunernas tillväxt påverkas av de satsningar som görs för att stödja sysselsättningen. Härtill kommer vissa tillfälliga effekter såsom överföringar av sjukhus från staten till den kommunala sektorn 1982 och 1983. Borträknas dessa effekter är den underliggande volymförändringen en minskning med en procent för statens del.

Tabell 6 Försörjningsbalans 1982–1983

	1981 Miljarder kr.	1982 1983	
		Procentuell volym- förändring	
BNP	569,2	0,1	1,5
Import, varor och tjänster	175,5	1,2	1,4
Tillgång	744,8	0,4	1,5
Bruttoinvesteringar	109,8	- 3,5	-1,7
Näringslivet	47,7	- 7,1	-7,4
därav: industri	18,1	-15,0	-5,0
Statliga mynd. o. affärsverk	14,1	15,0	9,1
Kommuner	21,8	- 4,6	3,0
Bostäder	26,2	- 4,9	-1,0
Lagerinvestering ¹	-4,3	- 0,1	1,0
Privat konsumtion	296,8	- 0,5	-2,0
Offentlig konsumtion	169,0	1,2	0,9
Statlig ²	51,4	- 2,3	-1,8
Kommunal ²	117,6	2,8	2,1
Inhemsk efterfrågan, totalt	571,3	- 0,7	-0,1
Export, varor och tjänster	173,4	3,4	6,0
Användning	744,8	0,4	1,5

¹ Lageromslag i förhållande till föregående års BNP.

² Här ingår att överföring av sjukhus sänker den statliga konsumtionen 1982 med 1,6% och 1983 med 1,1%. För kommunerna ökar konsumtionen härav med 0,8 resp. 0,5%.

För den kommunala sektorn tyder tillgängliga uppgifter på att volymökningen ligger på 1,5% i år. För nästa år kan det restriktiva budgetarbete som skett även i kommunerna väntas leda till en volymökning på knappt 1,5%. Inräknas de arbetsmarknadspolitiska satsningarna blir tillväxten 2% i år och 1,6% 1983 (exkl. överföring av sjukhus).

Investeringar

Den förbättring av kostnadsläget som devalveringen ger bör naturligtvis få en positiv effekt på investeringsbenägenheten inom industrin. Det är företagets förväntningar om bl. a. det framtida efterfrågeläget och den framtida lönsamheten som bestämmer investeringarna. Det är realistiskt att räkna med att den fortsatt svaga efterfrågan och den stora outnyttjade kapaciteten leder till att det inte blir någon investeringsökning nästa år. Konjunkturinstitutet räknar med att det fall i investeringarna på ca 15%,

som annars skulle inträffat, halveras genom devalveringen. Härtill skall läggas fortsatt frisläpp av investeringsfonder och investeringsreserver och förlängning av investeringsavdragen. Det omfattande program för investeringar i infrastruktur och på energiområdet som presenteras i denna proposition kommer att bidra till att ytterligare dämpa nedgången i industriinvesteringarna. Nedgången beräknas därför 1983 begränsas till 5% för industrin.

För näringslivet i övrigt uppvägs den stimulans som devalveringen ger av att bl. a. parti- och detaljhandel förmodligen kommer att revidera ned sina investeringsplaner som följd av den minskade privata konsumtionen.

Inom den offentliga sektorn bedöms investeringsprogrammet och investeringsarbeten i arbetsmarknadsdepartementet ge följande tillskott till investeringsvolymen 1983:

Staten	+ 11%
Kommunerna	+ 8%

Stimulanseffekten på bostadsinvesteringarna väntas bli 1/2% 1983. Den huvudsakliga effekten av de föreslagna stimulanserna väntas påverka bostadsbyggandet först 1984.

Totalt sett innebär investeringsåtgärderna en ordentlig stimulans av byggandet. Om man dessutom tar hänsyn till att ombyggnadsverksamheten samt reparation och underhåll ökar vänds en nedgång i byggverksamheten de två senaste åren till en mindre ökning nästa år. Det innebär en väsentlig lättnad av sysselsättningsläget i branschen.

Den samlade investeringsverksamheten beräknas komma att sjunka 1983. Det är först under 1984 man kan påräkna en uppgång och en omsvängning i riktning mot en stigande andel för industri och övrigt näringsliv.

Den totala inhemska efterfrågan inkl. lagerförändringar beräknas sjunka med 0,1% 1983 att jämföra med en minskning på 0,7% 1982. Det beror främst på att investeringsfallet dämpas. Härtill kommer att exporten beräknas öka med ca 6% mot ca 3,5% 1982.

Produktion och sysselsättning

Eftersom kostnadsläget förbättras kan den svenska produktionen tillgoda en relativt sett större andel av den inhemska efterfrågan. Det betyder att den totala produktionen skulle kunna öka med ca 1,5% nästa år.

Produktionsökningen nästa år kan dock förmodligen ske utan att sysselsättningsvolymen ökar. Snarare finns risk för att industrisysselsättningen, med hänsyn till den betydande lediga kapaciteten i utgångsläget, inte vänder uppåt förrän med betydande eftersläpning i förhållande till produktionen. Sysselsättningen inom den privata tjänstesektorn försvagas, varför den totala efterfrågan på arbetskraft väntas förbli svag under 1983. Samtidigt fortsätter emellertid utbudet att öka. Det successivt förbättrade efterfrågeläget medför därför ingen omedelbar lättnad vad gäller arbetslöshe-

ten. För 1983 som helhet skulle arbetslösheten därmed ligga kvar på 3,5–4% eller 150 000–170 000 personer.

Bytesbalans och finansiell utveckling

Den oundvikliga effekten av devalveringen blir en temporär försämring av den yttre balansen, se tabell 7. Bl. a. stiger kostnaderna för oljeimporten omedelbart. Det tar också tid innan exportindustrins förbättrade kostnads-läge ger utslag i ökad ordergång. De positiva effekterna på den yttre balansen visar sig först på 2 à 3 års sikt.

Tabell 7 Handels- och bytesbalans 1981–1983

Miljarder kr.

	1981	1982	1983
Export	144.7	167.6	197.7
Import	146.0	171.6	201.0
Handelsbalans	- 1.3	- 4.0	- 3.3
Export av tjänster	20.5	23.6	27.1
Import av tjänster	29.5	33.7	39.5
Tjänstebalans	- 9.0	-10.1	-12.4
Restpost, totalt	12.9	15.0	17.0
Transfereringsbalans	-17.2	-22.5	-27.6
Bytesbalans	-14.6	-21.6	-26.3

Enligt konjunkturinstitutets bedömning skulle handelsbalansunderskottet i år stiga till 4 miljarder kr. Blir världsmarknaden så svag som här befaras skulle underskottet nästa år uppgå till ungefär samma belopp.

Försämringen i tjänstebalansen torde bli relativt obetydlig, medan transfereringarna till utlandet stiger, bl. a. som följd av att räntan på utlandsskulden stiger till följd av devalveringen.

Vad gäller den finansiella utvecklingen i stort kommer den att präglas av ett mycket stort budgetunderskott. För 1983 torde även kommunerna uppvisa ett finansiellt underskott.

Den finansiella situationen i företagen förbättras avsevärt, dels som följd av en real lönsamhetsförbättring och en fortsatt låg investeringsnivå, dels som följd av betydande kapitaltillskott från staten till delar av industrin.

Ser man till den totala likviditetsökningen i ekonomin tyder den på att de inflationssiffror som här redovisats är realistiska. Samtidigt är likviditetssituationen sådan att den, om efterfrågan skulle öka kraftigt, kan påverka inflationen och externbalansen negativt inför 1984. Det är därför stora krav som kommer att ställas både på finanspolitiken och kreditpolitiken under det kommande året.

Statsråden Boström, Feldt, Hjelm-Wallén, Leijon, Gustafsson, Peterson och Dahl utvecklar härefter närmare de ekonomisk-politiska åtgärder som hör till vederbörandes ansvarsområde. Anförandena redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsministern avslutar:

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag och övriga statsråd har anfört hemställer jag att regeringen i en gemensam proposition

1. ger riksdagen tillfälle att ta del av vad jag och övriga föredraganden har anfört om det ekonomiska läget,
2. godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som har förordats,
3. förelägger riksdagen vad de olika föredragandena har anfört för de åtgärder och de ändamål som de har hemställt om.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för de åtgärder och de ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen beslutar att de anföranden och förslag som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bilagorna 1-6.

Innehållsförteckning

1	Omläggningen av den ekonomiska politiken	2
2	Den svenska ekonomins utveckling 1976–1982	6
2.1	Den internationella bakgrunden	6
2.2	Den svenska utvecklingen	7
2.3	Den negativa utvecklingen måste brytas!	15
3	De ekonomisk-politiska alternativen	15
3.1	Uppgiften	15
3.2	Expansion av inhemsk efterfrågan	16
3.3	Den ensidiga åtstramningspolitiken	18
3.4	Det produktionsexpansiva alternativet	19
4	Den ekonomisk-politiska strategin för de närmaste åren	20
4.1	Huvudlinjerna i den ekonomiska politiken	20
4.2	Bestående konkurrenskraftsförbättring	21
4.3	En rättvis fördelningspolitik	21
4.4	Låg inflation	23
4.5	Ett effektivt resursutnyttjande	25
4.6	Stabiliseringspolitiska överväganden	26
5	De ekonomisk-politiska åtgärderna	27
5.1	Arbetsmarknadspolitiken	28
5.2	Investeringsprogrammet	29
5.3	Skattepolitiken	30
5.4	Vinstdelning	31
5.5	De fyra vallöftena	32
5.6	De statsfinansiella effekterna	33
6	Utsikterna för 1983	36
6.1	Den internationella utvecklingen	36
6.2	Den svenska ekonomin	38
7	Hemställan	44
8	Beslut	44

Prop. 1982/83: 50

Bilaga 1

Kommunikations- departementets verksamhetsområde

Bilaga 1

Utdrag
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Boström

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m.

ÅTGÄRDER INOM KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Den ekonomiska situationen är nu sådan att samhällets resurser inte är fullt utnyttjade. Ledig kapacitet kan användas för investeringar inom den offentliga sektorn utan att verksamheten inom den privata sektorn direkt påverkas. En förbättrad infrastruktur leder till lägre drift- och underhållskostnader för samhället. Utrymmet för framtida privata investeringar ökar.

Goda kommunikationer är en viktig förutsättning för näringslivets konkurrenskraft. Investeringar på kommunikationsområdet bidrar därmed direkt till att förbättra landets ekonomi. En bättre vägstandard och en ökad kapacitet vid statens järnvägar medför lägre kostnader för företagen. Utbyggda tele- och datakommunikationer ger även mindre och medelstora företag möjligheter att utnyttja avancerad teknik och skapar således möjligheter till ett livskraftigt näringsliv i landets olika delar.

Mot denna bakgrund föreslår jag i det följande särskilda investeringar i vägar, järnvägar, luftfarts-, post- och teleanläggningar.

En utbyggd kollektivtrafik är nödvändig av flera skäl. Arbetstillfällena måste vara tillgängliga även för personer som inte har tillgång till privatbil. Importen av bensin och olja måste begränsas.

Genomförandet av länshuvudmannareformen skapar förutsättningar för ett ökat resande med kollektiva transportmedel. För att även stimulera till försök med nya trafiksystem föreslår jag ett nytt anslag på 40 milj. kr. Medlen bör användas så att forsknings- och utvecklingsarbetet på kollektivtrafikområdet breddas och kommer till praktisk användning.

B. Vägvesendet

B 11. Särskilda väginvesteringar. Av statsministerns och chefens för ekonomi- och budgetdepartementen tidigare anföranden har framgått att regeringen avser att under år 1983 låta påbörja flera stora väginvesteringar utöver vad som tidigare planerats. Jag vill förorda att investeringarna ges en inriktning mot Europaväg- och riksvägnätet.

När det gäller Europavägarna bör en utbyggnad av E4 i Södermanlands län påbörjas under år 1983. På västkusten är en snar förbättring av väg E6 nödvändig i Hallands län. Utbyggnaden genom Halland innebär bl. a. att Varbergs tätort befrias från E6-trafiken. Genom investeringar i Värmdöleden och väg 51 i Östergötlands län kan de mycket besvärande trafikförhållandena i Gustavsberg resp. Finspång avsevärt förbättras. Nya bostadsområden kan också exploateras. De vägobjekt som enligt min mening nu bör påbörjas är:

Län	Objekt	Beräknat belopp
B 74	Värmdövägen	92 milj. kr. (delfinansiering)
D E4	Jönåker-Nyköping	55 milj. kr. (delfinansiering)
E 51	Genom Finspång	52 milj. kr.
N E6	Långås-Gunnestorp	60 milj. kr. (delfinansiering)
U E18	Bro över SJ i Köping (95 % statsbidrag)	9 milj. kr.
		268 milj. kr.

Samtliga vägobjekt som nu bör påbörjas har hög samhällsekonomisk avkastning. Den totala kostnaden för dessa väginvesteringar beräknas uppgå till nära 560 milj. kr. Ett viktigt syfte med regeringens särskilda vägbyggnadsprogram utöver det planerliga vägbyggandet är att snabbt förbättra förutsättningarna för näringslivets transporter och den regionala utvecklingen vad gäller industriutbyggnad, sysselsättning och bostadsbyggande.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda väginvesteringar* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 268 000 000 kr.

B 12. Åtgärder mot eftersatt vägunderhåll. Utnyttjandet och vidmakthållandet av dagens relativt utvecklade vägnät är i stor utsträckning beroende av de driftinsatser som görs. En förutsättning för ett väl fungerande framtida vägtransportsystem är en fortsatt prioritering av driftverksamheten. Under senare år har enligt min mening underhållet av vägarna eftersatts.

Ett eftersatt vägunderhåll innebär på sikt betydande reparationskostnader för att återställa vägarna i gott skick. Eftersättningen innebär också att trafiksäkerheten på vägarna försämras samt ökad risk för trafikstörningar inte bara på kort sikt utan framför allt på lång sikt.

Det är enligt min mening angeläget att vägverket nu tilldelas särskilda medel. Härigenom ges vägverket och väghållande kommuner möjlighet inte bara att klara vinterväghållningen under år 1983 utan också att undvika ytterligare eftersättning av underhållet. Detta har särskild betydelse för den tunga industrin i glesbygd och för skogsnäringen.

Med hänvisning till vad jag nu anfört förordar jag att 100 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget under ett nytt anslag på statsbudgeten. Av de beräknade medlen bör 25 milj. kr. avse åtgärder på statskommunvägar. Bidrag bör lämnas i enlighet med gällande regler om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder mot eftersatt väghållning* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 100 000 000 kr.

D. Järnvägar

D 5. Särskilda investeringar vid statens järnvägar. Riksdagen har för innevarande budgetår medgett (prop. 1981/82: 100, bil. 9, TU 1981/82: 22, rskr 1981/82: 245) att den totala ramen för statens järnvägars (SJ) investeringar får uppgå till 1 794 milj. kr. Vidare får SJ träffa hyresköpsavtal och långtidsförhåra (leasa) rullande materiel inom en ram av 40 milj. kr.

Genom regeringens beslut i september 1982 och oktober 1982 om tidigareläggning av vissa sysselsättningskapande åtgärder vid SJ har investeringsramen höjts till 1 956,1 milj. kr.

Enligt min mening finns det anledning att under innevarande budgetår genomföra ytterligare ett antal investeringar vilka SJ har stort behov av.

Jag föreslår när det gäller rullande materiel att SJ till innevarande budgetår får tidigarelägga beställningar till ett belopp av 142 milj. kr. I beloppet ingår medel för sex st. ellok (Rc), sex st. diesellok (T 44) samt delikvid för beställning av 20 vagnar för persontrafik och 300 godsvagnar (Hbis). I beloppet ingår vidare 25 milj. kr. för att möjliggöra fortsatt ombyggnad av pendeltågen (X1) i Stockholmsregionen vilket ökar SJ:s vinterberedskap. Av det totala beloppet bör 127,8 milj. kr. föras till statskapitalet.

Jag vill också ta upp frågan om ett *nytt dubbelspår mellan Älvsjö och Flemingsberg* som första etappen i utbyggnaden av hela sträckan Älvsjö–Järna. Ett nytt dubbelspår på denna sträcka är en av förutsättningarna för att spårkapacitetsproblemen i Stockholmsregionen skall kunna lösas. Bl. a. möjliggörs en kvalitativt bra lösning av pendeltågstrafiken samtidigt som en bra tågföring säkerställs både för lokal- och fjärrtrafiken.

En utbyggnad av spårkapaciteten söderut måste emellertid för att någon påtaglig effekt skall ernås kombineras med en ombyggnad av Stockholms Central. Vidare krävs en utbyggnad av kapaciteten av spårsystemet även

från Stockholm och norrut, framför allt på sträckan Karlberg–Ulriksdal. Den totala investeringsutgiften för nu nämnda investeringar har beräknats uppgå till i storleksordningen 2 miljarder kr. i nuvarande prisnivå.

Vad gäller dubbelspåret Älvsjö–Flemingsberg är projekteringen i huvudsak klar. Investeringsutgiften uppgår till 335 milj. kr. Eftersom byggtiden är fem år anser jag det angeläget att arbetena kan startas så snart en överenskommelse träffats med Stockholms läns landsting om ersättning till SJ för lokaltågstrafiken. Jag föreslår därför att SJ redan nu erhåller 35 milj. kr. för detta ändamål. Med hänsyn till den långa byggtiden föreslår jag att ställning till frågan om invärdering på statskapitalet tas när anläggningen tas i bruk.

I sammanhanget bör understrykas vikten av att frågan om vilken ersättning SJ skall erhålla av Stockholms läns landsting för lokaltågstrafiken i framtiden snarast får en lösning. Jag avser därför inom kort föreslå regeringen att tillkalla en särskild förhandlingsman med uppgift att tillsammans med parterna finna en lösning på denna fråga.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda investeringar vid statens järnvägar* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 177 000 000 kr.

F. Luftfart

F 5. Särskilda investeringar för luftfarten. Med hänvisning till de motiv som anförts av statsministern och chefen för ekonomi- och budgetdepartementen förordar jag att 60 milj. kr. budgetåret 1982/83 upptas på ett särskilt anslag motsvarande totalkostnaden för investeringar i luftfarten. De föreslagna investeringarna utgörs av ett nytt parkeringshus för inrikestrafiken på Arlanda – totalkostnad 33,4 milj. kr. – en ny avisningsanläggning för totalt 1,6 milj. kr. och vissa åtgärder som berör flygledning och flyginformation på Arlanda för totalt 1,1 milj. kr. För att möjliggöra landningar i sämre väder på en av banorna på flygplatsen och därigenom öka regulariteten förordar jag att medel avsätts för investeringar i banbelysning och dess kraftförsörjning för sammanlagt 23,1 milj. kr. budgetåren 1982/83 och 1983/84. Medelsåtgången budgetåret 1982/83 för de nämnda investeringarna beräknas till 31,5 milj. kr. och budgetåret 1983/84 till 27,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda investeringar för luftfarten* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 60 000 000 kr.

G. Postväsende

G 4. Särskilda investeringar för postverket. Med hänvisning till de motiv som anförts av statsministern och chefen för ekonomi- och budgetdepartementen förordar jag att 135 milj. kr. budgetåret 1982/83 upptas på ett särskilt anslag för särskilda investeringar för postväsendet. Beloppet motsvarar totalkostnaden i prisläget den 1 januari 1982 för den sista etappen (etapp IV) av ombyggnaden av postgirohuset i Stockholm. Medelsåtgången för bygget beräknas till 25 milj. kr. budgetåret 1982/83, 40 milj. kr. budgetåret 1983/84, 60 milj. kr. budgetåret 1984/85 och 10 milj. kr. budgetåret 1985/86.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda investeringar för postväsendet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 135 000 000 kr.

H. Telekommunikationer

H 2. Särskilda investeringar i teleanläggningar. Med hänvisning till vad statsministern och chefen för ekonomi- och budgetdepartementen anför föreslår jag att regeringen hos riksdagen hemställer om ett särskilt reservationsanslag på 220 milj. kr. för investeringar i telekommunikationer. Investeringsprogrammet medför att televerket kan tidigarelägga digitaliseringen av telenätet. Detta innebär att i ett internationellt perspektiv verket tidigt och på ett ekonomiskt sätt kan erbjuda avancerade teletjänster, som ger företag och myndigheter möjlighet att rationalisera sin informationsöverföring och informationsbehandling. Programmet beräknas sträcka sig över en treårsperiod med början under innevarande budgetår. Anslaget avser således hela denna period.

Investeringarna bör hållas åtskilda från televerkets ordinarie investeringsprogram. De bör därför anvisas över ett nytt anslag benämnt H 2. Särskilda investeringar i teleanläggningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda investeringar i teleanläggningar* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 220 000 000 kr.

I. Institut m. m.

I 19. Åtgärder för att främja investeringar och utvecklingsarbete i kollektivtrafiken. Målet för den statliga trafikpolitiken är att ge invånare och näringsliv en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga sam-

hållsekonomiska kostnader. För att detta mål skall kunna uppnås krävs enligt min mening en effektiv och utbyggd kollektivtrafik. En satsning på den kollektiva trafiken är också nödvändig av såväl jämlikhetsskäl som med hänsyn till miljö, energisparande och trafiksäkerhet. Inte minst viktig är kollektivtrafiken för möjligheterna att skapa en väl fungerande arbetsmarknad.

Kollektivtrafiken har under senare år ökat sin andel av transportarbetet. Bakom denna utveckling ligger bl. a. ökade drivmedelspriser, lågprislinjen i taxesättningen samt ett bättre resursutnyttjande och utökad trafik som möjliggjorts genom bildandet av ett gemensamt huvudmannaskap för den lokala och regionala kollektivtrafiken i länen. Det ökade intresset för kollektivtrafiken har främst kommit till uttryck i tätortsområdena. De omfattande och tidsmässigt koncentrerade arbetsresorna i dessa områden förutsätter transportsystem med bl. a. stor kapacitet.

En utvecklad kollektivtrafik har betydande fördelar framför andra transportsystem. Den är väsentlig för att förbättra miljön i tätorterna. En utvecklad kollektivtrafik kan spara också energi och investeringar i vägar och gator m. m. Men kollektivtrafiken är även väsentlig för landsbygdens trafikförsörjning då människor och näringsliv i landets olika delar skall erbjudas en tillfredsställande trafikförsörjning. Åtgärder som präglas av samverkan och samordning mellan olika transportföretag och färdmedel är här särskilt uttalade.

Staten stöder i dag kollektivtrafiken genom att driftbidrag lämnas till den grundläggande trafikförsörjningen i landet. Bidraget beräknas i huvudsak efter antalet utförda vagnkilometer. Genom bidragets planeringsanknytning främjas effektiva trafiklösningar.

Vidare medger det statliga bidragssystemet för väg- och gatuhållning numera att bidrag kan lämnas till vissa anläggningar för kollektivtrafik. Exempel på sådana åtgärder är busstrafikleder, körytor vid bussterminaler och vissa spåranläggningar.

Staten ger också bidrag till forskning och utveckling. Detta stöd är främst inriktat på grundforskning och framtagande av ny teknik på området. Bidrag kan även ges för vissa praktiskt inriktade demonstrationsförsök.

De nuvarande statliga insatserna är dock enligt min mening inte tillräckliga. Staten bör ha möjlighet att också stimulera till investeringar i bl. a. ny eller mer utvecklad teknik för kollektivtrafiken. För att få en väl utbyggd och en effektivare kollektivtrafik bör därför staten kunna medverka till att begränsa det risktagande som trafikföretag, länshuvudmän och kommuner utsätter sig för när de genomför en större utbyggnad av sin verksamhet. Därigenom skulle de resultat som kommer fram genom olika FoU-projekt som kollektivtrafikberedningen, transportforskningsdelegationen och styrelsen för teknisk utveckling driver komma till snabbare tillämpning.

Jag anser sålunda att det från trafikpolitisk utgångspunkt är angeläget att

främja den tekniska utvecklingen på området. Utvecklingen de senaste åren pekar på vikten av ett ökat samarbete mellan näringsliv och samhälle. Genom att näringslivet kan spela rollen som leverantör till den gemensamma sektorn skapas förutsättningar för en accelererad teknisk utveckling. Svensk industri får härmed ökade möjligheter att leda en teknisk utveckling som kan öppna vidare möjligheter på världsmarknaden.

Utvecklingen på kollektivtrafikområdet går vidare mot att man ser kollektivtrafiken som en helhet där olika åtgärder som trafikplanering, taxsystem och fordonsval samordnas till ett optimalt trafiksystem. Detta betyder även att företagens möjligheter på exportmarknaderna beror på i vad mån man kan hänvisa till redan färdiglevererade och fungerande trafiksystem s. k. referensobjekt.

Jag bedömer att genom ett statligt engagemang kan denna utveckling såväl stimuleras som påskyndas. Jag anser därför att ett nytt anslag bör inrättas för att stimulera till investeringar i framför allt ny eller mer utvecklad teknik på kollektivtrafikområdet. Det kan gälla beställnings-, lednings- och informationscentraler liksom fasta anläggningar samt fordon och fordonskomponenter för den kollektiva trafiken. Jag har bedömt att anslaget bör utformas som ett engångsanslag med 40 milj. kr.

Den nya verksamheten bör enligt min mening handläggas av kollektivtrafikberedningen (KTB). Denna parlamentariska beredning har enligt sina direktiv (Dir. 1979: 120 och 1981: 74) i uppgift att i samlade former närmare analysera behovet av nya trafiklösningar på kollektivtrafikområdet. KTB skall initiera, följa upp och utvärdera försöksverksamhet med nya trafiksystem, följa den nationella och internationella utvecklingen på området och pröva olika utvecklingsåtgärder för den kollektiva trafikförsörjningen. Det gäller för såväl tätorter som på landsbygden.

Beredningens verksamhet omfattar främst praktiskt inriktade demonstrationsförsök men här även inslag av utvecklingsarbete. Beredningen sysslar inte med stöd till forskning i gängse mening. Beredningens arbetsplan för budgetåret 1982/83 innehåller projekt som avser planering och samordning av trafiken, trafikens tillgänglighet och framkomlighet i gatunätet, ekonomi och finansiering, fordon och anläggningar samt vissa övergripande frågor. För denna typ av verksamhet förfogar beredningen under innevarande budgetår över sammanlagt 6 milj. kr. Enligt min mening bör stödet till investeringar i ny teknik på kollektivtrafikområdet på ett naturligt sätt kunna integreras med beredningens övriga verksamhet.

För beredningens tillkommande arbetsuppgifter avser jag senare förelägga regeringen förslag till tilläggsdirektiv. Jag kommer därvid att ange närmare riktlinjer för bidragsgivningen.

Beredningens verksamhet bör utvärderas efter det att erfarenheter vunnits av den utökade stödgifningen.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen förslår riksdagen

att till *Åtgärder för att främja investeringar och utvecklingsarbete i kollektivtrafiken* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 40 000 000 kr.

Prop. 1982/83: 50

Bilaga 2

Budgetdepartementets verksamhetsområde

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Feldt

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM BUDGETDEPARTEMENTETS VERKSAMHETS- OMRÅDE

1 Inledning

Det ekonomiska läge som utgör bakgrunden till det krisprogram som nu läggs fram har utförligt beskrivits i det föregående. En redogörelse har också lämnats för de olika inslagen i detta program. Jag skall nu ta upp den närmare utformningen av de skattepolitiska åtgärderna samt frågan om utvidgning av finansfullmakten.

Först tar jag upp åtgärder avseende företagsbeskattningen. Det är fråga om dels en förlängning av tidsperioden för de särskilda investeringsavdragen, dels en skyldighet för vissa företag att betala in ett belopp motsvarande 20 % av 1983 års vinster på särskilda investeringskonton. I det sammanhanget berör jag också frisläppen av investeringsfonder och investeringsreserver. Därefter behandlar jag skärpningarna i kapitalbeskattningen i form av höjd förmögenhets-, arvs- och gåvoskatt, slopande av skattereduktionen för aktieutdelning och minskade förmåner inom skattesparandet. Vidare tar jag upp sänkningen av den statliga inkomstskatten genom justeringar i skatteskalen och därav föranledda ändringar av sjömansskatten samt förslaget om att införa en särskild skattereduktion på grundval av erlagd medlemsavgift till fackförening. Jag behandlar sedan förslagen till nya skatter, nämligen hyreshusavgift, skatt på videobandspelare och skatt på viss elektrisk kraft. Slutligen tar jag upp utnyttjande och utvidgning av finansfullmakten.

2 Företagsbeskattning

2.1 Investeringsstimulanser

Företagens investeringar i realkapital är i olika hänseenden gynnade vid beskattningen. Anskaffning av maskiner och andra inventarier stimuleras

genom lagen (1981: 1099) om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt. Det särskilda avdraget – som i praktiken utgör ett skattefritt bidrag motsvarande 10 % av anskaffningspriset – medges för inventarier som levereras under år 1982. Undantagna från avdragsrätten är bl. a. begagnade inventarier, motordrivna fordon och fartyg.

I lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m. finns regler som syftar till att främja investeringar i byggnader och täckdikning för skattskyldiga som bedriver jordbruk, skogsbruk eller rörelse. Avdraget är 10 % (20 % för täckdikning) och medges vid såväl den statliga som den kommunala taxeringen. För en skattskyldig vars marginalskattesats är 60 % motsvarar avdraget således ett skattefritt bidrag på 6 % (12 % för täckdikning). Avdragsrätten gäller ny-, till- eller ombyggnad eller täckdikning som utförs t. o. m. den 31 mars 1983. Vissa byggnadsinvesteringar är undantagna från den extra avdragsrätten, bl. a. bostadsbyggnader, bensinstationer och parkeringshus samt butiks-, kontors-, bank-, hotell- och restauranglokaler.

Investeringar i byggnader och inventarier stimuleras även genom frisläpp av investeringsfonder och investeringsreserver. De allmänna investeringsfonderna får – liksom de äldre investeringsfonderna för konjunkturutjämning – utnyttjas för byggnadsarbeten som utförs t. o. m. den 31 mars 1983 och för maskiner och andra inventarier som levereras senast den 31 december 1982. Frisläppet, som omfattar avsättningar t. o. m. 1982 års taxering (bokslut t. o. m. den 31 december 1981), gäller hela riket och samtliga branscher. Egenföretagarnas allmänna investeringsreserver är frisläppta på samma villkor som investeringsfonderna. En investeringsreserv kan alltså utnyttjas på byggnadssidan t. o. m. den 31 mars 1983 och på inventariesidan t. o. m. den 31 december 1982.

Som jag tidigare anfört bör investeringsstimulanserna generellt förlängas med ett år. Detta innebär att det till mervärdeskatten kopplade investeringsavdraget utsträcks till utgången av år 1983, investeringsavdraget vid inkomsttaxeringen t. o. m. den 31 mars 1984 samt frisläppen av de allmänna investeringsfonderna och de allmänna investeringsreserverna till utgången av år 1983 såvitt gäller inventarier och t. o. m. den 31 mars 1984 såvitt gäller byggnads- och markarbeten. Frisläppet av investeringsfonderna omfattar även avsättningar i bokslut till ledning för 1983 års taxering (normalt bokslut per den 31 december 1982).

Förlängningen av det till mervärdeskatten kopplade investeringsavdraget med ett år kräver ändringar i 4 § första stycket lagen om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt. För inventarier som förvärvas genom köp innebär förslaget att avdrag medges även för leveranser under år 1983. Vid egentillverkning medför förlängningen att avdrag medges om tillverkningen avslutats före 1983 års utgång.

Rätten till investeringsavdrag kan falla bort helt eller delvis om andra typer av investeringsstimulanser utnyttjas för investeringen. Av 2 § tredje

stycket nyssnämnda lag framgår sålunda att avdraget bortfaller för sådan del av utgiften för vilken investeringsfond tagits i anspråk. Innebörden av denna föreskrift är att utgiften för en inventarieanskaffning kan behöva delas upp. Den del som har legat till grund för ett fondutnyttjande får inte beaktas vid bestämmande av investeringsavdragets storlek.

Till saken hör emellertid att bestämmelserna i 1 § tredje stycket förordningen (1980:846) om frisläpp av investeringsfonder är mer långtgående. Arbetsmarknadsstyrelsen skall nämligen i sin tillståndsgivning föreskriva att en investeringsfond inte får tas i anspråk för sådana inventarier för vilka ett företag har tillgodofört sig investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt. I denna situation är alltså en kombination över huvud taget inte möjlig. Investeringsavdraget kan dock kombineras med ett fondutnyttjande i de fall då en investeringsfond tas i anspråk enligt reglerna för den s. k. fria sektorn.

Även enligt förordningen (1981:188) om frisläpp av investeringsreserver är varje form av kombination mellan det särskilda investeringsavdraget och investeringsreserven utesluten. Något hinder att kombinera investeringsavdraget med anspråktagande av vinstfond finns däremot inte.

Samtidigt med ändringen i 4 § första stycket lagen om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt bör bestämmelserna i paragrafens sista stycke upphävas. Någon konkurrenssituation kan nämligen inte uppstå mellan denna lag och lagen (1980:953) om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning.

Förlängningen av giltighetstiden i fråga om byggnadsarbeten och täckdikning föranleder ändring i 2 § första stycket lagen om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m.m. Ändringen innebär att den i nämnda stycke angivna igångsättningsperioden den 1 november 1980—den 31 oktober 1982 framflyttas ett år så att sista dag för påbörjande av arbete blir den 31 oktober 1983. Däremot görs av praktiska skäl inte någon ändring beträffande periodens börjedag. Den föreslagna förlängningen av giltighetstiden kommer alltså att gälla även arbeten som har påbörjats exempelvis under år 1981.

Vidare kräver förslaget ändring i 3 § första stycket nyssnämnda lag. Enligt nuvarande lydelse av detta stycke beräknas avdraget på den del av utgifterna för ny-, till- eller ombyggnad samt täckdikning som hänför sig till perioden den 1 november 1980—den 31 mars 1983. Den förmånsbehandlade perioden förlängs med ett år, dvs. till utgången av mars 1984.

Även detta investeringsavdrag kan falla bort helt eller delvis om andra typer av investeringsstimulanser utnyttjas för investeringen. Enligt 4 § tredje stycket nämnda lag medges sålunda inte det särskilda investeringsavdraget för sådan del av utgifterna för byggnadsarbetena (täckdikningen) för vilken den skattskyldige tagit i anspråk sin allmänna investeringsfond eller motsvarande äldre fond. Inget hindrar dock att ett företag utnyttjar sin investeringsfond för en del av byggnadsarbetena och yrkar särskilt

investeringsavdrag för återstoden av arbetena. En kombination av investeringsavdraget och ianspråktagande av allmän investeringsreserv resp. vinstfond är på motsvarande sätt begränsad. För byggnadsarbeten e. d. som på grund av fondutnyttjande är undantagna från det särskilda investeringsavdraget medges dock ofta investeringsavdrag i stället med stöd av avdragsregler i fondlagstiftningen.

Åtgärderna i fråga om utnyttjande av investeringsfonder och investeringsreserver kräver inte riksdagens medverkan.

2.2 Obligatorisk inbetalning på särskilt investeringskonto

Reglerna om skyldighet att sätta in 20 % av vinsten på räntelöst konto i riksbanken har tagits in i en lag om inbetalning på särskilt investeringskonto. Denna har upprättats med lagen (1980: 456) om insättning på tillfälligt vinstkonto som förebild. Som jag tidigare har nämnt skall dock enligt mitt förslag inbetalningsskyldigheten utvidgas till att omfatta också företag vars huvudsakliga verksamhet är fastighetsförvaltning. En bestämmelse om detta har tagits in i 1 § första stycket. Av paragrafens fjärde stycke framgår att bostadsföreningar, bostadsaktiebolag och allmännyttiga bostadsföretag är undantagna från inbetalningsskyldigheten. Dessa företag kan dock frivilligt utnyttja systemet.

Utvidgningen till fastighetsförvaltande företag föranleder skillnader i utformningen jämfört med lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto i 4 § första stycket, 6 § andra stycket, 11 § första stycket och 13 § tredje stycket.

I övrigt finns sådana skillnader i 1 § andra stycket och 5 §.

Enligt 1 § andra stycket i mitt förslag krävs det synnerliga skäl för att regeringen skall medge befrielse helt eller delvis från inbetalningsskyldigheten medan det i fråga om befrielse från skyldighet att betala in medel på vinstkonto räckte med särskilda skäl. Med ändringen vill jag markera att dispensprövningen kommer att bli väsentligt mer restriktiv. Det motiveras bl. a. av att den tid under vilken medlen på riksbanken är spärrade är betydligt kortare än tidigare, nämligen två år mot tidigare fem år.

Vad gäller tillämpningen av dispensregeln förhåller det sig givetvis på det sättet att företag, som normalt inte gör investeringar i byggnader och maskiner, t. ex. banker, försäkringsbolag och konsultföretag, endast i begränsad omfattning kan utnyttja en avsättning till särskild investeringsfond. Denna omständighet bör dock inte utgöra dispensgrund. I allmänhet bör inte heller den omständigheten att skattefria realisationsvinster eller andra extraordinära intäkter ingår i årsvinsten föranleda dispens. Dispens bör dock kunna ges i fråga om ackordsvinster.

Andra tänkbara fall av dispens är då ett företag har drabbats av ekonomiska svårigheter eller då ett företag nyligen har genomfört ett synnerligen omfattande investeringsprogram och därför har ett starkt behov av att få

behålla sina likvida medel. Regeringen bör som förutsättning för dispens i nu angivna fall kunna ställa vissa villkor. Dessa kan gälla t. ex. sysselsättningen inom företaget eller företagets utdelningspolitik.

Dispens bör vidare kunna ges för att förhindra dubbelavsningsseffekt i mer betydande omfattning. En sådan effekt kan ofta uppkomma då ett företag uppstår utdelning från ett eget dotterbolag.

Den nya ordningen i 5 § är en följd av en tidigare ändring i 4 § andra stycket lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto (prop. 1980/81: 68, SkU 1980/81: 25 och 47, rskr 1980/81: 234, SFS 1981: 303). Denna tidigare ändring innebär att ett företag som har rätt till avdrag för fondavsättning självt får välja i vilken förvärvskälla som avdraget skall göras. Enligt mitt förslag skall den skattskyldige ha rätt att själv välja även i vilken förvärvskälla som det särskilda tillägget skall tas upp.

I fråga om mitt förslag i övrigt får jag hänvisa till förarbetena till lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto.

3 Kapitalbeskattning m. m.

Förmögenhetsskatt utgår enligt lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt, SFL. Förmögenhetsskatten för fysiska personer tas ut enligt en progressiv skatteskala med en viss procent av den beskattningsbara förmögenheten. Förmögenheter understigande 400 000 kr. är fria från skatt. Det lägsta förmögenhetsskatteskitet är mellan 400 000 och 600 000 kr. och där är skatteuttaget 1 %. Det högsta skatteuttaget är 2,5 % vilket träffar förmögenhetsdelar över 1 800 000 kr. (11 § 1 mom. SFL). Sambeskattnings sker av makar och därmed jämställda liksom av föräldrar och hemmavarande barn under 18 år (12 § 1 mom. SFL).

Vissa juridiska personer – dock ej aktiebolag och ekonomiska föreningar – är också skyldiga att betala förmögenhetsskatt (6 § 1 mom. SFL). Dödsbon, familjestiftelser m. fl. beskattas enligt samma skala som fysiska personer. Vissa samfund, föreningar och andra juridiska personer betalar en proportionell skatt på 1,5 ‰ av den beskattningsbara förmögenheten.

Nuvarande skatteskala tillkom genom lagstiftning hösten 1980 (prop. 1980/81: 42, SkU 1980/81: 11, rskr 1980/81: 94, SFS 1980: 1055). De ändringar som då genomfördes föranleddes främst av de höjda taxeringsvärdena vid 1981 års allmänna fastighetstaxering och innebar betydande sänkningar av skatteuttaget. Av skäl som jag tidigare har redovisat bör en skärpning av förmögenhetsbeskattningen nu genomföras. Skärpningen bör träffa alla skattepliktiga förmögenheter. Jag föreslår att skatteuttaget genomgående höjs med 0,5 procentenheter i alla skikten i skalan. Någon ändring av skattepliktsgränsen bör däremot inte göras. Inte heller bör skatteuttaget för sådana juridiska personer som betalar en proportionell skatt ändras.

Mitt förslag innebär i jämförelse med nuvarande skatteskala att skatten på en förmögenhet av 600 000 kr. ökar från 2 000 kr. till 3 000 kr. Uppgår förmögenheten till 1 milj. kr. ökar skatten från 9 000 kr. till 12 000 kr. och uppgår den till 2 milj. kr. ökar skatten från 30 000 kr. till 38 000 kr.

Justeringen av skatteskalan medför ändringar i 11 § 1 mom. SFL. Den nya skalan bör gälla fr. o. m. beskattningsåret 1983 och således tillämpas första gången vid 1984 års taxering.

Arvs- och gåvoskatt utgår enligt lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, AGL. Skatten är progressiv och tas ut enligt olika skalor beroende på vem som ärver eller får egendom. Tre klasser av arv- och gåvotagare finns.

Till *klass I*, som har den lindrigaste skalan, hänförs t. ex. efterlevande make och barn. Skatten är här 5 % för lotter upp till 50 000 kr. I skiktet 200 000 kr. – 300 000 kr. är skatten 28 %. I det högsta skiktet – 6 000 000 kr. och däröver – utgår skatt med 65 %.

Till *klass II* hör bl. a. föräldrar och syskon men också mer avlägsna släktingar, obesläktade personer och sådana organisationer som inte är allmännyttiga. Här är den lägsta skattesatsen 8 % och den gäller för lotter upp till 20 000 kr. I skiktet 200 000 – 250 000 kr. är skatten 56 %. Skalan går upp till ett skatteuttag på 72 % och avser då den del av lotten som överstiger 1 200 000 kr.

Klass III avser främst vissa allmännyttiga stiftelser och ideella föreningar som inte är helt befriade från arvsskatt. Skalan är progressiv upp till 60 000 kr. Därutöver utgår skatten konstant med 30 %. Mottagare som hör till *klass III* är fria från gåvoskatt.

Vid arvsbeskattningen medges skattefria grundavdrag med 50 000 kr. för efterlevande make, 25 000 kr. för annan mottagare i *klass I* och 5 000 kr. för mottagare som hör till *klass II* eller *III*. Vid gåvobeskattningen medges ett enhetligt grundavdrag på 2 000 kr.

Även arvs- och gåvoskatteskallorna fick sin nuvarande utformning genom den tidigare nämnda lagstiftningen hösten 1980. Liksom i fråga om förmögenhetsskatten lindrades skatteuttaget i betydande grad. Av skäl som jag tidigare redogjort för bör en viss höjning av skatteuttaget ske även när det gäller arv och gåvor. Höjningarna bör träffa alla skikt av skatteskallorna för *klass I* och *II*. Det är enligt min mening inte påkallat att ändra skalan för *klass III*. De av främst sociala skäl tillkomna skattefria grundbeloppen bör kvarstå oförändrade.

Beträffande den närmare utformningen av skatteskallorna i *klass I* och *II* bör följande påpekas. Ökningen av skatteuttaget är störst i de högsta skikten och i mellanskikten. För mindre arv och gåvor är höjningen av skatten relativt obetydlig. För en skattepliktig lott i *klass I* på 50 000 kr. ökar skatten jämfört med nuvarande skala från 2 500 till 3 000 kr. Om lotten i stället uppgår till 500 000 kr. ökar skatten från 122 500 till 135 000 kr. och om den uppgår till 2 500 000 kr. från 1 133 500 kr. till 1 269 000 kr. Ändringen av skalan i *klass II* ger liknande effekter.

Justeringen av skatteskalorna medför ändringar i 28 § AGL.

De nya skalorna bör tillämpas i fall då skattskyldigheten inträder efter utgången av år 1982. Några särskilda övergångsbestämmelser är inte nödvändiga.

I sammanhanget skall jag också ta upp en annan fråga som rör arvs- och gåvobeskattningen.

Enligt 12 § AGL skall vad en person förvärvar på grund av att han insatts som förmånstagare till en försäkring i regel anses som arv och arvsbeskattas. När man beräknar skatten på ett sådant förvärv skall man dock under vissa förutsättningar räkna av ett skattefritt belopp. Detta s. k. förmånstagaravdrag är f. n. bestämt till ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring för november månad året innan skattskyldigheten inträdde.

Reglerna för beräkning av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring har ändrats med verkan fr. o. m. den 1 januari 1982 (prop. 1981/82: 50, SFU 1981/82: 6, rskr 1981/82: 85, SFS 1981: 1187). Ändringen innebär att basbeloppet fastställs för år i stället för som tidigare för månad.

Det nya sättet att fastställa basbelopp påkallar ändring av reglerna i 12 § AGL om förmånstagaravdrag. Sedan länge har avdragsnivån bestämts så att grundbelopp som utfaller på grund av Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolags (AFA) tjänstegrupplivförsäkring varit fria från skatt enligt AGL. Storleken av förmånstagaravdraget bör enligt min mening även i fortsättningen ha det nyss angivna sambandet med grundbeloppen enligt AFA:s tjänstegrupplivförsäkring. Jag har inhämtat att Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige träffat avtal för tiden fr. o. m. den 1 januari 1982 om bl. a. beräkning av de försäkringsbelopp som kan utgå enligt avtal om tjänstegrupplivförsäkring. Enligt avtalet skall grundbeloppen för år 1983 och åren därefter beräknas efter basbeloppet vid ingången av resp. år. Anknytningen till basbeloppet i 12 § AGL bör justeras på motsvarande sätt. I lagrummet bör således i fortsättningen hänvisas till basbeloppet för det år under vilket skattskyldigheten inträdde.

12 § AGL i sin nya lydelse skall tillämpas i fall då skattskyldigheten inträder efter utgången av år 1982.

Som jag tidigare anfört bör skattelättnaderna för aktieutdelningar avskaffas och sparskattereduktionen sänkas.

Bestämmelserna om skattereduktion för aktieutdelning finns intagna i lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning. Denna lag bör således upphöra att gälla vid utgången av år 1982. Bestämmelserna skall dock alltså tillämpas i fråga om aktieutdelning som har blivit tillgänglig för lyftning dessförinnan. Upphävandet av lagen föranleder följdändringar i 2 § 2 mom. uppbördslagen (1953: 272), UBL. 12 § 4 mom. lagen (1958: 295) om sjömansskatt, SjöL. samt 4 § lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall. Jag avser att i annat sammanhang ta upp en följdändring i 68 § taxeringslagen (1956: 623), TL.

Procentsatserna för skattereduktionen vid det s. k. skattesparandet finns intagna i 2 § lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer. En ändring får alltså ske av detta lagrum. Som konsekvens bör även procentsatserna för avdrag vid förtida uttag i 5 § samma lag ändras.

4 Inkomstskattefrågor

Mitt förslag i fråga om den statliga inkomstskatten innebär att skattesatserna sänks med en procentenhet i inkomstskikten mellan 8 och 12 basenheter. Skatteskalen för ifrågavarande del av den statliga inkomstskatten (grundbeloppet) finns för år 1983 intagen i 2 § lagen (1982:417) om ikraftträdande av lagen (1982:416) om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. Ändringen får således göras i denna paragraf.

Förändringen i fråga om basenheten bör givetvis slå igenom även i fråga om sjömansskatten, som är en definitiv källskatt för ombordanställda. En ändring behövs därför av de tabeller för sjömansskatt som avses i 7 § 1 mom. och 8 § SJL. Detta måste ske genom en ändring av den i juni beslutade lagen (1982:420) om ändring i SJL.

Reglerna om skattereduktion för fackföreningsavgift har tagits in i en särskild lag.

I 1 § anges de allmänna förutsättningarna för skattereduktionen, nämligen att den skattskyldige har varit bosatt eller vistats i Sverige under någon del av inkomståret, varmed avses året före taxeringsåret.

Underlaget för beräkning av skattereduktionen anges i 2 §. Detta utgörs av medlemsavgift som erlagts till arbetstagarorganisation, dock högst 1 200 kr. Definitionen av sådan organisation anknyter till lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Det kan påpekas att avgift till arbetslöshetskassa inte ingår i underlaget. Sådan avgift är avdragsgill enligt gällande regler. För att undvika att öretal uppkommer vid beräkning av skattereduktionen föreslås en avrundning till jämna tiotal kronor. Av paragrafens utformning framgår att den skattskyldige skall styrka sin rätt till skattereduktionen.

I 3 § anges att procentsatsen för skattereduktionen skall vara 40.

Enligt bestämmelserna i 4 § skall samma bestämmelser som i fråga om befintliga skattereduktioner gälla såvitt avser från vilka skatter och avgifter avräkning kan ske och när bestämmelserna skall iakttas. Slutligen ges en regel för att förhindra att skattereduktionen kan åtnjutas både vid inkomsttaxeringen och vid beräkning av sjömansskatt.

Genom en ändring i 12 § 4 mom. SJL öppnas möjlighet för jämkning av sjömansskatt på grund av rätt till skattereduktion för fackföreningsavgift. Här bör – liksom i fråga om sparskattereduktionen – inte gälla något krav på bosättning eller vistelse här i landet. Det kan dock påpekas att lagrummet bara är tillämpligt i fråga om sjöman som är bosatt i något av de nordiska länderna.

Den nya lagen föranleder vidare följdändringar i 2 § 2 mom. UBL och 4 § lagen om begränsning av skatt i vissa fall. Jag avser att i annat sammanhang återkomma med förslag om en följdändring i 68 § TL.

5 Hyreshusavgift

Dåvarande chefen för bostadsdepartementet presenterade under våren 1982 prop. 1981/82: 124 om ändrade regler för räntebidrag och bostadsbidrag m. m. samt om införande av en hyreshusavgift. Den del av propositionen som gällde frågan om en hyreshusavgift avslogs av riksdagen (SkU 1981/82: 62, rskr 1981/82: 352) under hänvisning bl. a. till att detta förslag inte granskats av lagrådet. I skatteutskottets betänkande begärdes samtidigt att regeringen skulle återkomma med förslag som kunde föreläggas riksdagen i sådan tid att förslaget kunde ge lika stor budgeteffekt fr. o. m. år 1983 som det i prop. 1981/82: 124 presenterade förslaget. Mot denna bakgrund har förslag om en hyreshusavgift nu på nytt tagits upp av chefen för bostadsdepartementet. Förslaget överensstämmer i stora delar med det som redovisades i prop. 1981/82: 124. Avgiften motiveras alltså av bostadspolitiska och statsfinansiella skäl. En närmare redogörelse för dessa kommer att lämnas av chefen för bostadsdepartementet. Till sin natur är hyreshusavgiften liksom skogsvårdsavgiften och löneavgiften en speciell skatt. Frågan om hyreshusavgiftens lagtekniska utformning är därför en uppgift för budgetdepartementet. I det följande tar jag upp denna fråga. Jag tar också upp vissa följdändringar.

Regeringen beslöt den 28 oktober 1982 att inhämta lagrådets yttrande över följande inom budgetdepartementet upprättade lagförslag.¹ nämligen

1. lag om hyreshusavgift.

2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 2.1*.

Den nya avgiften – benämnd hyreshusavgift – är i princip avsedd att träffa de delar av hyreshusbeståndet som är äldre än år 1975. Undantagna bör dock vara bostadshus som omfattas av räntesubventionssystemet samt hus med lokaler vilka har uppförts eller byggts om efter år 1957 med stöd av statliga bostadslån. Det lagförslag som utifrån detta har utformats överensstämmer i stora delar med det som presenterades i prop. 1981/82: 124. Sålunda har det ansetts angeläget att utforma avgiften så att den lätt kan hanteras av både berörda avgiftsskyldiga och myndigheter. Det har vidare ansetts önskvärt att kunna knyta an den till redan beprövade rutiner. Några erinringar mot en sådan lösning framkom inte under riksdagsbehandlingen. Hyreshusavgiften har därför även nu utformats med de

¹ Förslagen är likalydande med dem som är fogade till propositionen.

regler som gäller för skogsvårdsavgift enligt lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift som förebild.

Bestämmelserna om hyreshusavgiften bör tas in i en särskild lag. Härutöver föreslås följändringar i kommunalskattelagen (1928:370), KL och UBL.

I 1 § första stycket i förslaget till lag om hyreshusavgift anges vilka fastigheter som bör vara avgiftspliktiga. Den lämpligaste beskrivningen av dessa fastighetstyper sker med hjälp av den definition av begreppet hyreshusenhet som används vid allmän fastighetstaxering (AFT). Hyreshusenhet omfattar enligt 4 kap. 5 § 2 fastighetstaxeringslagen (1979:1152), FTL, både hyreshus och tomtmark för sådan byggnad. Hyreshus utgörs enligt 2 kap. 2 § FTL av byggnad som är inrättad till bostad åt minst tre familjer eller till kontor, butik, hotell, restaurang och liknande. Under begreppet hyreshus faller även flerbostadshus som ägs av bostadsrättsföreningar.

Enligt riksskatteverkets föreskrifter vid AFT 1981 erhåller de olika typerna av hyreshusenheter olika kodbeteckningar. De enheter som kommer i fråga för avgiften utgörs av dem som anges med koderna 20, 22, 24 och 28, dvs. sådana som förutom av tomtmark består av byggnader med huvudsakligen bostäder, byggnader som innehåller både bostäder och lokaler samt byggnader med huvudsakligen lokaler.

Under riksdagsbehandlingen kritiserades det förra förslaget för att hyreshusenheter som var obebyggda eller som var bebyggda med enbart saneringsfärdiga hus inte undantogs från avgiften. Denna kritik får anses befogad och de nämnda fastighetstyperna bör därför undantas. Liksom i det ursprungliga förslaget bör även byggnader som faller under koderna 25–27, dvs. hotell- och restaurangbyggnader, kiosker och parkeringshus undantas. Vidare bör undantas hyreshusenhet med värde mindre än 1 000 kr.

I det förra förslaget togs endast med vissa äldre årgångar av de berörda fastighetstyperna. Den närmare beskrivningen av de berörda årgångarna skedde med hjälp av begreppet värdeår vilket är det begrepp som används vid fastighetstaxering för att bestämma ett hyreshus ålder. Även nu bör beskrivningen av vilka årgångar som skall beröras av avgiften lämpligen ske med hjälp av begreppet värdeår. Som utvecklas närmare av chefen för bostadsdepartementet bör avgiften gälla fastigheter med värdeår före år 1975. Till frågan om de undantag från denna regel som måste göras med hänsyn till att avgiften inte bör träffa hus som omfattas av räntesubventionssystemet m. m. återkommer jag i det följande.

Med värdeår avses vid fastighetstaxering i första hand fastigheternas nybyggnadsår, dvs. det år då huset kunde tas i bruk (jämför 9 kap. 3 § FTL, 1 kap. 8 § fastighetstaxeringsförordningen (1979:1193) och till förordningen bifogad bilaga 2 samt riksskatteverkets föreskrifter vid AFT 1981). Har om- eller tillbyggnad skett bestäms värdeåret även med hänsyn till den ökning i husets återstående livslängd som om- och tillbyggnaden

ger. Värdeåret blir då ett senare år än nybyggnadsåret. Närmare uppgifter om byggnadernas beskaffenhet och värdeår kan inhämtas från det material som inkommer och upprättas vid AFT. Underlag för att bestämma en fastighets ålder lämnas nämligen vid AFT. Taxeringsbeslutet innehåller uppgift bl. a. om denna värdefaktor.

Yrkanden om ändring av fastighets värdeår får i princip endast göras inom ramen för fastighetstaxeringsprocessen. Om emellertid en inkomsttaxeringsnämnd i något enstaka fall skulle finna att en fastighet har tilldelats felaktigt värdeår vid fastighetstaxering och detta har avgörande betydelse för frågan om hyreshusavgift skall påföras, bör inkomsttaxeringsnämnden inte vara förhindrad att självständigt pröva frågan. Som regel torde det dock saknas skäl att frångå fastighetstaxeringsnämndens bedömning.

Den föreslagna avgränsningen till fastigheter med värdeår före år 1975 innebär att även hus som omfattas av det statliga räntesubventionssystemet skulle beröras av avgiften. Enligt vad jag har inhämtat inträffar detta för bostadshus som har uppförts eller byggts om efter år 1957 med stöd av statliga tertiärlån eller bostadslån eller som utan sådana lån kan få statliga räntelån, samt därutöver för sådana studentbostadshus som har uppförts år 1957 eller tidigare med stöd av tillägglån för anordnande av studentbostäder. Sistnämnda lån beviljades enligt särskilt bemyndigande av Kungl. Maj:t under åren 1951–1962. Dessa fall bör, såsom tidigare har nämnts, undantas från avgift. Från avgift bör dessutom undantas sådana hus med lokaler som har uppförts eller byggts om efter år 1957 med stöd av statliga lån, dvs. med tertiärlån eller bostadslån. Bestämmelser härom bör i enlighet med vad jag har anfört tas in i 1 §. En skattskyldig som vill åberopa detta undantag skall visa att angivna förutsättningar föreligger. Det får ankomma på berörda myndigheter att utforma lämpliga rutiner för området och behövlig information till de skattskyldiga.

Det bör för tydlighetens skull framhållas att med uttrycket "byggts om efter år 1957 med stöd av tertiärlån eller bostadslån" avses sedvanliga ombyggnader. Hus med värdeår före år 1975, för vilka statliga bostadslån har lämnats enbart för energibesparande åtgärder, för åtgärder för att förbättra avfallshanteringen i huset eller åtgärder för att minska radonhalten, bör således inte undantas från avgiften.

Kretsen av de fastighetsägare som under angivna förutsättningar skall erlægga hyreshusavgift bör sammanfalla med dem som skall ta upp garanti-belopp för annan fastighet enligt 47 § KL. Innehavare av skattefria fastigheter berörs alltså inte.

11 § tredje stycket i lagförslaget ges regler för bestämmande av avgiftens storlek m. m. Med utgångspunkt i det samband som chefen för bostadsdepartementet redovisar mellan sänkta räntebidrag och hyresnivåerna borde avgiften rätteligen bestämmas med ledning av de hyreshöjningar som kan komma att ske till följd av de ändrade reglerna i fråga om räntebidrag. En

sådan konstruktion är knappast tekniskt genomförbar. Skall nämligen avgiften gå att hantera, måste ett enklare underlag finnas. Underlaget bör lämpligen utgöras av fastighetens taxeringsvärde. Detta anknyter visserligen inte direkt till hyrorna men hyran utgör dock en av de värdefaktorer som beaktas när taxeringsvärdet för hyreshus bestäms. Taxeringsvärdet har även den fördelen att det beräknas enligt enhetliga principer och är ett välkänt begrepp. Som underlag bör alltså taxeringsvärdet användas och därvid då både byggnadsvärdet och markvärdet. Detta bör gälla även i de fall då fastigheten innehas med tomträtt.

Avgiften bör utgå för varje beskattningsår med en viss procentsats av taxeringsvärdet. För att få överensstämmelse med kapitalkostnadsökningarna för hus med räntebidrag föreslås att olika procentsatser tillämpas för de tre första åren då avgiften tas ut. Jag har funnit det lämpligt att i 1 § tredje stycket i lagförslaget ange att avgiften för varje beskattningsår utgör 2% av taxeringsvärdet samt att i övergångsbestämmelserna till lagen ta in en undantagsregel i fråga om avgiften för taxeringsåren 1984 och 1985.

Enligt 47 § KL skall garantibelopp jämkas om beskattningsåret omfattar kortare eller längre tid än tolv månader eller om fastigheten förvärvats eller avyttrats under beskattningsåret. Har sådan jämkning skett bör även hyreshusavgiften jämkas i motsvarande utsträckning. En bestämmelse härom föreslås i 1 § fjärde stycket.

I 2–5 §§ i förslaget till lag om hyreshusavgift har tagits in vissa bestämmelser av teknisk art. Dessa har utformats efter förebild av bestämmelserna om skogsvårdsavgift enligt lagen om skogsvårdsavgift. I fråga om ansvarighet för hyreshusavgift vid dödsfall bör emellertid en hänvisning göras till vad som sägs i 15 § 2 mom. första stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

Som framgått av det tidigare sagda har hyreshusavgiften utformats efter förebild av vad som gäller i fråga om skogsvårdsavgiften. Detta innebär att avgiften skall debiteras och uppbäras enligt bestämmelserna i UBL. Detta föranleder vissa närmast redaktionella ändringar i 1 §, 3 § 1 mom. och 27 § 1 mom. i nämnda lag. I fråga om ändringen i 3 § 1 mom. UBL anser jag att avgiften bör kunna beaktas redan vid beräkningen av den preliminära skatten. Motsvarande bör gälla i fråga om skogsvårdsavgift. Underlaget för beräkning av hyreshusavgiften skall anges av taxeringsnämnden. Detta kräver en ändring i 68 § TL. Jag avser att senare återkomma med förslag till ändring i sistnämnda lagrum.

Hyreshusavgiften bör med sitt angivna syfte inte ses som en allmän skatt utan liksom skogsvårdsavgiften vara avdragsgill om övriga förutsättningar är uppfyllda. Regler om detta bör tas in i punkt 3 av anvisningarna till 20 § KL och beträffande förvärvskällan annan fastighet i 25 § 1 mom. KL. I fråga om rörelse behövs ingen särskild ny regel eftersom avgiften såsom driftkostnad är avdragsgill enligt 29 § 1 mom. KL.

De nya bestämmelserna om en hyreshusavgift bör träda i kraft den 1

januari 1983 och tillämpas första gången vid 1984 års taxering. För skattskyldiga som har brutna räkenskapsår omfattar beskattningsåret vid 1984 års taxering normalt även tid före 1983 års ingång. Enligt min mening bör då den lösningen väljas att avgift beräknas för den del av beskattningsåret som infaller efter ikraftträdandet genom en proportionering.

6 Skatt på videobandspelare

Antalet videobandspelare i landet kan f. n. beräknas till ca 400 000. Videomarknaden har ökat kraftigt under de senaste åren och väntas allmänt fortsätta att öka. Olika uppskattningar har gjorts av antalet nyttillkommande videobandspelare årligen. Enligt vad jag har inhämtat kan antalet nyttillkomna exemplar beräknas till ca 165 000 både 1981 och 1982. En nedgång väntas av branschen under 1983.

Som jag anfört i det föregående bör det införas en särskild punktskatt på videobandspelare. Frågan om en beskattning också av annan utrustning på detta område, t. ex. videokameror, bör t. v. anstå. Om andra videosystem än sådana som bygger på videoband i större omfattning börjar säljas på den allmänna marknaden får övervägas att utsträcka skatten till att omfatta även sådana produkter.

En punktskatt på videobandspelare bör så långt det är möjligt utformas på samma sätt som övriga punktskatter. Ett viktigt krav på en ny punktskatt är att den skall vara enkel att hantera. Detta kräver bl. a. att antalet skattskyldiga kan begränsas och att skatten kan beräknas på ett enkelt sätt.

Med hänsyn till att videobandspelare förekommer i många olika utföranden och till kraftigt varierande priser skulle det vara önskvärt om skatten kunde beräknas på videobandspelarnas försäljningsvärde. Detta skulle dock förutsätta antingen att skatten togs ut vid försäljning till konsument eller att den visserligen togs ut hos tillverkare eller grossist men beräknades på ett antaget konsumentpris. I det första fallet blir antalet skattskyldiga stort och i det andra fallet uppkommer stora svårigheter att fastställa och kontrollera beskattningsvärdet.

Den lämpligaste lösningen är i stället att skatten tas ut i form av ett enhetligt belopp per bandspelare. Skattebeloppet bör bestämmas till 600 kr.

I övrigt bör här som i fråga om andra punktskatter gälla att skattskyldigheten skall ligga på den som yrkesmässigt tillverkar eller importerar videobandspelare. Skattskyldigheten bör inträda när bandspelaren levereras till köpare eller första gången hyrs ut. Vid införsel till någon som inte är registrerad som skattskyldig tas skatten ut av tullverket.

I flertalet punktskattelagar gäller en obligatorisk skattskyldighet för den som yrkesmässigt tillverkar skattepliktiga varor inom landet och en frivillig skattskyldighet för den som i viss omfattning importerar sådana varor för

återförsäljning. Den sistnämnda skattskyldigheten motiveras av att importörerna i likhet med de inhemska tillverkarna skall kunna hålla varorna i lager i obeskattat skick. Detsamma bör gälla den nu aktuella skatten.

Gränsen för den frivilliga skattskyldigheten för importörer bör kunna sättas till ungefär 3 000 bandspelare per år.

Den som är registrerad som skattskyldig bör vara skyldig att lämna en deklARATION för perioder om två kalendermånader och att betala skatten senast den femte i andra månaden efter periodens slut.

Den nya skatten bör regleras i en särskild lag.

Genom hänvisningen i 1 § till tulltaxenummer 92.11 ges en tillfredsställande definition på videobandspelare.

Någon särskild föreskrift om att byggsatser till videobandspelare också omfattas av skatten torde inte behövas. I den mån sådana byggsatser skulle förekomma på marknaden, vilket nu inte är fallet, bör de i rättstillämpningen kunna anses som videobandspelare.

I 3 § andra stycket anges att tullverket tar ut skatten vid importtillfället när importören inte är registrerad som skattskyldig. Därav följer att någon skatt inte tas ut vid importtillfället i de fall importören är registrerad som skattskyldig. Skatten skall i stället enligt 5 § betalas bl. a. när importören säljer bandspelaren eller första gången hyr ut den.

På samma sätt som gäller för vissa andra punktskatter inträder enligt 5 § skattskyldigheten när en videobandspelare levereras till en köpare, som inte själv är registrerad som skattskyldig. Skattskyldighet inträder också när en skattskyldig tar ut en apparat, t. ex. för privat bruk.

Bestämmelsen i 6 § andra stycket innebär att även den som yrkesmässigt hyr ut videobandspelare kan bli skattskyldig. Därför behövs en särskild bestämmelse i 5 § om att skattskyldigheten inträder när apparaten första gången hyrs ut.

Slutligen behövs en bestämmelse om att skattskyldigheten inträder när en skattskyldig avregistreras, t. ex. därför att han inte längre skall importera videobandspelare för yrkesmässig återförsäljning eller uthyrning. I annat fall skulle någon skatt inte behöva redovisas för de apparater som säljs eller hyrs ut efter avregistreringen trots att de har kunnat förvärfvas skattefritt. Skattskyldigheten kommer att omfatta de apparater som den skattskyldige innehar vid avregistreringen och för vilka skattskyldighet inte tidigare har inträtt.

I 8 § regleras avdragsrätten i enlighet med vad som normalt gäller i fråga om punktskatter. I punkt 2 anges att avdrag får göras i det fall skattskyldighet enligt lagen tidigare har inträtt. Bestämmelsen avser bl. a. det fallet att en person som i liten omfattning har importerat videobandspelare och betalat skatt till tullverket utökar verksamheten och registreras som skattskyldig. Genom avdragsrätten undviker man att dubbel skatt redovisas för vissa apparater som har beskattats vid införseln.

Skattebrottslagen (1971:69) och lagen (1971:1072) om förmånsberätti-

gade skattefordringar m. m. bör göras tillämpliga på skatten på videobandspelare. Detta kräver ändringar i båda dessa lagar.

7 Skatt på viss elektrisk kraft

Vattenfallsverkets prissättning av elektrisk kraft grundas f. n. på långsiktig marginalkostnad, vilket innebär att senast tillkomna produktionsanläggningar blir bestämmande för tariffnivån. Verkets prissättning har kommit att uppfattas som vägledande vid andra företags prissättning på elektrisk kraft. Eftersom produktionskostnaden i nyligen uppförda elproduktionsanläggningar ligger betydligt över den i flertalet vattenkraftstationer uppkommer härigenom stora överskott i de företag som huvudsakligen producerar vattenkraft, framför allt om produktionen till stor del sker i äldre anläggningar.

Energiskattekommittén (B 1979:06) har haft i uppdrag att utreda frågan om att inordna det energiskattebelagda området under mervärdeskatten och att införa en av energipolitiska skäl betingad och samhällsekonomiskt avvägd energiskatt i import- och producentledet. I kommitténs uppdrag ingick också att belysa frågan om de stora ekonomiska överskott som, på grund av principerna för prissättningen på elektrisk kraft, kan uppstå hos ägare av äldre kraftanläggningar, främst vattenkraftverk. Kommittén skulle bedöma om förhållandena motiverar särskilda åtgärder inom energibeskattningsens ram. I bilaga (SOU 1982:17) till betänkandet Skatt på energi har redovisats en analys av möjligheterna att beskatta överskotten från svensk vattenkraft.

Analysen visar att det är mycket svårt att entydigt definiera begreppet vinst beroende på periodiserings- och mättningsproblem. Därigenom föreligger betydande svårigheter att utforma en beskattning som direkt träffar övervinsterna i vattenkraftföretagen. Mot bakgrund härav avstår kommittén från att lägga fram något förslag om en övervinstskatt på vattenkraft. Kommittén anser att en eventuell övervinstbeskattning ej bör ske inom energibeskattningsens ram. Därest en övervinstbeskattning skall komma till stånd synes enligt kommittén en utformning enligt genererad vinst (vanlig vinstbeskattning) eller nyttjanderätt bättre ligga i linje med direktivens intentioner. Förslagen har nyligen varit föremål för remissbehandling. Eftersom kommittén ej utformat något konkret förslag till övervinstbeskattning av vattenkraften har flertalet remissinstanser antingen lämnat frågan utan kommentar eller tagit fasta på de svårigheter att utforma beskattningen som kommittén pekat på.

För egen del anser jag att det är angeläget att snabbt införa ett system som gör att de betydande ekonomiska fördelar som erhålls vid elproduktion i vattenkraftstationer i större utsträckning kommer samhället till del. Detta är väsentligt också för att förhindra den alltför snabba prisutveck-

lingen vid försäljningar av andelar av äldre vattenkraftstillgångar. Mot denna bakgrund och med hänsyn till önskvärdheten av att förstärka budgeten bör en skatt på elektrisk kraft producerad i vattenkraftstationer införas den 1 januari 1983. Skatten bör utgå med två öre per kWh. De restriktioner som samhället ansett nödvändiga vid utnyttjande av vattenkraft och de fördyringar av anläggningsverksamheten som har ägt rum under senare år innebär att de ekonomiska överskotten i nyligen uppförda vattenkraftstationer är små. Dessa anläggningar bör därför inte omfattas av beskattningen i samma utsträckning som äldre kraftstationer. Det är även angeläget att nytillkommande vattenkraftproduktion inte förhindras genom skattens införande. Skatten bör därför reduceras till hälften för produktion i anläggningar som är mellan tio och fem år gamla. För anläggningar uppförda under de senaste fem åren och för tillkommande anläggningar bör ingen skatt utgå. Detsamma bör gälla i fråga om ökning av den installerande generatoreffekten i äldre anläggningar.

Skatten bör tas ut i produktionsledet. Den bör i princip inte kunna vältras över på konsumenterna genom höjda elpriser. Jag kommer inom kort att föreslå att statens pris- och kartellnämnd får i uppdrag att övervaka att produktionsskatten i allt väsentligt faller på producenterna.

Skatt skall utgå på den elkraft som framställs i vattenkraftverk. Skatten bör erläggas av producenten. Med hänsyn härtill har denna nya skatt reglerats i en särskild lag och inte som en utvidgning av den gällande energiskatten. Utformningen av den nya lagen överensstämmer i huvudsak med vad som gäller för övriga punktskatter. Antalet skattskyldiga föreslås bli begränsat genom att skatt inte skall utgå på elkraft som produceras i ett vattenkraftverk med en installerad generatoreffekt av mindre än 100 kW. Gränsen överensstämmer med den gräns som energiskattekommittén föreslagit i fråga om den generella energiskatten. Vidare bör undantag medges för den elkraft som framställs i ett pumpkraftverk. I annat fall skulle den där framställda kraften beskattas mer än en gång. Skyldigheten att erlagga skatt inträder när kraften framställs. Mätningen bör lämpligen ske vid produktionsspänning. Med hänsyn till önskemålet att förkorta skatte-krediterna bör föreskrivas att denna skatt skall deklarerats och betalas senast 25 dagar efter redovisningsperiodens utgång. Redovisningsperioderna föreslås omfatta en kalendermånad.

Det skulle vara förenat med stora praktiska svårigheter att beräkna och kontrollera skatten på den producerade kraften med ledning av vad som faktiskt har producerats i varje vattenkraftverk, särskilt när den installerade generatoreffekten har ändrats under årens lopp. Den kraft som faller under en viss skattesats eller för vilken ingen skatt skall utgå bör därför beräknas efter en schablon. Den lämpligaste metoden är därvid enligt min uppfattning att den installerade generatoreffekten läggs till grund för fördelningen på följande sätt. Om en skattskyldig har vattenkraftverk som har tagits i drift före 1973 och sådana som har tagits i drift t. ex. år 1975 skall

skatten beräknas efter ett öre per kilowattimme för så stor del av den sammanlagda producerade kraften som svarar mot de nyare kraftverkens installerade generatoreffekt i förhållande till den installerade generatoreffekten i den skattskyldiges samtliga vattenkraftverk.

Om den skattskyldige har t. ex. ett vattenkraftverk som har tagits i drift före den 1 januari 1973 och i vilket den installerade generatoreffekten har ökats år 1980 skall på motsvarande sätt skatten beräknas till två öre per kilowattimme för så stor del av den sammanlagda producerade kraften i kraftverket som svarar mot den ursprungliga installerade generatoreffekten i förhållande till den installerade generatoreffekten efter utbyggnaden.

På motsvarande sätt beräknas skatten i det fall den installerade generatoreffekten minskar permanent, t. ex. på grund av att ett av flera kraftverk tas ur drift.

Den fördelning som sålunda behöver göras kommer att kunna tillämpas till dess en permanent ändring görs av den installerade generatoreffekten.

I denna fråga har jag samrått med statsrådet Dahl.

Skattebrottslagen (1971: 69) och lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. bör göras tillämpliga på skatten på viss elektrisk kraft. Detta kräver ändring i de båda nu nämnda lagarna.

8 Utnyttjande och utvidgning av finansfullmakten

Riksdagen har bemyndigat regeringen att för budgetåret 1982/83, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter intill ett sammanlagt belopp av 2 500 milj. kr. (prop. 1981/82: 150 bil. 2, FiU 1981/82: 40, rskr 1981/82: 393). Fullmakten får, liksom tidigare, användas för finansiering av tidigareläggning, utvidgning eller påskyndande av statliga investeringar som normalt finansieras med anslag på statsbudgeten samt för beredskapsarbeten och för bidrag till kommunala projekt för investering och sysselsättning. Bidragsprocenten för kommunala projekt får fastställas av regeringen med hänsyn till ändamålet, dock högst till 75%. Vidare får finansfullmakten användas för bidrag till näringslivet och bostadssektorn. Härvid får gällande bidragssatser tillfälligt höjas till högst 75%.

Läget på arbetsmarknaden har hittills under innevarande budgetår föranlett en rad åtgärder i sysselsättningsbefrämjande syfte. Finansfullmakten har således hittills under budgetåret 1982/83 disponerats genom beslut den 26 augusti, den 9 september, den 16 september och den 21 oktober. Genom beslut den 26 augusti utnyttjades fullmakten med 240 milj. kr. för beredskapsarbeten. Den 9 september beslöts om 873 980 kr. för tidigareläggning av bl. a. byggande av statliga vägar och förvaltningsbyggnader. Beslutet den 16 september innebar att 100 milj. kr. disponerades för statsbidrag till kommunala aktiviteter för arbetslös ungdom. Genom beslut

den 21 oktober anvisades 90 milj. kr. för bidrag till ungdomsplatser samt 1 017 096 000 kr. för tidigareläggning av bl. a. statliga vägar och broar.

Genom dessa fyra beslut har sammanlagt 2 321 076 000 kr. av finansfullmakten disponerats. Följaktligen återstår denna dag 178 924 000 kr. av den givna finansfullmakten.

Nya former för en samlad redovisning av utnyttjandet av finansfullmakten infördes fr. o. m. budgetåret 1979/80 (prop. 1978/79: 100 bil. 2. FiU 1978/79: 40, rskr 1978/79: 452). Kompletteringspropositionen bedömdes som lämplig för denna redovisning. Hemställan om utnyttjande av finansfullmakten för det nästföljande budgetåret skulle göras vid samma tillfälle. Vidare avskaffades systemet med successiva påfyllningar av finansfullmakten. Regeringen skulle i stället på tilläggsbudget hemställa om utvidgad finansfullmakt om arbetsmarknadsläget kräver insatser utöver vad som kan tillgodoses genom ianspråktagande av den givna finansfullmakten.

Under innevarande höst har arbetsmarknadsläget ytterligare försämrats. Nedskrivningen av kronan den 8 oktober skapar förutsättningar för en expansion av produktion och sysselsättning. Det investeringsprogram regeringen i dag beslutar att lägga fram för riksdagen bidrar aktivt till att vända den svenska ekonomins utveckling i rätt riktning. I det korta perspektivet har dock ytterligare arbetsmarknadspolitiska insatser bedömts nödvändiga såsom framgår av det arbetsmarknadspolitiska åtgärdsprogram som regeringen presenterade i oktober i år och som kommer att närmare redovisas av chefen för arbetsmarknadsdepartementet. Man kan dock inte utesluta att arbetsmarknadsläget kan bli besvärligt under resten av budgetåret trots dessa insatser. Det är därför angeläget att regeringen till sitt förfogande har ett visst utrymme att disponera på finansfullmakten för de eventuellt ytterligare sysselsättningsbefrämjande åtgärder som kan visa sig nödvändiga. Dessa insatser kan komma att kräva resurser som överstiger vad som f. n. återstår av den givna finansfullmakten. Jag förordar därför att finansfullmakten för budgetåret 1982/83 höjs från 2 500 milj. kr. till 3 500 milj. kr. Den utvidgade fullmakten bör få disponeras på oförändrade villkor.

9 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom budgetdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),
2. lag om ändring i lagen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt.
3. lag om ändring i lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt.
4. lag om ändring i uppborrdslagen (1953: 272).
5. lag om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt.
6. lag om ändring i lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall.

7. lag om ändring i skattebrottslagen (1971: 69),
8. lag om ändring i lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,
9. lag om ändring i lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer,
10. lag om ändring i lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m.,
11. lag om upphävande av lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning,
12. lag om ändring i lagen (1981: 1099) om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt,
13. lag om ändring i lagen (1982: 417) om ikraftträdande av lagen (1982: 416) om ändring i lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt,
14. lag om ändring i lagen (1982: 420) om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt,
15. lag om hyreshusavgift,
16. lag om skattereduktion för fackföreningsavgift,
17. lag om skatt på videobandspelare,
18. lag om skatt på viss elektrisk kraft,
19. lag om inbetalning på särskilt investeringskonto.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2.2*.

Lagrådets yttrande har inhämtats över förslagen under 1 och 15. Med hänsyn till lagstiftningsärendets brådskande natur och då huvuddelen av förslagen är av den beskaffenheten att lagrådets hörande skulle sakna betydelse anser jag att yttrande inte bör inhämtas över övriga förslag.

10 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

dels att antaga förslagen

dels att bemyndiga regeringen att under budgetåret 1982/83, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad jag förordat intill ett sammanlagt belopp av 3 500 000 000 kr.

Bilaga 2.1

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-11-01

Närvarande: f. d. regeringsrådet Paulsson, regeringsrådet Delin, justitierådet Bengtsson.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 28 oktober 1982 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för budgetdepartementet Feldt beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om hyreshusavgift,
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Curt Rispe.

Föredragningen inför lagrådet har påbörjats vid en tidpunkt då lagförslagen ännu inte erhållit slutlig utformning. Vissa inom lagrådet framförda jämkningsförslag av lagteknisk och redaktionell natur har därför kunnat beaktas i de förslag som genom remissen överlämnats till lagrådet.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

1. Förslaget till lag om hyreshusavgift

Det remitterade förslaget har lika litet som det förslag som våren 1982 lades fram för riksdagen varit föremål för sådan remissbehandling som avses i 7 kap. 2 § regeringsformen. Det bör i anledning härav understrykas, att en lagrådsgranskning inte kan ersätta den sedvanliga remissbehandlingen av myndigheter och sammanslutningar med särskild sakkunskap på området. Lagrådet har därför haft begränsade möjligheter att med ledning av det föreliggande materialet bedöma sådana frågor om lagstiftningens praktiska konsekvenser och tillämpning som avses i 8 kap. 18 § tredje stycket 4 och 5 regeringsformen.

1 §

Enligt andra stycket 1 p. undantas vissa typer av hyreshusenheter från hyreshusavgift. Avsikten är synbarligen att man här i regel skall följa de kodbeteckningar som enligt riksskatteverkets föreskrifter skall användas vid fastighetstaxeringen. Att märka är dock att "tomtmark med saneringsbyggnad" inte motsvaras av någon kodbeteckning utan synes falla under kod nr 21 (hyreshusenhet som består av tomtmark till hyreshus). Liksom i remissprotokollet utvecklats i fråga om värdeår torde det inte vara uteslutet, att vid klart oriktiga kodningar en inkomsttaxeringsnämnd kan frångå den beteckning som bestämts vid fastighetstaxeringen.

2. Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

1 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs att 25 § 1 mom. och punkt 3 av anvisningarna till 20 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §

1 mom.¹ Från bruttointäkten av annan fastighet får, om inte annat föranleds av vad nedan i 2 och 3 mom. sägs, *avdrag* göras för omkostnader, såsom för:

- brandförsäkring, reparation och underhåll av byggnader;
- vicevärd, portvakt, gårdskarl, vattenförbrukning, renhållning och belysning, förbrukningsartiklar o. d., i den mån dessa kostnader kan anses åligga fastighetsägaren såsom sådan;
- pensioner, periodiska understöd eller därmed jämförliga periodiska utbetalningar på grund av förutvarande anställning på fastigheten;
- värdeminskning på en byggnad;
- värdeminskning på fastighetsägaren tillhöriga maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som hör till fastigheten, eller, i fall som anges i punkt 3 av anvisningarna till 29 §, utgifter för anskaffande av tillgången;

ränta på lånat, i fastigheten nedlagt kapital samt tomträttsavgäld eller liknande avgäld.

ränta på lånat, i fastigheten nedlagt kapital samt tomträttsavgäld eller liknande avgäld;
hyreshusavgift.

Anvisningar

till 20 §

3.² *Såsom* svenska allmänna skatter räknas allmänna utskylder till staten samt till landsting, kommun, församling, *skoldistrikt*, *tingslag* och *municipalsamhälle*. *Såsom* allmän skatt räknas däremot *icke* skogsvårdsavgift.

3. *Som* svenska allmänna skatter räknas allmänna utskylder till staten samt till landsting, kommun och församling. *Som* allmän skatt räknas däremot *inte* skogsvårdsavgift och *hyreshusavgift*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången vid 1984 års taxering.

¹ Senaste lydelse 1981: 295.

² Senaste lydelse 1956: 88.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom föreskrivs att 12 och 28 §§ lagen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²

Har någon i enlighet med lagen (1927: 77) om försäkringsavtal insatts såsom förmånstagare och erhåller han vid försäkringstagarens död förfoganderätten över försäkringen eller, utan att sådan rätt förvärvas, utbetalning på grund av försäkringen, skall vad förmånstagaren sålunda bekommer vid beräkning av arvsskatt anses såsom arvfallen egendom. Vad nu sagts skall gälla jämväl förvärv, som på grund av stadgandet i 104 § andra stycket nämnda lag tillfaller dödsbodelägare, vilken är berättigad till laglott, med iakttagande dock av vad beträffande fördelning av sådant förvärv kan vara bestämt i skifteshandling, vilken jämlikt 16 § lägges till grund för lotternas beräkning. Har försäkringstagarens make insatts såsom förmånstagare, föreligger icke skattskyldighet för den del av förvärvet, som motsvarar det belopp, varmed, därest förvärvet ingått i försäkringstagarens kvarlåtenskap, makens jämlikt 15 § skattefria andel i boet skolat ökas.

Vidare skall

a) där livförsäkring, som är kapitalförsäkring men ej livränteförsäkring, tagits å försäkringstagarens eller hans makes liv samt den rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommit endera av dem, jämlikt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal icke kunnat tagas i mät för någonderas gäld, eller

b) där försäkring tagits för olycksfall eller sjukdom,

vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring för november månad året innan skattskyldigheten inträdde. Har på grund av förordnande av samma person förmånstagaren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i beskattningshänseende likställt med gåva, må likväl å värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit förmånstagaren ej avräknas mer än ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen

vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring för det år under vilket skattskyldigheten inträdde. Har på grund av förordnande av samma person förmånstagaren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i beskattningshänseende likställt med gåva, får likväl från värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit förmånstagaren ej avräknas mer än ett belopp som motsvarar sex gånger basbeloppet enligt lagen om allmän

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 857.

² Senaste lydelse 1980: 75.

Nuvarande lydelse

om allmän försäkring för november månad året innan skattskyldighet inträdde för det senaste förvärvet.

Vad som på grund av insättningar av samma person i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt på en gång tillfaller någon såsom förmånstagare skall denne anses erhålla på grund av en och samma försäkring, och skall så anses som om försäkringen tagits vid tiden för den första insättningen och på villkor att premiebetalning skolat ske i den ordning, vari insättningarna i anstalten skett eller enligt avtal mellan anstalten och försäkringstagaren skolat äga rum.

Skattskyldighet enligt första stycket föreligger inte för rätt till pension som utgår på grund av pensionsförsäkring. Skattskyldighet föreligger inte heller för rätt till livränta som utgår på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring i den mån vad som på grund av förordnande av samma person tillfallit den berättigade inte överstiger 2 500 kronor per år.

Angående vad som förstås med kapitalförsäkring och pensionsförsäkring stadgas i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928: 370).

Vad i första och andra styckena här ovan sägs skall, även om förmånstagarreförordnande i enlighet med lagen om försäkringsavtal icke föreligger, äga tillämpning jämväl i fråga om vad som tillfallit någon på grund av statens grupplivförsäkring eller jämförbar av kommunal eller enskild arbetsgivare avtalad grupplivförsäkring eller på grund av sådan förmån från kommun, som avses i punkt 1 adertonde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

Vad som vid en försäkringstagares död tillfaller någon på grund av förordnande som avser utländsk försäkring skall vid beräkning av arvs-skatt behandlas som om det hade tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente. Har försäkringen tagits för olycksfall eller sjukdom eller är fråga om en sådan försäkring som – om den inte hade varit utländsk – skulle ha uppfyllt de förutsättningar som anges i andra stycket a), tillämpas bestämmelserna i det stycket. För rätt till pension på grund av en utländsk försäkring som skall behandlas som pensionsförsäkring vid inkomsttaxeringen föreligger inte skattskyldighet. Vid övriga förvärv av livränta på grund av utländsk försäkring tillämpas bestämmelserna i fjärde stycket andra meningen.

Med utländsk försäkring förstås en försäkring som har meddelats i en utomlands bedriven försäkringsrörelse.

28 §³

Till klass I hänföras efterlevande make, barn, avkomling till barn, make till barn och efterlevande make till avlidet barn. Detta gäller även om barnet eller avkomlingen till följd av adoption förlorat sin arvsrätt efter arvlåtaren.

Som skattefritt avdrages från lott som tillkommer den avlidnes efterlevande make 50 000 kronor, från vad som tillkommer annan i klass I 25 000 kronor och från lott, som beskattas enligt klass II eller klass III, 5 000 kronor. Har barn eller avkomling till avlidet barn vid skattskyldighetens inträde ej fyllt 18 år, avdrages ytterligare 5 000 kronor för varje helt år eller del därav, som då återstod till dess sagda ålder uppnås.

³ Senaste lydelse 1980: 1056.

Föreslagen lydelse

försäkring för det år under vilket skattskyldighet inträdde för det senaste förvärvet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Med make jämställs den som vid tiden för dödsfallet sammanlevde med den avlidne, om de sammanlevande tidigare varit gifta med varandra eller gemensamt ha eller ha haft barn. Motsvarande gäller, i förhållande till den avlidnes barn, beträffande den som sammanlevt med barnet. Styvbarns- och fosterbarnsförhållande räknas lika med skyldskap. Med fosterbarn avses barn, som före fyllda 16 år stadigvarande vistats i den avlidnes hem och därvid erhållit vård och fostran som eget barn.

Högre avdrag än enligt andra stycket får ej åtnjutas i fråga om vad som erhålles från samme arvlåtare eller testator, även om det erhålles vid skilda tillfällen.

Till klass II hänföres annan arvinge eller testamentstagare än sådan som avses i klass I eller III.

Till klass III hänföres

landstingskommun, kommun eller annan menighet ävensom hushållnings-sällskap med stadgar som fastställts av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer;

stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv;

registrerad understödsförening;

sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

folketshusförening, bygdegårdsförening eller annan liknande sammanslutning, som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmän samlingslokal,

där fråga är om svensk juridisk person och skattebefrielse ej åtnjutes jämlikt 3 §.

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass, gällande för arvinge eller universell testamentstagare i dödsboet eller för mottagaren av det legat varom fråga är, som medför lägst skatt. Från skattelott medgives icke avdrag enligt andra stycket.

Vad som återstår, sedan avdrag enligt andra stycket gjorts, utgör skattepliktig lott. Denna skall jämnas till närmast lägre hundratal kronor. Om öretal uppkommer vid beräkning av skatt, skall skatten jämnas nedåt till närmast hela kronotal.

Skatten beräknas enligt följande skalor.

*Nuvarande lydelse**Klass I*

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.
— 50 000	5% inom skiktet;
50 000— 100 000	2 500+10% " " ;
100 000— 150 000	7 500+15% " " ;
150 000— 200 000	15 000+22% " " ;
200 000— 300 000	26 000+28% " " ;
300 000— 450 000	54 000+33% " " ;
450 000— 600 000	103 500+38% " " ;
600 000— 800 000	160 500+44% " " ;

Nuvarande lydelse

800 000—1 200 000	248 500+49%	''	''	:
1 200 000—2 500 000	444 500+53%	''	''	:
2 500 000—6 000 000	1 133 500+58%	''	''	:
6 000 000—	3 163 500+65%	''	''	:

Klass II

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.			
— 20 000		8% inom skiktet;		
20 000— 40 000	1 600+16%	''	''	:
40 000— 60 000	4 800+24%	''	''	:
60 000— 90 000	9 600+32%	''	''	:
90 000— 120 000	19 200+40%	''	''	:
120 000— 150 000	31 200+45%	''	''	:
150 000— 200 000	44 700+50%	''	''	:
200 000— 250 000	69 700+56%	''	''	:
250 000— 600 000	97 700+61%	''	''	:
600 000—1 200 000	311 200+67%	''	''	:
1 200 000—	713 200+72%	''	''	:

Klass III

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.			
— 20 000		8% inom skiktet;		
20 000— 40 000	1 600+16%	''	''	:
40 000— 60 000	4 800+24%	''	''	:
60 000—	9 600+30%	''	''	:

*Föreslagen lydelse**Klass I*

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.			
— 50 000		6% inom skiktet;		
50 000— 100 000	3 000+12%	''	''	:
100 000— 150 000	9 000+18%	''	''	:
150 000— 200 000	18 000+24%	''	''	:
200 000— 300 000	30 000+30%	''	''	:
300 000— 450 000	60 000+36%	''	''	:
450 000— 600 000	114 000+42%	''	''	:
600 000— 800 000	177 000+48%	''	''	:
800 000—1 200 000	273 000+54%	''	''	:
1 200 000—2 500 000	489 000+60%	''	''	:
2 500 000—6 000 000	1 269 000+65%	''	''	:
6 000 000—	3 544 000+70%	''	''	:

Föreslagen lydelse

Klass II

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.			
– 20 000		10%	inom skiktet;	
20 000– 40 000	2 000+20%	”	”	:
40 000– 60 000	6 000+28%	”	”	:
60 000– 90 000	11 600+36%	”	”	:
90 000– 120 000	22 400+44%	”	”	:
120 000– 150 000	35 600+50%	”	”	:
150 000– 200 000	50 600+55%	”	”	:
200 000– 250 000	78 100+60%	”	”	:
250 000– 600 000	108 100+65%	”	”	:
600 000– 1 200 000	335 600+70%	”	”	:
1 200 000–	755 600+75%	”	”	:

Klass III

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.			
– 20 000		8%	inom skiktet;	
20 000– 40 000	1 600+16%	”	”	:
40 000– 60 000	4 800+24%	”	”	:
60 000–	9 600+30%	”	”	:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Äldre bestämmelser gäller fortfarande om skattskyldighet inträtt dessförinnan.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att 11 § 1 mom. lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

11 §

Nuvarande lydelse

1 mom.² Statlig förmögenhetsskatt skall för fysisk person, dödsbo, utländskt bolag samt i 10 § 1 mom. lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt angiven familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten inte överstiger 600 000 kronor: en procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 400 000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 600 000 men inte 800 000 kr.: 2 000 kr. för 600 000 kr. och 1,5 % av återstoden;

800 000 men inte 1 800 000 kr.: 5 000 kr. för 800 000 kr. och 2 % av återstoden;

1 800 000 kr.: 25 000 kr. för 1 800 000 kr. och 2,5 % av återstoden.

Föreslagen lydelse

1 mom. Statlig förmögenhetsskatt skall för fysisk person, dödsbo, utländskt bolag samt i 10 § 1 mom. lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt angiven familjestiftelse utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten inte överstiger 600 000 kronor: en och en halv procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 400 000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 600 000 men inte 800 000 kr.: 3 000 kr. för 600 000 kr. och 2 % av återstoden; 800 000 men inte 1 800 000 kr.: 7 000 kr. för 800 000 kr. och 2,5 % av återstoden;

1 800 000 kr.: 32 000 kr. för 1 800 000 kr. och 3 % av återstoden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången vid 1984 års taxering.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 859.

² Senaste lydelse 1980: 1055.

4 Förslag till

Lag om ändring i uppbördslagen (1953: 272)

Häri genom föreskrivs att 1 §, 2 § 2 mom., 3 § 1 mom. och 27 § 1 mom. uppbördslagen (1953: 272)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Med skatt förstås i denna lag, om inte annat anges, statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, utskiftningsskatt, ersättningsskatt, kommunal inkomstskatt, *skogsvårdsavgifter*, egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter, skattetillägg och förseningsavgift enligt taxeringslagen (1956:623) samt annuitet på avdikningslån.

Föreslagen lydelse

1 §²

Med skatt förstås i denna lag, om inte annat anges, statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, utskiftningsskatt, ersättningsskatt, kommunal inkomstskatt, *skogsvårdsavgift*, egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter, *hyreshusavgift*, skattetillägg och förseningsavgift enligt taxeringslagen (1956:623) samt annuitet på avdikningslån.

Regeringen får, om särskilda omständigheter föranleder det, föreskriva att i samband med uppbörden av skatt skall uppbäras även andra avgifter än sådana som anges i första stycket. Har sådan föreskrift meddelats skall, om inte annat anges, vad i denna lag stadgas angående skatt tillämpas beträffande den avgift som avses med föreskriften.

2 §

2 mom.³ I denna lag förstås med

slutlig skatt: skatt som har påförts vid den årliga debiteringen på grund av taxeringsnämnds beslut eller på grund av annat beslut, som enligt gällande föreskrifter skall beaktas vid sådan debitering, och återstår efter iakttagande av bestämmelserna om nedsättning av skatt enligt 4 mom. samt 2 § lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer och 5 § lagen (1980:1047) om skattereduktion för aktieutdelning;

preliminär skatt: i 3 § nämnd skatt, som betalas i avräkning på slutlig skatt;

kvarstående skatt: skatt, som återstår att betala, sedan preliminär skatt har avräknats från slutlig skatt;

2 mom. I denna lag förstås med

slutlig skatt: skatt som har påförts vid den årliga debiteringen på grund av taxeringsnämnds beslut eller på grund av annat beslut, som enligt gällande föreskrifter skall beaktas vid sådan debitering, och återstår efter iakttagande av bestämmelserna om nedsättning av skatt enligt 4 mom. samt 2 § lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer och 3 § lagen (1982:000) om skattereduktion för fackföreningsavgift;

¹ Lagen omtryckt 1972: 75.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 771.

² Senaste lydelse 1981: 1156.

³ Senaste lydelse 1981: 1002.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

tillkommande skatt: skatt som skall betalas på grund av eftertaxering eller enligt beslut om debitering sedan påföringen av slutlig skatt har avslutats;

kvarskatteavgift: avgift enligt 27 § 3 mom.;

respitränta: ränta enligt 32 §;

anståndsrenta: ränta enligt 49 § 4 mom.;

ö-skatteränta: ränta enligt 69 § 1 mom.;

restitutionsränta: ränta enligt 69 § 2 mom.;

skattereduktion: nedsättning av skatt enligt 4 mom.;

inkomstår: det kalenderår, som närmast har föregått taxeringsåret;

uppbördsår: tiden från och med mars månad ett år till och med februari månad nästföljande år;

uppbörds månad: mars, maj, juli, september, november och januari;

gift skattskyldig: skattskyldig som taxeras med tillämpning av 52 § 1 mom. kommunalskattelagen (1928: 370) och 11 § 1 mom. lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt;

ogift skattskyldig: annan skattskyldig fysisk person än nyss har sagts.

3 §

1 mom.⁴ I den omfattning nedan anges skall skattskyldig betala preliminär skatt med belopp, vilket så nära som möjligt kan antas motsvara i den slutliga skatten ingående statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, egenavgifter och kommunal inkomstskatt.

1 mom. I den omfattning nedan anges skall skattskyldig betala preliminär skatt med belopp, vilket så nära som möjligt kan antas motsvara i den slutliga skatten ingående statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, egenavgifter, kommunal inkomstskatt, *skogsvårdsavgift* och *hyreshusavgift*.

27 §

1 mom.⁵ Vid debitering av slutlig skatt skall iakttas:

att kommunal inkomstskatt uträknas med ledning av den skattesats som för inkomståret gäller i beskattningsorten;

att kommunal inkomstskatt uträknas i en post, varvid skattebeloppet vid öretal över 50 avrundas uppåt och vid annat öretal avrundas nedåt till helt krontal;

att skogsvårdsavgift uträknas enligt bestämmelserna i 1 § lagen (1946: 324) om skogsvårdsavgift;

att hyreshusavgift uträknas enligt bestämmelserna i lagen (1982: 000) om hyreshusavgift;

att kommunal inkomstskatt debiteras med belopp som har uträknats av lokal skattemyndighet i det fögderi där beskattningsorten är belägen;

att egenavgifter debiteras med ledning av bestämmelserna i lagen (1981: 691) om socialavgifter och på grundval av uppgifter om försäkringsförhållanden som lämnas av den allmänna försäkringskassan, varvid öretal bortfaller; samt

⁴ Senaste lydelse 1981: 1156.

⁵ Senaste lydelse 1982: 422.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

att i 1 § nämnd annuitet eller, om skattskyldig har att erlægga flera annuiteter, summan av dessa påförs i helt antal kronor, varvid öretal bortfaller.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången i fråga om debitering av preliminär skatt för år 1983 och slutlig skatt på grund av 1984 års taxering.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt

Härigenom föreskrivs att 12 § 4 mom. lagen (1958: 295) om sjömansskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

4 mom.² Sjömansskatt enligt 7 § får genom beslut om jämkning nedsättas i den mån förutsättningarna för skattereduktion enligt lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer eller lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning är uppfyllda. Bosättning eller stadigvarande vistelse här i riket krävs dock inte för jämkning på grund av bestämmelserna i den förstnämnda lagen.

4 mom. Sjömansskatt enligt 7 § får genom beslut om jämkning nedsättas i den mån förutsättningarna för skattereduktion enligt lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer eller lagen (1982: 000) om skattereduktion för fackföreningsavgift är uppfyllda. Bosättning eller stadigvarande vistelse här i riket krävs dock inte för jämkning enligt detta moment.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Äldre lydelse gäller beträffande sjömansskatt som har erlagts eller skulle ha erlagts före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1970: 933.
Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 777.

² Senaste lydelse 1980: 1051.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Spärrbelopp enligt 3 § jämförs med sammanlagda beloppet av statlig inkomstskatt, förmögenhetsskatt och kommunal inkomstskatt som beräknats för den skattskyldige på grund av taxeringen (skattebeloppet). I skattebeloppet inräknas även sjömansskatt, om den skattskyldige erlagt sådan skatt under beskattningsåret.

Är den skattskyldige berättigad till nedsättning av statlig inkomstskatt eller förmögenhetsskatt genom skattereduktion som avses i 2 § 4 mom. uppbördslagen (1953: 272), 2 § lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer eller 5 § lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning eller genom avräkning av utländsk skatt enligt särskilda föreskrifter, skall skattebelopp enligt första stycket beräknas som om skattereduktion eller avräkning av skatt inte hade skett.

Är den skattskyldige berättigad till nedsättning av statlig inkomstskatt eller förmögenhetsskatt genom skattereduktion som avses i 2 § 4 mom. uppbördslagen (1953: 272), 2 § lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer eller 3 § lagen (1982: 000) om skattereduktion för fackföreningsavgift eller genom avräkning av utländsk skatt enligt särskilda föreskrifter, skall skattebelopp enligt första stycket beräknas som om skattereduktion eller avräkning av skatt inte hade skett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången i fråga om skatt som påförs på grund av 1984 års taxering.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 772.

² Senaste lydelse 1982: 419.

³ Riksdagen 1982/83. 1 saml. Nr 50. Bilaga 2

7 Förslag till

Lag om ändring i skattebrottslagen (1971: 69)

Härigenom föreskrivs att 1 § skattebrottslagen (1971: 69) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Denna lag gäller i fråga om skatt eller avgift enligt

1. lagen (1908: 128) om beviljningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, förordningen (1927: 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, kommunalskattelagen (1928: 370), förordningen (1933: 395) om ersättningsskatt, lagen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt, lagen (1946: 324) om skogsvårdsavgift, lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt, lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt, lagen (1958: 295) om sjömansskatt,

2. lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1968: 430) om mervärdesskatt, lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973: 601), lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor, lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband,

2. lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1968: 430) om mervärdesskatt, lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973: 601), lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor, lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband, *lagen (1982: 000) om skatt på videobandspelare, lagen (1982: 000) om skatt på viss elektrisk kraft,*

3. lagen (1981: 691) om socialavgifter.

Lagen gäller även preliminär skatt, kvarstående skatt och tillkommande skatt som avses i uppbördslagen (1953: 272).

Lagen tillämpas inte om skatten eller avgiften fastställs eller uppbärs i den ordning som gäller för tull och inte heller beträffande restavgift, skattetillägg eller liknande avgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

¹ Senaste lydelse 1982: 692.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970: 979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953: 272), samt skatt enligt lagen (1908: 128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958: 295) om sjömansskatt och kupongskattelagen (1970: 624),

2. skatt enligt lagen (1968: 430) om mervärdeskatt,

3. skatt eller avgift enligt lagen (1908: 129) med vissa bestämmelser om handel med fondpapper, lagen (1928: 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973: 1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor samt lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband.

3. skatt eller avgift enligt lagen (1908: 129) med vissa bestämmelser om handel med fondpapper, lagen (1928: 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973: 1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor, lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband, *lagen (1982: 000) om skatt på videobandspelare samt lagen (1982: 000) om skatt på viss elektrisk kraft,*

¹ Senaste lydelse 1982: 693.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4. skatt enligt vägtrafikskattelagen (1973: 601) samt lagen (1976: 339) om saluvagnsskatt,

5. tull och särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973: 670) samt avgift enligt lagen (1968: 361) om avgift vid införsel av vissa bakverk,

6. avgift enligt lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974: 226) om prisreglering på fiskets område.

7. avgift som uppbärs med tillämpning av lagen (1959: 552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen (1981: 691) om socialavgifter.

Förmånsrätten omfattar ej restavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringen och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer

Härigenom föreskrivs att 2 och 5 §§ lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Sparskattereduktion åtnjuts med 20% av belopp som under inkomståret har insatts på särskilt lönsparkonto och som vid årets utgång inestår på kontot samt med 30% av belopp som under inkomståret har insatts på aktiesparkonto och som vid årets utgång motsvaras av andelar i aktiesparfond enligt lagen (1978: 428) om aktiesparfonder eller inestår på kontot för inköp av sådana andelar. Sparskattereduktion åtnjuts under förutsättning att insättningar på lönsparkonto eller aktiesparkonto har gjorts på kontot under minst sex av inkomstårets månader. Varje insättning skall uppgå till lägst 75 kronor och högst 600 kronor. Högsta belopp för insättning på lönsparkonto är dock 400 kronor. Sparskattereduktion får – utom i fall som avses i andra stycket – inte beräknas på högre sammanlagt belopp än 7200 kronor, varav högst 4800 kronor får avse insättningar på lönsparkonto. Sparskattereduktion får inte heller beräknas på högre belopp än som motsvaras av sådan inkomst som anges i 1 §. Öretal som uppkommer vid beräkning av sparskattereduktion bortfaller.

Har sparande enligt första stycket påbörjats under senare delen av året men har inte insättningar skett under sex månader, åtnjuts sparskattereduktion för sådana sparmedel först vid beräkning av skatt för det närmast följande inkomståret. Sparskattereduktion enligt detta stycke medges endast om sparandet under det sistnämnda inkomståret uppfyller de förutsättningar som anges i första stycket. Sparskattereduktion får med tillämpning av detta stycke beräknas på ett sammanlagt belopp av högst 10 200 kronor, varav högst 6 800 kronor får avse insättningar på lönsparkonto.

Föreslagen lydelse

2 §¹

Sparskattereduktion åtnjuts med 10% av belopp som under inkomståret har insatts på särskilt lönsparkonto och som vid årets utgång inestår på kontot samt med 20% av belopp som under inkomståret har insatts på aktiesparkonto och som vid årets utgång motsvaras av andelar i aktiesparfond enligt lagen (1978: 428) om aktiesparfonder eller inestår på kontot för inköp av sådana andelar. Sparskattereduktion åtnjuts under förutsättning att insättningar på lönsparkonto eller aktiesparkonto har gjorts på kontot under minst sex av inkomstårets månader. Varje insättning skall uppgå till lägst 75 kronor och högst 600 kronor. Högsta belopp för insättning på lönsparkonto är dock 400 kronor. Sparskattereduktion får – utom i fall som avses i andra stycket – inte beräknas på högre sammanlagt belopp än 7200 kronor, varav högst 4800 kronor får avse insättningar på lönsparkonto. Sparskattereduktion får inte heller beräknas på högre belopp än som motsvaras av sådan inkomst som anges i 1 §. Öretal som uppkommer vid beräkning av sparskattereduktion bortfaller.

¹ Senaste lydelse 1980: 1053.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

I fråga om sparskattereduktion tillämpas 2 § 4 mom. femte och sjätte styckena uppbördslagen (1953: 272). Sparskattereduktion skall tillgodoräknas den skattskyldige före annan skattereduktion.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit skyldig att erlagga sjömansskatt och har denna nedsatts enligt 12 § 4 mom. lagen (1958: 295) om sjömansskatt på grund av bestämmelserna i denna lag, skall reduktionsbeloppet minskas med det belopp varmed nedläggning har skett.

5 §²

Sker uttag från lönsparkonto före utgången av det femte året efter det år för vilket sparskattereduktion kommer i fråga enligt 2 § men efter utgången av sistnämnda år skall avdrag göras av kreditinrättningen med 25 %. Inlöses andel i aktiesparfond inom samma tid skall avdrag göras av fondbolaget med 35 %. Om den skattskyldige visar att sparskattereduktion enligt 2 § inte tidigare har medgivits eller kommer att medgivas för de uttagna sparmedlen, skall avdraget jämkas med hänsyn härtill.

Övergår rätten till lönsparkonto eller aktiesparkonto inom den i första stycket angivna tiden på annat sätt än genom arv, testamente eller bodelning med anledning av makes död eller pantsätts rätten till sådant konto skall innestående medel utbetalas. Därvid tillämpas bestämmelserna i första stycket.

Det belopp som har avdragits enligt första stycket skall betalas till staten. Regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, utfärdar närmare föreskrifter om detta.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången på insättningar som berättigar till sparskattereduktion vid 1984 års taxering.

² Senaste lydelse 1980: 151.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m.

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Särskilt investeringsavdrag medges endast för arbete som har igångsatts under perioden den 1 november 1980—den 31 oktober 1982.

Ett arbete anses igångsatt när det har påbörjats på arbetsplatsen.

Föreslagen lydelse

2 §¹

Särskilt investeringsavdrag medges endast för arbete som har igångsatts under perioden den 1 november 1980—den 31 oktober 1983.

3 §²

Särskilt investeringsavdrag utgör 10 procent av den del av utgifterna för ny-, till- eller ombyggnad och 20 procent av den del av utgifterna för täckdikning som hänför sig till perioden den 1 november 1980—den 31 mars 1983. Utgifter anses hänförliga till denna period om de avser material som har fogats in i en byggnad eller annat arbete som har utförts under perioden.

Särskilt investeringsavdrag utgör 10 procent av den del av utgifterna för ny-, till- eller ombyggnad och 20 procent av den del av utgifterna för täckdikning som hänför sig till perioden den 1 november 1980—den 31 mars 1984. Utgifter anses hänförliga till denna period om de avser material som har fogats in i en byggnad eller annat arbete som har utförts under perioden.

Investeringsavdrag skall göras för det beskattningsår under vilket ett arbete har utförts. Om arbetet hänför sig till flera beskattningsår och investeringsavdrag på grund av arbetet inte redan har gjorts, får dock hela investeringsavdraget göras vid taxeringen för det sista beskattningsår som kan komma i fråga.

Särskilt investeringsavdrag medges högst med ett belopp som motsvarar den vid taxeringen till statlig inkomstskatt beräknade inkomsten av förvärvskällan före särskilt investeringsavdrag och före — i förekommande fall — avdrag för inkomstbaserad avsättning till resultatutjämningsfond enligt 41 d § kommunalskattelagen (1928: 370), avdrag för avsättning till allmän investeringsreserv enligt lagen (1979: 610) om allmän investeringsreserv, uppskov enligt lagen (1979: 611) om upphovsmannakonto, uppskov enligt lagen (1982: 2) om uppfinnarkonto samt avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen (1981: 691) om socialavgifter. Vad som inte kunnat utnyttjas på detta sätt får vid senare taxering utnyttjas genom avdrag i förvärvskällan, dock senast vid den taxering som sker tredje året efter det år då taxering enligt andra stycket har skett. Ett förskjutet investeringsavdrag får — i förekommande fall sedan hänsyn tagits till det på det aktuella beskattningsåret belöpande avdraget — inte överstiga det belopp som har beräknats enligt första meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

¹ Senaste lydelse 1981: 1098.

² Senaste lydelse 1982: 10.

11 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning

Härigenom föreskrivs att lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning skall upphöra att gälla vid utgången av år 1982. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande i fråga om utdelning som har blivit tillgänglig för lyftning före utgången av år 1982.

12 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981: 1099) om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1981: 1099) om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Avdrag medges endast för inventarier som levereras under år 1982. Avdrag medges dock inte om leveransen grundar sig på ett skriftligt avtal som har träffats före den 1 november 1980. I fråga om inventarier som den skattskyldige har tillverkat själv medges avdrag endast under förutsättning att tillverkningen har påbörjats efter den 31 oktober 1980 och avslutats under år 1982.

För inventarier, som har förvärvats från någon med vilken den skattskyldige är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, medges avdrag endast om inventarierna har tillverkats av säljaren och tillverkningen har påbörjats efter den 31 oktober 1980.

Avdrag för en viss inventarieanskaffning medges inte enligt både denna lag och lagen (1980: 953) om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning. Den skattskyldige får själv bestämma vilket avdrag han vill utnyttja.

Föreslagen lydelse

4 §

Avdrag medges endast för inventarier som levereras under år 1982 eller 1983. Avdrag medges dock inte om leveransen grundar sig på ett skriftligt avtal som har träffats före den 1 november 1980. I fråga om inventarier som den skattskyldige har tillverkat själv medges avdrag endast under förutsättning att tillverkningen har påbörjats efter den 31 oktober 1980 och avslutats under år 1982 eller 1983.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

13 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:417) om ikraftträdande av lagen (1982:416) om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1982:417) om ikraftträdande av lagen (1982:416) om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

2 §

Vid 1984 års taxering utgör grundbeloppet i stället för vad som anges i 10 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt:

när beskattningsbar inkomst inte överstiger 4 basenheter enligt lagen (1977:1071) om basenhet:

3 procent av den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 1 basenhet:

när beskattningsbar inkomst överstiger		4 men inte 7 basenheter: grundbeloppet för		4 basenheter och		4% av återstoden:	
7	8	7	8	7	8	7%	
8	9	8	9	8	9	11%	
9	10	9	10	9	10	20%	
10	12	10	12	10	12	24%	
12	13	12	13	12	13	26%	
13	14	13	14	13	14	29%	
14	15	14	15	14	15	32%	
15	17	15	17	15	17	36%	
17	19	17	19	17	19	38%	
19	20	19	20	19	20	39%	
20	26	20	26	20	26	40%	
26	30	26	30	26	30	41%	
30 basenheter		30		30		44%	

Föreslagen lydelse

2 §

Vid 1984 års taxering utgör grundbeloppet i stället för vad som anges i 10 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt:

när beskattningsbar inkomst inte överstiger 4 basenheter enligt lagen (1977:1071) om basenhet:

3 procent av den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 1 basenhet:

när beskattningsbar inkomst överstiger		4 men inte 7 basenheter: grundbeloppet för		4 basenheter och		4% av återstoden:	
7	8	7	8	7	8	7%	
8	9	8	9	8	9	10%	
9	10	9	10	9	10	19%	
10	12	10	12	10	12	23%	
12	13	12	13	12	13	26%	
13	14	13	14	13	14	29%	
14	15	14	15	14	15	32%	
15	17	15	17	15	17	36%	
17	19	17	19	17	19	38%	
19	20	19	20	19	20	39%	
20	26	20	26	20	26	40%	
26	30	26	30	26	30	41%	
30 basenheter		30		30		44%	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

14 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982: 420) om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt

Härigenom föreskrivs att de tabeller som avses i 7 § 1 mom. och 8 § lagen (1958:295) om sjömansskatt¹ i den lydelse tabellerna har erhållit genom lagen (1982:420) om ändring i nämnda lag skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Lagen omtryckt 1970: 933.
Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 777.

Nuvarande lydelse

Tabeller för beräkning av sjömansskatt

Fjärrfart

Tabell F kolumn 1

(Ogift sjöman utan barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
2 310– 3 600	10,30	+ 33,0 %
3 600– 4 200	436	+ 34,0 %
4 200– 4 800	640	+ 37,0 %
4 800– 5 400	862	+ 42,0 %
5 400– 6 000	1 114	+ 50,0 %
6 000– 7 200	1 414	+ 53,0 %
7 200– 7 800	2 050	+ 56,0 %
7 800– 8 400	2 386	+ 58,5 %
8 400– 9 000	2 737	+ 61,5 %
9 000– 10 200	3 106	+ 65,0 %
10 200– 11 400	3 886	+ 67,0 %
11 400– 12 000	4 690	+ 68,5 %
12 000– 15 600	5 101	+ 69,0 %
15 600– 18 000	7 585	+ 70,0 %
18 000–	9 265	+ 73,0 %

Tabell F kolumn 2–3

(Gift sjöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
2 770– 3 600	12,10	+ 33,0 %
3 600– 4 200	286	+ 34,0 %
4 200– 4 800	490	+ 37,0 %
4 800– 5 400	712	+ 42,0 %
5 400– 6 000	964	+ 50,0 %
6 000– 7 200	1 264	+ 53,0 %
7 200– 7 800	1 900	+ 56,0 %
7 800– 8 400	2 236	+ 58,5 %
8 400– 9 000	2 587	+ 61,5 %
9 000– 10 200	2 956	+ 65,0 %
10 200– 11 400	3 736	+ 67,0 %
11 400– 12 000	4 540	+ 68,5 %
12 000– 15 600	4 951	+ 69,0 %
15 600– 18 000	7 435	+ 70,0 %
18 000–	9 115	+ 73,0 %

Nuvarande lydelse

Tabell F kolumn 4
(Ogift sjiöman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
2 930– 4 200	9,90	+33,0%
4 200– 4 800	429	+36,0%
4 800– 5 400	645	+40,0%
5 400– 6 000	885	+48,5%
6 000– 7 200	1 176	+53,0%
7 200– 7 800	1 812	+54,5%
7 800– 8 400	2 139	+58,0%
8 400– 9 000	2 487	+60,5%
9 000– 9 600	2 850	+64,5%
9 600– 10 200	3 237	+65,0%
10 200– 11 600	3 627	+67,0%
11 600– 12 200	4 565	+68,0%
12 200– 15 800	4 973	+69,0%
15 800– 18 200	7 457	+70,0%
18 200–	9 137	+73,0%

Tabell F kolumn U
(Utländsk sjiöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
2 370– 2 400	9,85	+ 10,5%
2 400– 3 000	13	+ 11,0%
3 000– 3 600	79	+29,5%
3 600– 4 200	256	+ 30,5%
4 200– 4 800	439	+33,5%
4 800– 5 400	640	+38,0%
5 400– 6 000	868	+45,0%
6 000– 6 600	1 138	+47,5%
6 600– 7 200	1 423	+48,0%
7 200– 7 800	1 711	+50,0%
7 800– 8 400	2 011	+52,5%
8 400– 9 000	2 326	+55,5%
9 000– 9 600	2 659	+59,0%
9 600– 10 200	3 013	+60,5%
10 200– 11 400	3 376	+62,0%
11 400– 12 000	4 120	+64,5%
12 000– 13 800	4 507	+66,5%
13 800– 15 600	5 704	+68,5%
15 600– 18 000	6 937	+70,0%
18 000– 27 200	8 617	+73,0%
27 200–	15 333	+74,5%

Nuvarande lydelse

Tabell FT kolumn 1-3

(Ogift sjiöman utan barn samt gift sjiöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 000 - 9 600	0	+ 0,5 %
9 600 - 11 400	3	+ 2,0 %
11 400 - 12 000	39	+ 3,0 %
12 000 - 13 800	57	+ 5,0 %
13 800 - 15 600	147	+ 7,0 %
15 600 - 27 200	273	+ 8,0 %
27 200 -	1 201	+ 10,0 %

Tabell FT kolumn 4

(Ogift sjiöman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 600 - 11 600	0	+ 2,0 %
11 600 - 12 200	40	+ 3,0 %
12 200 - 14 000	58	+ 5,0 %
14 000 - 15 800	148	+ 7,0 %
15 800 - 27 400	274	+ 8,0 %
27 400 -	1 202	+ 10,0 %

Närfart

Tabell N kolumn 1

(Ogift sjiöman utan barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
1 050 - 1 800	11,00	+ 32,0 %
1 800 - 3 600	251	+ 33,0 %
3 600 - 4 200	845	+ 35,0 %
4 200 - 4 800	1 055	+ 38,5 %
4 800 - 5 400	1 286	+ 46,0 %
5 400 - 6 000	1 562	+ 51,5 %
6 000 - 6 600	1 871	+ 53,0 %
6 600 - 7 200	2 189	+ 54,0 %
7 200 - 7 800	2 513	+ 57,0 %
7 800 - 8 400	2 855	+ 59,5 %
8 400 - 9 000	3 212	+ 63,5 %
9 000 - 9 600	3 593	+ 65,0 %
9 600 - 11 000	3 983	+ 66,5 %
11 000 - 11 800	4 914	+ 68,0 %
11 800 - 15 400	5 458	+ 69,0 %
15 400 - 17 800	7 942	+ 70,0 %
17 800 -	9 622	+ 73,0 %

Nuvarande lydelse

Tabell N kolumn 2-3
(Gift sjöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
1 520- 1 800	11,40	+32,0%
1 800- 3 600	101	+33,0%
3 600- 4 200	695	+35,0%
4 200- 4 800	905	+38,5%
4 800- 5 400	1 136	+46,0%
5 400- 6 000	1 412	+51,5%
6 000- 6 600	1 721	+53,0%
6 600- 7 200	2 039	+54,0%
7 200- 7 800	2 363	+57,0%
7 800- 8 400	2 705	+59,5%
8 400- 9 000	3 062	+63,5%
9 000- 9 600	3 443	+65,0%
9 600-11 000	3 833	+66,5%
11 000-11 800	4 764	+68,0%
11 800-15 400	5 308	+69,0%
15 400-17 800	7 792	+70,0%
17 800-	9 472	+73,0%

Tabell N kolumn 4
(Ogift sjöman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
1 680- 1 800	9,60	+32,0%
1 800- 2 400	48	+32,5%
2 400- 3 600	243	+33,0%
3 600- 4 200	639	+34,0%
4 200- 4 800	843	+37,5%
4 800- 5 400	1 068	+43,5%
5 400- 6 000	1 329	+50,5%
6 000- 6 600	1 632	+53,0%
6 600- 7 200	1 950	+53,5%
7 200- 7 800	2 271	+56,0%
7 800- 8 400	2 607	+59,0%
8 400- 9 000	2 961	+62,0%
9 000-10 000	3 333	+65,0%
10 000-11 200	3 983	+67,0%
11 200-11 800	4 787	+68,0%
11 800-15 600	5 195	+69,0%
15 600-18 000	7 817	+70,0%
18 000-	9 497	+73,0%

Nuvarande lydelse

Tabell N kolumn U
(Utländsk sjiöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
1 070– 1 200	11,75	+22,5 %
1 200– 1 800	41	+22,0 %
1 800– 2 400	173	+23,0 %
2 400– 3 000	311	+22,5 %
3 000– 3 600	446	+30,0 %
3 600– 4 200	626	+31,5 %
4 200– 4 800	815	+34,5 %
4 800– 5 400	1 022	+41,5 %
5 400– 6 000	1 271	+46,0 %
6 000– 6 600	1 547	+48,0 %
6 600– 7 200	1 835	+49,0 %
7 200– 7 800	2 129	+51,0 %
7 800– 8 400	2 435	+53,5 %
8 400– 9 000	2 756	+57,0 %
9 000– 9 600	3 098	+59,5 %
9 600– 11 000	3 455	+62,0 %
11 000– 11 800	4 323	+63,5 %
11 800– 13 600	4 831	+67,0 %
13 600– 15 400	6 037	+68,0 %
15 400– 17 800	7 261	+70,5 %
17 800– 27 000	8 953	+73,0 %
27 000–	15 669	+74,5 %

Tabell NT kolumn 1–3

(Ogift sjiöman utan barn samt gift sjiöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 000– 9 600	0	+ 1,0 %
9 600– 11 000	6	+ 2,0 %
11 000– 11 800	34	+ 3,5 %
11 800– 13 600	62	+ 5,0 %
13 600– 15 400	152	+ 7,0 %
15 400– 27 000	278	+ 8,0 %
27 000–	1 206	+10,0 %

Tabell NT kolumn 4

(Ogift sjiöman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 000– 9 600	0	+ 0,5 %
9 600– 11 200	3	+ 2,0 %
11 200– 11 800	35	+ 3,0 %
11 800– 13 600	53	+ 5,0 %
13 600– 15 600	143	+ 7,0 %
15 600– 27 000	283	+ 8,0 %
27 000–	1 195	+10,0 %

Föreslagen lydelse

Bilaga

Tabeller för beräkning av sjömansskatt

Fjärrfart

Tabell F kolumn 1

(Ogift sjöman utan barn)

Beskattningsbar månadsinkomst. kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
2 310– 3 600	10,30	+33,0%
3 600– 4 200	436	+34,0%
4 200– 4 800	640	+36,5%
4 800– 5 400	859	+41,0%
5 400– 6 000	1 105	+49,0%
6 000– 6 600	1 399	+52,0%
6 600– 7 200	1 711	+52,5%
7 200– 7 800	2 026	+55,5%
7 800– 8 400	2 359	+58,5%
8 400– 9 000	2 710	+62,0%
9 000– 10 200	3 082	+65,0%
10 200– 11 400	3 862	+67,0%
11 400– 12 000	4 666	+68,0%
12 000– 15 600	5 074	+69,0%
15 600– 18 000	7 558	+70,0%
18 000–	9 238	+73,0%

Tabell F kolumn 2–3

(Gift sjöman)

Beskattningsbar månadsinkomst. kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
2 770– 3 600	12,10	+33,0%
3 600– 4 200	286	+34,0%
4 200– 4 800	490	+36,5%
4 800– 5 400	709	+41,0%
5 400– 6 000	955	+49,0%
6 000– 6 600	1 249	+52,0%
6 600– 7 200	1 561	+52,5%
7 200– 7 800	1 876	+55,5%
7 800– 8 400	2 209	+58,5%
8 400– 9 000	2 560	+62,0%
9 000– 10 200	2 932	+65,0%
10 200– 11 400	3 712	+67,0%
11 400– 12 000	4 516	+68,0%
12 000– 15 600	4 924	+69,0%
15 600– 18 000	7 408	+70,0%
18 000–	9 088	+73,0%

Föreslagen lydelse

Tabell F kolumn 4
(Ogift sjöman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
2 930— 4 200	9,90	+33,0%
4 200— 4 800	429	+36,0%
4 800— 5 400	645	+39,0%
5 400— 6 000	879	+47,5%
6 000— 7 200	1 164	+52,0%
7 200— 7 800	1 788	+54,5%
7 800— 8 400	2 115	+58,0%
8 400— 9 000	2 463	+60,5%
9 000— 9 600	2 826	+64,5%
9 600—10 200	3 213	+65,0%
10 200—11 600	3 603	+67,0%
11 600—12 200	4 541	+68,0%
12 200—15 800	4 949	+69,0%
15 800—18 200	7 433	+70,0%
18 200—	9 113	+73,0%

Tabell F kolumn U
(Utländsk sjöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
2 370— 2 400	9,85	+10,5%
2 400— 3 000	13	+11,0%
3 000— 3 600	79	+29,5%
3 600— 4 200	256	+30,5%
4 200— 4 800	439	+33,0%
4 800— 5 400	637	+37,0%
5 400— 6 000	859	+44,0%
6 000— 6 600	1 123	+47,0%
6 600— 7 200	1 405	+47,5%
7 200— 7 800	1 690	+50,0%
7 800— 8 400	1 990	+52,5%
8 400— 9 000	2 305	+55,5%
9 000— 9 600	2 638	+59,0%
9 600—10 200	2 992	+60,0%
10 200—11 400	3 352	+62,5%
11 400—12 000	4 102	+64,0%
12 000—13 800	4 486	+66,5%
13 800—15 600	5 683	+68,5%
15 600—18 000	6 916	+70,0%
18 000—27 200	8 596	+73,0%
27 200—	15 312	+74,5%

Föreslagen lydelse

Tabell FT kolumn 1-3

(Ogift sjiöman utan barn samt gift sjiöman)

Beskattningsbar månadsinkomst. kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 000- 9 600	0	+ 0,5%
9 600-11 400	3	+ 2,0%
11 400-12 000	39	+ 3,0%
12 000-13 800	57	+ 5,0%
13 800-15 600	147	+ 7,0%
15 600-27 200	273	+ 8,0%
27 200-	1 201	+10,0%

Tabell FT kolumn 4

(Ogift sjiöman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst. kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 600-11 600	0	+ 2,0%
11 600-12 200	40	+ 3,0%
12 200-14 000	58	+ 5,0%
14 000-15 800	148	+ 7,0%
15 800-27 400	274	+ 8,0%
27 400-	1 202	+10,0%

Närfart

Tabell N kolumn 1

(Ogift sjiöman utan barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
1 050- 1 800	11	+32,0%
1 800- 3 600	251	+33,0%
3 600- 4 200	845	+35,0%
4 200- 4 800	1 055	+38,0%
4 800- 5 400	1 283	+44,5%
5 400- 6 000	1 550	+50,5%
6 000- 6 600	1 853	+52,0%
6 600- 7 200	2 165	+54,0%
7 200- 7 800	2 489	+57,0%
7 800- 8 400	2 831	+59,5%
8 400- 9 000	3 188	+63,5%
9 000- 9 600	3 569	+65,0%
9 600-11 000	3 959	+66,5%
11 000-11 800	4 890	+68,0%
11 800-15 400	5 434	+69,0%
15 400-17 800	7 918	+70,0%
17 800-	9 598	+73,0%

Föreslagen lydelse

Tabell N kolumn 2-3
(Gift sjoeman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
1 520- 1 800	11,40	+32,0 %
1 800- 3 600	101	+33,0 %
3 600- 4 200	695	+35,0 %
4 200- 4 800	905	+38,0 %
4 800- 5 400	1 133	+44,5 %
5 400- 6 000	1 400	+50,5 %
6 000- 6 600	1 703	+52,0 %
6 600- 7 200	2 015	+54,0 %
7 200- 7 800	2 339	+57,0 %
7 800- 8 400	2 681	+59,5 %
8 400- 9 000	3 038	+63,5 %
9 000- 9 600	3 419	+65,0 %
9 600-11 000	3 809	+66,5 %
11 000-11 800	4 740	+68,0 %
11 800-15 400	5 284	+69,0 %
15 400-17 800	7 768	+70,0 %
17 800-	9 448	+73,0 %

Tabell N kolumn 4
(Ogift sjoeman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
1 680- 1 800	9,60	+32,0 %
1 800- 2 400	48	+32,5 %
2 400- 3 600	243	+33,0 %
3 600- 4 200	639	+34,0 %
4 200- 4 800	843	+37,5 %
4 800- 5 400	1 068	+42,0 %
5 400- 6 000	1 320	+49,5 %
6 000- 6 600	1 617	+52,0 %
6 600- 7 200	1 929	+53,0 %
7 200- 7 800	2 247	+56,0 %
7 800- 8 400	2 583	+59,0 %
8 400- 9 000	2 937	+62,0 %
9 000-10 000	3 309	+65,0 %
10 000-11 200	3 959	+67,0 %
11 200-11 800	4 763	+68,0 %
11 800-15 600	5 171	+69,0 %
15 600-18 000	7 793	+70,0 %
18 000-	9 473	+73,0 %

Föreslagen lydelse

Tabell N kolumn U
(Utländsk sjöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns.
1 070— 1 200	11,75	+22,5%
1 200— 1 800	41	+22,0%
1 800— 2 400	173	+23,0%
2 400— 3 000	311	+22,5%
3 000— 3 600	446	+30,0%
3 600— 4 200	626	+31,5%
4 200— 4 800	815	+34,0%
4 800— 5 400	1 019	+40,5%
5 400— 6 000	1 262	+45,5%
6 000— 6 600	1 535	+46,5%
6 600— 7 200	1 814	+48,5%
7 200— 7 800	2 105	+51,0%
7 800— 8 400	2 411	+54,0%
8 400— 9 000	2 735	+57,0%
9 000— 9 600	3 077	+59,5%
9 600—11 000	3 434	+61,5%
11 000—11 800	4 295	+64,5%
11 800—13 600	4 811	+66,5%
13 600—15 400	6 008	+68,5%
15 400—17 800	7 241	+70,5%
17 800—27 000	8 933	+73,0%
27 000—	15 649	+74,5%

Tabell NT kolumn 1-3
(Ogift sjöman utan barn samt gift sjöman)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 000— 9 600	0	+ 1,0%
9 600—11 000	6	+ 2,0%
11 000—11 800	34	- 3,5%
11 800—13 600	62	+ 5,0%
13 600—15 400	152	+ 7,0%
15 400—27 000	278	- 8,0%
27 000—	1 206	+10,0%

Tabell NT kolumn 4
(Ogift sjöman med barn)

Beskattningsbar månadsinkomst, kr.	Skatt på inkomst vid skiktets nedre gräns, kr.	Skatt på inkomst utöver skiktets nedre gräns
9 000— 9 600	0	+ 0,5%
9 600—11 200	3	+ 2,0%
11 200—11 800	35	+ 3,0%
11 800—13 600	53	+ 5,0%
13 600—15 600	143	+ 7,0%
15 600—27 000	283	- 8,0%
27 000—	1 195	+10,0%

15 Förslag till

Lag om hyreshusavgift

Häri genom föreskrivs följande.

1 § Den som vid taxering till kommunal inkomstskatt skall ta upp garantibelopp för annan fastighet som inkomst skall betala hyreshusavgift om fastigheten vid fastighetstaxering betecknas som hyreshusenhet och omfattar byggnad med beräknat värdeår före år 1975.

Från hyreshusavgift undantas dock

1. hyreshusenhet som huvudsakligen består av hotell- eller restaurangbyggnad, kioskbyggnad eller parkeringsbyggnad eller som utgörs av tomtmark med saneringsbyggnad samt hyreshusenhet med ett taxeringsvärde understigande 1000 kronor.

2. hyreshusenhet om byggnaden har uppförts eller byggts om efter år 1957 med stöd av lån enligt kungörelsen (1957: 360) om tertiärlån m. m. eller kungörelsen (1962: 537) om bostadslån eller bostadslånekungörelsen (1967: 552) eller med stöd av lån enligt bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946) och lånet inte avser enbart följande åtgärder, nämligen

åtgärder för en bättre hushållning med energi eller användning av annat energislag än olja vid uppvärmning,

åtgärder vilka behövs för att minska radonhalter till en nivå som är godtagbar från allmän hälsovårdssynpunkt,

åtgärder som avser förbättrad avfallshantering.

3. hyreshusenhet med studentbostadshus som har uppförts år 1957 eller tidigare med stöd av tilläggslån för anordnande av studentbostäder.

4. annan hyreshusenhet om byggnaden har uppförts efter år 1957 och lån har lämnats enligt räntelånekungörelsen (1967: 553).

Hyreshusavgiften utgör för varje beskattningsår 2 procent av det taxeringsvärde som legat till grund för beräkning av garantibeloppet.

Har garantibeloppet jämkats enligt bestämmelserna i 47 § sjätte stycket kommunalskattelagen (1928: 370) skall också underlaget för beräkning av hyreshusavgiften jämkas.

2 § Vad som föreskrivs i 15 § 2 mom. första stycket lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt om ansvarighet för sådan skatt gäller också beträffande hyreshusavgift.

3 § Hyreshusavgift utgår i helt antal kronor. Avgiftsbeloppet avrundas vid öretal över femtio uppåt och vid annat öretal nedåt.

4 § I fråga om debitering och uppbörd av hyreshusavgift gäller bestämmelserna i uppbördslagen (1953: 272).

5 § Hyreshusavgift tillfaller staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången vid 1984 års taxering. Avgiften skall dock vid 1984 års taxering utgöra 1 procent och vid 1985 års taxering 1,5 procent. I fråga om förvärvskälla för vilken beskattningsåret har börjat före ikraftträdandet skall avgiften vid 1984 års taxering påföras med så stor del som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller efter ikraftträdandet och hela beskattningsåret.

16 Förslag till

Lag om skattereduktion för fackföreningsavgift

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Skattereduktion för fackföreningsavgift enligt denna lag medges fysisk person som har varit bosatt eller vistats här i riket under någon del av inkomståret. Med inkomstår förstås det kalenderår som närmast har föregått taxeringsåret.

2 § Underlag för beräkning av skattereduktion är medlemsavgift som den skattskyldige visar sig under inkomståret ha erlagt till arbetstagarorganisation, dock högst 1200 kronor. Med arbetstagarorganisation förstås sådan organisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

Underlaget avrundas nedåt till helt tiotal kronor.

3 § Skattereduktion för fackföreningsavgift uppgår till 40 procent av underlaget.

4 § I fråga om skattereduktion för fackföreningsavgift tillämpas 2 § 4 mom. femte och sjätte styckena uppbördslagen (1953:272). Skattereduktion för fackföreningsavgift skall tillgodoräknas den skattskyldige före skattereduktion enligt 2 § 4 mom. uppbördslagen.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit skyldig att erlägga sjömansskatt och har denna nedsatts enligt 12 § 4 mom. lagen (1958:295) om sjömansskatt på grund av bestämmelserna i denna lag, skall reduktionsbeloppet minskas med det belopp varmed nedsättning har skett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången vid 1984 års taxering.

17 Förslag till

Lag om skatt på videobandspelare

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Skatt (videoskatt) skall erläggas till staten enligt denna lag vid omsättning eller uthyrning inom landet eller vid införsel till landet av videobandspelare (ur tulltaxenummer 92.11).

2 § Skatt utgår med 600 kronor per videobandspelare.

3 § Riksskatteverket är, utom i fall som avses i andra stycket, beskattningsmyndighet. Därvid gäller lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning.

Då en videobandspelare införs till landet av någon som inte är registrerad som importör enligt 6 § andra stycket, skall skatten erläggas till tullmyndigheten. I sådana fall gäller tullagen (1973:670) i fråga om skatten. Dessutom gäller 46 § lagen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning.

4 § Med skattskyldig avses i det följande

1. den som inom landet yrkesmässigt tillverkar videobandspelare,
2. den som har blivit registrerad som importör enligt 6 § andra stycket.

5 § Skattskyldighet för den som är skattskyldig inträder när

1. en videobandspelare levereras till en köpare som inte är registrerad,
2. en videobandspelare första gången hyrs ut,
3. uttag sker av en videobandspelare,
4. den skattskyldige avregistreras.

6 § Tillverkare som avses i 4 § skall vara registrerad som skattskyldig hos riksskatteverket.

Den som inför videobandspelare till landet för yrkesmässig återförsäljning eller uthyrning i större omfattning kan efter ansökan registreras som skattskyldig hos riksskatteverket.

7 § Skattskyldig skall lämna deklARATION till riksskatteverket för varje period om två kalendermånader räknat från kalenderårets början (redovisningsperiod).

8 § I deklARATIONEN skall skatt redovisas för de videobandspelare för vilka skattskyldighet har inträtt under redovisningsperioden. Avdrag får göras för skatt på sådana videobandspelare

1. som har förts ut ur landet eller förts till svensk frihamn för annat ändamål än att användas där,
2. för vilka skattskyldighet enligt denna lag tidigare har inträtt,
3. som har återtagits i samband med återgång av köp,
4. som har sålts med förlust för den skattskyldige, i den mån förlusten hänförs sig till bristande betalning från köparen.

Avdrag enligt första stycket 4 får göras med belopp som svarar mot så stor del av skatten som förlusten visas utgöra av varans försäljningspris.

9 § Deklarationen skall ha kommit in till riksskatteverket senast den femte i andra månaden efter utgången av redovisningsperioden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

18 Förslag till

Lag om skatt på viss elektrisk kraft

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Skatt skall erläggas till staten enligt denna lag för elektrisk kraft som inom landet framställs i ett vattenkraftverk med en installerad generatoreffekt av minst 100 kilowatt.

Skatteplikt föreligger inte för elektrisk kraft som framställs i ett pumpkraftverk.

2 § Riksskatteverket är beskattningsmyndighet. Lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning tillämpas på skatt enligt denna lag.

3 § Den som framställer elektrisk kraft som avses i 1 § (skattepliktig kraft) är skattskyldig och skall vara registrerad hos riksskatteverket.

4 § Skyldighet att erlagga skatt enligt denna lag inträder när kraften framställs.

5 § Skatten utgår med två öre per kilowattimme.

Skatten sätts ned med ett öre per kilowattimme om den har producerats i ett kraftverk som har tagits i drift under åren 1973–1977 och med två öre per kilowattimme om den har producerats i ett kraftverk som har tagits i drift senare.

Den skattepliktiga kraften skall mätas vid varje kraftverk.

6 § Vid beräkning av skatt enligt 5 § skall den producerade kraften i förekommande fall fördelas på anläggningar som har tagits i drift före år 1973, under tiden 1973–1977 och efter år 1977 med ledning av den generatoreffekt som har börjat utnyttjas under var och en av dessa tidsperioder.

7 § Den som är skattskyldig skall lämna deklARATION till riksskatteverket för varje kalendermånad.

8 § Deklarationen skall ha kommit in till riksskatteverket senast den tjugofemte i månaden efter redovisningsperioden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

19 Förslag till

Lag om inbetalning på särskilt investeringskonto

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening och svensk sparbank skall, om företagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk, fastighetsförvaltning eller rörelse, betala in medel på ett räntelöst konto i riksbanken (särskilt investeringskonto) enligt bestämmelserna i denna lag.

Regeringen får, om det finns synnerliga skäl, medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att betala in medel på särskilt investeringskonto.

Företag, som avses i första stycket och som betalar in medel på särskilt investeringskonto, har rätt till avdrag enligt bestämmelserna i 4 § för det belopp som i räkenskaperna har avsatts till en särskild fond (särskild investeringsfond).

Aktiebolag eller ekonomisk förening, som avses i 24 § 3 mom. kommunalskattelagen (1928: 370), behöver inte betala in medel på särskilt investeringskonto.

2 § Inbetalning på särskilt investeringskonto skall göras med ett belopp som motsvarar 20 procent av företagets justerade årsvinst under det beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1984 eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras detta år – år 1985. Understiger den justerade årsvinsten 1 miljon kronor behöver inbetalning på särskilt investeringskonto inte göras.

Med justerad årsvinst avses årsvinsten enligt fastställd balansräkning sedan årsvinsten, i den mån den påverkats av nedan angivna poster,

- a) ökats med erlagda eller beräknade allmänna svenska skatter,
- b) ökats med belopp som har avsatts till allmän investeringsfond enligt lagen (1979: 609) om allmän investeringsfond och annan liknande fond,
- c) ökats med belopp som har donerats till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål,
- d) minskats med restituerade allmänna svenska skatter,
- e) minskats med belopp som enligt 6 § lagen om allmän investeringsfond har återförts från lagerinvesteringskonto jämte tillägg på sådant belopp,
- f) justerats med belopp som har föranlett ändring av årsvinsten på grund av överföring av allmän investeringsfond och annan liknande fond samt
- g) ökats med belopp som har tagits i anspråk för av- eller nedskrivningar eller koncernbidrag utöver vad som kan godtas vid inkomsttaxeringen.

Omfattar beskattningsåret kortare eller längre tid än tolv månader skall den justerade årsvinsten jämkas med hänsyn till detta. Skall företaget taxeras för två beskattningsår skall årsvinsten för de båda beskattningsåren läggas samman, varefter vinsten jämkas med hänsyn till de båda beskattningsårens sammanlagda längd.

Har företaget vidtagit några åtgärder som kan antas ha tillkommit i syfte att helt eller delvis undgå skyldighet att betala in medel på särskilt investeringskonto skall vid bestämmande av underlaget för insättningskyldigheten bortses från sådana åtgärder.

3 § Inbetalning till särskilt investeringskonto skall ha kommit ett riksbankskontor till handa senast den dag, då företaget enligt 34 § 1 eller 2

mom. taxeringslagen (1956: 623) skall ha avlämnat allmän självdeklaration för beskattningsåret.

Inbetalning som har gjorts senare än i första stycket sägs men senast den 15 oktober under taxeringsåret skall också godtas. I dessa fall skall företaget betala en särskild avgift till statsverket. Avgiften är 1 procent av det för sent inbetalade beloppet för den kalendermånad då beloppet rätteligen senast skulle ha betalats in och därefter 1 procent av beloppet för varje påbörjad kalendermånad till dess inbetalning sker.

Den särskilda avgiften skall betalas inom den tid som länsstyrelsen bestämmer. Betalas inte avgiften inom föreskriven tid utgår restavgift enligt 58 § 1 mom. första stycket uppbördslagen (1953: 272) på avgiftsbeloppet. Den särskilda avgiften och restavgiften får drivas in i samma ordning som gäller för indrivning av skatt enligt uppbördslagen.

Avgifterna är inte avdragsgilla vid inkomsttaxeringen.

Skall företaget inte taxeras år 1984 är företaget skyldigt att göra en preliminär inbetalning till riksbanken med belopp som motsvarar 20 procent av den justerade årsvinsten eller – i förekommande fall – den jämkade årsvinsten, beräknad enligt 2 §, som hänför sig till det eller de beskattningsår för vilket taxering sker år 1983. Inbetalningen skall ha kommit ett riksbankskontor till handa senast den 30 april 1984. Finner företaget, vid avlämnandet av sin allmänna självdeklaration till 1985 års taxering, att ett större belopp skall betalas in till särskilt investeringskonto än vad som preliminärt har betalats in, skall företaget betala in vad som fattas senast den dag, då företaget enligt 34 § 1 eller 2 mom. taxeringslagen skall ha avlämnat sin deklaration. Bestämmelserna i andra–fjärde styckena gäller även företag som avses i detta stycke.

Riksbanken skall lämna bevis till företaget om inbetalning till särskilt investeringskonto.

Riksbanken skall till arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen överända uppgifter angående de för beskattningsåret gjorda inbetalningarna till särskilt investeringskonto senast den 31 maj under taxeringsåret eller, om beloppet har betalats in vid senare tidpunkt, snarast därefter.

4 § Vid beräkning av nettointäkt av fastighet eller av rörelse enligt kommunalskattelagen (1928: 370) och lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt har företag, som avses i 1 §, rätt till avdrag för belopp som i räkenskaperna har avsatts till särskild investeringsfond. Avdrag medges inte med högre belopp än vad företaget – i enlighet med bestämmelserna i 2 § – senast den 15 oktober under taxeringsåret har betalat in till särskilt investeringskonto. Avdraget får göras vid taxeringen det år då insättningen senast skall ha skett eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras nämnda år – vid påföljande års taxering.

Ett företag kan inte få avdrag för avsättning till särskild investeringsfond i mer än en förvärvskälla.

5 § Om ett företag, som enligt bestämmelserna i denna lag är skyldigt att betala in medel till särskilt investeringskonto, inte har gjort detta senast den 15 oktober under taxeringsåret skall som skattepliktig intäkt tas upp ett särskilt tillägg som svarar mot det belopp som sålunda inte har betalats in till riksbanken.

6 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen kan besluta att särskild investeringsfond skall eller får tas i

anspråk för ändamål som avses i 7 § första stycket. Beslut som nu sagts får avse endast den tid som läget på arbetsmarknaden och andra förhållanden motiverar och skall förses med de villkor som är påkallade härav. Beslut kan gälla samtliga företag, företag av viss beskaffenhet eller visst eller vissa företag.

Särskild investeringsfond som har avsatts i viss förvärvskälla får tas i anspråk i samma förvärvskälla eller i annan förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet och rörelse. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen får, om det finns särskilda skäl, medge att särskild investeringsfond som avsatts i förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet eller rörelse tas i anspråk i inkomstslaget annan fastighet.

Ett företag, som ansöker om att ta särskild investeringsfond i anspråk, skall ha berett berörda arbetstagarorganisationer tillfälle att avge yttrande över ansökningen. Saknas sådana organisationer, skall i stället de anställda på lämpligt sätt beredas tillfälle att avge yttrande. Yttrandena skall fogas till ansökningen.

Beslut om att särskild investeringsfond får tas i anspråk skall tillställas företaget, riksbanken och länsstyrelsen.

7 § Särskild investeringsfond får tas i anspråk för följande ändamål, nämligen för

a) kostnader för reparations- och andra underhållsarbeten på här i riket belägen byggnad, som inte utgör lagertillgång eller är avsedd att användas som bostad, och för avskrivning av ny-, till- eller ombyggnad av sådan byggnad,

b) avskrivning av inventarier som, om de inte utgör transportmedel i internationell trafik, är avsedda att användas i här i riket bedriven verksamhet, samt ombyggnad av fartyg eller luftfartyg och kostnader för reparation av fartyg eller luftfartyg,

c) kostnader för främjande av skogsbruk eller underhåll av markanläggning här i riket och för avskrivning av sådan del av anskaffningsvärdet av markanläggning som får dras av genom årliga värdeminskningssavdrag.

d) kostnader för undersökningsarbete, förberedande arbete eller tillredningsarbete i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet här i riket,

e) kostnader för tekniskt och naturvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete samt kostnader för utbildning av arbetstagare hos företaget,

f) kostnader för att främja avsättningen utomlands av varor som tillverkas här i riket.

Belopp, som har avsatts till särskild investeringsfond, får tas i anspråk endast för arbete som utförs, inventarier som levereras och i övrigt kostnader som hänför sig till tid efter bokslutsdagen.

Ianspråktagande av särskild investeringsfond för ändamål som anges i första stycket e) får göras endast av företag som bedriver industriell tillverkning. Ianspråktagande enligt första stycket e) och f) får göras endast efter medgivande av regeringen.

Ianspråktagande av särskild investeringsfond får inte avse begagnade inventarier. I fråga om inventarier som företaget har anskaffat från näringsidkare med vilken företaget är förbundet i väsentlig ekonomisk intressegemenskap får fonden tas i anspråk endast om inventarierna har tillverkats under beskattningsåret.

Om särskild investeringsfond enligt beslut enligt 6 § får tas i anspråk för arbete som avses i första stycket a) eller c), får företaget, såvida arbetet hänför sig till flera beskattningsår och avdrag på grund av arbetet inte redan har skett, under det sista året ta fonden i anspråk för avskrivning av tillgångarna eller för täckande av kostnaderna med högst ett belopp som svarar mot uppkomna kostnader under de ifrågavarande åren. Vad nu sagts gäller också i fråga om ny- eller ombyggnad av fartyg eller luftfartyg och i fråga om byggnadsinventarier och markinventarier.

Med byggnader, inventarier och markanläggningar förstås vid tillämpning av denna lag tillgångar som vid inkomsttaxeringen behandlas enligt de bestämmelser som gäller för byggnader, maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier respektive markanläggningar. Motsvarande gäller i fråga om byggnadsinventarier och markinventarier. Som inventarier anses dock inte tillgångar som avses i punkt 6 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen (1928: 370).

8 § Har beslut enligt 6 § meddelats får företaget från det särskilda investeringskontot ta ut medel som svarar mot den del av den särskilda investeringsfonden som skall eller får tas i anspråk. Utbetalning får inte göras före utgången av november månad det år då den mot inbetalningen svarande avsättningen har prövats vid taxeringen i första instans.

Har utbetalning skett skall ett belopp som svarar mot det utbetalade beloppet tas i anspråk av den särskilda investeringsfonden i enlighet med beslutet.

9 § Sedan två år har förflutit från den dag då inbetalning på särskilt investeringskonto har gjorts, har företaget rätt att efter uppsägning hos riksbanken få tillbaka den kvarstående delen av medlen. Därvid skall en mot återbetalningen svarande del av fonden omedelbart tas upp som skattepliktig intäkt i den förvärvskälla där fondavsättningen har gjorts.

Om det finns synnerliga skäl, får regeringen medge att återbetalningen sker före utgången av den i första stycket angivna tiden.

10 § Har en särskild investeringsfond eller en del av en sådan fond tagits i anspråk enligt denna lag, utgör det ianspråktagna beloppet inte skattepliktig intäkt. Å andra sidan får sådana utgifter, för vilka fonden har tagits i anspråk, vid taxeringen inte dras av som driftkostnad. Har fonden tagits i anspråk för anskaffning av en anläggningstillgång, skall vid beräkning av avskrivningsunderlag för tillgången räknas endast den del av utgifterna som inte har täckts av det ianspråktagna beloppet.

11 § Särskild investeringsfond skall återföras till beskattning om

a) fonden har tagits i anspråk utan tillstånd och det inte är fråga om fall som avses i 9 §,

b) medel har tagits ut från särskilt investeringskonto med stöd av beslut enligt 6 § utan att en mot de utbetalade medlen svarande del av fonden har tagits i anspråk i enlighet med beslutet,

c) företaget har träffat avtal om överlåtelse eller pantsättning av medel på särskilt investeringskonto,

d) företaget vid beskattningsårets utgång inte driver jordbruk, skogsbruk, fastighetsförvaltning eller rörelse,

e) företaget genom fusion enligt 14 kap. 1, 2 eller 8 § aktiebolagslagen (1975: 1385), 96 § 1 mom. lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar eller

78 § lagen (1955:416) om sparbanker skall anses upplöst och fonden enligt fjärde stycket har övertagits av det övertagande företaget.

f) beslut har fattats att företaget skall träda i likvidation eller

g) beslut har meddelats att företaget skall försättas i konkurs.

Återföringen till beskattning skall göras i den förvärvskälla där avsättningen har gjorts.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen får, om det finns särskilda skäl, medge att en särskild investeringsfond, som skall återföras till beskattning enligt första stycket d), får behållas under viss tid. Efter utgången av denna tid skall den kvarstående fonden återföras till beskattning i enlighet med vad som nyss sagts.

Vid sådan fusion, som avses i 28 § 3 mom. kommunalskattelagen (1928:370), får moderbolaget eller den övertagande föreningen i beskattningsavseende överta en särskild investeringsfond. Har fonden övertagits skall det anses som om moderbolaget eller den övertagande föreningen har gjort inbetalning till riksbanken den dag då dotterbolaget eller den överlåtande föreningen gjorde inbetalningen. Vad som har sagts nu gäller även i fråga om fusion enligt 78 § lagen om sparbanker.

Vad i första – fjärde styckena sägs om särskild investeringsfond skall i förekommande fall gälla en del av en sådan fond.

12 § Om en särskild investeringsfond skall återföras till beskattning enligt 11 § första stycket skall som skattepliktig intäkt i den förvärvskälla, där avsättningen har gjorts, tas upp ett särskilt tillägg som svarar mot 50 procent av det återförda beloppet.

Regeringen får, om det finns synnerliga skäl, medge befrielse från tillägget.

13 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen får, om det finns särskilda skäl, medge att ett företags särskilda investeringsfond helt eller delvis övertas av ett annat företag. För sådant medgivande krävs

a) att det ena företaget är moderföretag och det andra företaget dess helägda dotterföretag eller

b) att båda företagen är helägda dotterföretag till samma moderföretag eller

c) att det ena företaget är ett svenskt aktiebolag vars aktier till mer än 90 procent ägs av moderföretaget tillsammans med eller genom förmedling av ett eller flera av dess helägda dotterföretag och det andra företaget antingen är ett annat sådant aktiebolag eller också moderföretaget eller dess helägda dotterföretag.

Vid tillämpningen av det föregående stycket avses med moderföretag svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening eller svensk sparbank och med helägt dotterföretag svenskt aktiebolag vars aktier till mer än 90 procent ägs av moderföretaget.

I beslut om övertagande av en särskild investeringsfond skall anges i vilken förvärvskälla hos det övertagande företaget som fonden skall anses avsatt.

Riksbanken skall på framställning av det överlåtande företaget överföra medel, som svarar mot den del av den särskilda investeringsfonden som skall övertas med stöd av beslutet, från företagets särskilda investeringskonto till ett motsvarande konto för det övertagande företaget.

Har en särskild investeringsfond övertagits skall det anses som om det övertagande företaget gjort avsättning till fonden och inbetalning till riksbanken vid den tidpunkt då det överlåtande företaget gjorde avsättningen och inbetalningen.

14 § Medel, som har betalats in på särskilt investeringskonto, får utbetalas endast

- a) i fall som avses i 8 § första stycket,
- b) i fall som avses i 9 §,
- c) om särskild investeringsfond i fall som avses i 11 § första stycket e) och f) helt eller delvis har återförts till beskattning,
- d) om beslut har meddelats att företaget skall försättas i konkurs,
- e) om särskild investeringsfond helt eller delvis har överförts till ett annat företag och medlen därför skall överföras till det andra företagets särskilda investeringskonto eller
- f) om företaget har inbetalat mer än det belopp som skall betalas in på kontot.

Tidigare inbetalade medel skall anses ha utbetalats före senare inbetalade medel.

I fall som avses i första stycket c) skall länsstyrelsen på framställning av företaget besluta om utbetalning av medel som svarar mot den del av fonden som har återförts till beskattning i den mån medlen inte tidigare har återgått till företaget.

I fall som avses i första stycket f) skall länsstyrelsen på framställning av företaget besluta om utbetalning av det överskjutande beloppet.

Har medel betalats ut från ett särskilt investeringskonto skall riksbanken underrätta arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen om detta.

15 § Företag som skall betala in medel till särskilt investeringskonto skall i självdeklarationen lämna uppgifter om beräkningen som skall ligga till grund för inbetalningsskyldigheten. Uppgifterna skall lämnas på blankett enligt formulär som fastställs av riksskatteverket.

Företag som vid beskattningsårets utgång har särskild investeringsfond eller som under beskattningsåret har avvecklat sin särskilda investeringsfond skall i självdeklarationen lämna uppgifter om fondens storlek, användning och avveckling. Uppgifterna skall lämnas i två exemplar på blankett enligt formulär som fastställs av riksskatteverket. Till deklarationen skall fogas bevis från riksbanken angående inbetalning på särskilt investeringskonto.

Efter anmaning är ett företag, som avses i 1 §, skyldigt att lämna uppgifter enligt första stycket. Anmaningen får utfärdas av chef för taxeringsenhet eller revisionsenhet, taxeringsnämnd eller taxeringsintendent. I anmaningen får vite föreläggas. Bestämmelserna om vite i 123–125 §§ taxeringslagen (1956: 623) gäller i tillämpliga delar på sådant vite.

16 § Taxeringsnämnden skall, i fråga om företag som nämnden skall taxera till statlig inkomstskatt, lämna uppgift till länsstyrelsen om särskilda investeringsfonder som finns vid beskattningsårets utgång och särskilda investeringsfonder som har avvecklats under beskattningsåret. Har uppgifter enligt 15 § första stycket inte lämnats av företag, som kan antas vara skyldiga att göra detta, skall taxeringsnämnden anmäla detta till länsstyrelsen.

17 § Länsstyrelsen skall snarast möjligt efter det att taxeringsnämndernas arbete beträffande visst års taxering har avslutats till arbetsmarknadsstyrelsen översända de i 15 § första stycket angivna uppgifterna. Sådana uppgifter behöver inte lämnas beträffande företag som inte har medgivits avdrag för avsättning till särskild investeringsfond. Har beslut om avdrag för avsättning till särskild investeringsfond eller ianspråktagande av fonden ändrats, skall länsstyrelsen snarast meddela arbetsmarknadsstyrelsen detta.

18 § Särskilda investeringsfonder skall stå under tillsyn av arbetsmarknadsstyrelsen. Företag med särskild investeringsfond skall på anmaning till styrelsen lämna de uppgifter om fondens storlek, användning och avveckling som styrelsen behöver.

Hos arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen skall föras register över särskilda investeringsfonder.

Hos riksbankens huvudkontor i Stockholm skall föras register över samtliga särskilda investeringskonton.

19 § Arbetsmarknadsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas hos regeringen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas hos kammarrätten genom besvär. Mot kammarrättens beslut får talan inte föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Prop. 1982/83: 50

Bilaga 3

**Utbildnings-
departementets
verksamhetsområde**

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Hjelm-Wallén

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM UTBILDNINGSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

D. Skolväsendet

D 18. Bidrag till driften av gymnasieskolor. I statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 3 735 milj. kr. Ur anslaget ersätts bl. a. kostnader för statsbidrag till driften av kommunernas gymnasieskolor.

Enighet har de senaste åren rått om att mer medvetet än tidigare styra dimensioneringen av gymnasieskolan så, att ungdomarna erbjuds utbildningar som kan väntas göra det lättare för dem att få fotfäste på arbetsmarknaden. De delar av gymnasieskolan som prioriterats i fråga om dimensionering och resurstillskott har varit de yrkesinriktade studievägarna och bland dessa främst utbildningar för industri och hantverk. Kommunerna har med sitt uppföljningsansvar för 16- och 17-åringarna gjort stora ansträngningar för att öka dessa utbildningar. Skolöverstyrelsen har sålunda till detta läsår kunnat lägga ut ca 3 000 fler yrkesinriktade platser inom den grundskolanknutna delen av gymnasieskolan än förra året. Dock har kommunerna enligt samstämmiga vittnesmål nu nått en gräns för vad som är möjligt. För att en ytterligare expansion skall kunna ske, måste extra resurser tillskapas för tillfälliga åtgärder.

Regeringen har tidigare i höst genomfört en rad åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten under vintern 1983. Bl. a. har regeringen beslutat om en ökning med 2 000 intagningsplatser i gymnasieskolan för läsåret 1982/83 till en total kostnad av 36 milj. kr. per budgetår. Merkostnaden för innevarande budgetår uppgår till ca 14 milj. kr. på anslaget för bidrag till driften av gymnasieskolor. Därtill kommer kostnader inom det studiesociala området. Det blir därmed möjligt att under innevarande läsår göra en vårterminsintagning på de flesta studievägar i gymnasieskolan. Samma

prioritering skall gälla som tidigare, dvs. i första hand skall kommunerna söka anordna yrkesinriktad utbildning för de ungdomar som t. ex. sökt till sådan men inte kommit in och nu befinner sig i eller hotas av sysslöshet.

Regeringen bör anmäla beslutet om ökat antal intagningsplatser för riksdagen.

Riksdagen har den 12 juni 1982 fattat beslut om s. k. yrkesinriktad filialutbildning i gymnasieskolan (prop. 1981/82: 157, UbU 81/82: 36, rskr 81/82: 445). Enligt riksdagsbeslutet skulle den nya möjligheten få utnyttjas fr. o. m. den 1 juli 1983. Med hänsyn till behovet av att redan dessförinnan kunna vidta åtgärder för att motverka ungdomsarbetslöshet och att redan nu kunna planera för sådana åtgärder har regeringen beslutat att yrkesinriktad filialutbildning skall kunna anordnas fr. o. m. den 1 januari 1983. Detta bör anmälas för riksdagen.

F. n. behandlas av riksdagen en den 2 september 1982 beslutad proposition (1982/83: 12) om utökning av yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan på s. k. icke gymnasieorter. Även förslagen i denna proposition utgår från att de nya möjligheterna skall få utnyttjas fr. o. m. den 1 juli 1983. Om riksdagen bifaller propositionen bör enligt min mening det nya systemet kunna tillämpas redan fr. o. m. den 1 januari 1983. Regeringen bör för riksdagen anmäla att regeringen, under förutsättning av bifall till propositionen, avser att besluta om sådan tidigareläggning.

Riksdagen har tidigare med utgångspunkt i en socialdemokratisk motion (1980/81: 2192) beslutat om ett tillfälligt *stimulansbidrag* till kommunerna för varje nytillkommen elev på de för både stat och kommun kostnadskrävande utbildningarna inom industri och hantverk.

Stimulansbidraget utgår med i princip 1 500 kr. per elev och omfattar industri- och hantverksutbildningar inom inte bara gymnasieskolans "stora", grundskolanknutna ram utan efter en våren 1982 beslutad ändring även dess "lilla" ram, dvs. specialkurser med särskilda krav på skolunderbyggnad, ålder eller praktik. Med utvidgningen till lilla ramen ges bl. a. en stimulans att inrätta både kortare specialkurser för arbetslös ungdom och kortare yrkesinriktade högre specialkurser som kan vara ett alternativ för dem som redan har t. ex. en allmänt teoretisk gymnasieutbildning och inte fått arbete eller plats i högre utbildning.

Det största hindret för mer yrkesutbildning är de för kommunerna höga utrustnings- och lokalkostnaderna. På utrustningssidan har statsbidragen nyligen höjts för vissa yrkesinriktade utbildningar, som bör komma i fråga i första hand. I vissa fall utgår fullt statsbidrag. En annan förutsättning för att kommunerna skall kunna öka sin yrkesutbildning snabbt och redan från nästa års början är att de kan hyra lokaler för framför allt utbildningar inom industri- och hantverkssektorn. En extraordinär satsning av det slag regeringen nu gör för att minska ungdomsarbetslösheten måste därför för att få snabbt genomslag åtföljas av vissa tillfälliga extraresurser till kommunerna som bidrag till deras kostnader för lokaler.

Enligt mina beräkningar skulle ett belopp på 72 000 kr. i genomsnitt täcka 50% av en kommuns årliga hyreskostnader för en lokal för utbildning inom industri och hantverk. Om detta belopp skulle läggas till det som i dag lämnas för en nyinrättad klass med 16 elever inom industri och hantverk, dvs. 24 000 kr., skulle för varje nytt 16-tal elever lämnas ett totalt belopp av 96 000 kr. per år. Detta skulle ge ett höjt stimulansbidrag på 6 000 kr. per nytilkommen elev inom industri och hantverk.

Främst mot bakgrund av vad kommunerna själva anfört som ett hinder för utbyggnad av industri- och hantverksutbildningarna föreslår jag därför såvitt gäller budgetåret 1982/83 att stimulansbidraget för nyinrättade platser inom gymnasieskolans industri- och hantverksutbildningar fr. o. m. den 1 januari 1983 ökas till 6 000 kr. per elev. Bidrag enligt de nya reglerna bör lämnas för varje elev i sådan utbildning om minst 10 veckor. Bidraget bör utgå i förhållande till utbildningens längd, varvid utgångspunkten bör vara 6 000 kr. för utbildning som omfattar ett läsår. Bidraget bör utgå för utbildningar som kommunerna anordnar genom beslut den 1 december 1982 eller senare (om beslut har fattats tidigare bör äldre regler gälla).

Utbildningarna bör som tidigare gälla industri- och hantverksyrken och bör likaledes som hittills avse såväl stora som lilla ramen i gymnasieskolan. Bidraget om 6 000 kr. bör i likhet med det nuvarande av kommunen kunna användas för åtgärder som den finner lämpliga dvs. t. ex. för lokaler, utrustning eller utbildning av handledare i företag som tillhandahåller utbildningsplatser.

Jag räknar med att ett för budgetåret 1982/83 sålunda höjt bidragsbelopp leder till ett ökat medelsbehov under detta budgetår med 3 milj. kr. utöver de medel som tidigare beräknats för stimulansbidrag för budgetåret 1982/83.

Jag hemställer att regeringen

1. bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag anfört dels angående beslut om ökad intagning i gymnasieskolan med 2 000 platser vårterminen 1983, dels angående beslut om möjlighet att redan fr. o. m. den 1 januari 1983 anordna yrkesinriktad filialutbildning i gymnasieskolan och att genomföra en utökning av yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan på s. k. icke gymnasieorter.
2. föreslår riksdagen att godkänna vad jag har förordat om stimulansbidrag för budgetåret 1982/83.
3. föreslår riksdagen att till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

I. Vissa inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde gemensamma ändamål

Ändamålsenliga lokaler är en viktig resurs inom högskolan. Regeringens investeringspolitik bör därför tillämpas på lokalförsörjningen för forskning inom främst de tekniska och naturvetenskapliga områdena, liksom på lokaler för den forskning och utbildning i övrigt som är av betydelse för förnyelse av det svenska näringslivet.

I 1. Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Regeringen har den 21 oktober 1982 tagit i anspråk finansfullmakten (prop. 1981/82: 150 bil. 2, FiU 1981/82: 40, rskr 1981/82: 393) för att tidigarelägga utförande av nybyggnad i kv. Paradis, f. d. Tvätten, för universitetet i Lund. Utöver detta bör nu ytterligare byggnadsobjekt igångsättas för att ge sysselsättningseffekt under år 1983. Samtliga byggnadsobjekt är högt prioriterade från forsknings- och utbildningssynpunkt. En samlad och detaljerad redovisning kommer jag att lämna i anslutning till budgetpropositionen 1983. Jag förordar därför att följande nya och ändrade kostnadsramar förs upp i investeringsplanerna.

Byggnadsobjekt	Kostnadsram (1 000-tal kr.)
<i>Stockholm</i>	
Om- och tillbyggnad för sektion kemi vid tekniska högskolan	56 100
Bibliotek vid karolinska institutet	10 800
Ombyggnad av naturhistoriska riksmuseet	13 200
<i>Uppsala</i>	
Om- och tillbyggnad för zoofysiologi och zoologi	12 200
<i>Linköping</i>	
Tillbyggnad för datalogi	24 000 ¹
Nybyggnad för temaforskning	16 000 ¹
<i>Lund</i>	
Lokaler för externfinansierad forskning	6 000 ¹
<i>Umeå</i>	
Fältstation i Norrbyn	14 700

¹ Preliminär kostnadsram.

Den externfinansierade forskningen vid högskoleenheterna har ökat kraftigt under 1970-talet. Detta har ställt särskilda krav på lokalförsörjningen. Enligt vad jag har erfarit finns vid universitet i Lund långt framskridna planer på en utbyggnad av lokaler för externfinansierad forskning inom ämnet fasta tillståndets fysik. Det aktuella projektet är en experimenthall, som preliminärt har kostnadsuppskattats till 6 milj. kr.

Genom skilda beslut att ta i anspråk finansfullmakten för Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde har anslaget tillförts resurser utöver de som beslutats av riksdagen vid behandling av budgetpropositionen 1982. De förslag till nya och ändrade kostnadsramar som jag förordat bör därför enligt min beräkning kunna rymmas inom nuvarande anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att besluta om *Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde* inom de kostnadsramar som jag har förordat.

I 2. Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m. Regeringen har genom beslut tidigare denna dag anvisat ytterligare 8 milj. kr. till vissa högskoleenheter som s. k. täckningsbidrag för ökade lönekostnader under budgetåret 1981/82 till följd av centralt slutna avtal som ej kunnat beaktas i budgetarbetet inför nämnda budgetår. En skillnad föreligger mellan de totalt anvisade täckningsbidragen och den medelstilldelning myndigheterna begärt. Det är i detta läge motiverat att nu företa en särskild engångssatsning av resurser inom ett område som är angeläget när det gäller att höja den grundläggande högskoleutbildningens kvalitet. Jag förordar därför en förstärkning av resurserna för utrustning inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningarna liksom för datautbildning inom samtliga sektorer. Den under detta reservationsanslag uppförda kostnadsramen Till universitets- och högskoleämbetets disposition (budgetåret 1982/83) bör räknas upp med 20 milj. kr. till sammanlagt 110 milj. kr. Med hänvisning till vad jag har anfört bör följande ändring av kostnadsramen föras upp i utrustningsplanen (1 000-tal kr.)

Utrustningsobjekt	Förordad ändring av tidigare ram	Kostnadsram
Till universitets- och högskoleämbetets disposition (budgetåret 1982/83)	+ 20 000	110 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av utrustning inom den kostnadsram till universitets- och högskoleämbetets disposition som jag har förordat.

Prop. 1982/83: 50

Bilaga 4

**Arbetsmarknads-
departementets
verksamhetsområde**

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Leijon

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTETS
VERKSAMHETSOMRÅDE

Inledning

Arbetslösheten ökade snabbt under år 1981. Samtidigt sjönk den totala sysselsättningen. Under loppet av de tre första kvartalen år 1982 har en ytterligare försämring skett av arbetsmarknadsläget, en utveckling som varit särskilt accentuerad de senaste månaderna. Arbetslösheten låg under augusti och september månader i år på en nivå väsentligt högre än som uppmäts under de drygt två decennier som jämförbara mätningar utförts. I september månad var enligt arbetskraftsundersökningarna 176 000 personer arbetslösa, vilket motsvarar 4% av arbetskraften. Ökningen från september månad förra året av antalet arbetslösa uppgår till 42 000. Bland kvinnor var arbetslösheten 4,5% och bland män 3,6%. Högst var arbetslösheten bland ungdomar och framför allt tonåringar. Av dem som tillhörde arbetskraften var mer än var femte kvinna i åldern 16 – 19 år arbetslös i september. I takt med det försämrade arbetsmarknadsläget har svårigheterna för de redan tidigare utsatta grupperna handikappade och invandrare ytterligare ökat.

Mellan tredje kvartalen år 1981 och år 1982 sjönk antalet sysselsatta med 13 000 personer, och mellan september månader 1981 och 1982 med 23 000. Minskningen av sysselsättningen de senaste månaderna har varit koncentrerad till ungdomsgrupperna, således de grupper som redan tidigare hade den högsta arbetslösheten. Antalet sysselsatta inom industrin var under tredje kvartalet 36 000 färre än året före, och närmare 80 000 färre än år 1980. Sysselsättningsutvecklingen inom den offentliga sektorn var oförändrat svag, och ökningen med 16 000 personer sedan tredje kvartalet förra året får ses mot bakgrund av ökade arbetsmarknadspolitiska insatser.

Efterfrågan på arbetskraft är utomordentligt låg. Under september må-

nad nyanmälades 33 000 platser, vilket innebär en minskning med drygt 30 % från genomsnittet de senaste åren. Omkring två tredjedelar av de nyanmälda platserna avsåg mer varaktiga anställningar. Vid utgången av september månad kvarstod blott 12 000 lediga platser vid arbetsförmedlingen. Två år tidigare var antalet 34 000.

Mot bakgrund av att andelen långtidsarbetslösa under senare år ökat markant har arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) under innevarande höst i sina riktlinjer för länsarbetsnämndernas verksamhet föreskrivit intensifierade arbetsförmedlingsinsatser för långtidsarbetslösa. En följd av att antalet långtidsarbetslösa ökat har blivit att allt fler utförsäkras från arbetslöshetskassorna. För innevarande år räknar AMS med en ökning med 50 – 75 % av antalet utförsäkrade jämfört med år 1981. I fråga om det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) var antalet utförsäkrade under årets första åtta månader 36 % högre än under motsvarande period år 1981. Denna utveckling är ur många synpunkter alarmerande i synnerhet som utförsäkringens alltmer drabbar människor i yngre åldrar.

Den väntade uppgången i industrikonjunkturen har förskjutits framåt i tiden. Osäkerheten om när en mer påtaglig konjunkturförbättring kommer att inträffa är alltså stor. Under de senaste månaderna har för vissa industribranscher, främst järn- och stålindustrin samt massa- och pappersindustrin, skett en försämring som varit kraftigare än vad som förutsågs i början av sommaren. Konjunkturbarometerundersökningen i september visar att kapacitetsutnyttjandet i industrin har minskat ytterligare. Endast 22 % av industiföretagen uppgav i september att de utnyttjade hela kapaciteten. Länsarbetsnämndernas senaste kvartalsprognoser bekräftar bedömningen att uppgången i industrikonjunkturen kommer att dröja ytterligare.

En ökad efterfrågan på arbetskraft bedöms f.n. kunna inträffa tidigast under andra halvåret 1983. Enligt konjunkturbarometern förutser företagen en fortsatt minskning av antalet anställda, såväl arbetare som tjänstemän, under våren nästa år d.v.s. så långt som undersökningens uppgifter sträcker sig. Vart fjärde företag förutser risk för driftinskränkningar under vinterhalvåret 1982–83. Den förskjutning i tidsperspektivet för konjunkturuppgången som skett kan för många av dessa företag leda till ytterligare permitteringar och uppsägningar. Under den senaste tremånadersperioden har 12 000 personer varslats om uppsägning. För närvarande finns hos länsarbetsnämnderna ineliggande varsel om uppsägningar som berör nära 24 000 personer. Fram till årsskiftet beräknas uppsägningsvarsel som omfattar 13 500 personer komma att verkställas.

Mot denna bakgrund har AMS i skrivelse den 8 oktober 1982 till regeringen kommit in med förslag till förstärkta arbetsmarknadspolitiska insatser under budgetåret 1982/83.

Redan tidigt under hösten rapporterades från olika håll i landet att medlen för ungdomsplatser inte var tillräckliga. Däravarende regeringen uppdrog därför i augusti 1982 till skolöverstyrelsen (SÖ) att undersöka

behovet av ytterligare medel för ungdomsplatser. SÖ har mot bakgrund härav i skrivelse den 16 september 1982 hemställt om ytterligare 90 milj. kr för ungdomsplatser under budgetåret 1982/83.

I nuvarande läge när det saknas alternativ som snabbt kan få genomslag på arbetsmarknaden är det nödvändigt att öka de arbetsmarknadspolitiska insatserna och så långt det är möjligt utnyttja de arbetsmarknadspolitiska medlen för att begränsa arbetslösheten. Fördelen med selektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder är att de kan riktas mot delarbetsmarknader med den högsta arbetslösheten, samt att det är möjligt att reglera åtgärdernas omfattning och lokalisering i tiden. Åtgärderna har således en snabb och direkt effekt på sysselsättning och arbetslöshet.

Regeringen har i slutet av oktober i år presenterat ett arbetsmarknadspolitiskt åtgärdsprogram för att begränsa arbetslösheten under hösten och vintern. Jag kommer nu att redovisa dessa olika åtgärder och i förekommande fall förorda att regeringen hos riksdagen hemställer om medel härför.

B 1. Arbetsmarknadsservice

I skrivelse den 20 augusti 1982 hemställde AMS om 20 milj. kr. för tillfällig personalförstärkning av arbetsförmedlingen under innevarande budgetår. Därav har regeringen medgav den 9 september 1981 ett överskridande av lönebudgeten med 5 milj. kr. Ifrågakommande medelförstärkning motsvarar ca 60 arbetsförmedlare under åtta månader. I skrivelse den 8 oktober 1982 har AMS återkommit till regeringen och begärt ytterligare 15 milj. kr. för en snabb personalförstärkning av arbetsförmedlingen under budgetåret. Detta belopp motsvarar ca 215 arbetsförmedlare under sju månader.

Antalet arbetsökande som har vänt sig till arbetsförmedlingen under första halvåret i år har ökat med i genomsnitt 25% jämfört med motsvarande period förra året. För storstadslänet ligger procentantalet på runt 30%. Under september månad i år var antalet arbetsökande som vände sig till arbetsförmedlingen ca 350 000 mot normalt lite drygt 200 000. Vidare har antalet personer som uppstår KAS ökat med 22% om man jämför maj 1981 med maj 1982. Allt detta har inneburit stora påfrestningar för personalen på arbetsförmedlingen.

Resurser till arbetsförmedlingen ger bättre och ökade möjligheter för de arbetsökande att få arbete och företag att få arbetskraft. Regeringen har därför genom beslut den 28 oktober 1982 medgett att AMS får överskrida innevarande budgetårs lönebudget med ytterligare 15 milj. kr. för att tillfälligt under budgetåret förstärka arbetsförmedlingen med ytterligare personal. Detta innebär sammantaget en personalförstärkning under budgetåret om ca 275 personer eller ca 1 person per arbetsförmedling.

Den stora tillströmningen av arbetsökande till arbetsförmedlingarna gör

att arbetsförmedlarna inte kan ge varje sökande individuell service. Den regionala ADB-framställda platslistan blir då en viktig förutsättning för självservice och information för de arbetsökande. AMS har därför mot denna bakgrund hemställt om medel för att kunna ge ut en fullständig platslista varje dag i storstadslänen (Stockholm, Göteborg och Malmö). Kostnaden härför uppgår till 6,3 milj. kr. för halvt budgetår. I andra hand har AMS hemställt om motsvarande förändring för hela landet utom de fyra nordligaste länen. Kostnaden härför uppgår till 12,2 milj. kr. för halvt budgetår. Besparingar i framställningen av platslistan har gjorts under de senaste åren. Denna besparing har inneburit att platslistan – från att ha kommit ut med en fullständig lista fem dagar per vecka sedan januari månad i år kommer ut med en fullständig lista och fyra kompletteringslistor per vecka. De kostnadsbesparingar i platslistframställningen som har gjorts har i det nuvarande arbetsmarknadsläget kommit att innebära ett betydande merarbete för arbetsförmedlarna och de arbetsökande genom att de måste söka i olika listor för att få aktuell information om lediga platser. Terminalsystemet är ännu inte så utbyggt att det kan ersätta platslistan. Regeringen har därför i beslut den 21 oktober 1982 medgett att AMS får överskrida anvisade medel för framställning av den ADB-framställda platslistan med 2,4 milj. kr. under innevarande budgetår för att förbättra platslistan i storstadslänen.

B 2. Arbetsmarknadsutbildning

AMS har för budgetåret 1982/83 över anslagen B 2. Arbetsmarknadsutbildning och B 3. Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag anvisats medel för 110 000 deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Den dåvarande regeringen har vidare mot bakgrund av det försvagade arbetsmarknadsläget givit AMS möjlighet att planera för 3 000 fler deltagare per månad under hösten 1982 än under våren 1983.

I skrivelse den 8 oktober 1982 har AMS hemställt om att planeringsramen för de olika formerna av arbetsmarknadsutbildning under budgetåret 1982/83 får höjas till 125 000 deltagare. AMS gör den bedömningen att det även under första halvåret 1983 kommer att krävas en fortsatt hög utbildningsvolym. Största delen av denna ökning förutsätter AMS skall kunna ske genom en utökning av utbildning i företag vid risk för permittering eller uppsägning. AMS som för budgetåret 1982/83 har tilldelats medel för ca 6 000 deltagare i olika former av arbetsmarknadsutbildning i företag har nu räknat med ett behov om ca 17 000 deltagare, varav ca 13 000 i utbildning vid risk för permittering eller uppsägning. För denna utökning har AMS beräknat ett medelsbehov om 80 milj. kr.

AMS har i tidigare framställningar understrukit att det nuvarande utbildningsstödet vid permitterings- eller uppsägningshot är för lågt och därmed inte utgör ett tillräckligt attraktivt alternativ för att förhindra personalin-

skränkningar. AMS har därför nu upprepat sitt tidigare yrkande om en höjning av bidraget från 20 kr. till 35 kr. per timme och föreslår vidare att stöd skall lämnas också under de första 40 timmarna av utbildningen. AMS menar att det förhöjda bidraget kan begränsas till tillverkningsindustrin där varslen om permitteringar och uppsägningar har stor omfattning. Vidare har AMS räknat med att en höjning till 35 kr. per timme kommer att medföra en ytterligare volymökning om ca 5 000 personer till totalt 18 000 deltagare i denna utbildningsform. Kostnaderna för höjningen av bidraget har AMS beräknat till 55 milj. kr. För den beräknade volymökningen har AMS uppskattat kostnaderna till 50 milj. kr.

Riksdagen har vid två tillfällen under det föregående riksmötet (AU 1981/82:1 och AU 1981/82:2) uttalat sig för en höjning av den s.k. 20-kronan.

Jag vill nu för riksdagens kännedom meddela att regeringen genom beslut den 21 oktober 1982 har ändrat förordningen (1981:541) om bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag m.m. på så sätt att bidrag för utbildning när det finns påtaglig risk för permittering eller uppsägning av arbetstagare får lämnas med 35 kr. per timme. Denna höjning har i överensstämmelse med AMS uppfattning begränsats till utbildning inom tillverkningsindustrin. Jag är emellertid inte beredd att tillstyrka att bidrag får utgå för de 40 första timmarna av utbildningen. Jag har mot bakgrund härav för egen del beräknat utgifterna till 170 milj. kr. Detta belopp inkluderar även merkostnader till följd av volymökningen. Jag vill i detta sammanhang också anmäla att jag avser att återkomma till regeringen angående en översyn av reglerna om permittering.

För att vidare möjliggöra en snabb utökning av utbildningen i företag och av arbetsmarknadsutbildningen totalt sett har regeringen genom beslut den 21 oktober 1982 föreskrivit att AMS för innevarande budgetår får planera för en omfattning motsvarande 125 000 deltagare. För att finansiera denna ökade planeringsram har regeringen genom beslut samma dag givit AMS möjlighet att disponera den för budgetåret 1982/83 ingående reservationen om 295 milj. kr. Dessa medel skall dock i första hand täcka kvarvarande utgifter från budgetåret 1981/82 om ca 173 milj. kr. samt det ytterligare medelsbehov för redan planerad arbetsmarknadsutbildning som AMS anmält i sin skrivelse den 8 oktober 1982 och bedömer som nödvändig att genomföra.

Därutöver har AMS hemställt om 30 milj. kr. för en försöksverksamhet under innevarande budgetår inom bristyrkesutbildningens ram som gäller fortbildning av anställda inom verkstadsindustrin till kvalificerat yrkesarbete. Syftet med försöksverksamheten är att förebygga sådana flaskhalsproblem som kan orsakas av brist på yrkesarbetare i en konjunkturuppgång. Förhandlingar om denna försöksverksamhet har pågått mellan AMS och parterna inom verkstadsindustrin under våren 1982. Inom ramen för denna satsning behöver kapaciteten inom arbetsmarknadsutbildningen ut-

ökas genom köp av utbildning i företag. Jag anser därför i likhet med AMS att denna försöksverksamhet bör genomföras och att AMS erhåller begärda medel härför. För att inte fördröja denna satsning p.g.a. medelsbrist för den av SÖ anordnade arbetsmarknadsutbildningen har AMS genom beslut den 16 oktober 1982 givits möjlighet att inom ramen för under budgetåret 1982/83 anslagna medel överföra ytterligare högst 30 milj. kr. till SÖ.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om de pågående förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter om ett system med utbildning av redan anställda och anställning av ungdomar som ersättare.

Jag har i propositionen om upphävande av beslutet om karensdagar m.m. anmält att jag senare kommer att föreslå regeringen att utbildningsbidragen anpassas till utgående ersättning vid arbetslöshet. Jag har därvid även beräknat medel för det ytterligare behovet av utbildningsbidrag under budgetåret 1982/83.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsutbildning* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 200 000 000 kr.

B 4. Sysselsättningskapande åtgärder

AMS har i skrivelse den 8 oktober redovisat ett behov av statliga tidigareläggningar av byggnads- och anläggningsarbeten för ca 1000 milj. kr. Jag vill för riksdagen ge till känna att regeringen, med utnyttjande av den av riksdagen beviljade finansfullmakten (prop. 1981/82:150 bil. 2. FiU 1981/82:40, rskr 1981/82:393), genom beslut den 21 oktober 1982 tidigarelagt statliga investeringsprojekt för ca 1017 milj. kr. i syfte att undvika en fortsatt försämring på byggarbetsmarknaden. Projekten är utvalda så att de i allra flesta fall ger en omedelbar sysselsättningseffekt. En fördelning av projekten har också gjorts så att de sysselsättningsmässigt svagaste regionerna har prioriterats. Därvid har Norrbottens län särskilt beaktats och länet har tilldelats drygt 183 milj. kr. av det totala beloppet för byggnads- och anläggningsarbeten. Bl.a. har medel beviljats för en ny passagerarterminal vid Kallax flygfält i Luleå.

I statsbudgeten för budgetåret 1982/83 har under ifrågavarande anslag 60 milj. kr. anvisats för bidrag till ungdomsplatser. Medelsbehovet kunde endast preliminärt beräknas vilket också anmäldes för riksdagen. Genom riksdagens beslut med anledning av prop. 1981/82:150 bil. 4 (AU 1981/82:28, rskr 1981/82:392) har ansvaret för verksamheten med ungdomsplatser fr.o.m. den 1 juli 1982 förts över till skolan som ett led i dess uppföljande verksamhet för ungdomar upp till 18 år. AMS, som disponerar anslaget i fråga, har därför genom regeringens beslut den 17 juni 1982 betalat ut dessa medel till SÖ efter rekvisition. SÖ har därefter fördelat medlen till kommunerna.

I skrivelse den 16 september 1982 har SÖ hemställt om ytterligare 90 milj. kr. för bidrag till ungdomsplatser under budgetåret 1982/83.

Med hänsyn till den i september månad i år stigande arbetslösheten bland ungdomar i berörd ålder, har regeringen den 21 oktober 1982 för att snabbt ställa medel till kommunernas förfogande för denna verksamhet, med stöd av tidigare nämnd finansfullmakt beslutat om ytterligare 90 milj. kr. för ungdomsplatser. Jag räknar med att dessa medel och tidigare anvisade medel om 60 milj. kr. skall täcka medelsbehovet under innevarande budgetår.

Det är vidare regeringens ambition att alla 17-åringar som inte kan beredas utbildning eller arbete skall kunna erbjudas en ungdomsplats. Jag förutsätter således att SÖ även i fortsättningen noga följer sysselsättningsutvecklingen för ungdomar under 18 år och i god tid anmäler för regeringen om ytterligare medel krävs för att täcka behovet av ungdomsplatser.

Jag har vidare inhämtat att statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet avser att i samband med budgetpropositionen återkomma till de olika åtgärderna inom det kommunala uppföljningsansvaret.

Jag vill i detta sammanhang också nämna att jag denna dag i propositionen om upphävande av beslutet om karensdagar m.m. förordar att den nedre åldersgränsen för att erhålla kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) bör höjas från 16 till 18 år.

När det gäller kommunala aktiviteter för arbetslös ungdom har regeringen genom beslut den 21 oktober 1982 med ändring av den förra regeringens beslut fördelat totalt 100 milj. kr. på samtliga kommuner. Dessa medel skall användas till att mildra effekten av arbetslöshet bland ungdom och då i första hand stödja dem som är i störst behov av samhälleligt stöd av detta slag. Vissa kommuner har i detta syfte tillhandahållit medel för att skapa ungdomsplatser i sådana fall där statsbidrag inte utgår, t.ex. för 16-åringar som inte kommer att uppnå 17 år under det år som anställningen kommer till stånd. Även om det här inte rör sig om beredskapsarbete i formell mening, torde såsom framgår av prop. 1981/82:71 (s. 120) det inte föreligga något hinder mot att anställningsavtal om sådana ungdomsplatser ingås för viss bestämd tid eller tills vidare dock längst till viss tidpunkt.

Beredskapsarbeten

AMS disponerar för innevarande budgetår 3 158,5 milj. kr. till beredskapsarbeten. I beloppet ingår 240 milj. kr. som regeringen genom beslut den 26 augusti 1982 beviljat AMS genom utnyttjande av finansfullmakten. Den förra regeringen uppdrog vidare åt AMS att under andra halvåret 1982 öka sysselsättningen i beredskapsarbeten till en nivå 40% över den sysselsättning som uppnåddes under motsvarande period 1981. Vidare skulle andelen investeringsarbeten under budgetåret 1982/83 ökas från 13% till 20% enligt regeringens direktiv.

AMS har vidare hemställt om ytterligare medel för beredskapsarbeten.

Nu tillgängliga medel skulle enligt AMS räcka för 6.3 milj. dagsverken. För att AMS under våren 1983 skall kunna kompenseras för den ovan nämnda volymökningen under innevarande höst och samtidigt uppnå den maximalt möjliga sysselsättningsnivå som administrativt kan klaras kommer en total sysselsättningsnivå på 9.6 milj. dagsverken att erfordras. Antalet sysselsatta i beredskapsarbeten skulle därmed enligt AMS i december kunna höjas till 60 000 och under första kvartalet 1983 uppgå till 65 000 personer. För att uppnå nämnda sysselsättningsvolym erfordras därför enligt AMS ett anslag om 4 800 milj. kr.

Jag delar AMS uppfattning att maximala resurser bör avsättas för beredskapsarbeten för att kompensera den extremt låga efterfrågan på arbetskraft. För att uppnå erforderlig sysselsättningsnivå föreslår jag därför att AMS tilldelas ytterligare 1 650 milj. kr. för beredskapsarbeten.

Industribeställningar

För innevarande budgetår disponerar AMS 60 milj. kr. för rådrumsbeställningar. Med hänsyn till de akuta svårigheter som många företag befinner sig i kommer dessa medel att förbrukas under året. Den omständighet att konjunkturuppgången inom industrin har väsentligt skjutits fram i tiden, gör att det enligt AMS i skrivelse den 8 oktober 1982 finns skäl att pröva även en mer allmän, branschvis tidigareläggning av statliga industribeställningar. Under åren 1976–1978 tidigarelades statliga och kommunala beställningar för ett belopp av i genomsnitt 400 milj. kr. per år, vilket i nuvarande penningvärde svarar mot ca 700 milj. kr. Den senaste statliga investeringsreserven omfattar varor för en sammanlagd kostnad av ca 700 milj. kr. AMS gör den bedömningen att det skulle vara möjligt att på relativt kort sikt tidigarelägga statliga beställningar för 300 milj. kr. samt kommunala tidigareläggningar till samma värden och med en statlig subvention om 20% av kostnaderna härför. För egen del anser jag att endast statliga industribeställningar bör komma till stånd och förordar att sådana statliga industribeställningar får läggas ut för 300 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sysselsättningsskapande åtgärder* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 950 000 000 kr.

C 3. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

AMS har i skrivelse den 8 oktober 1982 hemställt om att ytterligare 350 milj. kr. skall anvisas reservationsanslaget C 3. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning, delprogrammet Anställning med lönebidrag. Enligt AMS var 34 600 personer anställda med lönebidrag vid utgången av budgetåret 1981/82. Utgifterna under budgetåret uppgick till

1708 milj. kr. De 1527 milj. kr. som har anvisats för budgetåret 1982/83 är alltså otillräckliga redan vid denna sysselsättningsnivå, framhåller AMS. Enligt styrelsens bedömning väntas dessutom behovet av lönebidragsplatser fortsätta att stiga under budgetåret 1982/83.

Jag delar AMS uppfattning att ytterligare medel måste tillföras anslaget. Jag avser därför att föreslå regeringen att ge AMS medgivande att använda 60 milj. kr. av reservationsmedel för att bestrida utgifter för delprogrammet under budgetåret 1982/83. Därutöver bör ytterligare 290 milj. kr. tillföras anslaget.

Med hänvisning till vad som nu har anförts hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 290 000 000 kr.

Prop. 1982/83: 50

Bilaga 5

Bostadsdepartementets verksamhetsområde

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m.

ÅTGÄRDER INOM BOSTADSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Bostadsförsörjning m. m.

Inledning

De åtgärder inom bostadsdepartementets verksamhetsområde, som ingår i det samlade åtgärdsprogram som presenteras av regeringen och som jag här skall redogöra närmare för, syftar till att öka sysselsättningen inom bostadsbyggnadssektorn och samtidigt förbättra betingelserna för bostadsförsörjningen, såväl nybyggandet som ombyggnadsverksamheten, energisparandet och underhållet av bostäder. Enligt min mening är det i dagens ekonomiska situation viktigt att utnyttja den kapacitet som finns ledig inom byggsektorn till att göra sådana investeringar som är långsiktigt nödvändiga, sett ur ett bostadspolitiskt och samhällsekoniskt perspektiv. Detta är riktmärket för de förslag som jag i det följande kommer att lägga.

Bostadsmarknaden uppvisar i dag en splittrad bild. På vissa orter finns det risk för eller har redan uppstått en bostadsbrist. På andra är ett överskott av bostäder det dominerande problemet för såväl fastighetsägare som kommuner. På det största antalet orter är dock bostadsmarknaden relativt balanserad. Också på dessa orter behöver emellertid i ett längre perspektiv insatser göras för att anpassa bostadsutbudet till konsumenternas behov. Med hänsyn till den splittrade bilden är det nödvändigt att arbeta med selektiva åtgärder, anpassade till förhållandena inom de olika lokala bostadsmarknaderna. Mina förslag i det följande har utformats i syfte att tillgodose detta krav.

Genom tillfälliga hyresrabatter bör ombyggnadsverksamheten stimuleras över hela landet. Eftersom ombyggandet i regel är förenat med sam-

manslagning av små lägenheter till större, uppstår genom en ökad ombyggnadsverksamhet också ett behov av nytillskott av lägenheter.

Även nybyggnadsverksamheten bör stimuleras genom hyresrabatter. Dessa bör dock differentieras på ett sådant sätt att de är högst i orter som har bostadsbrist eller där risken för bostadsbrist är akut och behovet av att bygga nya bostäder följaktligen är starkt. På orter med en balanserad bostadsmarknad bör hyresratterna vara lägre. På orter, där outhyrda lägenheter är det dominerande problemet inom bostadsförsörjningen, slutligen, bör enligt min mening en nybyggnadsverksamhet över huvud taget inte stimuleras med ytterligare statliga medel. I förtättningsområden bör dock i undantagsfall nybebyggelse kunna ske med stöd av hyresrabatter också på sådana orter.

För att, på orter där bostadsbyggandet bör öka, undanröja den tveksamhet som finns att sätta igång nya projekt, anser jag att staten bör lämna garantier mot eventuella hyresförluster under en övergångstid.

Även investeringarna i boendemiljöförbättrande åtgärder behöver öka. Jag kommer därför att föreslå både vissa regeländringar vad gäller stödet till sådana åtgärder och en vidgning av medelsramen för innevarande budgetår.

För åtgärder i bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter bör ett särskilt statligt stöd lämnas. Åtgärderna bör syfta till att ändra de fysiska och sociala förhållandena i dessa områden. Jag kommer att föreslå att 75 milj. kr. avdelas för detta ändamål.

Jag vill anmäla att särskilda lån för underhåll under år 1983 kommer att ställas till förfogande på kreditmarknaden. Dessa nya lån ger bostadsföretagen möjligheter att, utan att det nämnvärt påverkar hyrorna, vidta underhållsåtgärder vid en tidpunkt som från kostnadssynpunkt kan bedömas vara gynnsam med hänsyn till att ledig kapacitet finns att tillgå inom byggsektorn. Jag kommer att föreslå att underhållslånen för de allmännyttiga företagen förenas med vissa räntesubventioner.

Ökade insatser krävs på sikt för att målen för energihushållningen i byggnader skall kunna infrias. Fastighetsägare bör stimuleras att redan nu utföra sådana arbeten som ger mer väsentliga effekter för sysselsättningen. Ett tillfälligt bidrag bör därför införas för arbeten som avser en förbättrad värmeisolering. Därigenom ökar också möjligheterna att komma till rätta med en del av de byggnadstekniska brister som nu påkallar snabba åtgärder.

Som chefen för ekonomi- och budgetdepartementet redan har framhållit måste de reformer som föreslås i huvudsak finansieras genom omfördelningar inom det verksamhetsområde som de avser. Jag redovisar förslag också om budgetförstärkningar i det följande. Den största intäkten för staten erhålls genom att en hyreshusavgift införs för vissa fastigheter. Jag kommer också att föreslå att högre krav än f. n. ställs på rationalisering inom bostadsbyggnadssektorn. Detta minskar statens utgifter för bostadslån och räntebidrag.

(1) **Temporära hyresrabatter.** Av hänsyn till sysselsättningsläget i byggbranschen och till behovet av en tillräcklig produktion av bostäder främst i bostadsbristorterna är det angeläget att minska bostadskostnaderna i nybyggda fastigheter. Också när det gäller att anpassa bostadsbeståndet till behovet på olika orter är de höga boendekostnaderna efter ombyggnaden ett hinder som leder till en lägre efterfrågan. För att komma till rätta med dessa problem bör ett system med temporära s. k. hyresrabatter införas vid ny- och ombyggnad av lägenheter i hyres- och bostadsrättshus.

Med hyresrabatter avser jag särskilda statsbidrag till ny- och ombyggda lägenheter. De skall under en övergångstid minska boendekostnaderna för de aktuella lägenheterna och göra det ekonomiskt möjligt för hushåll att efterfråga bostäder som behövs i ett långsiktigt bostadspolitiskt perspektiv.

Jag förordar därför att ett system med hyresrabatter för hyres- och bostadsrättshus som uppförs eller byggs om med stöd av bostadslån nu införs. Systemet bör med hänsyn till syftet med rabatten omfatta hus där ny- eller ombyggnaden påbörjas under åren 1983–1984. Ägare av sådana hus bör som grund för en rabattering tillförsäkras ett årligt statligt bidrag som trappas ner med en femtedel per år.

Storleken på hyresrabatten bör bestämmas på grundval av ett fastställt belopp per m² primär bruksarea för bostäder i huset. För att hindra att bidragsgivningen blir särskilt fördelaktig för hus med stora lägenheter och stora ytor bör dessutom gälla att hyresrabatten beräknas på ett maximalt antal m² per lägenhet. Jag förordar en maximal hyresrabatt om 60 kr. per m² primär bruksarea för bostäder i huset och en maximal yta per lägenhet. Den maximala ytan bör vara 65 m² primär bruksarea för bostadslägenheter om två rum och kök, 80 m² för tre-rums-, 100 m² för fyrrums- och 120 m² för femrumslägenheter eller större. Reducering av dessa ytor bör göras vid s. k. halvrum. De föreslagna maximiytorna motsvarar de genomsnittliga ytorna i 1981 års produktion för olika lägenhetstyper. Jag har också tagit hänsyn till vad som anses vara normal yta i en välplanerad och funktionell lägenhet. Jag vill för tydlighets skull tillägga att större ytor inte utgör något hinder för bostadslån. Det är alltså möjligt att bygga lägenheter med större ytor än de angivna. Ytor över de angivna bör emellertid inte föranleda någon hyresrabatt. Hyresrabattens storlek bör differentieras också på andra sätt.

Till att börja med bör gälla att rabatt med maximalt 60 kr./m² endast lämnas om byggnadsarbetena påbörjas under år 1983. Till frågan om retroaktiv tillämpning i vissa fall återkommer jag strax. I fall där byggnadsarbetena påbörjas under år 1984 bör det maximala bidraget vara lägre, nämligen 45 kr./m².

I fråga om nybyggda lägenheter bör vidare systemet med hyresrabatter utformas så att den största stimulans-effekten uppnås i orter där det finns bostadsbrist eller där sådan brist hotar att uppstå. Endast i sådana orter

bör nybyggen ges rabatter med maximalt belopp, dvs. 60, resp. 45 kr./m² beroende på tidpunkten för påbörjandet. För nybyggen i orter med balans på bostadsmarknaden bör bidraget vara lägre. Jag föreslår att de angivna maximibeloppen i dessa fall sänks till hälften. I övriga orter, dvs. orter med ett stort överskott på bostäder, bör hyresrabatter för nybyggnad inte lämnas. Den närmare definitionen av dessa orter behandlar jag i det följande.

Systemet med hyresrabatter bör i allt väsentligt tillämpas på samma sätt vid nybyggnad i exploateringsområde och i områden med samlad äldre bebyggelse, i det följande kallad *kompletterings- och förtätningsbebyggelse*. Det innebär att ett lägre belopp för byggande i orter med balans på bostadsmarknaden och att någon rabatt inte alls lämnas för byggande i orter med överskott på bostäder. Undantag från denna huvudregel bör dock få göras för sådan kompletterings- och förtätningsbebyggelse som är angelägen från sociala utgångspunkter. I dessa fall bör hyresrabatter med maximalt belopp kunna lämnas såväl i orter med balans på bostadsmarknaden som i orter med överskott på bostäder. Rabatter för kompletterings- och förtätningsbebyggelse i orter med ett överskott på bostäder bör dock lämnas endast under förutsättning att nybebyggelse ingår i ett samlat åtgärdsprogram och att det kan antas att programmet leder till att antalet outhyrda lägenheter minskar i området.

Undantag från huvudreglerna i sist nämnda fall bör göras efter särskild prövning av regeringen eller myndighet som regeringen utser.

Som jag nämnde redan inledningsvis bör hyresrabatterna under åren 1983 och 1984 lämnas under förutsättning att byggnadsarbetena påbörjas under resp. år. Rabatter bör emellertid kunna lämnas också för hus som har påbörjats under år 1982 om preliminärt beslut om lån – eller beslut om dispens för påbörjande – har lämnats efter den 7 oktober 1982.

Även lägenheter i hyres- och bostadsrättsbostäder som *byggs om* bör som jag redan har anfört omfattas av det tillfälliga systemet med hyresrabatter. Skälet härtill är behovet av ytterligare stimulans för den ombyggnadsverksamhet som är angelägen både av hänsyn till ökad sysselsättning och de bostadspolitiska målsättningarna. I princip bör statsbidrag i dessa fall lämnas med samma belopp som jag har föreslagit beträffande nybyggen i orter med bostadsbrist. För ombyggnader som påbörjas under åren 1983–1984 bör således som huvudregel det maximala bidragsbeloppet bestämmas till 60 resp. 45 kr/m² beroende på tidpunkten då arbetet påbörjas. Någon differentiering med hänsyn till uthyrningssituationen på orten bör inte göras i ombyggnadsfallen. Stimulanser till ombyggnad leder nämligen i orter med överskott på lägenheter, i regel, till en bättre anpassning av bostadsutbudet till aktuella behov, eftersom lägenhetsantalet som regel går ner vid ombyggnad. Dessutom är behovet av ökad sysselsättning generellt sett större i orter med stort antal tomma lägenheter än i orter med brist på bostäder.

För ombyggda lägenheter bör således bidrag kunna lämnas efter i princip samma regler som för nybyggda lägenheter i bostorter. Det finns dock skäl att anpassa hyresrabattens storlek till storleken på ombyggnadskostnaden. Enligt vad jag har inhämtat uppgick den genomsnittliga ombyggnadskostnaden för statsbelånade ombyggnader av flerbostadshus under budgetåret 1981/82 till ca 200 000 kr. per ombyggd lägenhet. Genomsnittskostnaden för en nyproducerad lägenhet uppgick till ungefär det dubbla. Eftersom systemet med hyresrabatter så långt möjligt bör fungera neutralt i förhållandet mellan ny- och ombyggnad bör hyresrabatt med maximalt belopp lämnas endast när ombyggnadskostnaden ligger i nivå med nybyggnadskostnaden. I övriga fall bör hyresrabatten reduceras. Det bör ankomma på regeringen att utfärda närmare föreskrifter om hur denna reduktion skall göras.

Storleken på hyresrabatterna för ombyggda lägenheter skulle behöva minskas även av ett annat skäl. Ägare av flerbostadshus som utför en ombyggnad med stöd av bostadslån kan f. n. få ett särskilt statligt ombyggnadsbidrag motsvarande i princip 15% av ombyggnadskostnaden. Som förutsättning för detta bidrag gäller bl. a. att arbetena påbörjas och avslutas under tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1983. Det av mig föreslagna systemet med hyresrabatter kommer således i viss utsträckning att gälla även flerbostadshus som har byggts om med stöd av ombyggnadsbidrag. I dessa fall skulle bidraget till hyresrabatterna behöva reduceras med ett belopp motsvarande den minskning av de årliga kapitalkostnaderna som följer av att ombyggnadsbidrag lämnas. En sådan reduktion är emellertid komplicerad av flera skäl. Jag förordar därför i stället att fastighetsägare får välja mellan ombyggnadsbidrag och hyresrabatt i fråga om hus som enligt angivna tidsregler kan få del av båda stödsystemen.

Vad jag nu har föreslagit utgör huvuddragen i ett system med hyresrabatter. Jag kommer i det följande att ta upp vissa ytterligare frågeställningar som har samband med ett sådant system. En sådan frågeställning gäller *definitionen av begreppet bostorter*. Jag har i det föregående föreslagit maximalt bidrag för nybyggda lägenheter i kommuner där det finns bostadsbrist eller där bostadsbrist hotar. Utgångspunkten för definitionen av dessa kommuner bör enligt min mening vara det mått på outhyrda lägenheter som statistiska centralbyrån använder vid sina mätningar beträffande allmännyttiga bostadsföretag (dvs. avse lägenheter lediga till uthyrning). Till kommuner med bostadsbrist bör därvid hänföras alla kommuner där antalet lägenheter lediga till uthyrning i det allmännyttiga bostadsbeståndet vid den senast publicerade mätningen understiger en procent av det totala antalet allmännyttiga lägenheter i kommunen.

Orter med så stora överskott på bostäder att hyresrabatter inte alls bör lämnas vid nybyggnad bör också definieras. Det bör ske med utgångspunkt i en avgränsning som bostadsstyrelsen har gjort i sin utredning om åtgärder på grund av outnyttjade lägenheter. Enligt denna avgränsning är kom-

muner med sex procent eller fler tomma lägenheter i det allmännyttiga bostadsbeståndet att betrakta som utpräglade överskottsorter.

Av vad jag anfört följer att orter med en större andel outhyrda, allmännyttiga lägenheter än en procent, men mindre än sex procent, får betraktas som orter med relativ balans på bostadsmarknaden.

Det ligger i sakens natur att definitioner av det förordade slaget inrymer ett mått av godtycke. Jag förordar därför att regeringen ges möjlighet att efter prövning i varje enskilt fall få göra avsteg från de nyss nämnda huvudreglerna.

Ett särskilt problem i samband med definitionen av begreppet bristort är behandlingen av *bristorter i anslutning till orter med överskott på lägenheter*. Som exempel på fall av detta slag kan nämnas Malmöregionen och Göteborgsregionen. Jag förordar att man för dessa fall vid fastställande av hyresrabatternas storlek utgår från uthyrningsläget för hela bostadsförsörjningsområdet. Det bör ankomma på regeringen att vid behov ange vad som är att betrakta som ett bostadsförsörjningsområde.

En annan fråga gäller *lokaler* i bostadshus som uppförs eller byggs om med stöd av bostadslån. Jag har i det föregående föreslagit att bidraget till hyresrabatterna bestäms som ett visst belopp per m² primär bruksarea för bostäder i det berörda huset. Sådana lokalytor som enligt bostadsstyrelsens föreskrifter till bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946) jämföras med bostäder kommer således att få räknas in i det underlag som skall användas för att bestämma storleken på bidraget till hyresrabatterna.

En tredje fråga som uppkommer i samband med hyresrabatter gäller deras inverkan på *hyressättningen enligt bruksvärdesystemet*. Bruksvärdesystemet innebär i korthet att den hyra som hyresvärden fordrar vid förlängning av ett hyresavtal rörande en bostadslägenhet inte får vara påtagligt högre än hyran för lägenheter som med hänsyn till bruksvärdet är likvärdiga. Vid prövningen skall främst beaktas hyran för lägenheter som ägs och förvaltas av allmännyttiga företag. Det är enligt min mening väsentligt att ett system med hyresrabatter utformas på ett sådant sätt att bruksvärdesystemet inte sätts ur spel.

Jag har övervägt olika alternativ för hur de medel som företagen erhåller genom rabatten skall komma hyresgästerna till godo. Ett av dessa alternativ har varit att föreskriva att rabatten i sin helhet skall användas för att sänka hyran i just de lägenheter som berättigar till rabatten, dvs. till de lägenheter som byggs eller byggs om under de aktuella åren. Fördelen med ett sådant alternativ skulle vara att rabatten i sin helhet kommer nyproduktionen, med dess i förhållande till det äldre beståndet högre produktionskostnader, till del.

En nackdel med ett sådant system är att det skulle kunna leda till hyresrelationer som upplevs som orättfärdiga av hyresgäster i lägenheter som har färdigställts under något av de senaste åren innan rabatten infördes. Detta skulle kunna bli fallet om rabatten leder till att hyran i nyprodu-

cerade lägenheter blir avsevärt lägre än i likvärdiga, något äldre lägenheter.

Konsekvenser av detta slag kan undvikas om parterna på hyresmarknaden får en möjlighet att till någon del använda hyresrabatten så att en del av medlen utnyttjas till att dämpa hyresutvecklingen för andra lägenheter i beståndet. På grund av produktionskostnadernas storlek i olika årgångar av hus förutsätter jag att rabatten ändock i allt väsentligt kommer att fördelas på nyare årgångar.

En svårighet med detta alternativ är att hyresrabatten inte då klart skiljs ut från grundhyran. Detta kan leda till att hyresgästerna inte får reda på skillnaden mellan grundhyra och hyra efter rabatt, vilket i sin tur kan få effekter på bruksvärdebedömningen som är svåra att i förväg klart bedöma.

Vid min bedömning av de olika möjligheterna har jag kommit fram till att parterna bör ges frihet att omfördela rabatten också till andra lägenheter än de som ligger till grund för beräkning av rabattens storlek. Jag anser emellertid att ett villkor för rabatterna bör vara att företagen på hyresavin eller på annat sätt anger såväl grundhyran som nettohyran efter rabatt. Enbart grundhyran blir således vägledande vid bruksvärdeprövningen. Av betydelse för min bedömning har varit att det som nämnts kan förutsättas att huvuddelen av rabatterna i regel kommer de senaste och därmed dyraste årgångarna till del.

Bostadsrättsföreningar kan inte solidariskt omfördela rabatten till ett äldre bestånd. Jag förordar därför att det som ett villkor för hyresrabatt till bostadsrättsföreningar skall gälla att ett belopp motsvarande halva den utgående rabatten skall avsättas till yttre och inre underhåll utöver vad som följer av vanligen tillämpade normalstadgar för bostadsrättsföreningar. Därigenom kommer hela rabatten bostadsrättsföreningen till godo samtidigt som begränsningen av årsavgiften i relation till tidigare producerade årgångar blir mindre.

Ytterligare en fråga som jag vill beröra i detta sammanhang gäller *kostnadskontrollen* i samband med den statliga långivningen. Systemet med hyresrabatter får inte leda till någon allmän höjning av kostnads- och prisnivån i bostadsbyggandet. Det är därför viktigt att kostnadskontrollen, särskilt av sådana projekt som direkt berörs av systemet med hyresrabatter, skärps i långivningen. Det bör ske dels genom en höjning av den rationaliseringsfaktor till vilken hänsyn tas när den s. k. tidskoefficienten bestäms, dels genom att lånemyndigheterna uppmanas till en restriktivare prövning av godtagbar överkostnad, inte minst i fråga om projekt som omfattas av produktionskostnadsbelåning. Det ankommer på regeringen att fatta beslut härom. Jag avser att i annat sammanhang återkomma med förslag i frågan. Jag vill dock redan nu förutskicka att jag avser att föreslå att rationaliseringsfaktorn ökas från 1,2 % per år till 2,4 % och att den nya ordningen skall tillämpas från årsskiftet 1982–1983 i alla ärenden, även i ärenden i vilka preliminärt beslut om lån har meddelats tidigare.

Jag vill i detta sammanhang för tydlighetens skull också beröra frågan om *hyresrabattens skattemässiga behandling*. Enligt den s. k. konventionella metoden beskattas privata ägare av flerbostadshus i princip för alla inkomster som ägaren får från fastigheten. Avdrag medges å andra sidan för alla omkostnader. För andra ägarkategorier gäller särskilda regler. Jag tänker bl. a. på allmännyttiga bostadsföretag och bostadsrättsföreningar. För dessa gäller i stället att intäkten av fastighet beräknas schablonmässigt, s. k. schablonbeskattning. Som intäkt av fastighet skall i dessa fall tas upp tre procent av fastighetens taxeringsvärde. I princip medges då bara avdrag för räntekostnader.

Av vad jag nu har anfört följer att bidrag till hyresrabatter av det slag som jag har förordat är en inkomst som skall tas upp till beskattning som intäkt av fastighet. För konventionellt beskattade fastighetsägare innebär bidraget till hyresrabatter således en intäkt samtidigt som andra intäkter, dvs. hyresinkomsten (hyra efter rabatt) sänks i motsvarande mån. För schablonbeskattade fastigheter påverkar rabatten inte skatten. Hyresrabatten bör inte förväxlas med statliga räntebidrag som på grund av vissa begränsningar i fastighetsägarens rätt att göra avdrag för räntekostnader på fastighetslån i praktiken inte tas upp till beskattning. Någon ändring av skattereglerna på grund av hyresrabatten bör inte göras vare sig för konventionellt eller schablonmässigt beskattade fastighetsägare.

Bidragen till hyresrabatter bör *administreras* av bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna. Närmare bestämmelser för administration, utbetalning och eventuella återkrav av bidragen bör ankomma på regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, på bostadsstyrelsen att utfärda.

Utgifterna för bidragsgivningen beräknar jag till totalt 1,2 miljarder kr. Utgiften för ett helt år blir som högst ca 300 milj. kr. Utgifterna bör belasta det på statsbudgeten under trettonde huvudtiteln upptagna anslaget B4. Räntebidrag m. m. Något medelsbehov till följd av mitt förslag uppkommer inte under innevarande år. Till frågan om medelsbehovet för budgetåret 1983/84 återkommer jag i samband med min anmälan till budgetpropositionen för budgetåret 1983/84.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

godkänna vad jag har förordat i fråga om statsbidrag till hyresrabatter.

(2) **Hyresförlustgaranti.** Även i många orter där det finns uppenbara behov av att bygga bostäder är kommunerna och företagen i dag tveksamma till att sätta i gång nya projekt med hänsyn till risken för att lägenheterna inte blir uthyrda. En statlig hyresförlustgaranti i nyproduktionen bör därför införas samtidigt med de temporära hyresrabatterna.

Hyresförlustgarantin bör gälla för lägenheter i hyres- och bostadsrätts-hus som påbörjas under åren 1983 och 1984. Liksom när det gäller hyresrabatterna bör även lägenheter som påbörjas under 1982 omfattas av garan-

tin, förutsatt att preliminärt beslut om bostadslån eller beslut om dispens för igångsättning har meddelats efter den 7 oktober 1982. Hyresförlustgarantin bör gälla endast sådana nybyggda lägenheter som omfattas av förslaget till hyresrabatter.

Jag förordar att hyresförlustgarantin får formen av särskilda statliga lån.

Lån bör lämnas till den som äger statligt belånade hyres- och bostadsrättshus och avse utbliven hyra under tre år från det att lägenheterna färdigställdes. Lånen bör täcka högst 90 % av utbliven hyra i sådana hus. Med hyra bör jämföras årsavgift för bostadsrättslägenhet eller annan avgift som erläggs för att nyttja en lägenhet.

Hyresförlust på grund av utbliven betalning för uthyrd lägenhet bör inte grunda rätt till lån. Kommersiella lokaler bör inte omfattas av långivningen.

Lån bör beviljas för ett kalenderår i sänder. Av bl. a. administrativa skäl bör lån inte lämnas med små belopp. Jag förordar att lån skall lämnas endast om lånebeloppet uppgår till lägst 20 000 kr.

Lånet bör vara ränte- och amorteringsfritt i tre år. Därefter bör lånet löpa med ränta och amorteras. Enligt min mening bör det dock finnas en möjlighet att efter ansökan i särskilda fall medge fortsatt ränte- och amorteringsfrihet eller att efterge hela lånet. En utgångspunkt vid denna prövning kan vara att lägenheterna har varit outhyrda under lång tid och att hyresförlusterna fortfarande är betydande.

Det bör ankomma på regeringen att meddela närmare föreskrifter beträffande långivningen. För riksdagens information vill jag dock redovisa att jag ämnar föreslå regeringen följande.

Lånen bör löpa med bostadslåneränta som fastställs av regeringen för ett kalenderår i sänder. Amorteringstiden bör vara lägst 10 år och högst 20 år. Normalt bör tiden bestämmas till 10 år. Längre amorteringstid bör kunna medges om det behövs med hänsyn till lånets storlek och effekten på boendekostnaderna. Ränta och amortering bör betalas i form av annuiteter.

När det gäller lån för hus som tillhör en bostadsrättsförening ansluten till HSB:s riksförbund eller Svenska riksbyggen får Stiftelsen Bostadskooperationens garantifond träda in som lånesökande och låntagare i stället för bostadsrättsföreningen. För sådana lån skall säkerhet ställas i form av borgen som för egen skuld av riksorganisationen.

För lån till allmännyttiga bostadsföretag skall kommunen ställa borgen som för egen skuld. För annat lån skall ställas säkerhet i form av panträtt i fastigheten eller tomträtten eller annan säkerhet som skäligen bör godtas.

Om hyresförlustgarantin missbrukas, dvs. om företaget eller kommunen uppenbarligen agerar för att låta lägenheter vara outhyrda i det bostadsbestånd som omfattas av garantin, bör ansökan om lån kunna avslås och ett utbetalt lån sägas upp.

Låneverksamheten bör handhas av länsbostadsnämnderna och bostadsstyrelsen. Ansökan om lån skall lämnas in inom ett år efter det kalenderår som lånet skall avse. Prövningen av ansökningar om att i särskilda fall medge fortsatt ränte- och amorteringsfrihet och att efterge hela lånet bör i vart fall inledningsvis göras av regeringen.

Jag förordar således att lån för hyresförlustgarantier skall lämnas enligt vad jag nu har anfört.

Lånen bör betalas ut från anslaget B 3. Lån till bostadsbyggande. Det är inte möjligt att med någon säkerhet beräkna kostnaderna för långivningen. Jag räknar emellertid med att dessa blir förhållandevis obetydliga. Förslaget kommer inte att föranleda några utbetalningar under budgetåret 1982/83 och mycket begränsade utbetalningar under budgetåret 1983/84. Till frågan om medelsbehovet för budgetåret 1983/84 återkommer jag i samband med min anmälan till budgetpropositionen för detta år.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat i fråga om statlig hyresförlustgaranti.

(3) Åtgärder för bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter. Under de senaste åren har antalet outhyrda lägenheter i bostadsbeståndet ökat betydligt. Den 1 september 1982 var ca 27 200 lägenheter i hus som tillhör allmännyttiga bostadsföretag lediga till uthyrning. Motsvarande antal den 1 september 1981 var ca 18 900. Detta innebär en ökning med 44 % på ett år.

I många kommuner och bostadsområden är andelen outhyrda lägenheter mycket hög. Den 1 september 1982 fanns det i över 80 kommuner minst 6 % lediga lägenheter i de allmännyttiga företagens bestånd. Många av dessa företag har haft ett stort antal tomma lägenheter under lång tid.

De outhyrda lägenheterna innebär att stora samhällsinvesteringar inte utnyttjas. På många håll innebär också de outhyrda lägenheterna stora påfrestningar för företagen och de boende liksom för de kommuner som har drabbats.

Jag förordar därför att medel avsätts för stödåtgärder i bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter. Åtgärderna bör avse dels särskilda låneregler för att underlätta att outhyrda lägenheter utnyttjas och byggs om till lokaler, dels ett speciellt stöd till bostadsföretag som har haft ett stort antal outhyrda lägenheter under lång tid. Åtgärderna syftar till att stimulera bostadsföretag och kommuner att arbeta aktivt för att minska antalet outhyrda lägenheter och därmed hyresförlusterna.

Särskilda bestämmelser om statliga lån

Antalet outhyrda lägenheter i ett område kan minska genom att vissa hus eller lägenheter utnyttjas för andra ändamål än bostäder, t. ex. som lokaler av olika slag. Förutom att företagens förluster minskar kan man uppnå

förbättringar för de boende genom större utbud av service och fler arbetsplatser. En ombyggnad av bostäderna är i många fall nödvändig.

För att underlätta sådana förändringar i områden med stor andel outhyrda lägenheter föreslår jag följande. Särskilda regler bör införas för rätten att få behålla bostadslån och räntebidrag när bostadsutrymmen utnyttjas för andra ändamål. Vidare bör en möjlighet tillskapas att få särskilda statliga lån till ombyggnad i vissa fall.

Bostadslånet och räntebidraget bör få behållas när lägenheterna utnyttjas för andra ändamål, oberoende av ändamålets art och varaktighet. Detta bör gälla även efter en ombyggnad.

Ombyggnad till lokaler för boendeservice kan finansieras genom bostadslån enligt reglerna i bostadsfinansieringsförordningen. För ombyggnad till andra lokaler än boendeservicelokaler, t. ex. kontor och verkstäder, bör ett särskilt statligt lån kunna lämnas.

Reglerna bör i första hand gälla för områden med en stor andel outhyrda lägenheter i vilka det funnits problem under en längre tid, minst tre år, och där svårigheterna kan väntas bestå. Med hänsyn till att outhyrda lägenheter under det senaste året har börjat förekomma i allt fler kommuner och företag bör dock en möjlighet finnas att också tillämpa reglerna i förebyggande syfte för områden som har haft outhyrda lägenheter kortare tid än tre år eller som inom en snar framtid riskerar att få betydande problem.

Jag föreslår att beslut om särskilda statliga lån för ombyggnad av outhyrda lägenheter får fattas inom en ram om högst 25 milj. kr. under år 1983. Lånen bör betalas ut från anslaget B 3. Lån till bostadsbyggande.

Särskilt stöd till de värst drabbade företagen

Situationen är särskilt bekymmersam för bostadsföretag som har haft ett stort antal lägenheter outhyrda under lång tid. Jag förordar att ett särskilt stöd skall kunna lämnas till sådana företag.

En förutsättning för att stöd skall lämnas till ett företag bör vara att företaget tillsammans med kommunen aktivt arbetar för att minska antalet outhyrda lägenheter och därmed hyresförlusterna. Företaget skall redovisa ett åtgärdsprogram som visar att de vidtagna och/eller planerade åtgärderna leder till att kostnaderna för utnyttjade lägenheter minskar och att man uppnår förbättringar för de boende.

Stödet till företaget kan lämnas genom att staten medger eftergift av lån eller räntebetalningar. Detta kan bli aktuellt t. ex. i samband med att ett hus skall rivras eller för en tid "läggas i malpåse". Stödet kan också lämnas genom direkta bidrag t. ex. för att täcka hyresförluster eller för insatser för att stimulera efterfrågan på lägenheter.

Medel för stödverksamheten, 50 milj. kr., bör anvisas på ett särskilt reservationsanslag.

Begränsning av långivningen

Inom ett bostadsförsörjningsområde där det förekommer påtagliga problem på grund av outhyrda lägenheter bör långivningen till ny- och ombyggnad i vissa fall begränsas. Jag har därför övervägt att införa en bestämmelse i bostadsfinansieringsförordningen om att ansökningar om bostadslån skulle kunna avslås om det finns uppenbar risk för att tillkomsten av bostäderna skulle öka antalet outnyttjade lägenheter och därmed försämra förhållandena i ett visst område.

Enligt min mening bör dock en begränsning av bostadsbyggandet inom ett gemensamt bostadsförsörjningsområde i första hand uppnås genom frivilliga överenskommelser mellan kommunerna. Kommunerna är redan nu enligt förordningen om kommunala bostadsförsörjningsprogram skyldiga till att samverka och samråda med varandra när bostadsförsörjningsprogram upprättas. Jag avser att föreslå regeringen att ge länsbostadsnämnderna i uppdrag att ta initiativ till de ytterligare överläggningar med berörda kommuner som behövs för att uppnå de syften som jag har angett.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

godkänna vad jag har förordat i fråga om åtgärder i bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter,

till åtgärder i bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag om 50 000 000 kr.

(4) **Lån m. m. till underhåll av vissa bostadshus.** Till sådana åtgärder inom bostadssektorn som nu behöver vidtas hör enligt min mening även insatser för att underhålla det befintliga bostadsbeståndet. En förhållandevis stor volym av underhållsåtgärder bör genomföras under den närmaste tiden. Detta är en naturlig följd av det stora antalet bostäder som färdigställdes under 1960- och början av 1970-talen. I regeringsförklaringen framhölls bl. a. att större vikt än hittills måste läggas vid åtgärder för att underhålla och förbättra det existerande beståndet av bostäder. Jag vill därför nu ta upp frågan om vissa tillfälliga insatser för att finansiera underhållsåtgärder under år 1983. Frågan om lämplig form för finansiering av underhåll behandlas sedan några år av underhållsfondsutredningen. I avvaktan på överväganden och beslut av långsiktig karaktär, där underhåll för hyreshus kan finansieras med medel som genereras inom bostadsföretagen, erfordras vissa temporära lösningar för hyreshusen. De bör utformas på ett sådant sätt att den statsfinansiella belastningen blir så låg som möjligt samtidigt som hyreshöjningarna kan begränsas i förhållande till vad som annars varit nödvändigt.

Under åren 1979–1981 lämnades statliga underhållslån till ägare av statligt belånade hyreshus färdigställda åren 1965–1975. Lånen lämnades med 15 kr./m² och år. För lånen betalas bostadslåneränta och amorteringstiden är 15 år. Betalning av ränta och amortering sker i form av annuiter.

Ett återinförande av statliga underhållslån bedömer jag som omöjligt med hänsyn till att det f. n. krävs stor återhållsamhet med statens utgifter och statens roll som kreditförmedlare. Lån för underhållsåtgärder under år 1983 bör därför finansieras via kapitalmarknaden, något som förordades också i motionerna 1981/82: 1994 och 1981/82: 2133. Riksbanken kommer vid fastställandet av 1983 års ramar för bostadsinstitutens oprioriterade upplåning att beakta det ökade lånebehov som uppkommer genom att finansieringen av underhållslån bör ske på kapitalmarknaden. Lånebehovet är svårt att exakt ange. En kreditvolym om inemot 900 milj. kr. kommer att ställas till förfogande för ändamålet. Lånen bör lämnas till alla statligt belånade hyreshus som har färdigställts under perioden 1958–1975. Den angivna volymen kan därvid beräknas motsvara högst 15 kr./m².

De närmare villkoren för långivningen till underhållsåtgärder bör bestämmas av riksbanken efter samråd med de berörda bostadsinstituten. En förutsättning för lån bör dock vara att fastighetsägaren kan förete intyg från länsbostadsnämnden på att de uppgifter om färdigställandeår och bostadslägenhetsyta som fastighetsägaren lämnar till grund för låneberäkningen är riktiga. En annan förutsättning är att godtagbar säkerhet för lånen kan ställas till förfogande. I fråga om allmännyttiga företag måste kommunen vara beredd att gå i borgen för lånen.

De underhållslån som nu föreslås är avsedda för allmännyttiga och privata hyresfastigheter.

Jag vill i sammanhanget också ta upp frågan om *räntebidrag för underhållslån* när låntagaren är ett allmännyttigt bostadsföretag. Vissa skäl talar för att de underhållslån som lämnas till allmännyttiga bostadsföretag under år 1983 bör vara förenade med räntebidrag. När t. ex. småhusägare lånefinansierar underhåll blir genom avdragsrätten för räntor vid inkomstbeskattningen deras räntekostnader kraftigt reducerade. Även bostadsrätts-havarna har i många fall en sådan möjlighet. Ett allmännyttigt företag och dess hyresgäster kan däremot inte dra någon fördel av rätten att dra av räntor vid inkomstbeskattningen. Att det allmännyttiga företaget har sämre möjligheter än andra fastighetsägare att lånefinansiera underhåll framgår också av underhållsfondsutredningens betänkande (SOU 1981: 47) Hyresgästinflytande på målning och tapetsering. I betänkandet föreslogs för övrigt statliga underhållslån med räntesubventioner till hyreshusen.

Till detta kommer att räntorna på de lån som ställs till förfogande på kapitalmarknaden blir något högre än på de tidigare statliga underhållslånen.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört förordar jag att finansieringsvillkoren för de allmännyttiga bostadsföretagen vid lånefinansiering av underhåll under år 1983 förbättras genom att de av mig i det föregående nämnda lånen förenas med räntebidrag.

Beträffande den närmare utformningen av ett sådant räntestöd vill jag anföra följande.

Eftersom räntestödet skall gälla lån som i princip lämnas utan medverkan av statliga myndigheter bör stödet utformas fristående från det nuvarande systemet med räntebidrag till hus som har uppförts eller byggts om med stöd av bostadslån. Detta hindrar dock inte att det nuvarande systemet med räntebidrag används som förebild vid den närmare utformningen av ett räntestöd för underhållslån.

Liksom i fråga om de nuvarande räntebidragen bör således räntebidrag för underhållslån motsvara skillnaden mellan låntagarens faktiska räntekostnader för lånet och en på visst sätt bestämd garanterad ränta. Räntebidrag bör självfallet inte lämnas till den del räntekostnaden överstiger vad som är skäligt för lån av detta slag. Vidare bör den garanterade räntesats som därvid skall användas, i likhet med vad som gäller i det nuvarande systemet, utgöras av en räntesats för det första året av lånetiden och en räntesats med vilken den garanterade räntan skall höjas för varje följande år av lånetiden. Däremot bör den garanterade räntan inte – såsom sker i det nuvarande systemet – beräknas på ursprungligt lånebelopp utan på vid varje tidpunkt aktuell låneskuld. Som jag strax återkommer till, bör låntagaren för att få räntebidrag hos bidragsmyndigheten förete de från kreditgivaren erhållna räntebeskeden. Den myndighet som skall bevilja bidraget får därmed automatiskt uppgift om bidragstagarens aktuella låneskuld.

Den garanterade räntesatsen för det första året bör bestämmas till 7,5%. Den räntesats med vilken den garanterade räntan årligen skall höjas bör bestämmas till 0,5 procentenheter.

Övriga för bidragen erforderliga regler bör det ankomma på regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, att utfärda. För sammanhagens skull vill jag dock som upplysning till riksdagen nämna att bidragsverksamheten enligt min mening bör handhas av länsbostadsnämnderna och bostadsstyrelsen. Bidraget bör beviljas efter ansökan från låntagaren och på grund av kreditgivarens avisering till låntagaren.

Kostnaderna för det föreslagna räntestödet beräknar jag till högst 50 milj. kr. under det första året. Utgifterna bör belasta det på statsbudgeten under trettonde huvudtiteln upptagna anslaget B 4. Räntebidrag m. m. Eftersom förutsättningarna för utbetalning av räntebidrag inte kan föreligga förrän tidigast den 1 juli 1983 uppkommer inget medelsbehov under innevarande budgetår med anledning av mitt förslag. Till frågan om medelsbehovet för budgetåret 1983/84 återkommer jag i annat sammanhang.

Jag vill avslutningsvis ta upp frågan om bostadsföretagens *bokföring av underhållslån för år 1983*. För de statliga underhållslånen avseende åren 1979–1981 gäller enligt lagen (1972: 175) med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m. (ändrad senast 1982: 646) att den som har fått ett sådant lån har rätt att som en särskild tillgångspost i balansräkningen ta upp ett belopp som motsvarar högst det på balansdagen utestående lånebeloppet. Bestämmelsen tillkom år 1979 på initiativ av riksdagen (CU 1978/79: 35, rskr 1978/79: 406). Civilutskottet hänvisade bl. a. till en undersökning som utvisade att ett betydande antal allmännyttiga bostadsföretag

skulle få svårigheter att utnyttja den då erbjudna möjligheten att finansiera underhållsåtgärder med lån, eftersom de skulle komma att bokföringsmässigt redovisa resultat som innebar likvidationsskyldighet enligt aktiebolagslagens bestämmelser, om de tog upp sådana lån.

De problem som föranledde den nuvarande bestämmelsen om bokföring av underhållslån uppkommer även i samband med de i det föregående redovisade underhållslånen för år 1983. Det är angeläget att bostadsföretagen inte nödgas avstå från detta lån helt eller delvis därför att de på grund av aktiebolagslagens bestämmelser om likvidationsskyldighet inte kan öka sin skuldbörda ytterligare. Enligt min mening är det därvid naturligt att för de nya underhållslånen använda samma lösning som i fråga om de statliga underhållslånen. Den som tar upp underhållslån med stöd av det tidigare nämnda intyget från länsbostadsnämnden bör således ges rätt att som en särskild tillgångspost i balansräkningen ta upp ett belopp som motsvarar låneskulden. Lagtekniskt bör detta ske genom ett tillägg till nuvarande lagbestämmelse om bokföring av de statliga underhållslånen. Ett inom bostadsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1972: 175) med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m. bör fogas till protokollet i detta ärende (bil. 5: 1).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom bostadsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1972: 175) med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m.,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om räntebidrag för underhållslån i vissa fall.

(5) **Bidrag till förbättring av boendemiljön.** Enligt beslut vid 1974 års riksmöte (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) infördes särskilda bidrag till förbättring av boendemiljöer fr.o.m. den 1 juli 1975. Bidragen kan avse bl. a. gemensamhetslokaler, boendeservice och utemiljö. Bostadsområden med tomma lägenheter prioriterades i inledningsskedet.

Den 1 juli 1980 ändrades reglerna för bidragsgivningen. Möjligheterna att få boendemiljöbidrag begränsades till sådana områden där åtgärder behövde vidtas på grund av de sociala förhållandena i bostadsområdet eller för att andelen tomma lägenheter var hög. Samtidigt infördes en möjlighet att lämna bostadslån utan räntebidrag för miljöförbättringsåtgärder i områden, som inte uppfyller de förutsättningar jag nyss har nämnt.

Från bidragsgivningens början fram till nu har ca 230 milj. kr. utbetalats i boendemiljöbidrag. Under senare tid har de genomsnittliga bidragsbeloppen ökat starkt, från ca 1 500 kr. per lägenhet budgetåret 1980/81 till ca 2 600 kr. per lägenhet budgetåret 1981/82. Bostadslån utan räntebidrag för miljöförbättringar har utnyttjats i relativt begränsad utsträckning. Av en ram på 35 milj. kr. för budgetåret 1981/82 utnyttjades endast ca 8,2 milj. kr.

Enligt min mening är det angeläget, både av bostadssociala skäl och av sysselsättningsskäl, att öka investeringarna i miljöförbättrande åtgärder.

Nuvarande regelsystem ger inte utrymme för en sådan ökning. De bostadsområden som enligt nu gällande regler har möjlighet att få boendemiljöbidrag har sålunda redan i stor utsträckning fått bidrag. Dessutom visar efterfrågan på enbart bostadslån till miljöförbättringar att stimulanseffekten av denna stödform är otillräcklig.

Som ett led i en strävan att uppnå en nödvändig stimulansseffekt förordar jag, att det maximala bidragsbeloppet höjs från 3 000 kr. till 4 500 kr. per lägenhet.

Jag är inte nu beredd att i detalj ta ställning till hur det statliga stödet för förbättringar av boendemiljön långsiktigt bör vara utformat. Ytterligare förändringar än en höjning av det högsta bidragsbeloppet per lägenhet är dock nödvändiga för att öka boendemiljöinvesteringarna på kort sikt. Jag förordar därför att tillämpningsområdet för boendemiljöbidrag tillfälligt ändras för hyreshus.

Temporärt bör bidrag kunna lämnas för miljöförbättringar utan att det ställs några krav på att åtgärderna skall behövas på grund av de sociala förhållandena i bostadsområdet eller på grund av att andelen tomma lägenheter är hög. Detta bör gälla i ärenden i vilka ansökan om bidrag görs under tiden den 10 november 1982–30 juni 1983.

Vidare bör den av riksdagen fastställda ramen på 60 milj. kr. för budgetåret 1982/83 få överskridas med 25 milj. kr.

Överväganden pågår om hur det samlade stödet för förbättringar av boendemiljön bör utformas fr. o. m. budgetåret 1983/84. En utgångspunkt är därvid att skapa ytterligare garantier för att bidragen blir en del av ett långsiktigt program för social och fysisk förbättring av bostadsområden. Härvid är hyresgästernas egen medverkan särskilt väsentlig.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om högsta bidragsbelopp för boendemiljöbidrag.
2. godkänna den temporära vidgning av tillämpningsområdet för boendemiljöbidrag som jag har förordat.
3. medge att ramen för beslut till förbättring av boendemiljön får överskridas med högst 25 000 000 kr. under budgetåret 1982/83.

(6) **Bidrag till vissa energibesparande åtgärder.** De av statsmakterna beslutade riktlinjerna för energisparandet i byggnader (prop. 1980/81: 133, CU 1980/81: 37, rskr 1980/81: 384) innebär sammanfattningsvis att verksamheten skall riktas in på att minska den årliga energianvändningen med ca 48 TWh brutto i huvudsak under en tioårsperiod fram t. o. m. år 1988. En betydande del av denna besparing måste göras genom byggnadstekniska åtgärder av relativt genomgripande slag. Det gäller i första hand isoleringsarbeten. Dessa har i många fall låg lönsamhet på kort sikt och kan därför ofta inte förväntas bli utförda om inte också andra skäl talar för att de bör genomföras.

Samtidigt finns ett stort behov av underhållsarbeten inom byggnadsbeståndet till följd av byggnadstekniska brister och eftersatt planmässigt underhåll. Arbeten som är avsedda att undanröja sådana brister och att öka energisparandet kan ofta kombineras.

Det är enligt min mening angeläget att snabbt öka volymen på sådana arbeten för att därmed nu ta till vara de sysselsättningseffekter som dessa ger. För detta krävs mer aktiva ekonomiska stimulanser än f. n.

Till energibesparande åtgärder i bostadsbeståndet lämnas bostadslån för den godkända kostnaden upp till 100% av låneunderlaget. Räntebidrag lämnas för lån som avser hyres- och bostadsrättshus. För beslut om lån finns för innevarande budgetår en ram av 1 900 milj. kr. under reservationsanslaget B 17. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Jag förordar att ett temporärt bidrag införs till kostnaderna för förbättring av isoleringen i bjälklag och ytterväggar samt för byten och kompletteringar till treglasfönster. Bidraget bör, i likhet med vad som gäller för de av riksdagen tidigare beslutade ombyggnadsbidragen (prop. 1981/82: 150 bil. 5, CU 1981/82: 42, rskr 1981/82: 395), lämnas med 15 % av den godkända kostnaden. Bidrag bör kunna lämnas utan begränsning till något visst högsta belopp. Bidrag bör dock inte lämnas till den del av kostnaden som avser nytt fasadskikt. Den del av den godkända kostnaden som inte täcks av bidrag bör utgöra låneunderlag för bostadslån enligt de regler som gäller i fråga om lån till energibesparande åtgärder.

Ett villkor för att bidrag skall lämnas bör vara att arbetena utförs av arbetskraft som har anvisats eller godkänts av den offentliga arbetsförmedlingen. Bidraget bör införas omedelbart och lämnas till dem som får bostadslån för åtgärder av denna typ på grundval av ansökningar som kommer in till förmedlingsorganet efter den 9 november 1982. Som en förutsättning för bidrag bör dock gälla att arbetena i huvudsak är avslutade senast den 30 juni 1984.

Jag räknar med att arbeten för uppskattningsvis ca 250 milj. kr. skall tillkomma som en följd av det föreslagna bidraget. Det ger i så fall en sysselsättningsökning med upp till ca 1 500 årsarbeten, varav något mer än en tredjedel avser de direkta byggnadsarbetena. De sammanlagda bidragen kan därvid uppskattas till ca 100 milj. kr., inkl. vad som ersätter lån till kostnaderna för de arbeten som ändå skulle komma att utföras.

Beslut om bidrag för de här avsedda ändamålen bör belasta ramen för beslut om lån för energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. under det tidigare nämnda reservationsanslaget.

Statrådet Dahl kommer i det följande (bil. 6) att föreslå ett investeringsbidrag till sådana rörledningar för fjärrvärme som beställs under kalenderåret 1983. I samband med övergång till fjärrvärme lämnas lån för energibesparande åtgärder till kostnader för abonnentcentraler och värmeväxlare samt till anslutningsavgifter m. m. Investeringsbidraget kommer att medföra att den planerade fjärrvärmeutbyggnaden tidigareläggs. Därmed ökas

också belastningen på ramen för beslut om lån för dessa ändamål.

Jag bedömer att de stimulansåtgärder som jag nu har redovisat kommer att rymmas inom den beslutsram som finns tillgänglig. Jag räknar vidare endast med en mindre effekt på statsbudgeten för innevarande budgetår. De utgifter som kan förutses rymms inom anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat i fråga om bidrag till vissa energibesparande åtgärder.

(7) **Hyreshusavgift.** Chefen för ekonomi- och budgetdepartementen har i det föregående hemställt att regeringen föreslår riksdagen att anta ett av lagrådet granskat förslag till lag om hyreshusavgift. Vid min anmälan till lagrådsremissen anförde jag i huvudsak följande.

1 Inledning

Statligt bostadslån lämnas för ny- och ombyggnad av bostäder och bostadskomplement. Lånen till bostäder är förenade med subventioner i form av räntebidrag. Sådant räntebidrag lämnas med belopp som motsvarar skillnaden mellan, å ena sidan, den verkliga räntekostnaden för underliggande kredit – s. k. bottenlån – och bostadslån till den del dessa krediter avser bostäder och, å andra sidan, en garanterad ränta beräknad på det ursprungliga beloppet av samma lånedelar. Den garanterade räntan höjs årligen genom upptrappningar. De normala årliga upptrappningarna utgör f. n. 0,25 procentenheter för hyres- och bostadsrättshus och 0,5 procentenheter för egnahem.

Egnahemsägarnas räntekostnader är avdragsgilla vid taxeringen och minskar på så sätt låntagarens skatt. Till hushåll med tung försörjningsbörda eller låga inkomster lämnas bostadsbidrag.

I årets budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 16) anmälde dåvarande bostadsministern att överväganden pågick i regeringskansliet i syfte att begränsa takten i ökningarna av de samlade bostadssubventionerna. Utgångspunkten för dessa överväganden var att statsbudgeten skulle förstärkas med 1 200 milj. kr., samtidigt som vissa obalanser i finansieringssystemet skulle justeras. Övervägandena redovisades i prop. 1981/82: 124 om ändrade regler för räntebidrag och bostadsbidrag m. m. samt om införande av en hyreshusavgift. I propositionen föreslogs bl. a. minskningar av räntebidragen genom extra upptrappningar av de garanterade räntorna.

Bostadsministern framhöll i sitt anförande till propositionen att de minskade räntebidragen till följd av hyreslagens bruksvärderegler skulle leda till en allmän höjning av hyresnivån och att hyrorna således skulle öka även i de fastigheter som inte omfattas av räntebidragssystemet, trots att ägarna till dessa fastigheter inte behövde vidkännas motsvarande kostnadsökningar. På grund härav föreslogs i propositionen att staten skulle ta

ut en hyreshusavgift för de hyreshus som inte omfattas av räntebidragssystemet. Avgiften skulle gälla även för hus som ägs av bostadsrättsföreningar och för hus som innehåller huvudsakligen lokaler.

För att skydda de mest betalningssvaga grupperna mot effekterna av minskade generella bostadssubventioner föreslogs i samma proposition vissa ökning av bostadsbidragen.

Riksdagen beslutade i huvudsak i enlighet med den dåvarande regeringens förslag vad gäller bostadsbidragen och räntebidragen (CU 1981/82: 26, rskr 1981/82: 350). Förslaget om införande av en hyreshusavgift avlogs däremot (SkU 1981/82: 62, rskr 1981/82: 352).

Kritik mot förslaget innebär och utformning framfördes i fem motioner. Jag återkommer senare till dessa. Kritik riktades också mot att förslaget inte hade granskats av lagrådet.

I skrivelser till civil- och skatteutskottet och vid uppvaktningar begärde dessutom företrädare för fastighetsägare, bostadsrättshavare, handel och industri att avgiften inte skulle införas eller i vart fall inte göras så generell som enligt förslaget.

Civilutskottet avgav yttrande till skatteutskottet (CU 1981/82: 7y) om vad som hade anförts i propositionen beträffande hyreshusavgiften. Civilutskottets majoritet (c, fp och s) delade den i propositionen framförda uppfattningen att hyreslagens bruksvårderegler medför att en höjning av de garanterade räntorna leder till en allmän höjning av hyresnivån och hade ingen erinran mot att en hyreshusavgift infördes.

Skatteutskottet anförde i sitt betänkande att utskottet hade tagit intryck av de invändningar som hade framförts i motioner och skrivelser bl. a. om att förslaget om hyreshusavgift inte hade granskats av lagrådet. Utskottet ansåg att det kunde finnas skäl att söka även andra lösningar än den i propositionen föreslagna för att nå de i propositionen eftersträfvade syftena om bl. a. en förstärkning av statsbudgeten. Hur ett förslag skulle utformas borde närmare utredas. Enligt skatteutskottet borde förslaget efter bl. a. granskning i lagrådet föreläggas riksdagen i sådan tid att det kunde ge lika stor budgeteffekt fr. o. m. år 1983 som det i propositionen presenterade förslaget. Mot denna bakgrund hemställde utskottet att riksdagen skulle avslå propositionen till den del den avsåg införande av en hyreshusavgift.

Hyreshusavgiften enligt det tidigare förslaget skulle ha medfört en förstärkning av statsbudgeten med 490 milj. kr. för år 1983. För att åstadkomma en sådan förstärkning och samtidigt förhindra att de extra upptrappningarna av de garanterade räntorna leder till en förmögenhetsomfördelning till förmån för vissa fastighetsägare samt för att utjämna boendekostnaderna i beståndet har ytterligare överväganden gjorts. Syftet att förstärka statsbudgeten kan givetvis nås genom besparingar, genom inkomstförstärkningar eller genom en kombination av bådadera. Jag skall i det följande kortfattat redogöra för de beslutade extra upptrappningarna av de garanterade räntorna och för det nämnda förslaget om inkomstförstärk-

ningar genom införandet av en hyreshusavgift. Därefter redovisar jag konsekvenserna av ytterligare minskade räntebidrag.

2 Beslutade neddragningar inom räntebidragssystemet och förslaget om hyreshusavgift

2.1 Åtgärder inom räntebidragssystemet

Räntebidragen beräknas uppgå till 9 miljarder kr. budgetåret 1982/83 och till 10,3 miljarder kr. budgetåret 1983/84 efter de beslutade extra upptrappningarna av de garanterade räntorna.

Förutom i våras har riksdagen vid två tillfällen tidigare beslutat om extra upptrappningar av de garanterade räntorna. Första gången var hösten 1980, då extra upptrappningar beslöts för vissa egnahem och bostadsrätts-hus (prop. 1980/81:63, CU 1980/81:7 och 12, rskr 1980/81:95 och 106). Vid det andra tillfället, våren 1981, beslöts om extra upptrappningar avseende vissa hyreshus (prop. 1980/81:118 bil. 4, CU 1980/81:30, rskr 1980/81:287). Jag redovisar i det följande i tabellform storleken av de beslutade extra upptrappningarna, vilka årgångar av hus de berör och de ökningarna av fastighetsägarens räntekostnader som de förorsakar.

För hyreshusens och bostadsrättshusens del innebär riksdagsbeslutet i våras extra upptrappningar av de garanterade räntorna för i huvudsak årgångarna 1958–1974. De extra upptrappningarna är genomgående högre för bostadsrättshusen än för motsvarande årgång av hyreshus. Det främsta skälet härför angavs vara att det på hyreshussidan sker en viss utjämning av kostnaderna mellan olika årgångar av bostäder. De höga kostnaderna i nyproduktionen fördelas sålunda åtminstone till viss del på både nya och äldre hus. För bostadsrättshusen sker inte någon sådan utjämning.

Den genomsnittliga kostnadsökningen under år 1983 till följd av de extra upptrappningarna uppgår för hyreshusens del till mellan 2,40 kr./m² för hus byggda år 1974 och 13,20 kr./m² för hus byggda år 1958. Differenserna motiverades av att husen, främst på grund av under åren ökade produktionskostnader, har olika räntekostnader. Som exempel kan nämnas att räntekostnaden för hus byggda år 1974 under innevarande år är 64 kr./m² och för hus byggda år 1958 39 kr./m². I nyproduktionen är räntekostnaderna, trots kraftigt ökade räntebidrag, 135 kr./m².

Under vart och ett av åren 1984 och 1985 ökar räntekostnaden med mellan 1,20 kr./m² och 4,95 kr./m² till följd av ytterligare extra upptrappningar. De totala kostnadsökningarna till följd av de under våren 1982 beslutade extra upptrappningarna för åren 1983–1985 varierar således mellan 4,80 och 23,10 kr./m² för hyreshusen.

För bostadsrättshusen är dagens kostnadsbild i stort sett densamma som för hyreshusen. De under våren 1982 beslutade extra upptrappningarna

Beslutade extra upptrappningar av de garanterade räntorna

Låneform Färdig- ställandeår	Extra upptrappning, procentenheter					Årlig ränteökning ¹ , kr./m ² , till följd av de extra upptrappningarna				
	1981	1982	1983	1984	1985	1981	1982	1983	1984	1985
Hyreshus										
Räntelån										
1958–1963	–	1,0	2,4	0,9	0,9	–	5,50	13,20	4,95	4,95
1964–1967	–	0,7	1,4	0,5	0,5	–	5,25	10,50	3,75	3,75
Paritetslån och nominella lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse										
1968–1972	–	0,4	0,4	0,2	0,2	–	3,80	3,80	1,90	1,90
1973–	–	–	0,2	0,1	0,1	–	–	2,40	1,20	1,20
Bostadsrättshus										
Räntelån										
1958–1963	1,20	–	2,7	1,1	1,1	7,00	–	15,80	6,40	6,40
1964–	1,00	–	1,7	0,7	0,7	8,10	–	13,75	5,60	5,60
Paritetslån och nominella lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse										
1968–1972	0,60	–	0,8	0,4	0,4	–	6,90	3,45	3,45	3,45
1973–	–	–	0,4	0,2	0,2	–	4,70	2,35	2,35	2,35
Lån enligt bostadsfinansieringsförordningen										
1975	0,40	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1976	0,20	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Egnahem										
Lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse och tidigare låneformer										
	1,10	1,10	1,10	–	–	6,50	6,50	6,50	–	–
Lån enligt bostadsfinansieringsförordningen										
1975	1,05	–	1,40	0,65	0,65	7,20	–	9,60	3,85	3,85
1976	0,85	–	0,90	0,60	0,60	7,20	–	7,65	4,00	4,00
1977	0,65	–	0,60	0,55	0,55	7,20	–	6,65	3,60	3,60
1978	0,45	–	0,35	0,40	0,40	6,55	–	5,10	3,45	3,45
1979	0,25	–	0,15	0,25	–	7,20	–	4,30	2,85	–
1980	–	–	–	–	–	–	–	3,20 ²	–	–

¹ För egnahemsägare avser uppgifterna om ränteökningens storlek nettokostnaden efter skatt. Beräkningarna utgår från 1982 års skatteskala och gäller en fastighetsägare med en årsinkomst på 85 000 kr.

² Tidigareläggning med ett halvt år av den normala årliga upptrappningen, 0,5 %.

medför kostnadsökningar på mellan 4,70 och 15,80 kr./m² under år 1983. Under åren 1984 och 1985 tillkommer kostnadsökningar på mellan 2,35 och 6,40 kr./m². Den totala ökningen under perioden till följd av de extra upptrappningarna uppgår således till mellan 9,40 och 28,60 kr./m².

Beträffande egnahemmen har riksdagen beslutat om extra upptrappningar av de garanterade räntorna under åren 1981, 1982 och 1983 för egnahem med lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse (1967:552) och tidigare låneformer, dvs. i huvudsak egnahem som har färdigställt före år 1975. Med anledning av förslag i prop. 1981/82: 124 beslöts dessutom att räntebidragen för dessa egnahem skall upphöra år 1984.

För egnahem med lån enligt bostadsfinansieringsförordningen (1974:946) har beslutats om extra upptrappningar under år 1981 för årgångarna 1975–1979. För dessa årgångar (och till viss del årgång 1980) beslöts vidare om extra upptrappningar av de garanterade räntorna under åren 1983, 1984 och 1985. Skälen för att än en gång föreslå extra upptrappningar för så sena årgångar av egnahem var att räntekostnaderna per m² för dessa bostäder i utgångsläget är lägre än för motsvarande lägenheter i hyres- och bostadsrättshus.

Under år 1983 varierar de genomsnittliga kostnadsökningarna till följd av de extra upptrappningarna mellan 3,20 kr./m² för egnahem byggda år 1980 och 9,60 kr./m² för egnahem byggda år 1975. Den totala kostnadsökningen under åren 1984 och 1985 till följd av extra upptrappningar uppgår till 3,20 kr./m² för egnahem byggda år 1980 och till 17,30 kr./m² för egnahem byggda år 1975. Beräkningarna avser en fastighetsägare med en årsinkomst på 85 000 kr. och utgår från 1982 års skatteskala.

De minskade anspråken på räntebidrag till följd av riksdagsbeslutet våren 1982 fördelas på upplåtelseform enligt följande.

Upplåtelseform	Milj. kr. budgetåret		
	1983/84	1984/85	1985/86
Hyresrätt	355	500	645
Bostadsrätt	195	315	435
Egnahem	300	445	555
Totalt	850	1 260	1 635

2.2 Förslaget om hyreshusavgift

Hyrorna för bostadslägenheter fastställs genom förhandlingar mellan parterna på hyresmarknaden. I de fall någon av de enskilda parterna begär att få hyran prövad av hyresnämnd görs en prövning av hyran för lägenheter som med hänsyn till bruksvärdet är lika. Med en lägenhets bruksvärde avses vad den kan anses vara värd ur konsumenternas synpunkt i förhållande till likvärdiga lägenheter på samma ort. Hänsyn tas därvid bl. a. till lägenhetens beskaffenhet, t. ex. storlek, modernitetsgrad, läge inom huset och reparationsstandard, planlösning, men också till husets läge, boendemiljön i stort och liknande. Vid bedömning av bruksvärdet bortses således från produktions-, drifts- och förvaltningskostnader för prövningslägenheten. Den hyra som hyresvärden begär för prövningslä-

genheten skall godtas om den inte är påtagligt högre än den konstaterade hyresnivån för jämförelselägenheterna. Vid jämförelseprövningen skall främst beaktas hyran för lägenheter i hus som ägs och förvaltas av allmännyttiga bostadsföretag. Hyresnivån inom den allmännyttiga sektorn blir således prisledande vid hyressättningen i hela det övriga beståndet av hyreslägenheter. Hyran för lägenheter som tillhör allmännyttiga bostadsföretag fastställs efter förhandling mellan parterna. Hyran skall i princip bestämmas så att den skall täcka företagets självkostnader.

Som jag tidigare nämnde medför de minskade räntebidragen, på grund av bruksvärdesystemet, en höjning av hyresnivån även för de hyreslägenheter som inte omfattas av räntebidragssystemet. De ökade hyresintäkterna för fastighetsägarna motsvaras alltså i dessa fall inte av någon kostnadsökning till följd av extra upptrappningar. För att undvika förmögenhetsomfördelningar till förmån för ägarna av dessa hus föreslogs i prop. 1981/82: 124 att de ökade hyresintäkterna skulle tillfalla staten genom att en hyreshusavgift togs ut av ägarna. Avgiften skulle tas ut för hus som är äldre än de som omfattas av räntebidragssystemet.

Avgiftsskyldigheten skulle avse inte bara vanliga hyreshus utan också hus som inhyrs av bostadsrättsföreningar och hus som innehåller huvudsakligen lokaler.

Hyreshusavgiften skulle baseras på fastighetens taxeringsvärde och ökas i takt med de extra upptrappningarna av de garanterade räntorna. Under år 1983 skulle avgiften utgöra 1,0%, under år 1984 1,5% och fr. o. m. år 1985 2% av fastighetens taxeringsvärde.

Hyreshusavgiften beräknades medföra en budgetförstärkning om 490 milj. kr. år 1983, 735 milj. kr. år 1984 och 980 milj. kr. per år fr. o. m. år 1985.

3 Möjligheter till ytterligare upptrappning av den garanterade räntan

Jag övergår nu till att redogöra för de överväganden som jag i enlighet med riksdagens beslut i våras har gjort för att finna alternativa möjligheter att åstadkomma en budgetförstärkning om 490 milj. kr. år 1983 och det dubbla beloppet fr. o. m. år 1985. En utväg är naturligtvis att minska räntebidragen ytterligare.

Om de budgetförstärkande åtgärderna koncentreras till räntebidragssområdet, krävs relativt omfattande ytterligare upptrappningar av de garanterade räntorna. Om de fördelas mellan de olika upplåtelseformerna och årgångarna så att kapitalkostnaderna i beståndet utjämnas, skulle följande extra upptrappningar krävas.

Länform Färdigställandeår	Extra upptrappning av den garanterade räntan (procentenheter) år		
	1983	1984	1985
Hyreshus			
Räntelån, inkl. de hus för vilka sådant lån kunnat lämnas men ej sökts			
1958-1963	1,60	0,80	0,80
1964-	1,10	0,55	0,55
Paritetslån och nominella lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse			
1968-1972	0,60	0,30	0,30
1973-	0,50	0,25	0,25
Lån enligt bostadsfinansieringsförordningen			
1975-1976	0,40	0,20	0,20
Bostadsrättshus			
Räntelån, inkl. de hus för vilka sådant lån kunnat lämnas en ej sökts			
1958-1963	1,40	0,70	0,70
1964-	0,85	0,45	0,45
Paritetslån och nominella lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse			
1968-1972	0,60	0,30	0,30
1973-	0,40	0,20	0,20
Lån enligt bostadsfinansieringsförordningen			
1975-1976	0,40	0,20	0,20

För att kostnadsneutraliteten mellan de olika upplåtelseformerna skall bestå även efter ytterligare extra upptrappningar för hyres- och bostadsrättslägenheter krävs i och för sig räntehöjningar även för egnahem byggda åren 1975 och 1976. De tidigare beslutade extra upptrappningarna för åren 1983-1985 medför dock för dessa egnahem att räntebidragen upphör under år 1985 och att ytterligare upptrappningar för att minska subventionerna därför inte kan göras.

Upptrappningarna skulle för hyres- och bostadsrättshusen medföra följande kostnadsökningar för lån inom låneunderlaget.

Det är således överlag fråga om betydande kostnadsökningar. De kommer också att omfatta relativt nybyggda hus.

För hus byggda före år 1975 påbörjas amorteringen av det statliga bostadslånet när den garanterade räntan når nivån för marknadsräntan. De här redovisade upptrappningarna skulle medföra att amorteringarna påbörjas redan år 1983 för lån som avser hyres- och bostadsrättshus byggda före år 1975. Detta skulle skapa problem för vissa privata fastighetsägare, eftersom amorteringar i motsats till räntekostnader inte är avdragsgilla vid inkomsttaxeringen. Jag vill också framhålla att amorteringarna i många fall

Färdig- ställandeår ¹	Räntor under år 1982 kr./m ²	Ränteökning ² under år 1983 kr./m ²	Ränteökning vid ytterligare extra upptrappning, kr./m ² år			Total ränteökning kr./m ² under treårsperioden 1983–1985	
			1983	1984	1985	Vid beslutade upptrappningar	Vid såväl beslu- tade som ytterligare upptrappningar
Hyresrätt							
1982	135	11,25	—	—	—	33,75	33,75
1975–1976	72	3,60	5,80	2,90	2,90	10,80	22,40
1973–1974	64	5,40	6,00	3,00	3,00	13,80	25,80
1968–1972	62	6,20	5,70	2,85	2,85	14,80	26,20
1964–1967	44	12,40	8,20	4,10	4,10	23,70	40,10
1958–1963	39	14,60	8,80	4,40	4,40	27,30	44,90
Bostadsrätt							
1982	135	11,25	—	—	—	33,75	33,75
1975–1976	76	3,90	6,00	3,00	3,00	11,70	23,70
1973–1974	71	7,60	4,70	2,35	2,35	18,10	27,50
1968–1972	66	9,10	5,20	2,60	2,60	20,40	30,80
1964–1967	50	15,75	6,90	3,45	3,45	30,95	44,75
1958–1963	43	17,30	8,20	4,10	4,10	33,10	49,50

¹ För resp. år har ränteökningen beräknats för den låneform som dominerar.

² Beloppet inkluderar normal och våren 1982 beslutad extra upptrappning (för årgångarna 1975–1976 och 1982 endast normal upptrappning).

skulle komma att överstiga de avskrivningar som fastighetsägaren har rätt att göra.

De genomsnittliga kostnadsökningar för SABO-företagen som blir följden av de högre upptrappningarna skulle uppgå till 5,90 kr./m² under år 1983. För en lägenhet om 3 rum och kök innebär det en kostnadsökning med ca 40 kr./mån. Tillsammans med de redan beslutade extra upptrappningarna blir kostnadsökningen under år 1983 11,40 kr./m² eller 75 kr./mån för en lägenhet om 3 rum och kök.

Redan de beslutade extra upptrappningarna leder till avsevärda höjningar av boendekostnaderna. Att ytterligare höja dem i den omfattning som jag här har visat är enligt min mening inte försvarbart. Bostadskostnaden ökar ju även till följd av stigande bränslekostnader och andra drifts- och underhållskostnader.

Syftena med de i prop. 1981/82: 124 föreslagna åtgärderna var, förutom att förstärka statsbudgeten, att dels motverka en förmögensomfördelning till förmån för ägare av sådana fastigheter som inte direkt berörs av de extra upptrappningarna, dels utjämna boendekostnaderna i hela bostadsbeståndet, således även i den del som inte omfattas av räntebidragssystemet. Ytterligare upptrappningar av de garanterade räntorna skulle tillgodose det rent budgetmässiga syftet men motverka de andra.

Om räntebidragen minskas ytterligare leder det givetvis till en ytterligare höjning av hyresnivån. För fastighetsägare med fastigheter som inte berörs av de extra upptrappningarna ges således utrymme för ytterligare intäkts-

ökningar trots att dessa upptrappningar inte påverkar fastigheternas kostnadsbild. Detta skulle leda till en ännu större förmögensomfördelning till förmån för ägare av vissa hyreshus. Inte heller kostnaderna för äldre bostadsrättslägenheter och villor påverkas av upptrappningarna, medan kostnaderna för de nyare bostäderna skulle öka kraftigt. Detta faktum skulle avspeglas i ökade överlåtelsepriser på äldre bostadsrättslägenheter och villor. Stigande överlåtelsepriser skulle naturligtvis göra det svårare framför allt för hushåll som saknar eget kapital att förvärva sådana bostäder.

Den kraftigare höjning av den allmänna hyresnivån som skulle följa av ytterligare extra upptrappningar av de garanterade räntorna skulle också få till effekt att skillnaderna i boendekostnader mellan äldre hyresrättslägenheter och bostadsrättslägenheter av motsvarande ålder skulle öka ytterligare.

Sammanfattningsvis anser jag att det från såväl fördelningspolitiska som bostadspolitiska utgångspunkter är olämpligt att åstadkomma den avsedda budgetförstärkningen genom ytterligare minskningar av räntebidragen.

4 Möjligheter till inkomstförstärkningar

Den erforderliga budgetförstärkningen måste åstadkommas på ett sätt som är förenligt med de bostadspolitiska och fördelningspolitiska målen. Den väg som med hänsyn härtill bör väljas är enligt min mening att förstärka statens inkomster.

4.1 Höjning av garantibeskattningen

Vid riksdagsbehandlingen av förslaget om hyreshusavgift diskuterades – enligt vad jag har erfarit – om inte syftena med förslaget på ett smidigare sätt kunde uppnås genom att repartitionstalet, dvs. den andel av en fastighets taxeringsvärde som tas upp för kommunal garantibeskattnings, höjdes. Jag vill därför ta upp denna fråga.

En första förutsättning för att genom en höjning av garantibeskattningen uppnå den avsedda budgetförstärkningen måste vara att staten genom någon form av avräkningsförfarande kan tillgodoföras de inkomstökningar som vid en höjning av repartitionstalet annars skulle tillfalla kommunerna. Redan detta innebär en komplikation. En höjning av garantibeskattningen framstår vidare i detta sammanhang som mindre lämplig, bl. a. med hänsyn till att syftet med den kommunala garantibeskattningen är att garantera kommunerna en intäkt även från fastigheter som ger ett skattemässigt underskott. När en fastighet ger ett skattemässigt överskott som överstiger garantibeloppet saknar garantiskatten betydelse. Detta medför att effekterna av en höjning av repartitionstalet för den enskilda fastigheten och för

staten skulle variera beroende på fastighetens skattemässiga resultat. Om fastigheten före en höjning ger ett skattemässigt underskott, skulle den ökade garantibeskattningen bli effektiv, dvs. fastighetsägarens skatt skulle öka med ett belopp som motsvarar kommunal utdebitering på den höjda delen av garantibeloppet. Statens inkomster skulle efter avräkningsförfarandet öka i motsvarande mån. Om däremot fastigheten i utgångsläget ger ett skattemässigt överskott, skulle den ökade garantibeskattningen inte alls eller endast delvis bli effektiv. Om överskottet t. ex. överstiger det höjda garantibeloppet, skulle fastighetsägaren inte påföras någon ytterligare skatt.

Effekterna av en ökad garantibeskattning skulle således variera från fall till fall beroende på fastighetens skattemässiga resultat. De fastigheter som ger det bästa resultatet skulle undantas från beskattningen, medan fastigheter med sämre skattemässigt resultat skulle omfattas av den. Effekterna skulle också komma att variera med den kommunala utdebiteringen.

Jag anser mot bakgrund av det anförda att en ökad garantibeskattning inte är lämplig när det gäller att främja de uppställda målen. Ett sådant system är inte ett effektivt instrument för att utjämna boendekostnaderna mellan bostäder av olika ålder och med olika upplåtelseform och inte heller för att förhindra en förmögenhetsomfördelning till förmån för vissa fastighetsägare m. fl. Till bilden hör också att det skulle vara en komplikation i det praktiska taxeringsarbetet att ha skilda repartitionstal för olika fastigheter.

4.2. Hyreshusavgift

Jag övergår nu till att behandla det tidigare förslaget om införandet av en hyreshusavgift. Redan nu vill jag emellertid anmäla att den utväg som enligt min mening bör väljas för att tillgodose de tidigare angivna syftena är att införa en hyreshusavgift. Vissa avvikelser från det tidigare förslaget bör emellertid göras. Även dessa tar jag upp i det följande.

4.2.1 Motiv

Systemet med räntebidrag omfattar lägenheter byggda och ombyggda fr. o. m. år 1958. Av dessa har 700 000 lägenheter i hyreshus, 260 000 i bostadsrättsbostäder och 400 000 i egnahem berörts av de hittills beslutade extra upptrappningarna av de garanterade räntorna. Det finns emellertid många lägenheter som inte omfattas av räntebidragssystemet. Av samtliga hyres- och bostadsrättslägenheter finns ca 50% – 650 000 resp. 270 000 lägenheter – i hus byggda före år 1958. Mellan åren 1958 och 1974 torde vidare 35 000 – 40 000 hyres- och bostadsrättslägenheter ha byggts utan statligt stöd.

Ett av huvudmotiven för förslaget om en hyreshusavgift var, som jag tidigare har nämnt, att motverka en förmögenhetsomfördelning till förmån

för vissa fastighetsägare. I motioner som väcktes med anledning av förslaget yrkades avslag på detta bl. a. med motiveringen att denna effekt inte med nödvändighet skulle uppkomma.

För egen del gör jag i denna fråga samma bedömning som min företrädare och majoriteten i civilutskottet (CU 1981/82: 7y), nämligen att de extra upptrappningarna kommer att leda till en allmän höjning av hyresnivån och till den typ av förmögenhetsomfördelning som har beskrivits i det föregående.

4.2.2 Avgiftens storlek

Eftersom hyressättningen är ett resultat av förhandlingar, är det omöjligt att för varje enskild fastighet konstatera hur stor del av en hyreshöjning som beror på minskade räntebidrag. Mot denna bakgrund föreslogs i prop. 1981/82: 124 att underlaget för avgiften skulle utgöras av fastighetens taxeringsvärde. Detta anknyter visserligen inte direkt till hyrorna, men hyran utgör dock en av de värdefaktorer som beaktas när taxeringsvärdet för hyreshus bestäms. Taxeringsvärdet har också den fördelen att det är väl känt och att det beräknas enligt enhetliga principer.

Hyreshusavgiftens storlek bestämdes enligt förslaget med hänsyn till att höjningen av den allmänna hyresnivån åren 1983–1985 kunde antas komma att motsvara de genomsnittliga kostnadsökningar som uppkommer hos SABO:s medlemsföretag till följd av de extra upptrappningarna av de garanterade räntorna under dessa år. De beräknades uppgå till 5,50 kr./m² år 1983 och 3,50 kr./m² för vart och ett av åren 1984 och 1985, dvs. totalt 12,50 kr./m² under perioden.

En avgift om 2% på taxeringsvärdet för hyreshus byggda före år 1958 beräknades medföra kostnadsökningar för berörda hus i storleksordningen 9–14 kr./m². Liksom i fråga om den extra upptrappningen av de garanterade räntorna föreslogs i propositionen att hyreshusavgiften skulle höjas stegvis och nå 2% år 1985.

I följande tabell redovisas de genomsnittliga kostnadsökningar som skulle ha uppkommit i den del av hyreshusbeståndet som har byggts före år

	År 1983 kr./m ²	År 1984 kr./m ²	År 1985 kr./m ²	Total effekt år 1985 kr./m ²
Effekterna av hyreshusavgiften för hus byggda före år 1958 ¹	4,50–7,20	2,25–3,60	2,25–3,60	9,00–14,40
Genomsnittlig effekt för SABO-företagen av såväl de extra höjningarna av de garanterade räntorna som hyreshusavgiften	7,15	4,35	4,35	15,85

¹ Beräkningarna bygger bl. a. på uppgifter om de genomsnittliga taxeringsvärdena för hus av olika ålder.

1958 om förslaget i prop. 1981/82: 124 om hyreshusavgift hade genomförts. I tablån redovisas också de kostnadsökningar som skulle ha uppkommit för SABO-företagen till följd av de extra upptrappningarna av de garanterade räntorna och hyreshusavgiften.

Enligt min mening skulle en avgift, bestämd på det sätt som jag nyss angav, inte ha varit högre än vad som kunde motiveras av den höjning av hyresnivån som beräknas uppkomma på grund av de extra upptrappningarna av de garanterade räntorna åren 1983–1985. Jag anser därför att avgiftens storlek var lämpligt avvägd i propositionsförslaget.

4.2.3 Tillämpningsområde

Avgiften skulle enligt förslaget omfatta hyreshusenheter med den innebörd detta begrepp har i fastighetstaxeringsammanhang. Begreppet innefattar förutom själva hyreshuset även den tomtmark som hör till huset.

Hyreshus utgörs enligt definitionen i fastighetstaxeringslagen (1979: 1152) av byggnad som är inrättad till bostad åt minst tre familjer eller till kontor, butik, hotell, restaurang och liknande. Både fastigheter med hyreslägenheter och fastigheter med bostadsrättslägenheter omfattas av begreppet. Enligt förslaget skulle hyreshusavgiften omfatta hyreshusenheter med huvudsakligen bostäder, hyreshusenheter som innehåller både bostäder och lokaler och hyreshusenheter med huvudsakligen lokaler. Även hyreshusenheter som består av obebyggd tomtmark och hyreshusenheter med byggnader som inte har åsatts något byggnadsvärde vid fastighetstaxeringen skulle omfattas av avgiften.

Begreppet hyreshus innefattar emellertid inte alla hus med lägenheter som upplåts med hyres- och bostadsrätt. Bl. a. ingår normalt inte rad- och kedjehus med sådana lägenheter. Hus av detta slag hänförs nämligen vid fastighetstaxeringen som regel till småhus. Rent principiellt borde givetvis också dessa hus träffas av en avgift. Med hänsyn till bl. a. de administrativa svårigheter, som detta skulle medföra och på grund av det ringa antalet sådana hus för närvarande anser jag att de bör undantas från avgiften.

Avgiften skulle tas ut för hus med värdeår före år 1958. Även begreppet värdeår används vid fastighetstaxeringen. Normalt utgörs värdeåret av fastighetens nybyggnadsår, men om huset har genomgått om- eller tillbyggnad bestäms värdeåret även med hänsyn till den ökning av husets återstående livslängd som om- och tillbyggnaden ger upphov till. Värdeåret blir i sådana fall ett senare år än nybyggnadsåret. Exempelvis har 6% av det hyreshusbestånd som byggdes före år 1958 ett senare värdeår än år 1958. De fastigheter som under senare år har genomgått omfattande om- eller tillbyggnader skulle således inte ha berörts av avgiften. För fastigheter som i framtiden genomgår omfattande ombyggnad blir situationen densamma.

Förslaget om hyreshusavgift har kritiserats för att det skulle drabba privata fastighetsägare i större utsträckning än övriga ägarekategorier. Det

är i och för sig riktigt att hyreshusavgiften i stor utsträckning faller på privata fastighetsägare. Detta beror dock uteslutande på att privata fastighetsägare är den dominerande ägarekategorin inom den del av beståndet som inte omfattas av räntebidragssystemet. Det motsatta gäller för den del av hyreshusbeståndet som berörs av de extra upptrappningarna av de garanterade räntorna. Ett av syftena med avgiften är just att motverka en förmögenhetsomfördelning till förmån för vissa fastighetsägare genom att balansera den på grund av de extra upptrappningarna väntade allmänna höjningen av hyresnivån. Förslaget skulle därför i stort sett inte ha medfört några försämringar i förhållande till nuläget för dessa fastighetsägare.

Kritiken på denna punkt anser jag således inte vara bärande.

Kritik riktades vid riksdagsbehandlingen också mot att avgiftsskyldigheten skulle läggas på ägare till hyreshusenheter med den innebörd detta begrepp har vid fastighetstaxeringen. Med anledning av denna kritik vill jag framhålla följande.

Hyreshus med bostadsrättslägenheter

För hyreslägenheterna kommer upptrappningarna av de garanterade räntorna, som jag tidigare nämnde, att leda till en allmän hyreshöjning. För bostadsrättslägenheterna bestäms boendekostnaderna däremot direkt av den enskilda föreningens kostnader. De kostnadsökningar som uppkommer till följd av minskade räntebidrag för bostadsrättslägenheter i hus byggda efter år 1957 påverkar således inte kostnaderna för äldre bostadsrättslägenheter. Detta förhållande och likaså den allmänna höjningen av hyresnivån torde medföra att marknadsvärdet på äldre bostadsrättslägenheter stiger.

De under våren 1982 beslutade extra upptrappningarna av de garanterade räntorna för bostadsrättshus byggda under åren 1958–1974 medför under perioden 1983–1985 genomsnittliga kostnadsökningar på 9,40–28,60 kr./m². Av vad jag nyss nämnde framgår att det finns starka motiv för att äldre bostadsrättsföreningar belastas med motsvarande kostnader. En kostnadsutjämning skulle därmed ske mellan olika årgångar av bostadsrättslägenheter, samtidigt som man förhindrar att kostnadsneutraliteten mellan hyres- och bostadsrätt försämras. Härigenom motverkas en förmögenhetsökning för innehavare av äldre bostadsrättslägenheter.

Egnahem

Frågan uppkommer då om inte också äldre egnahem bör omfattas av ett system för kostnadsutjämning. Ökade boendekostnader för hyres- och bostadsrättslägenheter och för statligt finansierade egnahem påverkar givetvis marknadsvärdet på övriga egnahem. Det kan därför i och för sig ligga i linje med de bostadspolitiska strävandena att införa en avgift även för egnahem. Jag anser dock mot bakgrund av den beslutade marginalskatte- och avdragsreformen att så inte bör ske.

Hyreshus med lokaler

Kritik riktades under riksdagsbehandlingen mot att hyreshusavgift skulle erläggas också för lokaler, bl. a. därför att hyressättningen för lokaler inte påverkas av förändringar av hyresnivån för bostäder. Förslag väcktes om att lokalytor, eller åtminstone hyreshus med huvudsakligen lokaler, skulle undantas från avgiften.

Att en hyreshusavgift skall omfatta även lokaler har främst fiskala motiv. Det finns emellertid också andra skäl. Om man undantar lokaler från avgiften skulle detta kunna leda till en ökad kontorisering. Det skulle vidare medföra administrativa svårigheter att göra sådana undantag. Det taxeringsvärde som åsätts ett hyreshus delas nämligen inte annat än undantagsvis upp i en bostadsdel och en lokaldel. Det skulle därför vara besvärligt att i det enskilda fallet särbehandla lokaldelen. Om man inte önskar att lokaler skall omfattas av avgiften, får man därför välja mer generellt verkande lösningar. En metod skulle vara att undanta hyreshus med huvudsakligen lokaler från avgiften. Enligt min mening är det dock inte lämpligt att göra fastighetsägarnas kostnader för lokaler, och därmed som regel också lokalhyrorna, beroende av den typ av hyreshus i vilken lokalen är belägen.

Obebyggd tomtmark

År 1981 fanns det i hela riket ca 4 500 taxeringsenheter som hänfördes till kategorin tomtmark för hyreshus. Ca 4 300 av dessa saknade byggnadsvärde. Det fanns på dessa enheter sammanlagt ca 650 byggnader, varav huvuddelen i sådant byggnadstekniskt skick att förändringar av den allmänna hyresnivån inte alls eller endast i begränsad utsträckning påverkar hyran (saneringsfastigheter). Under riksdagsbehandlingen av prop. 1981/82: 124 yrkades i en motion att dessa taxeringsenheter skulle undantas från hyresavgiften. Som motiv angavs att det inte är skäligt att ta ut en hyreshusavgift endast av den anledningen att dessa byggnader annars skulle kunna ge oacceptabla vinster.

Enligt min mening är yrkandet rimligt. De skäl som jag tidigare har redovisat för att lägga en hyreshusavgift på olika typer av hyreshusenheter är inte giltiga när det är fråga om taxeringsenheter som hänförs till kategorin obebyggda tomter för hyreshus eller saneringsfastigheter. Hyreshusavgift bör därför inte tas ut för sådana enheter.

Tidsmässig avgränsning

Förslaget i prop. 1981/82: 124 innebar att avgiften skulle omfatta hyreshus med värdeår före 1958, dvs. hus som på grund av sin ålder inte omfattas av räntebidragssystemet.

I en motion (1981/82: 2364) yrkades att tillämpningsområdet för hyreshusavgiften skulle utvidgas så att avgift tas ut inte bara för hus med värdeår före 1958 utan även för sådana hus med värdeår fr. o. m. 1958

t. o. m. 1974 för vilka statliga bostadslån för nybyggnad inte har lämnats. Skälen härför angavs vara att höjningen av de garanterade räntorna leder till en allmän höjning av hyresnivån som berör även hus som har tillkommit efter år 1957. Genom utvidgningen av tillämpningsområdet skulle huvuddelen av alla privatfinansierade hus med hyres- och bostadsrättslägenheter samt de s. k. andelshus som har byggts efter år 1957 komma att omfattas av avgiften. Som jag tidigare har redovisat torde det vara fråga om 35 000–40 000 lägenheter som tillhör denna kategori.

Det är givetvis helt riktigt som motionärerna konstaterar att de extra höjningarna av de garanterade räntorna leder till en allmän höjning av hyresnivån, som inte kan hänföras enbart till vissa årgångar av lägenheter. Enligt min mening bör därför en hyreshusavgift tas ut för alla hus med värdeår före år 1975. Samtidigt bör dock hus som omfattas av räntebidragssystemet, dvs. i princip alla bostadshus som har uppförts eller byggts om efter år 1957 med stöd av statliga tertiärlån eller bostadslån, undantas från avgiften, liksom de lokalhus som efter år 1957 har uppförts eller byggts om med stöd av sådana lån. En avgift på 1 % av taxeringsvärdet kan beräknas öka fastighetsägarnas kostnader med mellan 8,50 och 10,80 kr./m² vad gäller hyreshus med huvudsakligen bostäder. Av de uppgifter som jag nyss lämnade framgår att det är fråga om ett relativt litet antal bostäder som tillkommer. Flertalet hyres- och bostadsrättslägenheter från perioden 1958–1974 har nämligen byggts med statligt stöd och omfattas därför av räntebidragssystemet. Däremot finns det ett ganska stort antal lokalhyreshus från denna tid.

Som en följd av detta förslag ökar statens intäkter av en hyreshusavgift under år 1983 med ca 300 milj. kr. och år 1985 med det dubbla beloppet i jämförelse med förslaget i prop. 1981/82: 124.

4.2.4 Begränsning av avgiften i vissa fall

I ett motionsyrkande (1981/82: 2361) krävdes särskilt hänsynstagande till små fastigheter med underskott i förvaltningen. Enligt motionären beror underskotten bl. a. på att hyresutvecklingen har varit svag. Han föreslog att ett schablonavdrag skulle göras från taxeringsvärdet innan avgiften beräknades. Schablonavdraget borde kunna fastställas till 350 000 kr. utan att det enligt motionären på något avgörande sätt skulle påverka statens inkomster.

Det kan konstateras att det genomsnittliga taxeringsvärdet för hyreshus med värdeår före år 1958 uppgår till ca 790 000 kr. Ett schablonavdrag om 350 000 kr. motsvarar således ca 45 % av det genomsnittliga taxeringsvärdet och skulle medföra att statens inkomster av avgiften minskar med ca 200 milj. kr. under år 1983 och 400 milj. kr./år fr. o. m. år 1985. Jag anser att en sådan reducering skulle dels försvaga budgeteffekterna av avgiften i en oacceptabel utsträckning, dels motverka hyreshusavgiftens kostnadsutjämnande effekt.

4.2.5 Avgiftens behandling vid inkomsttaxering

Hyreshusavgiften skulle enligt förslaget vara avdragsgill vid taxeringen i fråga om fastigheter vilkas skattemässiga resultat påverkas av förändringar av hyresintäkterna, dvs. för konventionellt beskattade fastigheter.

Vid riksdagsbehandlingen yrkades (motion 1981/82: 2364) att hyreshusavgiften inte skulle vara avdragsgill vid taxeringen. I denna fråga vill jag anföra följande.

Hyreshusavgiften är avsedd att genomsnittligt sett balansera de beräknade hyreshöjningarna. För innehavare av konventionellt beskattade fastigheter medför höjda hyror ökade skattepliktiga inkomster. Om hyreshusavgiften inte skulle vara avdragsgill, skulle avgiften få betalas med beskattade medel. För att belysa effekterna av en icke avdragsgill avgift kan jag ange följande. För att en fastighetsägare som har en marginalskatt om 60% skall kunna erlägga en icke avdragsgill hyreshusavgift om 10 kr./m², krävs hyresökningar om 25 kr./m² för att avgiften inte skall påverka fastighetens resultat negativt. Som jag anförde i det föregående är syftet med hyreshusavgiften inte att generellt försämra resultatet av fastighetsförvaltningen utan att balansera en väntad allmän hyreshöjning. Därför anser jag att avgiften bör vara avdragsgill vid taxeringen av konventionellt beskattade fastigheter.

Fastigheter som innehas av allmännyttiga företag eller bostadsrättsföreningar schablonbeskattas. Som intäkt redovisas endast en viss procent av fastighetens taxeringsvärde. För dessa fastigheter påverkas således det skattemässiga resultatet inte av ökade hyresintäkter, varför det inte heller föreligger motiv för att göra hyreshusavgiften avdragsgill i dessa fall.

För att hyreshusavgiften skall vara neutral med hänsyn till ägandeförhållandena måste den alltså vara avdragsgill för konventionellt beskattade fastigheter. Ett annat sätt att åstadkomma den avsedda neutraliteten mellan ägarkategorierna skulle vara att differentiera avgiftsuttaget med hänsyn till om fastigheten är konventionellt eller schablonmässigt beskattad. En sådan ordning skulle emellertid vara administrativt mer komplicerad. Jag föreslår därför att den nyss behandlade ordningen med avdragsrätt genomförs.

5 Sammanfattning

Jag har nu i enlighet med riksdagens uttalande undersökt om det finns andra lösningar än de i prop. 1981/82: 124 föreslagna om en hyreshusavgift för att dels åstadkomma den eftersträlvade förstärkningen av statsbudgeten, dels nå de uppställda bostadspolitiska målen. Som jag har redovisat är ytterligare upptrappningar av den garanterade räntan av ifrågasvarande storleksordning f. n. inte möjliga att göra. Inkomstförstärkningar är därför den väg som måste väljas.

Det i anslutning till riksdagsbehandlingen diskuterade förslaget att utöka den kommunala garantibeskattningen anser jag inte lämpligt att genomföra bl. a. på grund av att det skulle ge olika effekter beroende på fastigheternas skattemässiga resultat i utgångsläget.

De överväganden som har gjorts angående andra tänkbara lösningar än den som föreslogs i propositionen visar enligt min mening att det från såväl fördelningspolitiska som bostadspolitiska utgångspunkter är ett bättre alternativ att införa ett system med en särskild avgift.

Jag har också kommit fram till uppfattningen att ett system med en särskild avgift i tekniskt avseende bör vara uppbyggt på i huvudsak samma sätt som enligt förslaget i prop. 1981/82: 124. Som där framhålls knyter ett sådant system an till redan beprövade rutiner, eftersom det är utformat med ledning av de regler som gäller för skogsvårdsavgiften. En annan fördel är att bestämmelserna rörande avgiften ganska lätt torde kunna hanteras av både de avgiftsskyldiga och myndigheterna.

I några avseenden bör dock en annan lösning väljas än den som presenterades i propositionen. Sålunda bör hyreshusavgift tas ut även för hyreshus med något av värdeåren 1958–1974 med undantag för sådana hus som har byggts eller byggts om efter år 1957 med stöd av statliga bostadslån eller som utan sådana lån har fått statliga räntelån. Vidare bör obebyggd tomtmark för hyreshus liksom saneringsfastigheter undantas från avgiftsskyldighet. Slutligen bör regler införas som förhindrar att en fastighet omfattas av både extra upptrappningar av den garanterade räntan och hyreshusavgift. Hyreshusavgift skall inte tas ut i sådana fall.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag har anfört i det föregående om införande av en hyreshusavgift.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1972:175) med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m.;**

Härigenom föreskrivs att lagen (1972:175) med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är bokföringsskyldig och har tillgång i fastighet eller tomträtt, för vilken beviljats bostadslån enligt bostadslånekungörelsen (1967:552) eller räntelån enligt räntelånekungörelsen (1967:553), får som en särskild post bland tillgångarna i balansräkningen upptaga ett belopp som motsvarar högst den samlade skuldökningen av bostadslån enligt 33 § bostadslånekungörelsen och räntelån enligt 16 § räntelånekungörelsen. Posten skall betecknas Bostadslånepost enligt lagen med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m.

Har den bokföringsskyldige erhållit underhållslån enligt förordningen (1978:992) om lån för underhåll av vissa bostadshus, får som en särskild tillgångspost i balansräkningen upptagas ett belopp som motsvarar lånebeloppet. Posten skall betecknas underhållslånepost enligt lagen med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m.

Föreslagen lydelse

Har den bokföringsskyldige erhållit underhållslån enligt förordningen (1978:992) om lån för underhåll av vissa bostadshus, får som en särskild tillgångspost i balansräkningen upptagas ett belopp som motsvarar lånebeloppet. Posten skall betecknas underhållslånepost enligt lagen med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m. *Detsamma gäller om den bokföringsskyldige har erhållit underhållslån för år 1983 med stöd av intyg som har utfärdats av länsbostadsnämnden.*

Har den bokföringsskyldige erhållit reparationslån enligt förordningen (1982:644) om lån för byggnadstekniska åtgärder i bostadshus, får som en särskild tillgångspost i balansräkningen upptagas ett belopp som motsvarar lånebeloppet. Posten skall betecknas Reparationslånepost enligt lagen med vissa bestämmelser om bokföring av bostadslån m. m.

Avser tillgångsposten enligt första, andra eller tredje stycket mer än ett låneobjekt, skall av bokföringen framgå hur posten fördelar sig på objektet. Uppllysning skall lämnas om hur posten har påverkat årsresultatet.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1982: 646.

Prop. 1982/83: 50

Bilaga 6

Industridepartementets verksamhetsområde

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Peterson, såvitt avser inledningen och littera D;
statsrådet Dahl såvitt avser littera E.

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM INDUSTRIDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Inledning

Med utgångspunkt från den krisplan, som tidigare under hösten redovisats av regeringen, kommer jag i det följande att lägga fram förslag till ökade statliga insatser inom mineralområdet.

Innan jag går in på dessa förslag vill jag redovisa vissa ytterligare initiativ, som jag avser att ta.

Som framgår av krisplanen är det regeringens uppfattning att den nyligen genomförda nedskrivningen av kronan bör följas upp med åtgärder som leder till att devalveringen får ett snabbt genomslag på hemmamarknaden. Ett viktigt område här gäller industrins försörjning med insatsvaror.

Jag avser att ta upp överläggningar med företrädare för det svenska näringslivet om hur en bättre konkurrenskraft för svenska insatsvaror skall åstadkommas. Avsikten är att diskutera vilka insatser industrin kan göra för att identifiera de produkter för vilka en inhemsk produktion kan byggas upp och hur man praktiskt kan gå vidare i arbetet för att få till stånd en tillverkning i Sverige. I diskussionen kommer också att tas upp frågan om statens möjligheter att medverka.

Vid överläggningarna med näringslivet kommer också teknikupphandlingsfrågor att tas upp. Teknikupphandlingen är ett utomordentligt viktigt område inom industripolitiken. Jag ser det därför som mycket angeläget att med företrädare för det svenska näringslivet diskutera formerna för en utveckling av teknikupphandlingen som ett industripolitiskt instrument.

Statsrådet Dahl kommer senare idag att lämna förslag om vissa energi-politiska åtgärder. Bland dessa ingår åtgärder för investeringar i kommunal värmeförsörjning och för upphandling inom energiområdet. Det är angelä-

get att svensk industri tar vara på de möjligheter som detta innebär. Hur detta praktiskt skall åstadkommas, kommer också att diskuteras med företrädare för berörda delar av näringslivet.

D Mineralförsörjning m. m.

D 8. Program för utökad prospektering m. m. Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för budgetåret 1982/83.

Ett bättre utnyttjande av Sveriges egna råvaruresurser är från industri-, handels- och arbetsmarknadspolitiska synpunkter angeläget. Ett investerings- och utvecklingsprogram avseende gruv- och mineralindustrin kommer därför att utarbetas. Ett första led i detta program utgörs av en utökad prospektering i syfte att öka livslängden hos befintliga gruvor och mineralföretag samt att lägga grunden för nya sådana. Av vikt är härvid att försöka åstadkomma en långsiktigt lönsam breddning av industrin. En utökad sulfidmalmbrytning för vissa basmetaller kan vara möjlig, liksom för legeringsmetaller, ädelmetaller och inte minst industrimineral. Vad gäller särskilt legeringsmetaller talar även beredskapsskäl för en bättre kartläggning av de inhemska tillgångarna och möjligheterna att utnyttja dessa.

Stål- och järnmalmsproduktion har länge utgjort basen för Norrbottens utveckling. Utnyttjandet av mineralråvarorna kommer under överskådlig tid att ha avgörande betydelse för den industriella utvecklingen i Norrbotten, liksom i Västerbotten och delar av Mellansverige, framförallt Bergslagen. Ett program för en utökad prospektering och projektering av nya gruvor bör därför inriktas mot i huvudsak dessa geografiska områden.

Jag beräknar det totala medelsbehovet för programmet till 300 milj. kr., varav 50 milj. kr. för Mellansverige.

Medlen bör kunna användas även för brytvärdhetsundersökningar i syfte att snabbare kunna utvärdera både redan gjorda och kommande prospekteringsfynd. Det bör även finnas möjligheter att med dessa medel förstärka sådan verksamhet inom Sveriges geologiska undersökning som är av särskild betydelse för det fortsatta prospekteringsarbetet i framför allt Norrbotten.

Programmet är avsett att genomföras under en femårsperiod. Det är nödvändigt att programmets finansiering garanteras för hela perioden. En lämplig metod är att riksdagen nu anvisar nyssnämnda 300 milj. kr. i form av ett reservationsanslag.

Programmet bör planeras och genomföras i en bred samverkan mellan intressenterna inom gruv- och mineralindustrin. Samråd bör självfallet ske även med berörda arbetsmarknadsorgan. Det är härvid av vikt att planeringen kan ske över myndighets- och industrigränser bl. a. i syfte att undvika dubbelarbete så att personal kan arbeta rationellt och kostnadskrävande teknisk utrustning utnyttjas effektivt. Projekt bör med samma

resursinsats kunna bedrivas i större skala och ge resultat av betydligt större värde om flera organ samverkar. Sådana brett upplagda projekt har inom mineralområdet hittills genomförts i endast enstaka fall. Det bör ankomma på regeringen att efter överläggningar med intressenterna närmare bestämma hur programmet skall genomföras samt teckna de avtal med industrin som eventuellt kan krävas. En redovisning av detta bör i efterhand lämnas till riksdagen.

Jag förordar således att ett reservationsanslag av 300 milj. kr. för detta ändamål tas upp på tilläggsbudget I för statsbudgeten för innevarande budgetår.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att för *Program för utökad prospektering m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.

E Energi

En aktiv energipolitik ställer krav på omfattande investeringar. Takten i dessa investeringar skall nu forceras. I det följande läggs fram förslag till åtgärder vad gäller fjärrvärme, torveldade anläggningar och upphandling inom energiområdet. De åtgärder som gäller torveldade förbränningsanläggningar föreslås finansieras genom höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter. Övriga åtgärder bör finansieras över statsbudgeten.

Fjärrvärme

Utbyggnaden av fjärrvärme i Sverige startade i slutet av 1940-talet. År 1960 hade i tio kommuner installerats en kapacitet på totalt ca 1 000 MW. År 1970 var den installerade effekten drygt 5 000 MW och år 1980 ca 13 000 MW. Motiven för fjärrvärmeutbyggnaden har varit att genom stora anläggningar utnyttja bränslet effektivare, att förbättra miljön i tätorterna samt att skapa förutsättningar för elproduktion i kraftvärmeverk. De senaste åren har ytterligare motiv tillkommit. Fjärrvärme är liksom elektricitet en distributionsform för energi. På samma sätt som el kan produceras på flera olika sätt kan hetvattnet i fjärrvärmenäten produceras med hjälp av många olika energikällor och energiformer. Därigenom ger fjärrvärme goda möjligheter till ersättning av olja i tätorternas värmeförsörjning. Utbyggnad av fjärrvärme ger också möjligheter till elproduktion i kraftvärmeverk och bidrar därigenom till att skapa förutsättningar för avvecklingen av kärnkraften.

Investeringar i fjärrvärmeproduktion har sedan år 1977 till viss del finansierats genom de s. k. fjärrvärmelånen. Denna finansieringsform till-

kom för att ge kommunerna möjlighet att erhålla långsiktiga lån till utbyggnad av fjärrvärme. Finansieringssystemet har sin grund i av riksbanken lämnade emissionstillstånd för obligationslån avseende utbyggnad av anläggningar för produktion och distribution av fjärrvärme. Obligationerna emitteras av kommunlåneinstitutet, dvs. Kommunlåneinstitutet AB och Kommunkredit AB. Fjärrvärmelånen är i princip specialdestinerade och påverkar därigenom inte direkt övrig kommunal upplåning.

Allmänna pensionsfonden (AP-fonden), försäkringsbolag m. fl. är stora köpare av de obligationer som kommunlåneinstitutet ger ut. Därutöver svarar de för direkt utlåning till fjärrvärmeutbyggnad. AP-fonden har därvid tillämpat samma villkor som gäller för obligationerna.

Storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö saknar möjlighet att få del av kommunlåneinstitutets fjärrvärmelån eftersom dessa kommuner har möjlighet att erhålla direkta emissionstillstånd från riksbanken.

Som grund för en bedömning av behovet av fjärrvärmelån låter industridepartementet skicka ut en enkät till kommunerna varje år. I enkätsvaren skall kommunerna ange det totala behovet av investeringsmedel, hur stor del härav som finansieras med eget kapital och andra lån och hur stort behovet av fjärrvärmelån är. Enkätsvaren sammanställs och tillställs riksbanken. Mot bakgrund av det i sammanställningen redovisade totala behovet av fjärrvärmelån och en kreditpolitisk bedömning fastställer riksbanken det belopp som de två ovan nämnda kommunlåneinstitutet får disponera för fjärrvärmelån.

Sedan år 1980 har beloppet till en del utgjorts av utlandslån. Den andra delen utgörs liksom tidigare av svenska obligationslån. Amorteringstiden är normalt kortare för utlandslånen än för de svenska obligationslånen.

Sedan lånen infördes år 1977 har lånebehovet och tilldelningen av fjärrvärmelån varit följande.

	Lånebehov enligt enkäten	Tilldelning av fjärrvärmelån
1977	250 milj. kr.	160 milj. kr.
1978	385 milj. kr.	250 milj. kr.
1979	435 milj. kr.	300 milj. kr.
1980	615 milj. kr.	400 milj. kr. ¹
1981	1 060 milj. kr.	600 milj. kr. ¹
1982	1 117 milj. kr.	700 milj. kr. ¹

¹ Varav 120, 200 resp. 230 milj. kr. utländska lån.

Utbyggnaden av fjärrvärme hade i slutet av 1970-talet en takt av ca 1 000 MW per år. Nu finns emellertid risk för att utbyggnaden kan komma att stagnera. Skälen härtill är flera. Det höga ränteläget har medfört att långsiktiga investeringar uppvisar stora underskott de första åren. Beslutsprocessen vid utbyggnad av de fastbränsleeldade anläggningar som är aktuella

i dag är vidare betydligt mer komplicerad än vid utbyggnad av oljeeldade anläggningar. Till detta kommer konkurrensen från elvärmen under 1980-talet.

Som jag redan inledningsvis har nämnt är utbyggnaden av fjärrvärme av stor betydelse i ansträngningarna att minska oljeanvändningen och förbättra miljön i tätorterna. Det är vidare viktigt att vi under 1980-talet kraftigt bygger ut fjärrvärmen för att skapa förutsättningar för att genomföra avvecklingen av kärnkraften. Fjärrvärme grundad på annat än olja är av stor betydelse då det gäller att minska underskottet i bytesbalansen. Utbyggnaden av fjärrvärme har dessutom positiva effekter för svensk industri och för sysselsättningen.

Det är mot denna bakgrund väsentligt att utbyggnaden av fjärrvärme ökar. Jag har därför tagit initiativ till vissa ändringar i reglerna för de s. k. fjärrvärmelånen. Efter överläggningar mellan företrädare för riksbanken och industridepartementet har riksbanken ställt sig positiv till att fr. o. m. den 1 januari 1983 slopa kravet på utländsk upplåning för en del av fjärrvärmelånen. Härigenom kan annuiteterna minskas vilket reducerar den finansiella belastningen för kommunerna. Den nya inriktningen innebär därutöver i korthet följande. Den tidigare nämnda enkäten till kommunerna genomförs som tidigare. Grundat på detta material och andra bedömningar ger riksbanken de två kommunlåneinstitutena vissa ramar för kommunal upplåning på den svenska marknaden. Det överläts åt instituten att närmare utforma villkoren för de långsiktiga lånen till fjärrvärme.

De tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö berörs liksom tidigare inte av systemet med särskilda fjärrvärmelån. Deras rätt till direkta överläggningar med riksbanken om finansieringen av bl. a. fjärrvärmeutbyggnaden behålls oförändrad.

Med denna förändring öppnar sig en möjlighet till ändrad finansiering av fjärrvärmelånen. Därigenom anser jag att ett första steg mot en ökad fjärrvärmeutbyggnad har tagits. Ytterligare åtgärder behöver dock tillfälligtvis vidtas för att intensifiera fjärrvärmeutbyggnaden i den utsträckning som är önskvärd i rådande situation.

Jag finner mot denna bakgrund att ett tillfälligt statligt stöd till fjärrvärmeinvesteringar bör införas. Stödet bör därvid inriktas på investeringar i fjärrvärmedistribution, dvs. fjärrvärmeledningar av olika dimensioner och annan utrustning för distribution av fjärrvärme. Värmeväxlare och annan utrustning i fastigheterna bör liksom tidigare finansieras genom bostadslånesystemet och energisparlånen. Det totala stödet bör få motsvara högst 10% av investeringskostnaden för en distributionsanläggning som beställs under år 1983. Bidraget bör omfatta utbyggnad av fjärrvärmenät i alla delar av landet. Även längre ledningar för överföring av t. ex. spillvärme från industrier bör omfattas av bidragssystemet.

Energiförsörjningen i de tre största tätorterna rymmer särskilda svårigheter och möjligheter. Hur värmeförsörjningen utformas i dessa regioner

har stor betydelse för hela landets energisituation. Jag avser därför att efter överläggningar med de berörda kommunerna inom kort återkomma till denna fråga.

Beslut om stöd till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme bör fattas av den delegation för upphandling inom energiområdet som jag kommer att förorda i det följande.

Kostnaden, som bör bestridas över statsbudgeten, beräknas komma att uppgå till ca 300 milj. kr. Bidragen beräknas medföra en väsentlig ökning av beställningarna av utrustning.

Med dessa åtgärder bör utbyggnaden av fjärrvärme öka påtagligt. Åtgärderna kommer därigenom att ge ett väsentligt bidrag till sysselsättningen, både hos de industrier som tillverkar utrustning och i de kommuner där anläggningarna kommer att uppföras.

Torveldade anläggningar

Eldningsanläggningar för fast bränsle i fjärrvärmesystem finansieras f. n. genom den öppna kreditmarknaden, via anslutningsavgifter för fjärrvärmeanslutning, genom de tidigare nämnda fjärrvärmelänen samt genom lån från oljeersättningsfonden. Anslutningsavgifterna får räknas in i underlaget för bostadslån. Lån från fonden kan uppgå till högst 50% av investeringskostnaden. Om en anläggning är av prototyp- och demonstrationskaraktär kan oljeersättningsfonden även lämna bidrag med högst 50% av investeringskostnaden. Summan av lån och bidrag får då uppgå till högst 75%.

Genom riksdagens beslut (NU 1980/81: 60, rskr 1980/81: 381) med anledning av prop. 1980/81: 90 bil. 1 om riktlinjer för energipolitiken antogs bl. a. ett program för oljeersättning. I programmet angavs som målsättning för den framtida torvanvändningen en årlig energiproduktion av 1 TWh år 1985 och 6–11 TWh år 1990.

Delegationen (I 1979: 01) för solvärme och bränslen som kan ersätta olja, oljeersättningsdelegationen (OED), har att i samråd med berörda myndigheter svara för bl. a. uppföljning av det av riksdagen antagna oljeersättningsprogrammet. I delrapporten (DsI 1982: 6) Uppföljning av oljeersättningsprogrammet presenterar OED en analys av utvecklingen inom olika delar av oljeersättningsprogrammet samt överväganden och slutsatser med anledning härav. OED konstaterar därvid bl. a. att om inte torveldade förbränningsanläggningar byggs i stor omfattning under de närmaste åren kommer de energipolitiska målen vad avser torv inte att kunna uppfyllas.

Statens vattenfallsverk erhöll i juni 1978 regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för att inom de fyra nordligaste länen uppföra minst två torveldade anläggningar. Resultatet av denna utredning var att hetvattencentraler om 20 MW föreslogs för Boden och Gällivare och kraftvärmeverk om 30 MW el/60 MW värme föreslogs för Umeå och Östersund. Av

dessas har hittills projektet i Gällivare gett resultat i form av en beställning av en hetvattencentral om 20 MW.

I juli 1981 fick vattenfallsverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för torveldade anläggningar i Syd- och Mellansverige. Utredningen redovisades i september 1982. Ett resultat av utredningen är att vattenfallsverket har erbjudit de kommunala energiverken och energiföretagen i Arboga, Falköping, Jönköping och Kumla ett samarbete i syfte att ta fram detaljunderlag för beslut om torveldade anläggningar. För Arboga, Falköping och Kumla förefaller hetvattencentraler på 10 MW vara mest intressanta medan det i Jönköping kan bli aktuellt med en större anläggning.

Mot bakgrund av den besvärliga sysselsättningssituationen i Norrbottens län har vattenfallsverket särskilt undersökt möjligheterna att i samarbete med kommunerna uppföra små fastbränsleeldade värmeverk. Förutsättningar föreligger enligt verket för att uppföra sådana anläggningar i Pajala, Överkalix, Övertorneå, Haparanda och Kalix kommuner. Pannor med en kapacitet på mellan 1 och 10 MW skulle kunna uppföras och eldas med i första hand torv.

Trots de åtgärder som har vidtagits för att öka användningen av torv som bränsle för att ersätta olja har inte användningen ökat i den takt som är önskvärd för att uppnå det mål som har angivits för år 1990. Förklaringen härtill kan vara bl. a. att kommunala energiverk och andra potentiella köpare av anläggningar är osäkra inför användningen av ny teknik som ännu är relativt oprövad i vårt land. Ett annat skäl är att många anläggningar i det inledningsskede som vi ännu befinner oss i inte är företagsekonomiskt lönsamma.

Jag anser därför att de ekonomiska förutsättningarna för att uppföra torveldade förbränningsanläggningar bör förbättras under en övergångstid. Jag föreslår att oljeersättningsfonden tillförs ett engångsbelopp på 200 milj. kr. för stöd till sådana anläggningar. Stödet bör utgå endast till anläggningar som beställs under år 1983.

Det särskilda stödet bör utformas som ett bidrag på högst 25% av investeringskostnaden till förbränningsanläggningar som byggs för att eldas med främst torv. Bidraget bör kunna utgå samtidigt med län enligt nu gällande regler.

Av min redogörelse framgår att ett betydande utredningsarbete om torvanvändning har bedrivits bl. a. inom vattenfallsverket. Enligt min mening bör bl. a. de i det föregående redovisade projekten med vattenfallsverket som intressent kunna komma i fråga för stöd. Förutsättningarna bör vara goda för att ett flertal anläggningar skall kunna komma till stånd genom att de ekonomiska villkoren nu förbättras. Jag ser som en särskild fördel att flera projekt kan bli aktuella inom det regionalpolitiska stödområdet.

Det är angeläget att upphandlingen av den utrustning som kommer att beställas som ett resultat av det nu aktuella stödet sker på ett samordnat

sätt. Oljeersättningsfonden bör därför, innan beslut om investeringsbidrag fattas, samråda med den delegation för upphandling inom energiområdet som jag återkommer till i det följande. Vid bifall till vad jag har förordat kommer jag senare att föreslå att förordningen (1980:1085) om stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. kompletteras med en föreskrift med denna innebörd.

F. n. finansieras både stödet för åtgärder för att ersätta olja och det statliga energiforskningsprogrammet av en särskild avgift på oljeprodukter. Detsamma gäller det statliga stödet till prospektering efter olja, naturgas och kol. Inkomsterna av avgiften fonderas hos riksgäldskontoret i tre särskilda fonder, oljeersättningsfonden, energiforskningsfonden och oljeprospekteringsfonden. Avgiften utgår f. n. med tillsammans 80 kr. per kubikmeter för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja (utom för fartygsdrift i utrikes trafik). Inkomsterna av avgiften fördelas på de tre fonderna med 37 kr. till oljeersättningsfonden, 31 kr. till energiforskningsfonden och 12 kr. till oljeprospekteringsfonden.

Enligt min mening bör det nu aktuella stödet finansieras på samma sätt som det nuvarande stödet från oljeersättningsfonden. Jag beräknar behovet av en avgiftshöjning till 13 kr. per kubikmeter. Avgiftshöjningen bör träda i kraft den 1 januari 1983.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1973:1316) om särskild avgift för oljeprodukter. Förslaget har upprättats i samråd med chefen för budgetdepartementet. Med hänsyn till att förslaget är okomplicerat från lagteknisk synpunkt är det enligt min mening inte motiverat att inhämta lagrådets yttrande över lagförslaget. Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 6.1.

Upphandling inom energiområdet

Som jag tidigare har anfört bör stora investeringar nu genomföras inom energiområdet. Investeringarna kommer att ha sin tyndpunkt i kommunerna, men även näringslivet berörs. Aktuella investeringar är t. ex. förbränningsanläggningar för fastbränsle, distributionssystem för värme, värmepumpar och annan liknande utrustning.

Existerande stödsystem är i betydande omfattning inriktade på att stimulera forskning och införande av ny teknik. Till forskning och utveckling lämnas sådant stöd inom ramen för energiforskningsprogrammet. Teknik som har passerat forsknings- och utvecklingsstadiet men som fortfarande är förknippad med tekniska eller ekonomiska risker kan få stöd från oljeersättningsfonden. Tillverkare av energiutrustning kan emellertid i vissa fall få stöd t. ex. för projekt där en produkt behöver ett stort antal användare för att avsedd demonstrationseffekt skall kunna uppnås. Endast i enstaka fall har oljeersättningsfonden lämnat stöd till sådana projekt.

Inom det industripolitiska området finns stöd som kan lämnas även till utveckling av energiteknik. Det gäller bl. a. stöd från industrifonden. Detta stöd är emellertid inriktat främst på tillverkare av utrustning som avses säljas på världsmarknaden. Redogörelsen visar att de åtgärder som redan har vidtagits för att stödja investeringar inom energiområdet främst avser forskning och utveckling eller teknik som inte är färdigutvecklad. I nuvarande situation är inte dessa åtgärder tillräckliga.

De stora investeringarna som krävs både för att öka sysselsättningen och för att genomföra en aktiv energipolitik kommer att i betydande utsträckning ske genom att teknik färdig för kommersiellt bruk används. Investeringarna kommer att medföra avsevärda åtaganden, framför allt för kommunerna. De kommer också att innebära en anspänning för tillverkare av utrustning. Det är härvid angeläget att kommunernas investeringsplaner och möjligheter att finansiera dessa planer står i samklang med tillverkarnas möjligheter att leverera den utrustning som krävs.

För att uppnå en samordning mellan efterfrågan från främst kommuner som avser att genomföra investeringar inom energiområdet och beredskapen hos tillverkare av utrustning krävs ytterligare statliga åtgärder. Dessa åtgärder bör enligt min mening inriktas på:

- sammanställning och analys av investeringsplaner och kapacitet
- genomförande av större upphandlingar inom energiområdet m. m., medverkan vid förhandlingar i övrigt mellan användare och tillverkare av energiutrustning
- stöd, i flertalet fall i form av lån, när befintliga stödformer är otillräckliga för de syften som jag har angivit.

Åtgärderna inom upphandlingsområdet bör gälla främst energiförsörjningen i kommunerna. Statliga myndigheters upphandling kommer således inte att beröras. Strävan är att genom bl. a. de insatser som jag här har förordat skall ca 25 koleldade förbränningsanläggningar uppföras och ett mycket stort antal större värmepumpar installeras i landet. De föreslagna åtgärderna syftar också till att säkerställa att utbyggnaden av koleldade anläggningar sker på ett planerat sätt så att såväl energiförsörjningsintresset som hänsynen till miljön tillgodoses.

När det gäller miljöaspekterna på koleldade förbränningsanläggningar vill jag efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet anföra följande.

Koncessionsnämnden för miljöskydd har i de ärenden om sådana anläggningar som hittills har behandlats ställt långtgående krav på miljöskyddsåtgärder vid nya anläggningar. Riksdagen har i sitt uttalande (JoU 1981/82: 35, rskr 1981/82: 321) med anledning av prop. 1981/82: 151 om åtgärder mot försurningen uttalat att denna skärpta praxis bör gälla för de anläggningar som nu kan bli aktuella. Det är naturligt att detta uttalande ligger till grund för regeringens agerande i dessa frågor.

För att de nationella överväganden som ligger bakom riksdagens och

regeringens ställningstagande när det gäller att värna om miljön inte skall leda till att fjärrvärmeproducenter av ekonomiska skäl avstår från att föra fram till prövning förslag om sådana koleldade förbränningsanläggningar som är önskvärda mot bakgrund av det oljeersättningsprogram som riksdagen enhälligt har antagit kommer jag att förorda att regeringen vidtar följande åtgärder.

För det första kommer jag att förorda att regeringen i budgetpropositionen föreslår inrättandet av den fond för stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen som riksdagen har fattat principbeslut om vid sin behandling av den nämnda propositionen om åtgärder mot försurningen. För det andra är avsikten att utnyttja skatte- och avgiftspolitikerna inom energiområdet så att bl. a. en övergång från olja till kol stimuleras. Med hjälp av skatte- och avgiftspolitikerna kommer också att så långt som möjligt eftersträvas fasta prisrelationer mellan kol och olja. Därvid kommer de särskilda kostnaderna för att vidta åtgärder för att minska påverkan på miljön av koleldade förbränningsanläggningar att beaktas.

Med dessa åtgärder bör de hårda miljökraven enligt min mening inte uppfattas som en ekonomisk belastning för fjärrvärmeproducenterna. De bör i stället ses som ett stöd för en industriell utveckling på detta område. Redan nu ligger svensk industri långt framme i fråga om reningsmetoder och moderna förbränningsanläggningar. Genom utvecklingsarbete och de åtgärder för upphandling inom energiområdet som jag nu redovisar kan svensk export på detta område ytterligare stimuleras i takt med att också andra länder tillämpar hårdare miljökrav.

I ett senare skede, när erfarenheter har vunnits, nya forskningsrön har vidgat kunskapsramarna och pågående utredningar har avslutats och remsmissbehandlats, finns det anledning att återkomma till kolets miljöaspekter. Vidare är avsikten att genom fortsatta insatser på det internationella planet, bilateralt och inom ramen för konventionen om begränsning av långväga gränsöverskridande luftföroreningar, intensifiera arbetet för att nå en allmän minskning av svavelutsläppen i Europa.

Jag utvecklar i det följande närmare vilka uppgifter som bör utföras i fråga om upphandling inom energiområdet och i vilka former detta bör ske.

Genom de planer för att minska oljeanvändningen som kommunerna har utarbetat kan en bedömning göras av investeringsplanerna inom detta område. Detta material analyseras f. n. inom OED. Kommunernas planer på fjärrvärmeutbyggnad redovisas i de enkätsvar som kommunerna lämnar i samband med de s. k. fjärrvärmelånen. Även annat material som kan belysa investeringsvolymen finns, t. ex. inom Svenska värmeverksföreningen.

Med utgångspunkt i befintligt material är det således möjligt att tämligen väl avgöra vilken efterfrågan på utrustning som kommer att uppstå och bedöma när denna utrustning kommer att behövas. Genom tillgång till denna information skulle tillverkarna kunna ges goda möjligheter att avgö-

ra hur produktionskapaciteten skall avvägas och inriktas, vilka nyanställningar som behöver göras etc. Det är härvid väsentligt att industrin på lämpligt sätt gör sina planer kända och redovisar de eventuella svårigheter som kan uppkomma för att tillgodose denna efterfrågan. Jag anser att denna sammankoppling mellan användarnas planer för energiinvesteringar och industrins möjlighet att leverera utrustning kräver statliga insatser.

På grundval av användarnas planer på investeringar och tillverkarnas kapacitet att tillhandahålla utrustning finns goda möjligheter att uppnå ett rationellt upphandlingsförfarande och en god ekonomi genom utnyttjande av långa serier och stordriftsfördelar. Möjligheter till visst utvecklingsarbete och standardisering av utrustning finns också.

För att uppnå de nämnda fördelarna behövs enligt min mening ett samordnat upphandlingsförfarande. Därigenom blir det möjligt att i samverkan med användare utarbeta specifikationer för större beställningar och förhandla med tillverkare om möjlighet att utveckla och leverera utrustning. Därutöver bör vid sådana beställningar ingå vad som normalt förknippas med upphandling, dvs. att ta in anbud, bedöma dessa och besluta om leverantör. Bearbetning av erfarenheter av verksamheten ger vidare underlag för standardisering av utrustning. För mindre upphandlingar kan rådgivning och konsult hjälp riktad mot både tillverkare och användare vara aktuell. Förhandlingar kan även bli aktuella när t. ex. utformningen av energiförsörjningssystem för större regioner skall fastläggas och under ett skede när leveranser sker mellan tillverkare och användare.

Jag avser att ta upp överläggningar med företrädare för kommunerna och andra tänkbara användare av energiteknik för att närmare diskutera hur ett mer samordnat upphandlingsförfarande kan gå till under iakttagande av den statliga upphandlingsförordningen och våra handelspolitiska åtaganden. Samverkan kommer därvid att ske med de åtgärder för en samordnad upphandling som redan har vidtagits av kommuner och lands-ting. Jag kommer också att tillsammans med chefen för industridepartementet ta upp överläggningar med de tillverkande företagen för att undersöka vilka möjligheter industrin har att svara för produktion av den utrustning som behövs.

Det får förutsättas att merparten av de investeringar som behövs inom detta område kan finansieras genom kreditmarknaden, genom fjärrvärme-lånen och i vissa fall med de stödformer som finns för ny teknik. Som nämnts är emellertid befintliga stödsatser inom energiområdet normalt inte inriktade på tillverkare och kan heller inte avse användning av teknik färdig för kommersiellt bruk.

Det är angeläget att den tillverkande industrin får ökade möjligheter att vidareutveckla teknik inom energiområdet. Vidare är det väsentligt att bristande kapacitet, omodern utrustning m. m. inte skall behöva hindra tillverkare från att producera den utrustning som energiinvesteringarna kräver.

En ny stödform behövs enligt min mening för att komplettera nuvarande stödformer inom energiområdet och för att undanröja de hinder som kan finnas hos industrin när det gäller att leverera utrustning avsedd för energiområdet. Stödet bör i flertalet fall lämnas i form av lån, med eller utan villkorlig återbetalningsskyldighet. Jag bedömer att en engångsanvisning på 700 milj. kr. behövs för detta stöd. Dessa medel bör anvisas under ett nytt reservationsanslag. Det bör ankomma på regeringen att närmare bestämma de villkor som skall gälla för det nya stödet.

Avsikten är att de av mig förordade åtgärderna för att öka investeringarna inom energiområdet skall avse år 1983. För att säkerställa att dessa åtgärder kommer igång tillräckligt snabbt avser jag vid bifall till vad jag har förordat att begära regeringens bemyndigande att tillkalla en särskild delegation för att handha frågor om upphandling inom energiområdet. Jag har i denna fråga samrått med chefen för industridepartementet. Delegationen bör utöver de upphandlingsåtgärder som jag nyss har berört också ha till uppgift att dels från sina utgångspunkter samråda med oljeersättningsfonden vid fondens behandling av bl. a. de ärenden om stöd till torveldade anläggningar som jag tidigare har behandlat, dels besluta om stöd till de investeringar i distributionsanläggningar för fjärrvärme som jag nyss har redovisat. Vidare bör en väsentlig uppgift för delegationen vara att överväga och lämna förslag till i vilka former fortsatta statliga insatser rörande upphandling inom energiområdet bör ske. Delegationen bör ha ett kansli till sitt förfogande.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att

1. antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 1316) om särskild avgift för oljeprodukter,

dels att

2. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för åtgärder för att öka investeringarna i utbyggnader av distributionsanläggningar för fjärrvärme,
3. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för åtgärder för att öka investeringarna i torveldade förbränningsanläggningar,
4. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för upphandling inom energiområdet,
5. till *Stöd till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

6. till *Stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 700 000 000 kr.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

1 § Särskild avgift erlägges i den mån skatteplikt föreligger enligt lagen (1957:262) om allmän energiskatt enligt denna lag för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med *åttio* kronor per kubikmeter.

Föreslagen lydelse

1 § Särskild avgift erlägges i den mån skatteplikt föreligger enligt lagen (1957:262) om allmän energiskatt enligt denna lag för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med *nittiotre* kronor per kubikmeter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

¹ Lagen omtryckt 1982:451.